

FRANCISCI ANTONII
CASERTÆ NEAPOLITANI,
TRACTATIO

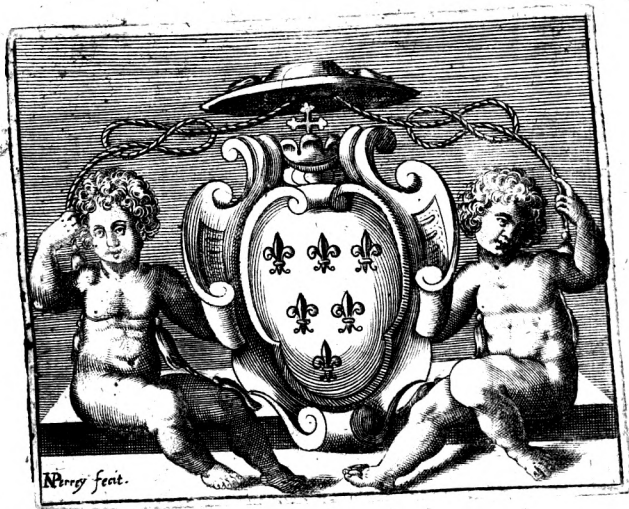
DE NATVRA, ET VSV VINORVM
tum in fanis, tum in ægris corporibus,
potissimum in podagricis.

Cum Indice *Questionum, Articulorum, & Dubiorum.*

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. D.

ODOARDVM FARNESIVM

S. R. E. CARD. AMPLISS.

NEAPOLI Ex Typographia Secundini Roncalioli, 1623.

SVPERIORVM PERMISSV.

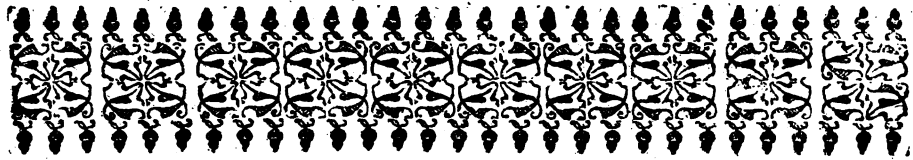
Imprimatur. Lel. T. Ast. Vic. Gen. Neap.

Mag. Fr. Philocalus Capitus Ord. Carmel. Theol. Dep. vidit.

M. Ant. Palumbo. Theolog. Dep. vidit.

Imprimatur. Vr sinus Reg.

Marius Zuccatus Philosophiz, & Medicinæ Doctor, & Comes
Palatinus vidit pro Reg. Juridict.

Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino
D. ODOARDO FARNESIO
CARDINALI AMPLISSIMO.

Franciscus Antonius Caserta Neapolitanus S.D.

EX TITERE Hyppocratis tempore
questiones apud medicos, de cibo & potu
exhibendo in acutis morbis, magno cum
dissensu, & magna cum Medicinæ contu-
melia, ut Hyppocrates ipse de ratione victus in acutis
par. 2. tex. 16. testatur his verbis (quapropter acutissi-
mis in morbis usque adeo dissentiunt inter se artifices,
ut quæ alter porrigit, optima esse existimans, ea alter
mala esse putet, atque fere ob id vaticinationi ars ipsa
similis esse videatur) & hanc ob causam supra tex. 15.
dixerat (calumniam usque adeo grauem patitur apud
vulgum ars tota, ut nullo pacto medicina esse videatur)
cuius Hyppocraticæ sententiæ rationem affert Galenus;
Quia controuersia iustam ignorantie suspicionem ostendit.
Hoc nostro sæculo non solum de potu in acutis vigen-

dissentientes opiniones, ut constare potest ex quaestione 15.
quæ est de vini potu in febribus. Sed etiam de potu in
morbis maxime diuturnis, & omnino diuersæ naturæ
ab acutis, qualis est podagra, in qua ut patet ex relatis
in altera tractatione de Aquarum natura, & usu, q. 7.
art. 2. alij aqua utendum putant; alij vino in tempore
intermissionis, tempore enim podagricæ fluxionis usum
laudant diureticorum; alii aquam laudant in podagra
calida, uinum in frigida; alii potum calidum actu, alii
actu frigidissimum præbent. ex quo dissensu quanta
crescat medicæ facultatis calumnia, nemo non ignorat.
quapropter qui ueritatem attigerit in hac sola controuer-
sia, medicam scientiam à maxima calumnia uindicauit,
& consequenter laude dignissimus existimandus is
fuerit. Sed sane ego non laudis, sed ueritatis cupidus,
& amantissimus utilitatis, quam profecto magnam po-
test afferre recta uini potus ratio tum in sanis, tum in
ægris, potissimum in podagricis; hanc materiam tra-
ctanda n. suscepi, ueteri seruata medicina Hippocratis, &
Galenî, quam tibi Principi Illustrissimo, & Reuerendiss.
ex animo oblatam unâ cum ceteris omnibus, quæ in me
sunt, Deum precor ne recuses, & alicui tibi sit usui; hæc
enim maxima re uera est, quam specto gloriam, cuius
maximam ex tua benignitate spem habeo. Vale.

I N D E X

QVAESTIONVM, ET RERVM PRAECIPVARVM.
 quae continentur in tractatione de vinorum natura, & vsu, &c.

Quaestio Prima.

DE differentijs vinorum, & an
 vina inter se specie differat 1.
 Omnia vina sunt vnus speciei
 specialissima. 4. Quae sit causa vario-
 rum effectuum, & mirabilem, qui
 ex varijs vinis oriuntur. 7. An in
 nutritione necessario alimenti forma
 debeat corrumpi. 8. Quaestio Secunda.
 An vinum nutriat verè, ac propriè, 9.

Quaestio Tercia.

An vinum calefaciat, refrigeret, hume-
 det, escicet, 13. De sensu propositio-
 nis, omne nutrimentū quatenus nu-
 trimentū animalis calorē ariet. 16.
 In quo sensu vinū dici possit magis
 humidū quam aqua 18. De duplici
 vini calore aëriali, & potenciali, &
 quo calore nos calefaciat, & quomo-
 do 19. Quaestio Quarta.

De vinis tenuibus, & crassis 20. Quenā
 vina magis, & celerius nutriunt, te-
 nuia ne, an crassa 21. An vina te-
 nuia sint aperientia crassa vero ob-
 struentia. 23. Vina aquosa sunt me-
 dia inter aquam, & vinosa vina 24.
 Quibus conueniat vinū tenue aquo-
 sum, vel tenue acre, An hydropicis
 conueniat vinum nigrū, an flauum.
 In quo sensu vina crassa dici possint
 celeriter nutrire 25. Quaestio V.

De vino aquoso, & vinoso 26. modus
 generationis vini aquosi ex Gal. 27.
 Quando vina aquosa conueniāt im-
 becillas vires habentibus 28. Cur
 aqua non sit aperiens, aperiat autem
 vias vinum aquosum 29.

Quaestio Sexta.

De vinis acerbis, & austeris 29. Qui
 sint saporis acerbis, austeri, pontici,

hyptici. An asprinium sit Neapoli-
 tanum aminaum. 30. Quale vinum
 Gracū possit dici aminaum. An vina
 acerba, & austera sint frigida. 31.
 Quomodo nutriant vina acerba, &
 austera. 32. An vina acerba, & au-
 stera sint astringentia. 33. Quibus
 conueniat vinum austerum. 34.

Quaestio Septima.

De vinis acidis. An dentur vina acidi
 saporis naturaliter 34. An vina aci-
 da sint frigida 35. An sapor acidus
 sit frigidior sapore acerbo. An vina
 acida nutriāt 36. An qua coquuntur
 in ventriculo, mutantur in acidam
 naturam 37. De vuarum nutritio-
 ne 38. Quaestio Octaua.

De vinis dulcibus 39. An vina dulcia
 sint calida 40. Vinum dulce est inu-
 tile picrobolis, febrientibus, & his,
 quibus sitim insert 41. Quae sit causa
 variorum saporum in eodem vino.
 Cur tempore frigidus vina seruentur
 dulcia. In quibus vinis admixta aqua
 seruet dulce dinem 42. An vina dul-
 cia sint nutritia. 43. Quae vina dul-
 cia obstruant, insent, & similia effi-
 ciant, quae vero aperiant, & urinas
 creant 44. Cur vina dulcia crassa nō
 obstruat pulmonem, & bronchia, &
 adiuuent spuitionem 45. Cur vinū
 dulce crassum superius intestinum
 insitet, & cur aluum deiciat. 46.

Quaestio Nona.

De vinis nouis, & vetustis. De vinis
 acerbis, amaris, salis. An dentur vi-
 na naturaliter salsa sine artificio 47.

Articulus Primus.

De vinorū temporibus, & mutationibus.
 Quae

Qua sint vina noua, qua medij temporis, qua valde vetera, Definitio saporis acris ex Galeno 48. De vinorum mutationibus quo ad calorem, & saporem. Qua vina cito inueterascent 49. Qua vina tardo inueterascent 50. Cur Surrentinum vinum tempore Galeni ualidissimum, nostro tempore debilissimum oriatur 51.

Articulus Secundus.

De vinorum nouorum, & uetustorum uiribus, & usu. An vina noua calefaciant, nutriant, urinas eicant 54.

Quomodo dolia repleta musto rumpantur. An vina uetera, acris, amara, sint valde calida secca 55. Vina uetera ualida ualent contra uenena frigida. Varij effectus uini acris, & amari, 56. Quis ratione uina reddi possint cito uetusta. Cur in cellis uinarijs hyems ignes accendantur, Quibus conueniat uinum uetus, & acre. 57.

An vina amara nutriant. Cur amara corpora non putrescant, & putrida enecent animalia. 58. Cur in lacu Palestina non detur aliquod piscium genus. Quibus conueniat uinum amarum 59. Cur musta ebulliant, & alia magis alia minus, Qua substantia possit colligi seruente musto, & ad qua ualeat 60. Quomodo mustum album lubricet 61. Vinis nouis calidiora sunt vina uetera calore uirtuali non actuali 62. Cur in mari gignantur pisces 63. De uini salis uiribus, & effectibus, & de eius usu a balneo in spleniticis, & hydropicis 64.

Quæstio decima.

De uino odoro, & inodoro. An odores uini per se cedant, uel inueniunt, an per accidens 65. An uina odora sint calida 67. An odor sit uapor, & qua

ratione 68. An calor remissus sufficiat ad generationem uaporum, & odorum 69. Ratio earentie odoris in uinis tum pauciferis, tum ualidis. Et cur uina dum ueterascent fiant magis odora 70. An acrimonia, & mordicatio per se competat odoribus 1. An uina odorifera sint copiosi nutrimenti 71. An sint boni nutrimenti.

Qua sint odorabilia per se, qua uero per accides 72. De uase ligneo, quod cuiuslibet uino tribuit saporē, & odorē uini, quod fit ex cerasijs amarenis 73.

De uiribus uini, quod uocant de amarena. An uina odora caput laedant 74. Quæstio undecima.

De uino diluto, & de uino raspato uulgo dicto 75. De lora, seu aquata, seu uinaccorum diluto 75. An uina diluta calefaciant, an refrigerent 76.

An uinum dilutissimum magis refrigeret quam sola aqua. An uinum dilutum sit aperitiuum 77. An uina diluta nutriant 78. Quo uino sit os colluendum 79. De uini aquosi, & raspati uiribus. De causa saporis austeri, dulcis, pungentis in raspato 80. An sapor austerus, & pungens in raspato sit unus, & idē 81. Error putantium uinum reddi ualidius, quo magis serbuerit cum uinaceis.

Cur uina permutentur, & a facibus separentur 82. An uini lacryma sit reliquo uino potētiior. Error miscentium uino liquorem pralo expressum 83. An uinum statim ac diluitur, bibi debeat 84. Quæstio XII.

De Aceto 86. Variæ opinioniones de aceti temperie 86. Qua ratione acetum sit fluxiones sanguinis 87. Cur facile accescant uina debilia, Galeni experientia ne accescant. Cur uinum facilius

ellius acefcac in dolijs apertis, vacuis, & habentibus rara tegumenta Cur vindemia tempore pluuiio ferat vinũ facile acefcens 88. Cur vina decocta non acefcant. Cur vini decocti ſpuma acefcac. Cur aqua vinum in acetum permutet 89. Cur ſuccus citrij acidus reddat acetum acrius. Acrem ſaporem aceti non eſſe proprie acrem, ſed mordacem 93. Ex Hippocrate aciditatem. & acedinẽ aceti eſſe vnum quid 94. Quomodo aceti videatur calefacere 97. Cur aſtate incipiant acefcere vina, hyeme vero adueniente, perfectẽ acefcant. Cur ſub Sole vina valenter acefcãt. Cur vina longa nauigatione traducta ſint bona. Qualis debeat eſſe cella vinaria pro ſeruandis vinis 98. 99. Duplex frigiditas ad generationem aceti requiritur. Cur vinũ facilius acefcac aqua calida, quam frigida admixta 100. De facultatibus aceti 101. De Aceti uſu 102.

Quæſtio decimatercia.

Quibus complexionibus in ſanitatũs latitudine exiſtentibus, cõueniat vini potus, & quale vinũ conueniat 103. Quibus, & quo tempore anni competant vina calida, vel frigida. Quod vinũ conueniat pueris. Qualia vina conueniant ſenibus; Qua vina conueniant corporibus nimium humidis, & pinguibus 104. Qua vina conueniant corporibus nimium extenuatis. Quando vina craſſa alba competant ſenibus. An ab aſſumptis fructibus horarijs conueniat potus aqua, vel vini 105. Platonis ſententia de vini potu 107. 108. An vina dilutiſſima ſint concedenda natura calidiſſima 109. De veritate propoſitionis, Vinum predeſt, quod vnusquisq; libenter bibit 110. Cur nunc

hac, nũc alia vina à nobiſmet, & ab alijs expetantur 111. Quibus corporibus humidis competat vini aquoſi potus, vel vini albi tenuis vinoſi. Quibus mulieribus cõpetãt vina merraciora. Quando in corporibus ſiccis nõ conueniãt vina craſſa, ſed aquoſa. Galeni dogma de vino exhibẽdo his, qui in negotijs vitam degunt 113.

Quæſtio decimaquarta.

Quo tempore conueniat vini potus, & in qua quantitate, ſeu meſura 113. An vini potus cõueniat ieiuno vẽtre. An mox à balneo conueniat vini potus 114. Quando à balneis ſit utilis potus vini. Quando ab exercitio ſit utilis vini potus 115. Quibus naturis conueniat vini potus diluti, & aquoſi inter prædiũ, & cœnã. An ſerpe, & parũ ſit vinũ bibendũ in prædio, & cœna 116. Quando nõ cõpetãt vini potus inter ſercula. An ſit aſſumẽdus potus ante cibũ, an cõtra 117. Quando ab aqua potu poſſit incipere prædiũ, vel cœna 118. De quãtitate potus vini 119. plures regulæ parcius, vel liberalius bibẽdi 120. 121. 122. pulchra quãdã ex Gal. de cõſuetudine ſeruãda i potus quãtitate, & qualitate 122. Habentibus aliuũ ſiccãt largior potus eſt exhibendus 123.

Quæſtio decimaquinta.

An in calidis intẽperiebus, & in febribus conueniat vini potus 123. An in febribus cũ viriũ imbecillitate, Iſt ex vigilia ira, mœrore, triſtitia, cogitatione, refrigeratione, vſione, curis, laſſitudine cõpetat vini potus 127. An in febre cũ forti euacuatione cõpetat vini potus; Cur in pleuritide à medicamẽto purgãte ſit concedendũ vinũ 128. An in febribus ratione cõſuetudinũ ſit cõcedendũ vinũ, & pulchra

ebra quadã de cõsuetudine seruanda in potu ex Hyppoc. 129. An in febribus ratione annexi morbi siccifit cõcedãus vini potus 130. An in febribus rõne hamoris crassi cõueniat potus vini tenuis, ut in quartana, quotidiana, tertian a notha. Et an vinũ aquosũ sit ceteris utilius i febrib. 131.

An rõne etatis senilis, cõplexionis, anni tẽporis, & regionis frigida dandũ sit vinũ in febribus. Cur medici alij sint meliores alijs, quãquã eadẽ didicerint 133. Quãã urinã cientia nõ cõueniat in febribus 134. Quãdo in febribus fit prohibendus vini potus. An in febre incẽdente cõueniat vini potus. Triplex ratio cruditatis in febre incẽdente 135. Qua medicamenta ex vino non debeant exhiberi febricitantibus, & qua de causa 136.

Quæstio decimalexta.

An in capitis doloribus, & in alijs capitibus affectibus vini potus cõueniat 137. An in capitis doloribus uehementibus à causa admodũ calida, & cum febre cõpetat vini potus 138. An i phrenitide cõueniat vini potus. Quo tẽpore i ira, & phrenitide cõueniat vini potus 139. An i capitis doloribus à causa frigida cõpetat vini potus. An sit exhibendũ vinũ in doloribus oculorũ, & ceterarũ partiu, nõ existente plethora 140. An i lassitudinibus cõueniat vini potus 141. An plethora phibeat vini potũ. An in doloribus capitibus p cõsensũ sine febre cõueniat vini potus 142. An i dolore capitis à ieiunio cõpetat cibus, & vini potus 143. An in epilepsia cõueniat vini potus. An in melãcholia, & melãcholicis affectibus cõueniat vini potus 144. Cur vinũ animo alacritatẽ tribuat, Cur uina nigra sint melãcholica 145. An in catarrhis cõpetat vini potus 146.

Quæstio decimaleptima.

An podagricis, & arthriticis cõueniat vini potus, & quale vinũ conueniat 147. Dolores uirtutẽ exoluit, & tristitiã afferunt 149. De uini potu in dolore capitis, & podagrico ex ebrietate 150. An pedes uituli & similes cibi cõueniat in podagricis 153. An uina nigra, crassa sũt ex usu podagricis. An i podagra, & arthritide cõueniat syrapi, & medicamenta astringentia 154. An sit eadẽ indicatio curatiua in podagricis, & calculosis; Cur calidiora medicamẽta cõpetãt podagricis quã calculosis 155. Cur pauperes & rustici minus podagra infestetur quã diuites, & nobiles. An cap.e, porri, allia, & similia cõferãt podagricis, & arthriticis 156. Cur quadã podagra breuiore, quadã lõgiore spatio terminetur 157. an si detur podagra ex bile flaua, conueniat uini potus 158. Quãdo in podagra cõueniat medicamẽta localia repellẽtia, & astringẽtia 159. An & quãdo in inflãmationib⁹ cõueniat uini potus 160. Galeni cõsiliũ pro arcẽda podagra 162. Arnaldi presidiũ pro articulorum morbis ad Regem Robertum scriptum 163.

Quæstio decima octaua.

De potu uini in uulneribus, & ulceribus 165. An & quando uulnera, & ulcera sint uino abluenda 166.

Quæstio decimanona.

De uini potu in syncope 168. Quis sit syncope, & de syncope causis 168. De uino bibendo in futura syncope 170. Quo tpe, & quomodo uinũ sit dãdurũ ante accessiõnẽ syncopalẽ 171. De uino bibẽdo i actuali syncope 172. Syncope ex defectu, nõ ex abũdantia cõuenit uini potus 173. Error præbẽtis aquã potandã syncope affectis 174.

FRANCISCI ANTONII

CASERTAE NEAPOLITANI.

TRACTATIO.

*De Vinorum Natura, & usu, tum in sanis,
tum in agris Corporibus.*

VID nam Vini propria appellatione significetur, fusè docuit, & decreuit Vlpianus in l. si quis vinū ff. de tritico vino, & oleo legato, vbi vini propria appellatione non vult conti-

Quid proprie significet vini appellationem.

neri, nec Zicum, nec geruissam, nec hydromeli, nec succum cidoniorum; nec quoduis aliud, quod non fit ex vinea; amplius à vini acceptione excludit omne id, quod licet fiat ex vinea, vinum tamen non permanet; siue ratione artificij, & condituræ, tale est defrutum, siue ratione alienæ mutationis, qualis cõtingit, cum vinum acescit; quo fit vt in Vlpiani sententia nec defrutum, nec acetum propriè vinum dici queant. Quæ omnia, sunt veritati consona, & Galenicæ doctrinæ. Est enim vinum propriè, Vux succus, qui vbi ab vuis exprimitur, mustum vulgo dicitur, vt satis constat, & testatur Gale. 2. de alim. fac. c. 9. Ex quo loco illud etiã notandū est. Vuarū acinos constare ex membranoso tegumento, ex seminibus, ex substantia quadam veluti carnea, & ex humore per hanc substantiam disperso, qui humor expressus vinum est, paulatim per sua tempora, vt dicitur, tales vires accipiens, vt Plato, quem Galenus refert lib. quod animi mores corp. temp. sequan. c. 10. Bacchum inuocari consulat (qui vinum contra senij austeritatem salutarem medicinam (ex Cõtiliū somnijs) hominibus donauit, quo scilicet reiuuenesceremus, animiq; molestias obliuio deleteret, ac mollis è duro

Quoniam vux substantia fit vinum

Vini commendatio ex Platone, Zenone, & Gal.

A

factus

factus animi habitus, vt ferrum igni impositum, tractabilior esset.) Et Galen. loco citato cap. tertio sic habet. (Vini autem potus aperte tristitiam omnem, & tœdium leuat, hoc, n. quotidie vtimur, dicereq. Zeno solebat, vt ferunt. Quemadmodum amari lupini aqua macerati dulces euadunt, ita etiã se à vino affici.) Plurimaque alia fert commoda vini debita potio, vt in sequentibus late dæcebitur. Quocirca minus vere, ac minus ingeniosè Adrianus Turæbus Gallus libello de vino, Vinum humano generi iniquum, infestum, pestiferũ existimauit; Et quæcumque ad suam probandam opinionẽ affert, solum probant, vinum, vel liberalius, vel intempestiue sumptum à quibusdam temperatũris admodum calidis, vel ob aliam rationem, esse nocuum; quæ non sunt vini, sed bibentis vitia, vt late patebit ex dicendis. Et Galenus discretè docuit lib. quod animi mōres & c. c. 3. inquires. (Sic vero & Theognis dicebat vinum liberalius haustum, malũ. Quod si scitè quisquam id bibat, non malum, sed bonum est, nam re vera si commodè vtaris, & concoctioni, & digestioni, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abundè, Adde quod animus noster eo, & mitior simul, & fidentior redditur & c.)

Turnebi epine parans
eis vinum in
festũ hominibus.

Q V A E S T I O P R I M A .

De differentijs Vinorum, & an vina inter se specie differant.

1. Notab. c.

NOtandum 1. Vinorum varias, ac propemodum innumeras esse differentias, prout & vuarum etiam multiplex est diuersitas tum in eisdem, tum in diuersis regionibus; qualibet enim regio tum vuarum, tum vinorum multas producit species, vt clare patet; Et Galenus lib. de succorum bonitate, & vitio c. 11. 12. meth. med. c. 4. 5. de san. tuen. c. 3. diffusè diuersissimorum vinorum, quæ tum in

Asia,

Aſia, tum Græcia, tum in Italia, potiffimum Romæ, tum alijs in locis gignuntur, meminit, itemque aliquorum, quæ in hoc Regno fiunt, ſcilicet Falerni, Neapolitani aminæi, & Surrentini, Et certiffimum illud eſt noſtro hoc ſæculo, totum hoc Regnum Neapolitanum, ſicut ceteris omnibus, quæ ad hominum victum faciunt, ſummo, ac diuino naturæ beneficio maxime affluit, ita ſanè varia Vinorum omnis generis diuerſitare abundare, vt quæ omnia citatis locis Galenus commemorauerit, ſimilia, & meliora in hoc Regno reperias, quin etiam, circa, & prope Ciuitatis Neapolis circuitum. Verum tam varias vinorum differentias ex locis deſumptas recensere, ſatis longum eſt, & minime ſcientificum, cuius munus eſt, vinorū diſtinctiones aſſignare, ad quas vina omnia totius orbis terrarum reduci debeant. quæ vt ſciantur.

Notandum 2. ex Auctore lib. de renum affect. digno. & med. c. 6. in ſi. Et Galen, ex profeſſo in lib. Hypp. de rat. vict. in acut. com. 3. in tex. 1. Primam vinorum diſtinctionem deſumptam ex colore, alia enim ſunt alba, alia nigra, alia fulua, flaua, rubra; Secunda deſumitur ex vinorum ſaporibus, quædam enim ſunt dulcia, quædam amara, quædam auſtera, quædam acria & quædam inſipida. Tertia ex conſiſtentia conſurgit, hinc nonnulla vina ſunt tenuia, nonnulla valde craſſa: nonnulla inter hæc media. Quarta diſtinctionem accipitur ex odore. Sunt enim alia boni odoris; alia inſuauiter feriunt odoratum, alia omnino ſunt inodora. Quinta ex facultate, & vi vini oritur; quoddam enim vinum eſt potens, quod dicitur etiam vinoſum; quoddam imbecillum, quod etiam aquoſum nominant; quoddam inter hæc medium vel æqualiter, vel inæqualiter interiacet, Addunt alij, vt Galenus monet lo. cit. diſtinctionem vini deſumptam ex tempore, vt alia ſint recentia, alia vetuſta, alia medijs temporis; quam ipſe etiam reducit ad traditas diſtinctiones; tempore enim vina ſunt tenuiora, magis acria, & colorata, magisque olentia; quæ diſtinctionem aſſignatæ ſunt. Amplius addi videbitur debere alio diſtinctionem

2. Notabile;

Vinorū diſtinctionem.

ferentia vinorum per specuorum, & turbidorum; sed perspicuas; & turbulentia ad tenuitatem, & crassitiam vinorum reduci debent. Unde Schola Salerni bene videtur explicasse vinorum differentias his versibus:

*Vina probantur odore, sapore, nitore, colore,
Si bona vina cupis, hæc tunc probantur in illis,
Fortia formosa. & si agrantia frigida, frisca.*

Probatio.

Probatum hæc diuisio vinorum, quia sub ea, omnia, quæ reperiri possunt vina continentur; & hæc cognita diuisione, vina omnia, quæ nunquam antea aut videris, aut gustaueris, visu & gustu facile diiudicaueris qualia sint, & quibus conueniant, quare bona, & apta est diuisio tradita vinorum, quæ inter se an specie differant, vt sciatur.

3. Notab.

Notandum 3. me hic nihil agere de differentijs physicis in communi an dentur penes distinctionem formatum substantialium, nam suppono omnino dari formas substantiales, ex quibus vna cum materia substantiali componitur compositum substantiale, sed disputo hic in speciali de differentijs in speciali vinorum.

Conclusio.

Conclusio. Vina omnia licet differant inter se colore, consistentia, sapore, odore, virtute; vnus sunt speciei specialissimæ, & consequenter specie physica non differunt, sicut omnes homines sub vnica specie specialissima continentur.

**Omnia vina sunt vnus speciei specialissimæ.
Probatio.**

Probatur conclusio. Distinctio specifica ex speciei distinctis operationibus arguitur, vt constat ex physicis, sed vina non habent operationes, quæ formæ, & speciei distinctione arguant; sed tantum accidentalem; ergo speciei non differunt; sed solum accidentaliter. Confirmatur 1. quia si qua ratione vina deberet dici specie distingui, ea esset magna in vinis varietas quo ad colorem, odorem, sorem, consistentiam &c. Sed hæc omnia in eisdem vinis tempore mutantur, cum tamen dici nequeat idem vinum tempore secundum speciem permurari; ergo propter colores, sapes, & similia accidentia non possunt dici vina specie differre. Confirmatur 2.

2. Confirm.

eadem

Quaestio prima.

eadem vitis, cum loca mutat, diuersum affert vinum, vt testatur Galenus 3. de sympt. causis c. 2. vbi etiam idem testatur de alijs stirpibus, & herbis; & de persica planta ex Perside in Aegyptum translata, affirmat mutasse id, quod periculosum, & lethale habebat in Perside; certissimum autem est eadem vitim per translationem locorum, non mutare speciem, & consequenter diuersa vina ratione saporum, colorum, & similia accidentium, specie non distingui. Confirmatur 3. experientia, cuius nos periculum fecimus, ab eisdem vitibus ratione diuersorum temporum, & industriæ, diligentiaque adhibita, diuersissima vina genita fuisse; ita vt ex albo, tenui, imbecillo, insipido, quale sepius collectum est, quandoque flauum, dulce, crassum, potens, productum fuerit; nõ igitur in vinis est astruenda specifica distinctio.

3. Confirm.

Obijcies 1. Vina nigra, & alba videntur esse omnino contrarij coloris, ergo & speciei etiam. Confirmatur, quia numquam visa est vitis ferens vuas albas, quocumque translata, nigras vuas tulisse; Neque vnquam visum est temporis diuturnitate vinum nigrum mutari in album, vel album in nigrum; signum igitur est in his vuis, & vinis diuersas omnino esse formas substantiales, seu species. Respondetur: negandam esse consequentiam clare patet ex hominibus albis specie non differentibus à nigris hominibus. Et ad confirmationem dicendum, esto per translationem ad varia loca, vitis alba nõ tulerit nigras vuas, id saltem non implicare, si nutrimentum sit eiusmodi, quod à vite translata trahatur, vt ad vuarum nigrarum non albarum valeat generationem, sicuti videmus per ægitudines homines nigro ictero corripì, vberiore succo melancholico ad carnes delato, ob affectionem splenis; Et albos homines ex sollicitudinibus, mæstitia, melancholicorum ciborum vsu, & similibus causis temporis progressu ad totius corporis nigredinem permutari. Et contra, ex deside vita, cibus pituitosis, & similibus, cum nigriores antea essent, albidi redduntur. Verum esto talis non cernatur per-

1. Obiectio.

Responsio.

permutatio vuarum per translationem ex albedine ad nigredinē, vel contra; vinorum certe cernitur per diurnitatem temporis permutatio ad flauum, ad rufum ex albo, & ex nigro etiam, vt de vinis quibusdam, quæ ex perperine proueniunt, testatur Galenus de succorum bonitate, & vitio c. 11. Item per decoctionem vinā alba in nigredinem vertuntur, vt experientia constat, quam testatur idem Galenus lo. cit. de suc. bo. & vi. his verbis (certe si mustum ex omnium maxime albo vino decoquas vsque eo, vt sapa inde existat, quod nos defrutum vocamus, colorem nigrum acquirit) sapa autem specie non differt a vino, ex quo fit per decoctionem, non igitur ex albedine, vel nigredine vuarum, & vinorum specifica distinctio colligitur. Sunt enim albedo, & nigredo accidentia quarundam vuarum, & vinorum non quidem propria. quarto modo, ex quibus colligitur specifica distinctio; & nec inseparabilia, vt patet ex mox dictis.

1. Obiectio. Obijcies 2. Muta vina calefaciunt, alia refrigerant; item quædam sunt aperientia, quædam astringentia; qui sunt effectus omnino contrarij; ergo diuersas, & contrarias species hæc saltem vina obtinebunt. Respondetur vina dici calefacientia & refrigerantia respectu diuersorum, vt infra explicabitur; aperire etiam, & astringere, prouenit ex vini qualitatibus, v. g. ex tenuitate, crassitie, sapore acerbo, austero, acri, vt fusè dicitur infra, non ex vini forma substantiali, seu specie, negatur igitur consequentia.

1. Obiectio. Obijcies 3. multorum vinorum admirandi sunt effectus, quos Plinius lib. 14. c. 18. vocat prodigia. In Archadia enim vina quædam mulieribus fœcunditatem important, viris veno rabiem. In Achaia si mulier grauida quædam bibat vina, vel vvas comedat, abortit. Træzenum vinum generandi vim adimit. Et alia similia Plinius testatur lo. cit. Ergo in his vinis & vuis saltem concedenda est specifica distinctio.

Responsio. Respondetur negando consequentiam. Hi enim effectus, & alij similes non à vinorum, vel vuarum proueniunt formis sub-

substantialibus distinctis, & varijs, sed ex nutrimenti varietate, quæ in varijs locis reperitur, & trahitur a vite, quæ doctrina est ex professo Galeni 3. de sympt. caus. c. 2. vbi hanc causam assignat, Cur vitis translata in alium locum, diuersum ferat vinum, quia diuerso vitur alimento. Quod confirmat etiam auctoritate Aristotelis, qui etiam pecora docet colore, ceterisque sensibilibus differentijs mutari in varijs regionibus propter varia nutrimenta. Item hac de causa in Perside persica sunt lethalia, non sic inde translata, quia apud persas venenatum attrahit alimentum, non sic in alijs locis, in quibus tale non datur alimentum prauum, quod sit persicæ plantæ familiare, vt Gal. docet lo. cit. & disertis verbis explicuit lib. de semine c. 1. inquit. (Nam persica arbor in Aegyptum translata formam minime immutasse conspicitur, sed bonum tantum alimentum nata, esui idoneum fructum, cum prius non esset, protulisse). Varia igitur alimenta, quæ vites trahunt, causa sunt horum diuersorum effectuum, quos affert obiectio. Quod confirmatur manifesta experientia, quam testatus est Arnaldus a Villa noua lib. de vinis, sectione de vino laxatiuo, ex Palladio lib. de agricultura, item ex Theophrasto testatur Ioannes Costæus lib. 2. de potu in morbis c. 11. Ex posito scammonio, vel elleboro, vel esula, in vitis radice, uel in surculo, qui inseritur, uuas gigni solutiuas, uinumque fieri laxatiuum, scammonij, ellebori, uel esulæ facultate cum alimento ad vitis fructus, uuas scilicet transeunte. Quod idem continget, si pari ratione theriacam, mandragoram, & similia admoueas ad vitis radices, uel surculos, dum sit insitio. horum enim omnium uires recipiuntur prædicto modo in uitem, uuas, uinum. Hac eadem ratione purgantis medicamenti uis, & facultas ad mammas, & lac peruenit, ut quotidiana docet experientia, & usus in infantium expurgatione lacte medio nutricum, quibus medicamenta ad hunc finem exhibentur. Sed contra.

Quæ sit causa variorum effectuum, & mirabiliū qui ex varijs uinis oriuntur.

Instabilis nutritio est assimilatio nutrimenti, huiusque mutatio

Instabilis nutritio

tatio in formam nutriti; ergo corrumpitur nutriti formam, nec permanet; & consequenter non potest alimenti forma, quæ non est, esse causa supradictorum effectuum, qui specificam formam arguunt, à qua profluant, in bona Philosophia.

Dilectio prima.
An in nutritione necessario alimenti forma debet corrumpi.

Respondetur 1. non necessario in nutritione nutrimentum formaliter debere corrumpi, & posse assimilari nutrimentum, si talem alterationem recipiat, sine formali corruptione, per quam possit nutriti formam superiorem recipere. Quæ responsio supponit opinionem illam, quæ putat posse dari plures formas in mixto, quæ se habeant tamquam materia respectu superioris formæ mixti, quam sententiam nos sectamur tamquam probabiliorem, & iuxta hanc doctrinam alimenti, seu nutrimenti forma adhuc perseverat, vnde prædicti manant effectus. Et ne videatur alicui admodum extranea hæc doctrina, legat Galenum lo. cit. 3. de sympt. caus. c. 2. ubi putat in nutritione non solum naturali, sed vitiosa, non solum assimilari nutrimentum nutrito, sed contra assimilari nutritum nutrimento, & hac de causa animalia quædam carnem habere simillimam herbis, & uiridium herbarum colorem præferre, & in leucis carnem albam fieri à pituita, & hæc habet uerba. (ergo cum sicuti diximus, caro longo tempore pituitoso simul, ac glutinoso sanguine nutritur, caro quidem adhuc manet, mutatur tamen eius forma, & in alteram speciem uertitur). Respondetur 2. formas alimenti, & nutrimenti, à quibus prædictæ in obiectione, fiunt uini operationes remanere non quidem mutatas in nutriti substantiâ, scilicet uuarum, nec esse uere alimenti materiam, sed esse ita immixtas cum nutrimento, ut dispergantur etiam cum substantia tum uuarum, tum uinorum, ut numquam separentur, & prædictas operationes exercent.

2. Dilectio.

QVAE

Q V A E S T I O S E C V N D A .

An Vinum Nutriat verè, ac propriè .

T Raditis vini differentijs, nunc eiusdè cõmunes proprie-
tates, quæ. s. vinis omnibus conueniunt, explicare aggre-
dimur, quarum præcipua est, nutritio ex vino, sit igitur.

Conclusio . Vino verè, ac propriè nutriuntur homi-
nes . Est receptissima apud omnes medicos , si solum
excipias Hieronymum Mercurialem tractatu de vino, & a-
qua c. 4. & 5. Et probatur 1. manifestissima auctoritate Gale-
ni 2. aph. 18. 3. de temp. c. 2. in fi. 3. de alimentorum facult. c.
40. vbi etiam cibum vere esse uinum affirmat, quod alat cor-
pus, sicuti alit cibus, quamuis medici quidam suo tempore
noluerint uinum esse appellandum cibum, & si non nega-
rent uinum alere .

Conclusio .

1. Probatio.

Probatur 2. quia manifesto experimur, à uini potu nos re-
fici, & vires recipere conferctim, quod alia ratione fieri ne-
quit, quam per spirituum regenerationem celerrimam, qui
ex sanguine purissimo gignuntur, ut demonstrauius nostra
tractatione de spiritibus. Item per celerrimam reparationem
substantiæ calidi natiui, quæ ex nobis defluit. Præstat igitur
alimentum, seu nutrimentum uinum, dum in sanguinem ce-
lerrimè uertitur, ex quo carnes celerrimè nutriuntur. Con-
firmatur, quia hac de causa in syncope uini potus exhibetur,
ut dicetur infra. Quia in syncope celeri nutritione est opus,
quæ maximè præstat à uino .

1. Probatio .

Probatur 3. Vinum habet omnia requisita, ad hoc ut pos-
sit nutritionem præbere corpori. Est enim res mixta ex qua-
tuor simplicibus corporibus, & multa elaboratione in ligno
uitis conflata; amplius est gustui liquor amicus, & familia-
ris; ergo uere nutrit uinum.

3. Probatio.

Probatur 4. Quia hinc fit, eos, qui plurimum uini hauriunt
in prandio, uel cœna, parum cibi assumere. Cõtra uero bibē-

4. Probatio:

B tcs

res aquam, plurimum edendo cibum ingerere: quia vinum supplet nutrimentum cibi, quod non supplet aqua; in quo se su fortasse dicitur etiam ab Hippocrate 6. epidem. par. 4. tex. 20. aqua edax; quia potantes aquam, plurimum edunt. Est igitur vinum verè nutrimentum.

5. Probatio. Probatur 5. Omnino certum esse debet, vina rubra ut pote persimillima sanguini, in sanguinem verti, & consequenter vina rubra nutrire; sed à vino rubro cetera vina non differunt specie, sed vel colore, vel tenuitate, vel crassitie, ut demonstratum est præcedenti quæst. ergo cetera vina mutantur etiam in sanguinem vel magis, vel minus, prout magis, minusve à vini conditionibus rubri discedent, & consequenter vinum omne erit nutriens, magis tamen minusve. Id quod Galenus disertis verbis docuit lib. 3. de aliment. fac. c. 40. inquit. (Vinum omnium rubra simul & crassa sanguini generando sunt accommodatissima, ut quæ minima egeant mutatione ut sanguis fiant.)

6. Probatio. Probatur 6. potissima ratio, propterquam vino denegatur nutritio, est vini fluxilitas, & tenuitas substantiæ vini, ob quæ vinum videtur de genere aqueorum; aqua autem nutrientem non præbet materiam corpori, ut demonstrauius tract. de aqua; & quia quæ fluida sunt, non possunt adhærescere corpori solido nutriendo. Sed hæc ratio non obstat; tum quia, vina omnia aliqualem habeant crassitiem, & multa vina crassa admodum sunt, & manifestam habent adhærescetiã, ut constat tum sensu visus, tum tactus, ut maculas quædam uina tribuant difficulter debiles. Et caloris natiui ope uina crassitiem acquirunt in corpore sin minus magnam, saltem eiusmodi, quæ sufficiat ad tenuissimi sanguinis generationem; ex quo tum spiritus regeneratur influens, tum tenuissima calidi natiui substantia fixa reparatur, quæ propria est nutritio. Ergo uinum uere nutrit, & proprie, ut melius constabit ex obiectionum solutionibus.

7. Obiectio. Obijcies igitur primo. Vinum, ut propriè nutriat, debet in
par-

partium solidarum, & carnosarum substantiam conuerti, sed non potest in harum partium substantiam mutari, ergo uerè non nutrit. Probatum minor, ceteræ enim partes argumentationis ab omnibus conceduntur. Vinum est actu fluxile, neque umquam potest crassescere, & similem nostrarum partium consistentiam recipere, neque extra corpus, neque intra corpus assumptum, quia est de genere aqueorum, ut ex Galeno dicemus infra, & docet Arist. 4. meteor. c. 5.

Respondetur negando minorem, & ad probationem dicendum in partium substantiæ consistentiam transire uinum, actu fluxile non immediatè, sed pluribus medijs mutationibus potissimum ea, qua in sanguinem uertitur actu fluxilem, qui tenuior, uel crassior, pro ratione uini tenuioris, uel crassioris gignitur, ut fusè patebit ex dicendis. Quocirca omnino falsum est, uina non posse crassescere simpliciter intra corpus, cum etiam extra corpus, ex musto fiat longa decoctione defrutum, seu sapa admodum crassa, & in destillatione aquæ ardentis, ubi caloris plurimum subsidet uinosæ substantiæ crassioris redditæ, quam fecem appellant. Neque obstat quod uinum dicatur de genere aqueorum; hoc enim non significat, uinum esse formaliter aquam, & sicut aqua non nutrit, pariter non nutrit uinum, sed plurimum aquosi humoris continere, unde ei aduenit fluxilitas, cum etiam ignis, aeris, & terræ portio adsit in uino, immo etiam aliorum mixtorum: ut omnino demonstratur ex dictis superiori quæst. in qua uinorum uarietatem ex terræ partibus uarijs, uarijsque alimentis oriri dictum est.

Responsio.

Obijcies 2. Si uinū nutrirer, fames uino tolleretur, cuius cōtrarium docet Gale. 2. aph. in aph. 21. ubi solam appetentiam caninā docet sanari uini potione, & thorexi; & de hac canina appetentia intelligi Hyppocratem, cum inquit (fame thorexis, hoc est uini potio soluit) signum igitur est non nutrire uinum, alioqui omni defectui, unde fames fit, opitularetur uini potio.

2. Obiectio.

B 2

Re-

Responsio . Responderur negando consequentiam . Hoc enim loco non negat Galenus vinum, quantum est in sui natura, nutrire, & reficere; sed non omni fami opem ferendam esse vini potione; quia licet vini potus per se nutriat, si tamen ieiunis exhibeatur, deliria, dolores capitis, conuulsiones; & alia damna infert; & consequenter tantum abest vt famem soluat, quin maiora faciat symptomata, quæ ne contingant, vini potione, & nutrimento non est vtendum in fame, excepta canina, cautela adhibita, quam docet Galenus lo. cit. non quod verè vinum non nutriat; vnde nil ex hac argumentatione sequitur contra conclusionem, vt patet.

3. Obiectio. Obijcies 3. Numquam aliquem solo vino diu vixisse auditum est, cum aliqui referantur solis herbis, aliqui solo lacte victitasse, si igitur vinum nutriret, æquum etiam esset illo solo d. u. posse homines viuere.

Responsio . Respondetur contrarium huius, quod habet obiectio, quæ Mercurialis est, doceri à Ioanne Costæo lib. 2. de potu in morbis, c. 30. vbi sic loquitur. (Verùm vinū vere alere, nullus neget, qui aliquos sine cibo vilo solo vino vitam dies sustinuisse multos norit, quod & nos, & alij obseruarunt, ita vt illi nutriendi vim interdicere, sit discedere à sensu) atque hæc Costæi obseruatio tamquã veritati consona, est omnino recipienda. Si modo illud addas, solo vino, qui protrahuntur vitæ dies, non vacare periculo, propter grauissima symptomata, quæ infert vini potio ieiunis exhibita, vt docet Galenus lo. cit. obiect. præced. & nos dicemus fuse infra; vt idcirco non valeat quis solo vini potu diutius uitam trahere, sed per paucos dies. Quam ob causam fami solo uino non est opitulandum, ut diximus ex Galeno ad præced. obiect.

4. Obiectio. Obijcies 4. vt fiat nutritio, debet cibus plures alterationes recipere, tum in ore, tum in ventriculo, tum in hepate, & venis, tum in partibus carnosiss, & solidis, in quibus primo debet nutrimentum apponi, tum dispergi, alterari, & assimilari, quæ omnia non possunt subito fieri; at subito videmus in
syn-

syncope à potu vini nos refici; non igitur ratione nutritionis reficimur, sed potius ratione calefactionis, & consequenter vinum non nutrit, sed aliam præbet causam viribus reficiendis, nempe calidam temperaturam. consistunt enim vires etiam in temperamento partium, & spirituum, vt constat ex Galeno 12. meth. med. c. 5.

Respondetur ad nutritionem partium, quæ alimentum recipiunt ab hepate, & venis, requiri præuias multas alterationes prædictas, quæ certe non possunt fieri subito, vt probat obiectio, ad nutritionem vero ventriculi non requiruntur tot alterationes, sufficit enim si cibus in chilum mutetur, quo alitur ventriculus, vt demonstrauius nostra tract. de humoribus quæst. 9. art. 1. in quem chilum verti celerrime vinum natura tenue omnino concedendum est. Chilus enim etiam ratione assumptorum quandoque tenuior fit quandoque crassior, quocirca ex vino tenui facile, & breui tenuis chilus gignitur, quo celerrimè nutritur ventriculus; & ex eodem chilo celerrime sanguis gignitur, ex eoque spiritus. Atque hæc est ratio, cur in syncope ex affectu potissimum ventriculi, maximum remedium sit vini potus, quia vino celerrime ventriculus nutritur, celeriter ex eo sanguis gignitur, vnde celeriter etiam spiritus reparantur, & consequenter etiam corpus calefit facile à vino, quod vt probetur fit.

Responso :

Q V A E S T I O T E R T I A .

An vinum calefaciat, refrigeret, humectet, esiccet.

Alius communis vinorum effectus est calefactio, & humectatio, qua de re non leuis est inter Doctores Medicos controuersia, vt videre est apud Valles. lib. 9. cōtrouer. c. 7. Ioannem Costæum lib. 2. de potu in morbis c. 5. Manardum lib. 14. epist. 3. Zechium libello de curandi ratione in vrbe c. de vini temperamento. Latinum Tancredū lib.

2. de

2. de fame, & siti, c. 20. & apud alios. Quidam enim calefacere, & humectare vinum putant; atque ita absolute vinum calidum humidum pronuntiant; alij calidum siccum vinum esse malunt, & calefacere, ac esiccare; alij vina quædam calida, quædam frigida esse putant, illa per hos sunt verusta, fulua, & acria, hæc, nouella vina, & aquosa, & acida, austeraque. Alij vinum vt alimentum existimant humidum; & calidum, vt medicamentum vero esse siccum, quæ doctrina optime impugnatur à Vallesio lo. cit. quia eadem vi, & substantia, qua vinum alit corpus, medetur etiam corpori, si igitur est vt alimentum calidum humidum, erit etiam vt medicamentum. Vt hæc quæstio decidatur.

Notabile.

Notandum est vina posse dupliciter considerari, vel respectu habito ad aquam, vel respectiue ad naturam nostram cuius respectu, Galenus, vt patebit, nunc calidum, nunc frigidum vinum vocat.

1. Conclusio

Probatio.

Prima conclusio. Vina omnia respectu habito ad aquam potabilem, de qua dictum est tract. superiori, sunt calefacientia, & esiccantia. Probatur apertissime, quia vt constat ex dictis tract. de aqua, aqua est frigida, & humidæ naturæ, & facultatis. Sed vinum contrarias aquæ habet virtutes, vt palam est apud omnes; ergo si aqua vim habet refrigerandi, & humectandi; vinum respectu habito ad aquam, vim habet calefaciendi, & esiccandi. Atq; hanc doctrinam distinctè docet Galenus 7. meth. med. c. 6. in med. ubi primò meminit uini aquosi, antiqui, austeri, & aliorum; tum fusè docet aquæ uirtia ab aquæ frigiditate pendentia, & subdit hæc uerba (at uero memoratorum uinorum uirtutes comprehensis iam aquæ uirtijs, aduersam quodammodo naturam habent) ubi notandum est ly. quodammodo, dici ut denoteretur uina non esse omnino aduersa aquæ; sic enim aquæ opponitur ignis; sed quodammodo; quia sicut aqua refrigerat, & humectat corpus, aliaque efficit consequentia eius frigiditatem, & humiditatem, de quibus Galenus lo. cit. 7. meth. 6. Contra uinum califa-

calefacit, & esiccât, nō quidem sicut ignis, sed quodāmodo, nunc magis, nunc minus, pro ratione diuersitatis uini calidioris, uel minus calidi, ut explicabitur. Confirmatur quia aqua est simplex corpus; quare ei competunt solæ uirtutes pendentes ex propria forma, & ex proprijs qualitibus, quæ ad frigiditatem, & humiditatem inclinant; Vinum uero est corpus mixtum ex elementis, inter quæ cum aliqua sint calida, & sicca, necessario caliditatem, & siccitatem participat, & cōsequēter sui natura uinum est aqua calidius, & siccius. Confirmatur amplius ex eodem Gal. lib. 8. de simpl. med. facult. sect. cui titulus est, Oenos, Vinum, ubi sic habet. (Vinum ex secundo est ordine calefaciētium, sed quod admodum petus est ex tertio, sicut mustum quod uocant ex primo, caliditati eius proportione respondet siccitas.) Ex quibus patet primo ex Galeni uera sententia iuxta hanc Conclusionem, uinum in qualibet ætate semper esse calidum, magis tamen, & minus, pro ut magis, minusue est antiquum, uel nouellum. Patet 2. non bene Vallesium lo. cit. putasse mustum non esse uere uinum, in quâ sententiam abiit etiam Mercurialistrac. de uino & aqua c. 4. ubi etiam uinum dulce putat non esse uere uinum, & illo nititur fundamento, quia tum mustum, tum uinum dulce non inebriat, quod falsissimum est, ut satis constat unicuique.

1. Confirm.

2. Confirm.

Mustum est uere uinum.

Secunda conclusio, respectu habito ad naturam nostram, aliqua uina sunt calefacientia, aliqua refrigerantia. Probat experimentia, qua constat à quibusdam uinis, puta fuluis, flauis, uetustis, nos ualide calefieri, à quibusdam uero, puta aquosis, acerbis, austeris, acidis, nos manifestò refrigerari, licet uina omnia sint calidiora quam sit aqua, ut probatum est conclusione præcedenti. Confirmatur ex Galeno, qui hanc doctrinam diserte docet lib. de succorum bonitate, & uitio c. 11. in fi. ubi docet homini temperatura calidissimo uilius aquam bibi, quam uinum, & subdit, (quod si quando uino indigeat, dandum quod tenue sit, & mediocriter austerum) ob
cam

3. Conclus.

Probatio.

Confirm.

eam rōnē, quia tenue & austerum vinū est refrigerans naturam calidam, quod amplius explicans Galenus, caput totum concludit his verbis. (At in vinis vetustissimum, quod Romani Cœcubum vocant, ab albo, & austero, & nouello, crassoq; vino tantum distat, vt alterum vehementissime calefaciat, alterum sensibilibiter refrigeret. Est igitur in Galeni sententia, aliquod vinum non simpliciter, & absolutè, sed respectu alicuius temperaturæ sensibilibiter refrigerans, cum respectu aquæ illud idem sit calidum. Sed contra.

Obiectio. Obijcies primo. Vinum omne nutrit, vt supra probatum est; sed omne nutrimentum, quatenus nutrimentum est, animalis calorem auget, vt hincemet verbis docet Galenus 3. de temper. c. 2. ante si. ergo nullum vinum est refrigerans.

Responsio.

De sensu propositionis.
Omne nutrimentum quatenus nutrimentum, animalis calorem auget.

Respondetur minorem propositionem, omne nutrimentum quatenus nutrimentum, animalis calorem auget, dupliciter posse considerari, vel formaliter, id est caloris forma, & qualitas augetur, & intenditur à nutrimento, & hac ratione vniuersaliter falsa est; neque in eo sensu à Galeno accipitur, vt liquidò patet; tum quia quamplurima alimenta actu refrigerant, vt lactuca, hordeum, cucumeres, pepones, cucurbita, & sim. de quibus late Gal. lib. 1. & 2. de aliment. facul. tum quia si alimenta omnia partium calorem actu, & formaliter auerent, numquam senesceremus, & frigidum temperamentum, ad quod ætatum decursu deuenimus, numquam nos occuparet; Vel considerari potest materialiter, id est omne nutrimentum vt sic, præbet materiam & pabulum calori natiuo, quatenus ex alimento reparatur substantia caloris natiui, cuius vi substantia nostrarum partium difflat, & perspirat, vt fuse diximus nostra tract. de febribus. Et hac ratione vera est propositio posita; quodlibet enim nutrimentum quatenus nutrimentum, auget, & reparat substantiam, quæ deperditur, licet non omnino similem quo ad quantitatem, & qualitatem. Et sub hac consideratione prolata propositio est à Galeno cit. 10. vt patere potest legenti, vnde nil sequitur contra secundam

q. 6. sect. 1.
art. 3. & 4.

eundam conclus. esto enim vinum nutriat, & reparaet, siue augeat substantiam caloris natiui, adhuc potest refrigerando quoquo pacto, substantiam reparare, & augere: sicut etiam à lactuca, hordeo, alijsque frigidis cibus nos refrigerantibus, nutrimentum accipimus. Sed contra.

Dices primo; quia Gal. cit. lo. habet hæc verba (sic profecto & in animalibus cibi, qui vti prorsus assimilentur, & corpus nutriât, spatio egêt, hi frigus vniuersi potius quã calorẽ afferre in præsentem videntur; Ceterum calefaciunt hi quoq; tandem non secus ac reliqui cibi; si semel vt corpus nutriât, sint consequuti) quibus patere potest per Gal. nutrimentum, quod actu nutrit, de quo est sermo, & consequenter vinum, omne actu nutriens, calefacere partem, quæ nutritur, & intendere eius calorem, & refrigerare solũ antequam actu nutriat nutrimentum, quod difficilis est coctionis, quale non est vinum, quod in genere est eorum, qui vniuersi n. & celeriter nutriūt. Respondetur Galenum his verbis etiam debere intelligi de calefactione materialiter, vt dictum est, per pabuli scilicet administrationem, & reparationem substantiæ. quod euidenter ostenditur, Cum enim cibi difficilis coctionis antequam nutriant, refrigerent, vt dictum est, vt sint idoneum, & actuale nutrimentum, debent calefieri; non igitur maiorem possunt retribuere calorem eo, quem receperunt à partibus, & consequenter partium calorem non augent formaliter, seu gradualiter, sed materialiter, per substantiæ partis reparationem, & instaurationem, seu nutritionem, & accretionem, qua multiplicata, partium calor est valentior; Atque hoc idem accidit in vinis refrigerantibus, qui difficilius concoquantur, ac diutius morantur in vetriculo, vt dicitur.

1. Instancia.

Dilutio.

2. Instancia.

Dices secundo, ex doctrina mox tradita sequi, nullum vinum esse esiccans; quia cum vinum quodlibet nutriat, & per nutritionem reparatur substantia humida defluens vi caloris insiti, sequitur vinum quodlibet humectare, non esiccare; quia etiam humectare magis quam aquam, quæ nullatenus

C

nus

Dilutio.

In quo fen-
fu vinum di-
ci possit ma-
gis humidū
quam aqua.

nus nutrit, vt conclusimus superiori tract. de aqua. Respon-
detur negando sequelam; quæ enim humida substantia ex
nutriente vino reparatur, nunc potest esse humidior, nunc
minus humida, & sicciior, pro diuersitate vini aquosioris, vel
minus aquosi, magisque vinosi, ac magis esiccantis. Et ratio-
ne humidæ alimentalis substantiæ esse verissimum, vinum
esse magis humidum aqua, ex qua nullatenus nutriuntur par-
tes. Atque hac ratione intelligendus Galenus in lib. Hypp.
de rat. vict. in acut. com. 1. in tex. 22. vbi mulsam, & vinum do-
cet magis humectare quam aquam, scilicet humiditate ali-
mentali. Sic pariter intelligendus 1. de sanit. tuen. c. 11. vbi
denegat vinum pueris, quia non est vtile pueris supra quam
par est, humidos, calidosque fieri, humiditate scilicet nutriē-
te partes. Dicit autem debet aqua simpliciter vino humidior;
quia ab ea solum qualitatiue humectantur partes, & excre-
mentitia copiose tribuitur corpori humiditas, nō sic à vino,
quod licet sit aquosissimum, adhuc minus quam aqua excre-
menta humida generat, & non solum qualitatiue, sed substā-
tifice humectat, vt explicatum est.

2. Obiectio.

Obijcies 2. Galenus cit. lo. 3. de temperam. c. 2. ita scribit
(sic igitur & vinum vbi plus bibitur, quam vt vinci possit, tan-
tum abest vt animal calefaciat, vt etiam frigidiora vitia gi-
gnat. quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & caros, & comata,
& neruorum resolutio, & comitiales morbi, & eouulsiones,
& tetani immodicū vini potum comitantur, quorum vnum
quodque frigidum est vitium) ergo quodlibet vinum est fri-
gidum potentia actiua, id est quodlibet vinum habet vim re-
frigerandi. alioqui si vinum aliquod haberet vim calefacien-
di, ab eo, vbi maior copia biberetur, maior fieret caliditas in
corpore, ob physicum axioma, Maior virtus est in maiori
quanto.

Responso.

Responderetur hoc argumentum videri pluribus facile sol-
ui. si dicatur vinum in magna copia, & quantitate assumptū,
suffocare calorem natiuum, sicut & ligna plurima imbecillæ
flam-

flammæ superimposita, & oleum confertim eidem flammæ; & multum superinfusum, flammam suffocat, & extinguit, quibus exemplis vtitur idem Gal. lo. cit. Sed sane ex his exemplis vis obiectionis confirmatur mirifice; sicut enim ligna, & oleum non habent vim flammam actiue calefaciendi, sed solam habent potentiam passiuam ad recipiendam formam flammæ, qua ratione dicuntur ligna, oleum, & similia ignis, & flammæ materia. Et quia in magna copia non possunt à flamma igniri, flammæ vis, & ignis sopitur, & extinguitur ab ipsorum actuali frigiditate, & humiditate, quæ naturæ ignis aduersantur. Ita etiam cum à copioso vino frigidi proueniunt morbi, sequetur vinum non habere vim actiuam calefaciendi bibentem, sed passiuam, & materialem. Dicendum igitur est vinum duplici constare calore, alio actuali, alio potèntiali, qui calor actualis pusillus admodum est, ita ut vinum quodlibet actu videatur ad sensum tactus frigidum sicut aqua. potentialis vero calor in quibusdam vinis puta vetustis, fuluis, & similibus, ut dicetur, vigens est admodum, Verum potentialis calor vini facultatem calefaciendi non habet, nisi prius vinum actualiter calefiat in corpore. Cum igitur vinum quodlibet copiosè admodum bibitur, morbos frigidos inducit, non quia virtute calefactiua careat; sed quia illam exercere nequit, quia copiosè assumptum, valde refrigerat corpus ratione actualis frigiditatis, quæ in magna quantitate est valde actiua, & consequenter nec vinum potest calefieri, nec per vim propriam recalfacere corpus. Atque tota hæc doctrina admodum notanda, est expressa Galeni 3. de temperam. c. 1. ubi fusè docet, aliud esse energia, siue potestate, siue virtute calidum, frigidum, humidum, siccum; aliud esse actu tale, idque in medicamentis præcipuè exemplificat, quæ calida sunt energia, seu virtute; & ut nos calefaciant, debent calefieri prius à nobis; quod disertis his verbis expressit ante si. citati cap. (quippe alio genere calefit is, qui ab igne, vel sole intersciscit, alio is, qui à prædictorum quouis medicamentorum,

De duplici vini calore actuali, & potentiali, & quo calore nos calefaciat, & quo modo.

illa namque actu sunt calida:medicamenta nequaquam,itaque nec calefacere nos valent, priusquam actu talia fiant, at quod actu talia sint, id à nobis accipiunt, veluri calami ab igne.)

Quæres unde medicamenta habeant, & vina tum actua-lem caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem, tum potentialem, seu virtualem, Respondetur actualem haberi ex elemétorum mixtione, ex quorum qualitatibus varie re- fractis ad invicé varia vnicuiq; téperatura actualis confur- git, magis, minusve actu calida, frigida, humida, sicca, Potentialem vero, seu virtualem non satis constare unde profici- scatur, de qua re fusius cum Galeno disputandum est in tra- ctatione de medicamētis. Interim recepta physica, & uerio- re doctrina, dari formás substántiales. ab his tum in medica- mentis, tum in uino oriri uim calefaciendi, dicendum est.

Q V A E S T I O Q V A R T A.

De uinis tenuibus, & crassis.

TRibus præcedentibus quæstionibus generalem uino- rum doctrinam explicuimus, nunc magis particularē aggredimur, de singulis uinorum differentijs quæst. 1. not. 2. assignatis specialiter tractantes, excepta ea, quæ ex co- loribus sumitur. tum quia plerumq; fallaces, & malitiosi sunt colores uini, ut innuemus. Tum quia Galenus ipse com. 3. de rat. uict. in æt. com. 2. habet hæc uerba. (Color siquidem sua ratione nullo pacto uel iuuare, uel loedere potest)

Vina aut tenuia potissimū sunt aquosa, qualia in omnibus regionibus gigni, etiam in Aegypto testatur Galenus 3. de rat. uict. in tex. 8. ubi uina crassa & fortia in calidis regioni- bus plurimum oriri refert. Verum dantur uina tenuia, quæ etiam uinosa sunt, ut est quod græcum apud nos dicitur, un-
de

de patere potest tum album, tum flauum, & fuluum, tenue vinum esse posse, vt constat etiam ex Galeno in lib. de fracturis com. 3. in tex. 2 1. & alijs in lo. citandis concl. 2. Vina etiam crassa possunt esse tum ex alborum genere, tum rubeorum, tum nigrorum, vt satis patet, Et quidem alba crassa apud nos sunt tum id, quod græcum dulce vocant, tum salaginum, quod puteolis gignitur, tum soruignum dictū, quod in Insula Aenariæ oritur, tum quod rouiellum appellant, quæ omnia principio turbida etiam sunt, ac temporis processu & in subflauum colorē mutantur, & magis nitentia fiunt, & tenuiora. In hac quæstione solum tenuitatem, & crassitiē consideramus, quæ scilicet propter tenuitatem, & crassitudinem facultas vinis sit tribuenda; quæ enim eisdem met vinis ratione saporum, odoris, & similibus qualitatibus insit, vis, & potestas, ex dicendis apparebit. Sit igitur.

Prima Conclusio. Ceteris paribus, Vina tenuia minus nutriunt vinis crassis; Inter vina autem crassa, alba minus nutriunt vinis rubris, & nigris. Tenuia autem celerius nutriunt vinis crassis. Est ex professo Galeni; de alim. fac. c. 40. & 2. aph. in aph. 1 1. & 18; Et probat tum experientia; quæ constat ex crassioribus vinis maius nos robur accipere, & consequenter maius nutrimentum, tum etiam ex eo, quod crassius vinum est magis simile tum sanguini, tum partibus nutriendis; quocirca maior copia sanguinis ex crasso vino gignitur, & copiosius nutrimentum præbetur à vino crasso quàm à tenui. Item etiam similis fit sanguini vinum rubrum quàm album: vina enim rubra quàm minima, vt inquit Gal. 3. de alim. fac. c. 40. cit. egent mutatione, vt sanguis fiant. copiosius ex rubro vino elicietur nutrimentum; quàm ex albo. quocirca in hunc sensum bene Schola Salerni videtur inter alimenta multum nutrientia connumerare vina rubra inquiringens.

x. Conclusio

Quænam vina magis, & celerius nutriant, tenuia ne, an crassa.

Oua retentia, Vina rubentia, pinguis iura,

Cum autem hæc vina crassa difficiliter immutentur quàm tenuia,

tenuia, sequitur quod asserit etiam conclusio, celerius nutrire vina tenuia quam crassa, & mediocriter quo ad copiam nutrimenti, & celeritatem & tarditatem nutritionis se habere vina mediocrem crassitiam, & tenuitatem obtinentia.

Obiectio.

Obijcies non valere Galenicam rationem, idcirco nutrire magis vinum rubrum, quia similius est sanguini, quam album; Etenim nutritio non fit per solam mutationem in sanguinem; sed primo verti debet in chylum in ventriculo, cui cum sit dissimile vinum rubeum, Est enim chylus candidus similis cremori ptissanae, ut dictum est tract. de humoribus; difficilius in chylum vertitur quam vinum album, & consequenter in chylum versus rubeum vinum, nullam habet cum sanguine similitudinem, ac proinde nulla est allata ratio; quae magis concludet de vino albo, quod cum sit similius chilo, quam vinum rubeum, copiosorem chylum producet, & consequenter copiosorem sanguinem, & tandem magis nutriet quam rubeum vinum, potissimum si vinum album sit etiam crassum.

Responsio.

Respondetur vinum rubeum, cum vertitur in chylum, non omnino spoliari rubedine, sicut neque cetera cibaria, quae extremos habent colores, qualia sunt olera viridia, quae neque spoliantur omnino viridi colore, cum in chylum mutantur in uentriculo; atque idcirco excretionibus alui quandoque ingestorum colores referunt, ut patet experientia, & dicetur fusius à nobis Deo dante, tractatione nostra de excretionibus alui, idcirco etiam, ut diximus supra, ex Galeno, animalia quaedam viridum herbarum, quibus nutriuntur, colorem referunt. Et solummodo chylus valde albus similis cremori ptissanae, fit, cum ingeruntur cibaria alba, qualis est panis optimus; Vnde adhuc firmum remanet, chylum ex uino rubro productum, rubedinem retinere, ob quam sanguini cum magis sit similis, copiosorem sanguini gignendo praebet materiam, & consequenter copiosius nutriet, quam uinum album, ex quo chylus fit magis candidus, magis dissimilis sanguini,

q. r. ante fi.

guini; in quem consequenter non ita copiosè mutatur, nec consequenter ceteris paribus, ita copiosam præbet nutritivè ti materiam, sicut vinum rubrum, ut conclusimus, & ex Galeno probauimus.

Secunda Conclusio. Vina tenuia sunt magis aperientia, & urinam cientia uinis crassis, quæ potius astringunt, & obstruunt. Ita docet Galenus sæpissimè, præcipuè 2. aph. 11. de succor. bonit. & uit. c. 11. 4. de sanit. tuen. c. 4. ante fi. 5. de sanit. tuen. c. 5. de attenuante uictus rat. c. 12. & 7. meth. med. c. 6.

Probat, quia crassa uina, siue alba sint, siue rubea, siue ad nigredinem accedentia, crassos, glutinososque succos pro gignunt, quæ consequenter tum in uentriculo, tum in hepate, tum in uenis omnibus diutius morantur, & hærent; contra uero uina tenuia tenuem, & minime glutinosum efficiunt succum, quique uim dissecandi ob tenuitatem habet glutinosos humores, ac proinde minus morantur tum in uentre, tum in hepate; tum in uis omnibus, & ut Galenus loquitur omnino legendus lo. cit. 7. meth. 6. (digestionis uias aperiunt, pariter impellunt; ac nutrimentum sursum agunt &c.) & paulo post (eoque fit ut etiam talia uina præter cetera urinas moueant, quando & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt.) Confirmatur hæc ratio auctoritate magni Hyppocratis 2. aphor. 8. dum inquit, Eorum, quæ uniuersim, & uelociter nutriunt, ueloces quoque fiunt excretiones. Sed ut probatum est conclusione præcedenti, tenuia uina celerius nutriunt, ergo celerius excretiones faciunt, & excrementa propellunt omnia, ne dum urinas, quas celerrime promouent respectu uinorum crassorum, ut cuique licebit propria experientia comprobare.

Obijcies, uina tenuia, saltem quæ aquosa sunt, parum recedunt ab aquæ natura, quæ, ut expressis uerbis docet Galenus cit. lo. 7. meth. 6. moratur in uentriculo, & in præcordijs

2. Conclusio

An uina tenuia sint aperientia, crassa uero obstruentia.

Vini tenuis effectus ex Galeno.

Obiectio

diu-

Aquæ vitia
ex Galeno.

diutissimè, flatus excitat, fluctuationes efficit, ventriculi robur resoluit, ac proinde deterius concoquit, nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit; pariter igitur & vina aquosa; licet tenuia, & consequenter falsa vniuersaliter est posita secunda Conclusio. Vina .s. tenuia esse aperientia.

Responsio.

Vina aquosa sunt media inter aquam, & vinosa vina.

Respondetur ex eodem Galeni loco patere, vina hæc aquosa, quando non sunt nouella, & leuiter sunt austerata, leui terque alstringentia, inter aquam, & vinosa vina mediam naturam habere, & caloris quandam mediocritatem, quocirca licet frigida sint respectu vinorum acrium, & fortium, non tamen sunt frigida respectu aquæ, sed calida, vt supra probauimus, & consequenter vitia prædicta, quæ aquæ tribuuntur, non possunt aquosis vinis tribui, sed virtutes prædictis vitij omnino aduersæ, vt Galenus ipse fatetur, & fusè profequitur.

3. Instancia.

Instabis, Galenus lo. cit. 5. de sanit. tuen. c. 5. expressè docet vrinam cientia vina, esse tenuia, flaua, quæ calidissima sunt, ergo non sola tenuitas facit ad venatum apertionem, & vrinæ facilem, & copiosam excretionem, & consequenter vina aquosa non sunt aperientia, & vrinam cientia, licet sint tenuia. Respondetur nos non negare vina tenuia, flaua, & flaua vrinam prouocare, Verum hoc ipsum hæc vina efficiunt ratione tenuitatis, quod Galenus ipse hoc eodem loco fatetur. Cum enim à flauis, & tenuibus vinis senes adiuuari doceat, quod ab ijs exalciant, & per vrinam expurgetur serum sanguinis, & aquosum excrementum, quo senes abundant; huius rei rationem reddens, inquit. (Porro id est, quod substantia quidem tenue est; quippe vrinam mouet) quibus clarè ostendit à tenuitate oriri vrinarum expurgationem, & apertionem vinarum, quod asserit conclusio.

5. Instancia.

Instabis amplius, quia Galenus lo. cit. de succor. bonit. & vitio. c. 11. circa princ. inquit (quibus uero crassus humor in uenis redundat, ijs substantia tenue ex usu est, acre quidem,

ac vetustum) igitur ad venarum apertionem nõ facit vinum tenue aquosum. Respondetur legenti Galeni verba sequentia, facile patere solutionem, subdit enim immediatè (si frigidus collectus in venis humor fuerit, qui si frigidus non sit, tum cui neutrum horum adest, cõuenit) tenue igitur vinum acre, ac vetustum requiritur, cum crassi humores sunt frigidi, contra crassitiem enim facit tenuitas, contra frigiditatem qualitas calida vini acris, ac vetusti. Si vero humores nõ sint frigidi, sed crassi, & calidi, neq; acre, neq; vetustum debet esse vinum, sed tenue, & aquosum, de quo plura in seq. quæst.

Dilutio.

Ex his clare colligitur vinum tenue conuenire, & ex vsu esse ijs, qui abundant humoribus crassis, qui humores crassi si sint calidi, conuenientius erit vinum tenue aquosum; si verò sint frigidi, ex vsu sunt vina tenuia acria, qualia sunt fulua, flaua, vetusta, vt dicetur. Crassa autem vina, vbi crassi abundant succi, detrimentum afferunt, vt fusè Gal. docet tum alibi, tum potissimum 5. de san. ruen. c. 5. vbi idcirco senibus inhihet vsu vini crassi, siue dulcis, siue austeri, quod quidem est magis noxium, & ab vsu vini crassi in senibus, & in his, quibus humores crassi superfluunt, docet iecur, lienè, & renes obstrui, & aquam intercutem, ac calculum produci.

Corollarium.
Quibus conueniat vinu tenue aquosum, vel tenue acre.

At contra

Instabis, qa 4. de rat. vict. in acut. tex. I II. habetur hydro-pis conuenire calidos panes ex vino nigro; constat autem manifeste vina nigra esse admodu crassa; ergo falsa mox allata doctrina. Respondetur allatam sententiã à Galeno cit. loc. appellari vulgarem, & ineptam, & cõuenire in hydrope vinum fuluum substantia tenue, quod vrinas moueat, & virtutem roboret.

An hydro-pis cõueniat vinu nigrũ, au flauum.

Instabis amplius, quia Gal. 2. aph. in aph. I I. ait vina crassiora celeriter nutrire, sed quæ celeriter nutriunt, nõ hærent in vijs, nec obstruunt, ergo. Respondetur Galenum cit. loc. habere vina crassiora celeriter nutrire respectu ciborum solidorum, vt liquido patet legenti, quod nos non negamus, &

In quo sensu vina crassa dici possint celeriter nutrire.

D loqui-

loquimur solum de vinis crassis respectu vinorum tenuium, quibus vt dictum est, magis nutriunt, sed tardius, & consequenter ex hac eadem ratione respectu vinorum tenuium sunt obstruentia.

Q V A E S T I O Q V I N T A .

De Vino aquoso, ¶ vinoso.

Quid significet vinum aquosum.

Vini aquosi nomine Galenus lib. 1. de antidotis cap. 3. comm. 3. de rat. vict. in tex. 2. & 8. & 7. met. c. 6. intelligit vinum album, tenue, & aquæ simile quo ad colorem, perspicuitatem, tenuitatem, facultatem, ita vt minimam sustineat aquæ mixtionem, quam ob causam oligophoron ab Hippocrate nominatur, & pauciferum, vt Galenus notat 7. met. 6. cit. & comm. 3. de rat. vict. in tex. 20. vbi etiã vinosum aquoso contrarium, poliphorum, seu multiferum appellari docet, quod vt bene temperetur, multam exigit aquam, & idcirco vinosum etiam dicitur, siue enodes, vt habetur 7. met. cit. Cuius generis multa sunt vina tum acria, tum subdulcia, tum amara, tum flaua, tum nigri coloris, vt patebit ex dicendis infra. Aquosæ vero consistentiæ vina loc. cit. & 12. met. c. 4. (sunt Adrianum, & Sabinum, & Albanum, & Gaurianum, & Tuscum, & Neapolitanum aminæum, quod scilicet in locis Neapoli vicinis gignitur) nostris temporibus apud nos sunt aquosa vina, quæ massaquana dicuntur à Surrentinis, apud quos vina quædam sunt aquosa facultate quidem, non autem colore, cum sint subrubea; Item aquosa sunt verdescha vulgo dicta, quædam etiam, quæ latina vocantur, & asprinia nominata, quæ an sint aminæa à Galeno dicta, infra videbimus, solum hic vini aquosi virtutes aperiemus, vinosi enim vini vires, & usus patebunt infra, sit igitur.

Varia vina aquosa Galeni tempore, & hoc tempore, apud Neapolitanos.

Conclu-

Conclusio. Vina aquosa parū calefaciunt, parū nutriunt, & sunt ualdè aperiētia. Est manifesta; & probatur facillimè. Ex dictis enim constat uina dici aquosa, quia minimā aque mixtionē sustinēt, & quod, ut pbellè Galenus docet cōm. 3. de rat. uict. in tex. 20. (vinum siquidem aquosum læuissimā in ligno vitis habuit transmutationem, læuissimam quoq; & elementi terrēi permixtionem, ita ut aqua sit, quę tum paulum terrę, calidęq; substātix assumpserit, particepsue fuerit, tū leuissima in horum coniunctionē indiguerit cōfectione) ergo sunt ualde frigida in uinorum genere, & consequenter minime omnium nutriunt, tum ob hanc causam, tum quia sunt tenuia, ut constat ex dictis quæst. præced. ob quam tenuitatem sunt ualde aperiētia, ut etiam probauimus de uinis tenuibus. Confirmatur ex Galeno, qui hanc conclusionē ex professo docet 12. met. c. 4. circa finē, 2. aph. 18. comm. 3. de rat. uict. comm. 2. in princ. ubi uinum aquosum ne manifesto quidem calefacere docet, quod idem habet primo de antidotis c. 3. additq; nec uētris, uenarumq; coctionem euidenter adiuuare, nec deniq; bene alendo corpori cōducere. hanc eandem doctrinam repetit de succorū bonitate, & uitio c. 11. in it. & alibi sepissime.

Conclusio.

Probatio.

Pulcher modus generationis uini aquosi ex Galeno.

Cōfirmatio.

Obijcies primo. Galenus de succor. bon. & uit. c. 11. ante fin. testatur uina aquosa bibita solere sanare capitis dolores, quibus corripuntur homines ex aquę potu præsertim uitiose, corroborato ab hoc uino uentriculi calore, & cōtemperato, qua de cāusa uentriculus à se nocumentum deorsum propellit, ergo calefaciendi uim habet uinum aquosum.

Obiectio.

Respondetur. Nos non negare, leuiter calefacere uina aquosa, ita ut corroborare possint uentriculū eius, qui aquā largius potauerit, quem naturaliter calidiorem habere uentriculum coniectandum est, qui ab aquoso uino facile reducatur ad naturalem temperaturam ab aquę potu permutatam, ex quo nil sequitur, ut patet cōtra conclusionē. In hoc casu enim calefaciendo, atq; ita refrigeratum ab aqua uen-

Responsio.

Quomodo
vini aquosi
potus sanet
capitis dolo-
res ex aqua
potu.

3. Obiectio.

triculum, uinū contemperando, & uentriculo robur addendo, in causa est propulsiōnis humorū deorsū, ut fusè Galenus docet loc. cit. & nos repetemus infra cum de uino exhibendo capite dolentibus, agemus.

Obijcies 2. Galenus vires habentibus imbecillas, exhibet uinum aquosum, non uinosum, sic enim inquit 7. met. med. c. 6. in med. (Verum à uinoso cauendum est, quod imbecillas vires feriat. At quod aquosum natura est; ceterum austerū, id per commodum est.) ergo signum est uinū aquosum conuenienter nutrire, contra conclusionem, quæ putat parum nutrire. imbecillę enim vires non paruo, sed conuenienti indigent nutrimento, ut reficiantur.

Responsio.

Respondetur uinum aquosum, austerum, uerè leuiter nutrire, quamquā leuius nutrit uinum aquosum sine vlla astringendi vi languidum, & exolutum, qualia ait esse nonnulla, ex Sabinis Galenus, qui hanc tradit doctrinā loc. cit. obiect. præced. de succo. boni. & vit. c. 11. & apud nos sūt massaquana; Surrentina, ijsq; ex vicinis locis nonnulla omnino similia.

Quādo uina
aquosa con-
ueniant im-
becillas vires
habentibus.

Sunt autem uina aquosa austerā conuenientia habentibus vires imbecillas, in quibus ut Galenus loc. cit. 7. met. 6. paulo ante allata in obiectione uerba fusè docet, cōcoquendi facilitas non est, in quibus etiā idonea nō esse docet alimēta plurimi nutrimenti, si difficilia sint cōcoctu. quia igitur facilius concoquūtur uina aquosa prædicta quam uinosa in casto, de quo Galenus agit, idcirco exhibentur aquosa, non uinosa non quod aquosa uina ualenter nutriant.

3. Obiectio.

Obijcies 3. Vina aquosa sunt astringentia saltem leuiter, ut patet ex loc. cit. & com. 3. de rat. uict. com. 2. init. ubi uinum aquosum docet non omninò ab astringendo excidere, & astringendi qualitatem languidam habere; ergo non potest uinum aquosum esse aperitiuum, & urinæ prouocatiuum.

Responsio.

Respondetur, ex Galeno hoc eodem loc. cit. patere, dici uinū aquosum astringens, non respectu effectus, quem prouocit in uijs, per quas transit, quas cerrè aperit sua tenuita-

te, & modica caliditate, ut dictum est supra, sed respectu gustus linguæ, cui astringentiam quandam præbet uinū aquosum, non aqua, ut disertis uerbis docet Galenus inquiring (nam si ipsum aquæ comparaueris percipies manifestè ex ea comparatione gustum huiusmodi uinorum eorum esse, quæ modicam nacta sunt astringentiam.)

Vina aquosa leuiter sũ astringentia respectu gustus linguæ, non uiarum, quas permeant.

Instabis, Aqua optima est tenuior uino albo quolibet tenui, ut patet ad sensum, & probatur apertè; quia uinū quodlibet in ligno uitis aliquam elementi terrei recipit permutationem, qualis non est in aqua optima, & tamen hæc auctore Hippocrate de rat. uict. par. 3. tex. 40. tardè meat, neque aluum deiicit, neq; urinas mouet; lienem auget, iecurq; & c. ergo neq; uina aquosa aquæ similia, debent esse aperientia, & urinam cientia.

Instantia.

Responderetur negando consequentiam, & ratio disparitatis est, quam loco citato affert Hippocrates, quia aqua frigida est, & incoctilis, at uina aquosa caliditatem aliquam habent, & nutrimentū præbent; leue tamen, quam ob causam non moratur, & ab una ad aliam partem tum ui tractrice, tum expultrice facile mouentur, & transeunt, & suo impetu excrementa propellunt, ut dictum est supra de uinis tenuibus, & crassis ex Galeno, qui clarius 3. de natural. facult. c. ult. in fin. Docens modum, quo ui tractrice nutrimentum defertur, de aqua, & uino sic subdit (ita nihil miri est uinum aqua propter qualitatē conuenientiam citius fursam assumi. ipsorum uero uinorum quod album est, & purum, tenuitatis gratia promptè in corpus digeri: sicut è contrario nigrum, & turbidum crassitudinis uitio per uiam hære ac tardare.)

Responsio.

Cur aqua nõ sit aperiens, aperiat autè uias uinum aquosum.

Q V A E S T I O S E X T A .

De Vinis acerbis, & austeris :

Notandum ex Galeno lib. 2. de aliment. facult. c. 2 1. & 4. de simpl. medicam. facult. c. 8. austerum ab acerbo parum

Qui sint fa-
pores acerbi
austeri, pôti-
ci, styptici.

rum differre. Est enim austerum acerbū exolutum, & vt ex Platone docet 4. de simpl. med. fac. c. 7. acerbus sapor est, qui valde exasperat linguam, austerus vero qui minus id efficit. hos duos sapes, acerbos, & austeros, Auctor libri de oculis particula 5. c. 2. vocat ponticos, & stypticos, qua simili ratione ponticum vinum intellexisse Galenum, constat ex lib. de attenuante victus ratione c. vlt. circa fin. Huius generis vina acerba, & austera, quæ tum alba, tum nigra esse possunt, plurima gignuntur in hoc Regno; & sane acerba sunt, quæ apud nos, quod sorbi saporem referant, sorbinea, vulgo soruigna, nominantur, quorum plurimus est proventus in insula Aenariæ, austera vero sunt tum quæ rouiella dici solent, tum quæ vulgo vocamus asprinia, quæ asperitatem linguæ tribuunt non magnam; vnde certe asprini, scilicet parum asperi, nomen videtur deriuasse; & eius copia circa Neapolim maxima progignitur, nobilissimum autem omnium est id, quod in vicino Colle Pausilippo oritur, austerum, & minime acidum, Atq; hoc vinum proculdubio est, quod Neapolitanum aminæum vocat Galenus 12. meth. med. c. 4. Etenim vinū aminæum Neapolitanum has debet habere condiciones; prima quidem est communis omnibus vinis aminæis, scilicet sapor austerus, vt constat ex Galeno 4. de simpl. med. facult. c. 8. vbi inquit (tantum austerus vitis aminææ tū fructus, tum vinū.) alia conditio est, vt sit aquosum, tenue scilicet, & aquæ simile consistentia, colore, & viribus, & idcirco parum aquæ tolerans, quæ condiciones à Galeno tribuuntur Neapolitano aminæo, tum cit. loc. 12. meth. 4. tum 1. de antidodis c. 3. & in vicinis etiam collibus Neapoli oriri testatur. tales autē cōditiones solum obtinet vinum asprinium è Pausilippo colle, aquosum, & austerum leuiter ratione aquositatis, & si quid aliud simile gignitur circa Neapolim; quæ. n. asprinia acidū saporem participant, qualia plura sūt, hæc aminæa nullatenus sunt dicenda. Neq; obstat Virgilij carmen.

An aspriniū
sit Neapoli-
canum ami-
næum.

Sunt & aminæa vitis firmissima Vina.

Hoc

Hoc enim non verificatur de Neapolitano aminæo, quod aquosum est, & debile; quocirca omnino falluntur, qui Neapolitanum aminæum putarunt esse vinum, quod Græcum vocant, validissimum. sed de aminæo, quod in Sicilia, & Bithynia nascitur docete Galeno loc. cit. 1. de antitodis c. 3. Quod neq; etiam habet conditiones vini græci apud nos vocati ex monte Vesuvio, hoc .n. non est austerum, quale cū sit Græcū vinum ex insula Aenaria, quod etiā firmum est, & validum, de hoc Aenariæ vino Græco valet affirmare, esse aminæum, de quo Virgilius cit. carmine, & huic similia esse vina aminæa, quæ in Sicilia, & Bythinia oriuntur.

Quale vinū Græcum potest dici aminæum.

Prima Conclusio. Vina acerba, & austerata respectu nostri sūt in vinorum genere frigida, & refrigerantia. Patet ex locis omnibus citatis. 2. de alim. fac. c. 21. 4. de simpl. med. fac. c. 7. & 8. 3. de compos. med. local. c. 2. in med. in lib. de fract. com 3. in tex. 21. lib. de suc. bonit. & vit. c. 11. in fin. & alibi sepius, & probatur rationibus, quæ ex eodem colliguntur 4. de simpl. med. facult. c. 7.

1. Conclusio. An vina acerba, & austerata sint frigida.

Prima Ratio est. Quia experientia patet arborum omnium fructus nuper enatos, acerbos, esse, & siccos, vt clare constat in oliuis, vuis immaturis, malis, malis punicis, pytis, moris, & similibus. Item experientia constat hos fructus omnes dulcescere tempore maturescentes, quod tum infuso, tum externo Solis calore efficitur, ergo dulcedo à calore; acerbitas, & austeritas à frigore prouenit; & consequenter frigidam vim habent acerba, & austerata vina, & fructus.

1. Probatio.

Secunda Ratio. Ab acerbo, & austero sapore manifesto lingua contrahitur, aspera redditur, & esiccatur; sed frigidum est contrahere, constringere, & densare corpora; plane igitur liquet frigidum esse saporem acerbum, & austerum, & talia vina frigidam facultatem habere.

2. Probatio.

Obijcies 1. quia Galenus inter calida vina numerat austerum 3. de simpl. med. fac. c. 20. & vinum austerum calidū esse videtur asserere 6. meth. c. 4. in med. ergo nō omnia austerata sunt frigida.

1. Obiectio.

Respon-

Responſio.

Reſpondetur Galenum non eſſe intelligendū de vino auſtero ſimpliciter, ſed de leuiter auſtero, & ſimul etiam dolci, cuius generis vina auſtera ſcilicet, & dulcia; 4. de ſimpl. med. fac. c. 8. ait eſſe vina Surrentina, quod noſtro tempore minime experimur, & rationem inquiremus infra; atq; ita verum aſſerit, hæc auſtera vina, & ſimul dulcia, eſſe calida, & tale vinum parum auſterum, & ſimul dulce eſt tmolites, de quo Galenus loquitur cit. loc. in obiect. 3. de ſimpl. 20. quod vinū tmolites, ſi ſupra modum ſit auſterum, eſt etiam frigidum, vt clare colligitur ex eodem Gal. de ſucc. boni. & uit. c. 11. circa princ. ubi duplicis generis eſſe docet uinum tmolites. 6. et meth. 4. cit. in obiectione Galenus non dicit uinum auſterū eſſe calidum, ſed eſſe calidius aqua, & actu calidū applicandum in teſtino inflato, quod per uulnus exciderit.

Vinum auſterum eſt aqua calidius.

2. Obiectio.

Obijcies 2. Galenus aduerſus Lycum c. 4. uina aſtringentia ait eſſe generoſa: auſtera autem ſunt aſtringentia, ergo & generoſa, & conſequenter calida.

Reſponſio.

Reſpondetur Galenum hoc loc. loqui de uinis auſteris albis craſſis, quæ temporis diuturnitate fiunt fulua, & dulcedinem, & acrimoniam acquirunt, & conſequenter fiunt generoſa, ut conſtare poteſt ex eodem 12. meth. c. 4. in med. & 4. de ſimpl. fac. c. 11. & dicitur infra, quod nō accidit uinis acidam habentibus qualitatem, cum quibus Galenus loc. cit. in obiect. comparat uina aſtringentia, quod non obſtat noſtræ conſuſioni, quæ intelligenda eſt de uino auſtero ut ſic, cū non adhuc alium ſaporem acquiſerit.

2. Concluſio.

Quomodo nutriant uina acerba, & auſtera.

Secunda Concluſio. Vina acerba, & auſtera parū nutriūt: ſequitur ex præcedente conſuſione. Cum enim frigida ſint talia uina, ſunt admodum diſſimilia noſtræ naturæ, quæ calido uiuit, & pabulatur; & pauca habet partes calidas, quæ in nutrimentum tranſeant. Confirmatur ex Galeno de ſucc. boni. & uit. c. 11. poſt prin. ubi inquit de uinis ſupra modum auſteris. (quod ea neq; alimento diducendo conferant, nec gignēdo ſanguinī, nec ſucci bonitati) & 3. de alim. fac. c. 40. uinis.

uinis aquosis exceptis, omnium minime docet nutrire uina acerba, etiam si crassa sint. atq. hanc ob causam fugienda sunt in syncope, ut dicetur infra ex professo.

Obijcies, quia Galenus de attenuante videt. rat. c. vlt. in fin. vinum ponticum corpora bibentium euidenter nutrire docet, & probat experientia iuuenum, qui tali utebantur vino, & in palestra se exercebant; quod idem experiri licet in insula Aenariæ, ubi robusti sunt homines, utentes sorbinea vocato vino, quod admodum mihi, & ceteris videtur acerbum, & asperum.

Obiectio.

Respondetur primo Galenum posse intelligi non de uinis absolutè ponticis; sed dulcedinem participatibus, quam acquirunt, cum incipiunt veterascere uina sorbinea, & austera, quæ crassa sunt, quod non obstat conclusioni, ut patet, quæ loquitur de uino simpliciter acerbis, & austero.

Responsio.

Resp. 2. Galenū loqui de assuetis uti uino pōtico, ut patet legenti, qui certe citra molestiam, & melius nutriuntur huiusmodi uino quam ij, qui non consueuere, ut patet etiam manifesta experientia in Aenariæ insulæ incolis, qui utpote assueti sorbinea uino in omni ætate, ipso optimè nutriuntur. magnam autem vim habere in alimentis consuetudinem, ut deteriora sint meliora utentibus, & docet experientia, & rationem reddit Galenus lib. de consuetudine c. 2.

Tertia Conclusio. Vina acerba, & austera sunt astringentia. sequitur etiam ex conclus. 1. Cum enim hæc uina frigida sint, & frigidi sit cōdensare, & constringere; sequitur necessario acerba, & austera uina esse astringentia. Cōfirmatur ex infinitis Galeni locis potissimum 2. de alim. facult. c. 2 r. ubi inquit (perspicuum autem est, quod astringens, acerbū, & austerum, tria hæc nomina qualitatem vnam significant) quod idem docet 4. de simpl. med. fac. c. 7. 5. de compos. med. per gen. c. 7. in fin. inquit (nam quod austerum est, nec vetus, magis astringit) & 3. de rat. videt. com. 3. in tex. 8. sic habet (austerum uinum excretionem omnes cohibet) quod cla-

3. Conclusio.
An uina acerba, & austera sint astringentia.

E riu

Quibus con-
ueniat vinū
austerum.

rius explicat de succ. bonit. & vit. cap. i. i. inquit, (quod supra modum austerum sit, etiam si stomacho resolutio robur addit, ventrisq; maxime calida intemperatura laborantibus, hoc enim genere vinis vtimur austeris, vt citam aluum *sista-*mus, alioqui non vsuri, quod ea neque alimento diducendo cōferant, nec gignēdo sanguini, nec succi bonitati, nec ciundis vrinis, nec sudoribus promouendis, neq; verō subducendæ aluo) idem docet de attenuante vict. rat. c. vlt. vbi etiam noxium esse affectibus thoracis, & nauseam addit prouocare vinum austerum, & facile acefcere in hypochondrijs, & solū debito modo sumptum sitim extinguere, quorum omnium rationes patent ex dictis supra, quia frigida sunt talia vina, parum nutriētia, & astringētia, qua de causa robur addūt solam laxo ventriculo, & fluenti, vt dictū est, & ob eandem rationē cōferūt dysētericis 6. de simpl. med. fac. c. de gnafalio.

Obiectio.

Obijcies, Vina asprinia sunt austerā, & tamen aperientia, & vrinam cientia, ergo falsum est austerum esse astringens.

Responso.

Respōdetur asprinia vina esse leuiter austerā, quippe valde sint aquosa, & humida; ab humiditate enim acerbitatem exolui docet experientia, & demōstrat Galenus 4. de simpl. med. fac. c. 8. esse autem valde tenuia, & consequēter penetrabilia, & vrinam cientia ratione tenuitatis, ob quam vina quoquo pacto astringētia mouere excretiones omnes, dictum est supra q. 4. & 5. in fin.

QV AESTIO SEPTIMA.

De Vinis acidis.

An dētur vi-
na acidi sa-
poris natu-
raliter.

Dari vina acidum saporem participantia, tum docet experientia; talia enim sunt & quædam verdefca apud nos dicta, & quædam asprinia nominata, nō quidem nobilia, sed vulgaria, & quædam Surrentina, & alia cōplura. Tum docet ratio.

ratio. Cum enim dentur vix quædam acida, etiam si exactâ in vitæ maturitatem adipiscantur, vt docet experientia, & Galenus ex professo testatur, 2. de alim. fac. c. 9. circa med. necessario quod ex his vis vinum exprimitur, debet esse acidum; sicut ex dulcibus vis dulce, ex austeris austerum vinum colligitur, vt omnibus est notissimum. Neq; obstat idē Galenus lib. aduersus Lycum c. 4. ante fin. inquit (at in vinis astringens qualitas ab acida separata, vt bonitas à vitio est, quorum quæ adstringenti qualitate prædita sunt, generosa sunt; acidum vero secundum naturam nullum, quia si quid his parum acoris accesserit, cōtinuò, vt in acetum mutantur fore suspicamur.) non enim hoc loco negat Galenus dari vina naturaliter acida, sed solum, vult in naturali mutatione, quam vinum recipit per sua tempora, nullam dari naturalem mutationem in acidam qualitatem; cum enim parū acoris accesserit, mutatio fit in acetum, in quod facile etiam mutatur vina naturaliter acida, & aquosa, vt dicetur infra in quæst. propria de aceto.

Prima Conclusio. Vina acida sūt fere sicut acerba, & austerà, frigida, & refrigeràtia. Est communis, & probatur tum auctoritate Galeni, qui acidum saporem frigidum esse docet 4. de simpl. med. fac. c. 7. 8. 12. & 13. quo vltimo loco aliquos refert putasse à calore prouenire acidum saporem. Tum experientia, quam testatur Gal. loc. cit. 4. de simpl. 7. in fin. ab acidis non solum simpliciter, & absolute, sed etiam admixtis acris, dulcibus, amaris; nos refrigerari. Tum Ratione, gignuntur enim acida tum poma, tum fructus, cum ijs acerbis adhuc existentibus, & frigidis terreis aduenit humiditas, & modicus imperfectusq; calor, quare frigidus est sapor acidus & frigida sunt acida vina. Confirmatur ex dicendis infra quæst. de aceto, vbi frigidum omnino acetum esse demonstrabimus, & à frigiditate ortum habere; pariter igitur acidū vinum frigidum erit censendū licet non ita intēse, sicuti est acetū, cuius aciditatis gradu vini aciditas est satis inferior.

1. Conclusio
An vina acida sint frigida.

E 2 Obj-

1. Obiectio. Obijcies 1. quia vina acescūt tempore æstiuo propter calorem, ergo calor est causa aciditatis, & consequenter acidus sapor est calidus, & calidum est vinum acidum.

Responsio. Resp. à calore æstiuo vina p̄ acidēs refrigerari, vt fusius explicabitur infra cū de aceto tractabit ex Gal. 4. de simp. c. 4.

2. Obiectio. Obijcies 2. quia ex conclusionis ratione sequitur acidum saporem esse minus frigidum acerbo sapore, cuius contrariū experimur, & testatur etiam Galenus loc. cit. 4. de simpl. 12. in succo omphacis, vuc̄ scilicet acerbę, à quo minus refrigeramur quā ab aceto, à quo magis refrigeramur, ergo sapor acidus est frigidior austero, & acerbo.

Responsio. An sapor acidus sit frigidior sa. o se acerbis. Respondetur ex eodē Gal. ibid. maiorem refrigerationem, quæ nobis aduenit ab aceto, non esse à maiori frigiditate, quę insit aceto intēsior, quam in omphacij succo, qui tum acerbicatem, tum aciditatem participat Galeno docēte loc. cit. sed quia acetum tenuius est, & ideo celerius penetrat partes plurimas, quas ideo etiam cum mordicatione refrigerat, quocirca ad hypochondria ardētia magis Galenus laudet omphacij succū quam acetum. Quare in forma respōdetur, acidum saporem gradualiter esse minus potius frigidū sapore acerbo, virtualiter vero, & effectiuè ratione tenuitatis, esse magis frigidum sapore acerbo, seu valde austero.

3. Conclusio. Secunda Conclusio. Vinum acidum parum etiam nutrit. Est etiam cōmunis; Et probatur 1. auctoritate Galeni 4. de simpl. med. fac. c. 15. vbi post med. sic inquit (quæ itaq; summè acida sunt, acerbis, aut amara, aut simpliciter aliam quavis qualitatem, præter dulcem sortita sunt, ea omnia nutrire nequeunt) sed vina acida non sunt sūme acida, ergo per Galenum nutriunt aliquātulum.

1. Probatio. Probatur 2. Ratione. Vina acida sunt ex frigidorum genere, ergo nō possunt magnam præbere nutrimenti materiam. Confirmatur quia aquosa sunt vina acida, quæ parum nutriunt, vt dictum est q. 5.

2. Cōfirmatio. Confirmatur amplius, quia vina acida non sūt omninò inepta, sed tantisper apta ad potus vsū, & ad gustum, & consequenter ualent

valêt ad aliqualem nutritionem; hac enim ratione Galenus loc. cit. negat valde amarum nutrire, quia ineptû est linguæ gustui, & esui, quod his docet verbis (sicut ergo quod est su nme dulce, aptum esui est, quod vero solum, ac sincere amarum, esui ineptum. sic quæ in mediõ sunt eorum, nutriunt quidem etiam, verum minus quam dulce.)

Obijcies. Vina oïa, dũ concoquuntur in vētriculo, acidam quandã recipiunt naturã, ergo vinũ acidũ est omniũ aptissimũ ad huiusmodi cõcoctionẽ, & consequẽter ad nutritionẽ.

Respondetur argumentationis huius maiorẽ propositionem ex professo asseri à Petronio lib. 2. de victu Roman. c. 9. & lib. 5. c. 13. & probari primo, quia à vino epoto sani homines si vomant, acidum saporem experiuntur; Secundo, quia omnia, quæ coquuntur in ventriculo, mutantur in naturam sibi oppositam, & contrariam, Vinum autem, & acetum sunt sibi inuicem opposita, & contraria, in acidum igitur debet verti saporem vinum, & in acidam naturã dum in ventriculo coquitur. Sed hanc assertionem esse omnino falsam in statu naturali sanorum, & in coctione perfecta, docet manifestẽ tũ Galenus loc. cit. 4. de simpl. 15. init. vbi semicoctos vocat cibos acidos, eosq; non perfecte superari à vētriculi calore.

Tum Ratio. Quia ex Petronij positione sequeretur contra omnium opinionem, & experientiam, vina dulcia, & dulces cibos minus nutrire quam cetera vina, & ceteros cibos, & difficilius quam vina acida, quibus dulcia sunt inepra magis ad hoc vt transmutentur in acidã naturam, vt satis patet intelligẽti. Amplius omnes sciunt mel in quibusdam sanis naturis in probum succũ, in calidioribus in bilem verti in ventriculo, vt fusè docuimus nostra tract. de humoribus q. 10. art. 2. conclus. 3. non igitur sēper acescit cibus in ventriculo, sed tantum cibus is, & potus, qui frigidus est ratione qualitatis, vel quantitatis excedentis, vel in frigido semicoquitur ventriculo. Neq; quidquam probant Petronij Rationes. Et ad primam dicendum, sano quidem homine in ceteris, sed

male

1. Obiectio.

Responsio.
An quæ coquuntur in ventriculo, mutantur in acidã naturam.
Petronij opinio, & rationes.

Vera opinio & eius rationes.

Soluentur Rationes Petronij.

male coquente ventriculo siue ob inopiam caloris, siue ob copiam epoti vini, vel ingesti cibi, ab epoto vino acidum vinum vomitu posse reijci. Ad secundam dicendum, falsum assumi; quæ coquuntur in ventre, mutari in naturam oppositâ, & contrariam, quale est acetum vino. sic .n. acetum assumptum verteretur in ventriculo in naturam vinosam, contra experiētiam, & veritatem; Vertitur igitur id, quod coquitur, in chilum diuersæ quidem nature, sed quâdoq; dulcis, quandoq; acidæ, quandoq; amaræ, pro diuersitate eius, quod coquitur, & ventriculi temperaturæ, ob quam, si calidior sit, in amaram bilem mel conuertitur, vt dictum est.

Obiectio. Obijcies 2. Galenus 2. de aliment. fac. c. 9. de vuis acidis, & austeris sic inquit (acidæ, austeræque non huic modo rei, verû etiam coctioni in ventriculo, distributioni, ac nutritioni sunt noxiæ, &c.) & paulo post ita subdit (acerbæ vero, vt acidæ, etiam si suspensæ fuerint diutius, mutationem in dulcius numquam poterunt assequi: quocirca ipsarum esus perpetuo est cauendus) ex quibus patet has vuas acidas non nutrire in Galeni sententia, cum sint nutritioni noxiæ, & cauendus sit esus ipsarum. quod idem pariter dicendum de vinis acidis ob eandem omnino rationem.

Responso. Resp. ex his confirmari conclus., non .n. hoc loco negat Galenus simpliciter vuas acerbæ, & acidas nutrire, sed non æque bene sicut dulces vuas, quarû vsus ait esse tutissimû, cum moderate sumuntur; quia calidæ sunt, illæ verò frigidæ, & idcirco illarum respectu sunt noxiæ, & vitandæ; quia parû admodum nutriunt; qua ratione sunt noxiæ bonæ nutritioni; quod idem de vinis acidis vltro concedimus.

Tertia Concl. Vina acida sût attenuâtia, & consequēter vrinâ ciētia. Est expressa Galeni oîno legēdi 2. de alim. fac. c. 21. ubi saporis acido fusè docet, cōpetere, qđ incidat, & refrigeret humores crassos, quia tenuē habet substantiâ, & frigidâ, qđ idē docet Gal. 4. de simpl. c. 8. & patebit ex dicēdis infra in propria quæst. de aceto in fin. potissimum.

QVAE-

Q V A E S T I O O C T A V A .

De Vinis dulcibus .

Dulcedo, sicut & qualitates cereræ amplam habent latitudinem. dulcissima autem vina non nisi crassa, nigraq; esse posse contendit Galenus de attenuante vict. rat. c. 12. in init. com. 3. de rat. vict. in acut. in tex. 2. & 7. & de succor. bonit. & vit. c. 11. quo loco illud probat hoc argumento, & his verbis, (certè si mustum ex omnium maxime vino albo decoquas vsq; eo, vt sapa inde existat, colorem nigrum acquireret ad therèi instar) pariter igitur quæ naturæ concoctione sine vlllo artificio addito vina gignuntur admodum dulcia sicut sapa, erunt crassa, & nigra. Huius generis vina exemplum ponit Galenus suo tempore dictū Therèū, & Scybellites, hoc vero tempore, quæ prope Neapolim gignuntur admodum dulcia vina quædam nigra, & crassa sunt vulgo dicta Mangiaguerra, & lagrimæ Galitti. His alia dantur vina eiusdem generis minus dulcia, minusq; pariter crassa, & magis rubentia, magisq; nitentia. Dulcia etiam dantur uina alba, & crassa admodum, quale est græcum dulce uocatum apud nos, & ex pallidorum genere plurima sūt subdulcia, quæ amabilia solent appellari, & sunt substantiæ tenuis, qualia Galenus 12. meth. med. c. 4. plura numerat, præcipue Falernum Faustianum, & talia sunt plura apud nos quædam vina græca humida, vt loquuntur, quibus omnibus excellit iucunditate, & suauitate saporis græcum, quod in Pausilippo colle circa Neapolim oritur. his accedit Chiarellum vulgo dictum, Item similia sunt alia, vt Codacuallo vulgo dicta, prædictis paulo inferioris roboris, & virtutis, & ad flauū colorem vergunt, & nitorem, & consistentiam, quæ inter aquosa, & crassa vina sit media, obtinent, vt Galenus etiam docet loc. cit. 12. meth. 4. & repetit com. 3. de rat. vict. in tex. 2. iniquiens (neq; tenue exquisite, neq; album vidisti aliquando

vinum

Vina admodum dulcia sunt nigra.

Dantur vina dulcia ex alborum genere.

Ad flauū colorem inclinæ subdulcia uina, & consistentiam habent medicamentum.

uinum dulce) quo loco manifeste patet Galenum loqui de uino admodum dulci, qualia non sunt falerna, græca, & similia allata, quod est admodum notandum pro tollenda contradictione locorum Galeni in hac re. Cum uini dulcedine solent alij sapes connecti potissimum austerus sapor, ut in pluribus exemplificat Galenus tum in Falerno non tamen Faustiano, tum in Surrentino, id quod de Surrétino nostro tempore neutiquam uerificatur, neq, enim ibi aut dulcia, aut uinosa uina gignuntur hoc tempore, sed penitus aquosa, & aciditatem participantia.

¶ Cōclusio.
An uina dulcia sint calida.

Prima Conclusio. Vina dulcia, quatenus dulcia, sunt moderatè calida; Est Galeni, qui hanc doctrinam de omnibus edulijis dulcibus docet, non solum de dulcibus uinis 4. de simpl. med. facult. c. 9. 10. 11. & perbellè satis cit. c. 9. comparat dulce edulium aquæ calidæ, quæ nobis uoluptati est, cōcretas in nobis propter frigus particulas fundens, quæ pari ratione omne edulium dulce calidum sane est, & iucundum, nec calore excedit, aut est molestum.

Probatio.

Probatur Conclusio. quia experientia patet, quam Galenus etiam cit. c. 11. testatur auctoritate Aristotelis, & Theophrasti, fructus omnes, & uuas ad maturitatem perducere, & ad dulcedinem, tum proprio calore, & insito, tum plurima caliditate ascititia. quæ ijs impertitur à Solis ardore. quare quæ dulcia sunt, simpliciter sunt calida. Rursus calida sunt non caliditate excedente, sed mediocri, nobisq; congrua; sunt enim ut dictum est dulcia nobis iucunda, & amica, ac oblectationem inferentia, ut dictum mox est, & patet experientia manifesta; quare non possunt habere caliditatem excedentem nostris corporibus noxiam, & molestam. Confirmatur, quia experientia patet uina decoctione fieri magis dulcia; ut patet in sapa. Item uina austera, si dum musta sunt, organum natura calidum injiciatur, sunt dulciora, teste Arist. sect. 20. probl. 35. est igitur dulcedo caliditatis effectus, & uina dulcia sunt calida.

Obj-

Obijcies 1. Vinum dulce sitim infert, ut Hippocrates docet de victus rat. par. 3. tex. 2. & 5. ergo non habet moderatam caliditatem, sed naturali intensiorem, propterquam siticulosa molestia afficit. Obiectio:

Respondetur ex cit. loc. patere vinum dulce inferre sitim solum corporibus picrocholis, i. calidis siccis, & amara bile abundantibus, in quibus sicut mel, ita dulce vinum amarescit, & in flauam bilem vertitur, ab ipsorum temperie calida, & sicca, ut docet fusè Gal. cit. loc. in tex. 2. vbi ob eandem causam docet febrientibus vinum dulce non esse idoneum, potissimum si biliosi sint, quibus etiam iniucūda sunt dulcia vina, nec satis familiaria, ut colligere etiam licet ex Galeno legendo 4. de simpl. med. fac. c. 10. vnde nil contra cōclusionem, quæ loquitur de dulci vino respectu corporis mediocris temperaturæ. Responso:

Obijcies 2. Multa vina dulcia sunt, & simul etiam austera, ut Galen. testatur 12. meth. 4. vbi inter cetera falerni quoddam genus tale esse asserit, item Surrentinum vinum tū hoc loc. tū 4. de simpl. med. fac. c. 8. vbi sic inquit (austerus vnaq; dulcis fructus palmæ, & inter vina Surrentinum, Sabinum, Abbates, &c.) id quod de Surrentino vino nostro tempore minime verificatur, sed de vino, quod Guarnaciā vulgo vocant, cuius generis vinum & ex alborū genere, & etiam nigrorum gustare non raro contingit gustui tum dulce, tū austerū, siue adstringens quoquo pacto, & ventriculo accommodum, ventriculumq; roborans, & calefaciens, ac proinde gustui suaue, & iucundum, quas condiciones vino Surrentino tribuit Galenus loc. cit. 12. meth. 4. sed austum vinum est frigidum, ut probatum est sup. q. 6. conclus. 1. ergo dulce vinum cum possit simul esse austum, non potest esse naturæ calidæ; alioqui idem esse posset calidum, & frigidum, quod repugnat. 2. Obiectio:

Respondetur non repugnare idem secundū diuersas particulas esse calidum, & frigidum, & consequenter vinnm. Responso:

F secun-

Quæ sit cau-
sa variorum
saporum in
eodẽ vino.

secundum diuersas partes esse austerũ, & dulce; quæ doctri-
na pluribus in locis à Galeno asseueratur potissimum 4. de
simpl. med. fac. c. vlt. vbi etiam exemplũ affert rose, quæ ra-
tione partium frigidarum, & terrearum gustantibus apparet
acerba; ratione calidarum, & tenuium, simul etiam gustan-
tes refert amarum; vterq; autem sapor, acerbus, & amarus, non
est summe talis in rosa ratione aquei admixti succi. quod
pariter dicendũ à nobis est de vino prædicto austero, & dul-
ci, & si qui alij mixtorum saporum modi in vino, vel natura-
liter, vel artificiosè experiuntur. varias scilicet in eo parti-
culas existere, pro varietate saporum, vel naturaliter, vel ex
arte commixtas.

3. Obiectio.

Obijcies 3. Vina dulcia cõseruantur dulcia maximè hye-
mali, & frigido tempore, quod si calidum adueniat, mutatur
vini dulcedo potissimum in acorem. Amplius ad cõseruan-
dum vinum dulce, in quibusdam prouincijs mōs est aquam
adijcere certa, & nota apud incolas mensura, vt testatur Co-
stæus lib. 2. de potu in morbis c. 14. sed tempus frigidum, &
aqua siue calida, siue frigida adiecta, habent vim refrigeran-
di, ergo vini dulcedo est frigiditatis effectus, & consequen-
ter vina dulcia sunt frigida, non calida.

Responso.

Responderetur vina dulcia cõseruari tẽpore frigido, quo-
usque non dissoluitur proprius, & natiuus calor vini dulcis,
quod si debile sit, & dissoluatur eius calor, potissimum adue-
niente calore, accidit ei mutatio in acorem; si uero sit uali-
dum, acris sapor superuenit, ut fusè dicitur infra. ob quam
etiam causam aqua dulce cõseruat uinum: dum prohibet
propria refrigerãdi uine acris sapor calidissimæ naturæ su-
perueniat. Vnde cõstare poterit tempus frigidum, & aquam
non tribuere dulcedinem vino, sed dulce uinum cõseruare,
si illud sit ualidæ, & generosæ naturæ; alioqui si fuerit debi-
le uinũ, aqua admixta acescet, ut ex dicendis constabit ma-
nifeste, ex quo nil sequitur contra conclusionem, ut patet
intelligenti.

Cur tẽpore
frigido uina
seruãtur dul-
cia.

In quib. vi-
nis admixta
aqua seruet
dulcedinem.

Secunda

Secunda Conclusio. Vina dulcia quatenus dulcia ualde nutriunt. Est Galeni loc. cit. conclus. præcedenti, & 4. de simplic. cap. 15. ex quibus locis hæc desumitur demonstratio. Nutritio fit ad deperditæ substantiæ reparationem, sed substantia, quæ deperditur, erat familiaris, ergo quæ reparatur, debet esse pariter familiaris, sed maxime familiare, amicum, iucundumq; est dulce, ergo maxime nutriens. & reparans id, quod è nobis euacuatur, & diffluit, est dulce alimentû, siue is sit cibus, siue potus. Confirmatur quia sanguis humorum omnium dulcissimus, est maxime nutriens, quin etiam solus est nutriens in plurimorum sententia, de qua re nos latè diximus nostra tract. de humoribus quæst. 9. ergo pariter maximè nutriens erit vinû dulce; & consequenter etiã est maximè temperatum, & mediocriter calidum respectu nostræ naturæ. quæ enim sût ualde dissimilis tēperaturæ, longè ab-sunt à natura nostra, & consequēter difficilius, ac minus pos-sunt assimilari, & in nutriēdi corporis substantiã permutari.

3. Conclusio.
An vina dul-cia sint nu-trientia.

Confirmatio
primæ con-
clusionis.

Obijcies, quia ex hac cōclusionone sequitur falsû esse quod supra conclusû est. q. 4. nempè crassum uinû maxime nutri-re; maxime enim nutrit quod dulce est uinû, utpote maximè iucundû, maxime amicum, & familiare. quamobrè rectè ui-detur in hanc sententiam Schola Salerni cecinisse.

Obiectio.

Nutritius magis sunt dulcia candida vina.

Respondetur quæ ibi dicta sunt, huic Conclusioni nō esse contraria, inspeximus .n. solam ibi uini crassitiem, quæ ma-gis nutrit quam tenuitas. hic uero inspicitur uini sapor dul-cis, qui saporum omnium est maximè nutriens, & inter uina candida, quæ dulcia sũnt, sunt etiam maxime nutrientia, ut etiam uoluit Schola Salerni; quæ si putet dulcia uina & cã-dida esse nigris, & dulcibus uinis magis nutrientia, non est recipiēda, iuxta ea, quæ ibidem, sũnt determinata: rubra enim & ad nigra accedentia uina sunt sanguini magis similia. Verum ut diximus, Salerni Schola dulcia uina inter ea, quæ sunt ex alborum genere, quæ nigris opponuntur, plus esse

Responso.

nutritiua putat. Vel certè citius, & celerius nutrientia ceteris nigris vinis dulcibus, quod omninò est concedendū, alba .n. dulcia nigris dulcibus sunt tenuiora, & cōcoctū faciliora.

1. Obiectio. Obijcies 2. quibusdam magis familiare, & iucundū est uinū acerbum, alijs magis suaue est austerum, nonnullis acidū vinum maxime conducit, ut docet quotidiana experientia, ergo falsum est, uinum dulce esse maxime familiare; & idcirco esse maxime nutriens.

Responsio. Respondetur has naturas, quibus familiaria sunt uina acerbata, austera, acida, & similia, à mediocri temperie satis recedere, uel naturaliter, uel ab extrinseca causa, potissimum à consuetudine talia bibendi uina; ut fusè dicitur infra, id quod non est contra conclusionem positam, quæ intelligenda est de naturis moderata tēperie præditis, quibus necessario uinum dulce, suaue, & familiare existit, quod est mediocriter calidum, & consequenter has naturas moderatas est maxime nutriens.

3. Conclusio. Tertia Conclusio. Vina dulcia, quæ crassa sunt, & nigra, sunt obstruentia; quæ uero tenuia sūt, & ad albedinem uergentia, sūt aperientia. Duas partes habet cōclusio, & utraq; probatur ex dictis supra q. 4. de uinis tenuibus, & crassis.

Quæ uina dulcia obstruant, inflent, & similia efficiant. Cōfirmatur prima pars ex Hippocrate de rat. uict. in acut. par. 3. tex. 2. ubi à uino dulci lienem, & iecur tumefieri, superiorius intestinum inflari, flatu excitari, & diutius circa hypochondria morari docet, & tex. 3. subdit, minus urinas mouere quam uinosum album; quæ omnia solū de dulci uino, & crasso uerificantur Galeno teste, qui etiam sicut & Hippocrates, ut initio huius quæstionis monuimus, dulcis uini nomine solum dulcissimū, quod & crassū est, & nigrū intelligunt.

Quæ uina dulcia aperiant, urinas eiciant, &c. Confirmatur 2. pars ex Gal. qui loc. sepius cit. 1. 2. meth. 4. salernum dulce faustianum, & similia uina valenter, & uelociter p. corpus digeri asserit, & idcirco utiliter valde in syncope exhiberi potissimum ex crudis humoribus, quia & ualde nutriūt, & uelociter deferūtur per torpūs, & consequenter

ter non obstruunt, sed aperiunt, & urinas cient. quod etiam longo sermone explicat 5. de sanit. tuen. c. 5. fusè docens vinū tenue, & ex pallidorum genere, seu flauorū, potissimū salernum senibus competere, vel aliud simile, immo vinū melle conditū, vt per urinas expurgetur aquosū, quo senes abundant, excrementum, concluditq; longū illud caput, id quod nostra posuit conclusio, his verbis. (at quæ crassa, dulcia, & nigra vina sunt, ea omnia, propterea quod obstruunt viscera, sunt fugienda.)

Obijcies 1. vina dulcia iuuant educationem per sputa, teste Hypocrate de rat. vict. par. 3. tex. 4. vbi sic inquit (sputum autem alio efficacius educit quod dulce est) ergo vinū dulce nō obstruit. Neq; est quod quis dicat iuuari educationem per sputa à vinis dulcibus tenuibus, nō crassis, Galenus enim in cit. loc. sic inquit (sputū maximè omnium vinorum dulce educit, vbi non supra modum crassum fuerit) quibus patet per Galenum à crassis etiam, & dulcibus vinis iuuari educationem per sputa.

r. Obiectio

Respondetur huius difficultatis solutionē ex professo tradidit ab eodem Galeno in Hypocr. loc. cit. in tex. 2. vbi à crassis, & dulcibus vinis lienē, & hepar obstrui asserit, & tumefieri, non autem pulmonem, cum bronchia crassum habent humorem; quinimodò horū humorū facilius reddatur spuitio per vini dulcis potū. Quia in hepate, & liene admodum exiles venæ continentur, per quæ transiens crassum vinum, seu ex vino productus humor vini naturā referens crassam, necessario moratur, & inflat; at ab his partibus vinū iam elaboratum, attenuatum, & confectum in amplam bronchiorū irruit capacitatem, & quia ampla sūt spatia, non obstruit vinū dulce crassum; legendus Galenus loc. cit. & de attenuan. vict. rat. c. vlt. & de succor. bonit. & vit. c. xi. quibus in locis admonet Galenus ad sputa educēda competere vinum dulce, crassum quidem, non crassissimū, vbi non adsit inflammatio, vbi cōcoctio adsit peripneumonix, & pleuritudis, vbi non fuerit

Responso.

Cur vina dulcia crassa nō obstruāt pulmonem, & bronchia, & adiuuēt spuitionem.

fuerit vitiū iecoris, lienis, & renum; Itemq; ratio assignatur, Cur à dulci vino facilior reddatur spuitio ex pectore; quia nimirum mediocriter attenuat, & crassèfacit, prout ad educationem ex pectore requiritur, ex quo difficulter tum aquosi satus, tum satus è contra viscosi eijciuntur humores tussis vi, & expuitione per tussim. Atq; hinc est in picrocholis, & in his, quibus sitim facit vinū dulce, sputa nō educere, vt Hippocrates docet tex. 5. quia in his sputa redduntur viscosa satus, nec idonea ad educationem.

Obiectio. Obijcies 2. Vinū dulce etiam crassū, est causa deiectionis alui, vt ostendit Hippocr. loc. cit. de rat. vict. par. 3. tex. 2. dū inquit (atque quouis alio facilius per intestina descendit) qđ idē patet ex Gal. 6. de sanit. tuen. c. 7. circa princ. & 2. de alim. fac. c. 22. quibus in locis dulcia vina inter ea cōnumerat, quæ aluum deijciunt, & ventrem molliūt, qđ apertissime asserit de succ. bonit. & vit. c. 11. in med. ita inquires. (dulcia autem vina, crassaq; qđ aluū subducant, nullus fere est, qui ignoret) ergo vinū dulce licet crassum non est de genere obstruentium, sed laxantium, & aperientium.

Responsio.

Cur vinum dulce crassū superius intestinum inflat. Et Cur aluum deijciat.

Respondetur negādo consequentiā, ipse .n. Hippocrates loc. cit. paulo post subdit (superius intestinum inflat, nō tamē inferiori pro flatus ratione est inimicum) quare saltem superius intestinum obstruit copia flatus crassi, quem efficit, quā ob causam non est inimicum inferiori intestino, vt Galenus in hunc locum explicat, quia cum ad inferius intestinum venit, perfecte iā costum est, & tenuatum, sicut pariter dictum est de vino dulci crasso cum ad pulmones peruenit. Cur autem vinum dulce aluum deijciat, vt sciatur, legendus Gal. 1. de alim. fac. c. 1. ante med. vbi rationem assignat, sic inquires (eodem in genere quis possit ponere mora, dulcia cerasia, & ex vinis, quæ dulcia simul sunt, ac crassa, pepones quoq; , & quos melopepones vocant; quod humidi sunt, ac lentī, ventri subducendo sunt idonei, facultatemq; mediocriter abstergendi habent.)

QVAE-

Q V A E S T I O N O N A .

De Vinis nouis, & vetustis; De Vinis acribus,
amaris, falsis.

PRæter vina acerbi saporis, vel austeri, vel acidi, vel dulcis, de quibus dictum est, datur vina naturaliter acria, & amara; quæ saporum qualitates quia vetustate vinis adueniunt, vt dicetur, idcirco acrium, & amarorum vinorum doctrinâ in quæstione hac, in qua de vinis nouis, & vetustis agitur, exponimus. In qua etiâ de vinis falsis aliqua subnectimus, quia amaris vinis sunt ualde proxima, quæ natura, & facultate sunt falsa uina; Neq; .n. artificio solum falsa fieri uina putandum est, ut putauit Ioannes Costæus lib. 2. de potu in morbis c. 7. ubi nullum etiam uuæ genus falsum naturaliter esse affirmat. Etenim naturaliter etiam gigni tum falsas uuas, tum alios generis omnis fructus, tum ex his uuis falsum uinum exprimi, seruari, & bibi, manifesta constat experientia in Ciuitate quadam huius Regni Neapolis, quæ Manfredonia dicitur, olim à Rege Neapolitanorum Manfredo condita, & in Adriatico Mari sita. Cuius tum agri, tum horti, tum uineæ plurimæ ad litus maris positæ sunt, ita ut increfcens tantisper mare, seu fluctuâs aliquantulum, tum hortos, tum uineas alluat, in quibus idcirco tum fructus omnes, tum uuæ, & consequenter uina progignantur falsa. Id quod fide dignissimi, & eius Ciuitatis nobiles incolæ mihi testati sunt; & Ratio hoc idem manifeste concludit. Si enim iuxta terre varietatem varia gignuntur uina, & varias habent virtutes, & eas admirandas quidem, ratione diuersi alimēti, quod uites attrahūt, vt fusè demonstratum est quæst. 1. omninò concedendum erit à falsis locis falsum alimētum uites attrahere, falsasq; uuas, & falsa uina ferre, falsiq; virtutes habentia, vt dicetur.

An datur uina naturaliter falsa, sine artificio.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

De Vinorum temporibus, & mutationibus:

1. Notabile.

Notandum primo, sicut cetera omnia per ætates mutationem magnam accipiunt, & varietatem, ita & vina per sua tempora quo ad consistentiam, perspicuitatem, colores, sapores, odores permutantur naturaliter mirum in modum. Tria autem tempora vinis tribuuntur cõmuniter, & à Galeno 4. de compos. med. per genera c. 5. circa med. Alterum est, in quo nouũ vinum dicitur. aliud, in quo vetustum; & tertium, quod inter hæc duo tẽpora existit medium. Sane tum nouorum, tum veterum vinorum, tũ mediõrum magna est secundum magis, & minus differentia. maxime autem noua sunt, quæ musta dicuntur, & adhuc feruent, & ebulliunt: quibus quæ proxima sunt, dicuntur à Galeno recentia loc. cit. & nouella de succ. bonit. & vit. c. 11. quæ ad potus vsum non sunt adhuc vtilia. Cum enim vina sunt ad potus vsum vtilia, & accommodata, sunt in ætate media. valde vetera sunt, siue antiqua, quæ tum acria sunt, tum amara, vt constat loc. cit. & 1. de antidodis c. 3. cir. princ. Amarum autẽ sapor ab omnibus facillime gustu dignoscitur; Acris vero saporis nomine non intelligitur is, qui acidus est, & frigidus, seu austerus, & astringens, vt quidam non solum nostro seculo, sed etiam Galeni tempore cum errore intellexerunt, quos falsos in vocabulis viros Galenus appellat 11. de simplic. med. fac. sect. de pinguedine, & adipe ante fin. sed per acre siue vinum, siue edulium Galenus tum loc. cit. tũ susus 4. de simpl. med. fac. c. 16. definit intelligendum ex communi omnium conceptu his verbis (quod fortiter dum gustatur, excalfacit, veluti piper, pirethrum, nasturtium, cepa, allium, & id genus omnia.)

Quæ sine vina noua.

Quæ sine vina mediõ tẽporis.

Quæ sine vina valde vetera.

Definitio saporis acris ex Galeno.

2. Notabile.

Notandum 2. Vina omnia, quo magis sunt noua, magis esse crassa, & turbida; quo vero sunt vetustiora, eo magis esse tenuiora,

tenuiora, & magis perspicua; vt patet experiētia, & testatur Gal. loc. cit. i i. de simpl. med. fac. sect. de pinguedine, & adipe, & fusius de succ. bonit. & vit. c. i i. his verbis, quibus vinorum etiam mutationes quo ad colores explicantur (vinis omnibus, quæ quidem nec crassa valde, nec dulcia nimium sunt, vt Therem est, & Scybellites, commune id est, vt temporis tractu colorem flauū acquirant, & splendentis non nihil habeant, ignis instar. Nam nigra quoq; cuiusmodi est apud nos, quod perperine prouenit, veterascentia in rubram prius, aut fuluam qualitatem, deinde in flauū quoq; colorē abeunt. Sic album quoq; quale est bithynum aminæum. inueteratū ita vinum cecubum Romani vocant.) Amplius quo ad sapores maxime tēporis tractu permutatur uina, vt constat experientia, & Galenus docet sœpissime, potissimū 4. de simpl. med. fac. c. i i. in fin. his verbis. (austera vero primum quidem tempore dulcedinem quandam, atque acrimoniam, deposita adstrictione, acquirere, ac deinde crescente acrimonia, sensim dulcedinem deponere, ac subinde rursus maiori tempore acria admodū euadere, assiduèq; amarescere.) Atq; hæc omnia vera esse, experientia comprobat. Quamquam nostro tempore tale est mangonum artificium tum in vinis, cū adhuc musta sunt, & feruent, vnà cū vinaceis statuto quodam & ipsis comperto tempore retinendis; tum in vinis adhuc nouellis, & crassis vel oui albumine, vel alumine, vel sulphure, vel crebra trāsuaſatione, vel percolatione clarificandis, tū in nouellis cū acribus, & amaris vinis permiscendis, vt nouella vina quo ad colorem, tenuitatem, perspicuitatem, saporem, non amplius, sed vetusta appareant.

Notandū 3. has mutationes in vinis contingere non eodē tempore, in quibusdam enim citius, in alijs tardius eueniūt. quæ .n. aquosa sunt vina, celerrime inueterantur, & quāprimū bibi possunt Galeno teste i. de antitodis c. 3. & de succ. bonit. & vit. c. i i. quibus in locis talia exēplificat esse Neapolitanū aminæum, albanū, quædam quæ in Thuscis nascun-

De vinorum mutatione quo ad splendore, & colores.

Nigra vina quādoq; flauescunt.

De vinorum mutatione quo ad sapores.

Mangonum malitiz, vt vina nouella videtur vetusta.

3. Notabile.

Quæ vina cito inueterantur.

G tur,

Quæ vina
tardò inue-
terascunt.

tur, in Sabinis, in monte Gauro, & alia similia, quæ in Asia
fiunt, vt Tibenum, Arsyinum, & Tiracazenum, quibus omni-
bus profecto antecellit hac in re nostro tempore Surrenti-
num, quod mazzacatum vocant vulgo, quod paucis diebus
septem circiter, aut decem feruet, debili amplius feruore, &
post triginta circiter dies est ad potum idoneum. Quæ vero
corpulentiora sunt vina, non ita cito veterascunt, ac tardius
etiam, si fuerint austera, vel acerba, adeo vt Galeno teste 4.
de compos. medic. per gener. c. 5. post med. de austero vino,
& corpulento sic loquatur (ergo ætate medium potius est,
quod plurimum intra quinque & decem annos consistat)
& 1. de antidotis cap. 3. sæpius cit. de vino Surrentino sic
inquit (de Surrentino autem quid me dicere opus est, quod
omnes iam sciunt, ante annum ferme vigesimum crudum
adhuc esse, vigesimo enim tandem anno viget, potuique ap-
tum diu perseverat, nec facile amarescit, præstantiaque
cum falerno contendit, contraria;sq; ijs dispositiones aquo-
sum vinum subit, &c.) Cuius rei oppositum hoc nostro tem-
pore experimur, & multo antea experti pariter sunt. Sunt
enim nostris etiam olim elapsis temporibus Surrentina vina
contrarias subeuntia dispositiones ijs, quas Galenus retulit.
Etenim aquosissima sunt, acida tantisper, & vix per annum
permanent, quibus fere similia sunt quæ in proximis locis,
Vico, Massa, oriuntur. Quinimo talia, de quibus Galenus me-
minit, vina, neque in hoc Regno Neapolitano, neque in alia
Italiae prouincia reperiri audio, & solum accepi à pluribus,
in Hyspanijs nascentibus pueris, & puellis, vina eodem an-
no orientia seruari à parentibus vsque ad filiorum sacerdo-
zium, vsque ad puellarum nuptias. Plinius etiam lib. 14.
cap. 4. vinorum meminit perdurantium vsque ad annos du-
centum. Sed quidquid sit de vinorum ætate, Certe ad-
mirationem affert, & inquirendæ tantæ mutationis cau-
sam tribuit,

Cur

Cur vinâ Surrentina Galeni tēpore corpulenta, potentia, quæ diuturnū requirebāt tēpus, ut potui essent apta. nunc contra eodē in loco Surrentino orientia, sint tenuia, debilia, aquosa, & minimo ad maturitatem, & usum, indigeant tempore.

An fortè dicendum est, hoc proprium esse tēporis, ut longiori successui motus duratione, sicuti depictæ delētur imagines, marmoreæ obscurātur figuræ, turres, mœnia, ceteraq; ædificia dissoluuntur, plantæ oēs, ne dum vites, exarescunt, & tabescunt, pariterq; homines, & animalia oīa senescunt, ideoq; vim prolificam paulatim amittunt. ita etiā diuturno temporis spatio terra tum in germinando; tum in fructibus producendis debilis reddatur, & imbecilla. atq; idcirco Surrentinus ager Galeni tempore vina crassa, & fortia producens, nunc nostris temporibus aquosa ferat, & debilia.

Sed contra est, quia ex hac ratione sequeretur ubiq; locorum nunc vina debere gigni debilia, ob debilem redditā longo temporis cursu terræ vim productiuam. Neq; enim est ratio, cur solus Surrētinus ager ex longo temporis interuallo debilem sortitus sit vim productricem, non autem id pariter ceteris locis contigerit. Item sequeretur vina Galeni tēpore aquosa, & debilia, nunc omnino debere esse exoluta, contra experientiam; plurima .n. loca vina tulerunt Galeni tempore, & Hyppocratis, & nunc etiam ferunt generosa; ut patet de vino cretico, quod uinosum esse, & consequenter generosum testatur Hyppocrates de rat. uict. in acut. par. 4. tex. 43. quod idem nostro tempore experimur; Et uini falerini generosissimi sæpissime Galenus meminit, potissimum 1. de antitodis c. 3. & 4. quod etiam nostro tempore obseruatur; Et uina aquosa talia, qualia Galenus retulit, in Neapoli uicinis collibus oriuntur; non igitur temporis diuturnitas Surrentinum permutauit agrum, & uites, ut primū, & anti-

Cur Surrentinū vinū tēpore Galeni validissimū, hodie debilissimum oritur.

1. Respōsio.

Princē respōsionis in pugnatio.

quitus potentia, nunc debilia progignant vina. Quod etiam Ratio manifesta demonstrat. Etenim quæcumq; longo tēporis tractu dissoluuntur, id ab extrinsecis, & intrinsecis patiuntur causis, potissimum elementis, ex quorum mutua actione corpora senescunt, & mixta resoluuntur, ut fusè docuimus nostra tract. de febribus q. 6. sect. 1. art. 3. & 4. mutua autem elementorum actio, terræ, aeris, aquæ, ignis, ad mixtorum generationem est necessaria. quocirca cum eadem ratione & olim, & hodie miscibilia elementa se inuicem alterent, & uniant, eadem perfectione fructus nunc à terra debent produci, nec ad ipsorum generationē terra debilis facta est, nec fiet ullo tempore, debita adhibita cultura, & diligentia, qua utebantur antiquitus. Quod mirificè cōfirmat Galenus omninò legendus lib. si quis optimus medicus est, eundem esse philosophum; demonstrans homines hodie fieri posse, si uelint operam nauare, quales olim nascebantur, & euadebant insignes, ut Phidias, Apelles, Hyppocrates, hac utens ratione his uerbis. (Nunc igitur nasci neminem, qui artis capax tã humanæ sit, alienum à ratione mihi uideretur, Cum mundus idem sit, qui olim fuit, anni tempora eundem ordinē seruet, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, deniq; quæq; stella siue fixa, siue errans eadem omninò status rationem retineat) alia igitur assignanda est ratio mutationis traditæ uinorum Surrentinorum.

2. *Responsio*

Quam ne quis dicat esse, quod olim Surrentini nauæ ex partibus tum Calabriae, tum ex ipsis proxima prouincia, quã Celentum hodie uulgo dicunt, Romam uehebant, sicut hodie faciunt, fortissima uina, qualia sunt, quæ uulgo Chiarelum, Centola, Vernacia, seu Guarnacia, & similia. Et hæc à Galeno uocata fuisse uina Surrentina, non autem ea, quæ in Surrentinis locis, in quibus olim nascebantur, sicut hodie gignuntur aquosissima.

Etenim Galenum legenti locis omnibus à nobis citatis, & citandis toto hoc opere, patere poterit uina denominari

ex

ex locis, in quibus oriuntur; quocirca Surrentina uina nuncupauit Galenus, quæ in Surrentino agro oriebantur, non quæ à Surrentinis nautis aliunde inueherentur. Et hæc ipsa uina potètia, quæ tum à Celento, tum à Calabria aduehuntur, eam naturam, quæ de Surrentino uino Galenus attulit, ut uigesimo anno adhuc cruda essent, nullatenus habet, immo post tertium, quartum, uel ad summum post sextum mensem comode ebibuntur, à nouellorum natura discedentia, & ad quatuor, uel quinque annos uix seruantur. Amplius si Surrentina uina, sicut hodie, ita Galeni tẽpore fuissent, aquosissima, sicut hodie Romæ eorum habetur notitia, ita & Galeni tẽpore cognita essent, in Surrentinis autem agris uina aquosa oriri nunquam Galenus retulit.

Secundę respõsionis im
pugnatio.

Vera igitur huius rei ratio est hæc, Huius-mutationis causam existere, & exitisse hominum malitiam, & auaritiam. Cum enim talia uina fortia, & austerâ, & crassa, nõ nisi post longum tẽpũs uendi possint, & ipsorum nõ magna enascatur copia, propter auaritiam, & lucrĩ cupiditatẽ factum est, ut ad uites inferendas, & conserendas animum, & operam transtulerint, quæ uinum ferant, quod cito bibi possit, & copiosius ab uuis exprimatur, tale est aquosum uinum. Atque hanc rationẽ mihi caupõnes, & mangones uinorum confirmarunt, qui etiam testati sunt, hanc ob causam maximam uinorum aspriniõrum in Campania, & prope Neapolim esse prouentum, quia tales uux, quod acidæ sint, latronum non ita subijciuntur insidijs, & copiosius ferunt uinum. contra uero accidat de uitis, & uuis græcis nostro tẽpore uocatis, quibus idcirco ab agro Atellarum fere estirpatis, & asprinijs infertis uitibus, non amplius in hoc agro uinum græcum, sed asprinium progignitur.

Vera respõsio, & ratio
quæsitĩ.

ARTI

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Vinorum nouorum, & vetustorum
Viribus, & vsu.

1. Conclusio.
An vina noua calefaciãt
nutriant, vrinas
ciant.

Varij & plures
effectus
vini noui ex
Galeno.

Probatio cõ-
clusionis.

Prima Conclusio. Vina quo magis fuerint noua, si cum antiquis vinis comparentur eiusdem generis, eo minus calefaciẽt, minusq; nutriant, & minus vrinam cieunt. Est recepta ab omnibus, & expressa Galeni in lib. Hippocr. de natura humana com. 1. in tex. 36. vbi docens Hippocrates pituitam humorem frigidum, & humidum hyeme augeri tum à copia pluuiarum, tum à noctis longitudine, quæ frigidi & humidi succi sunt causa, Galenus in fine commenti sic subdit (immo etiam quam multi sunt, qui nouum vinum bibunt opportunum & ipsum ad propagationem pituitæ.) & de succ. bonit. & vit. c. 11. sic inquit (ista neutiquam excalfaciunt donec nouella sint: siquidem tantum abest vt ad ciborum; concoctionem conducant, vt vel ipsa ægrè concoquantur; præterea nec aluum subeunt, nec facile distribuuntur, neq; vrinas mouent, nec sanguificationi, nec nutritioni conferunt. tum in ventre diutius moram trahunt suspensa vt aqua. sique de his paululum quis biberit, præmptè id acescit) quibus omnibus tum quæ ponit Conclusio, tum alij longè plures vini noui effectus à Galeno. docentur ex quibus sumitur.

Ratio demonstratiua Conclusionis. Cum enim noua vina facile acescant in ventriculo, vt Galenus docet, & verissima experientia comprobatur, sequitur manifestè ea esse potius naturæ frigidæ, & minus calefacere quam vina antiqua, est enim sapor acidus frigidus, vt dictum est supra q. 7. Itè cum ægrè concoquantur, frigidam ostendunt naturam vina noua. frigida enim difficulter concoquuntur, vt satis patet. Fit enim coctio vi caloris. Amplius mustum est turbidum, sæculentum, quia multas habet portiones terreas, & consequenter frigidas admixtas, ergo potius est frigidum respectu vini antiqui.

Tandem

Tandem vinum nouum, multoq; magis mustum flatuosum est, adeo vt dolia inflata rumpantur, manifesta testate experientia, & Galeno lib. de multitud. c. 8. vbi ita inquit (sed sæpe dolia quoq; à musto inflata rentionis violentia rumpi videmus) & in 1. Epidem. Hyppocr. par. 1. com. 9. in fin. vbi pariter narjum venas rumpi à sanguine docet, ac dolia rumpuntur à musto; ita loquitur (Atqui nil habet admirationis si recludantur huius regionis venæ à sanguine, qui sursum incitatus calore effertur, à quo necesse est ipsam inflari, ac tum referari venas, ac rumpi, ob spiritus copiam, qui dirumpit vel vtres, ac dolia, cum in musto efferuescete ac cumulatur) sed flatu causa est calor debilis, respectu vigentis caloris fere frigidus, vt fusè ex Galeno doccimus, & demonstrabimus nostra tractatione de deiectionibus alui, quæstione de generatione spiritus flatuosi. ergo vina noua respectu vini antiqui, quod mox calidissimum esse probabimus, sunt minime calefacientia, & fere frigida. Vnde sequitur vt ad sanguificationem, & consequenter ad nutritionem minimum faciant, & vrinæ non moueant, vt clare patet, quin potius diutius moram trahant, & suspensa maneant in ventre, vt inquit Galenus, qui etiam 8. de simpl. med. fac. sect. cui titulus est (œnos, vinum) mustum ponit in primo ordine calefacientium, vinum in secundo, vinum admodum vetus in tertio.

Quomodo dolia repleta musto rumpantur, & pariter venæ sanguine repleta.

Secunda Conclusio. Vina vetusta, potissimum acria, & amara sūt calidissima, & maxime esiccantia. Probatur cōclusio.

a. Cōclusio.

Primo Galeni auctoritatibus, qui non solum de acri, & amaro vino, sed de omni edulio acri, & amaro sic loquitur 4. de simpl. med. fac. c. 18. post med. (scire autem oportet acres saporés omnes, nam de istis agebatur, summe esse calidos, ac deinceps post illos esse amaros; deinde vero dulces) & c. 15. post med. inquit (quin etiam amara quidem calida sunt, sed acria his etiam calidiora) & de succ. bonit. & vit. c. 11. post med. ita inquit (ergo vetustorum adeo potus fugiendus, sicut nouellorum nimium, hæc enim plus iusto, ista neutiquam ex-calfaciunt).

1. Probatio. An vina vetera, acria, amara, sint valde calida, & sicca.

calfaciunt) & in fine c. scripsit (at in vinis vetustissimum, qđ Romani, sicuti diximus, cęcutum vocant, ab albo, austero, & nouello. crassoq; vino tantum distat, vt alterum vehementissime calefaciat, alterũ sensibilibiter refrigeret, & 7. meth. c. 4. habet hæc verba (calfeci autem omni ratione, vinum vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calefaciunt, exhibes, cuius maxime generis sunt falernum, & Surrentinũ) & 9. de simpl. med. fac. c. 11. inquit (confessum est enim omnia vetustate fieri calidiora) quod idem habet 3. de simpl. med. fac. c. 19. vini veteris meracioris potione vtens, quale est lesbiũ, falernum, Surrentinum, contra venena frigida. & tãdem 11. de simpl. med. fac. sect. de adipe, & pinguedine, communem doctrinam statuit tum vini, tum mellis, aceti, butyri, frumēti, olei cuiuscumq; generis, adipis, & similibus, quæ omnia si inueterascant, non autem putrescere anticipent, fiunt seipsis calidiora, & tenuiorum partium, & gustantibus apparent magis acria.

Vina vetera
valida valēt
cōtra vene-
na frigida.

1. Probatio.

Probatur Conclusio 2. Acris sapor, ut superiori art. notauimus ex Galeno, est, quod fortiter dum gustatur excalfacit; Item amarus sapor, vt experientia docet, cuius etiam meminit Galenus 4. de simpl. med. fac. c. 17. contingit rebus natura dulcibus, & calidis, vt melli, cū plusculum in igne morantur, & calefiunt; quod idem licet cernere in pane, carnibus, & similibus supramodum assatis, ergo signum est euidentis à calore immodico amarum saporem proficisci, & consequenter vim valde calefaciendi obtinere. Atq; hac de causa bilis flaua, quia calidissima, amara est.

2. Probatio.

Varij effectus
vini acris, &
amari.

Probatur Conclusio 3. ex effectibus vini acris, & amari, amara enim siccāt immodice Galeno teste 7. meth. c. 7. circa fin. quod certe vi calefactiua præstat, ut satis patet; pariter uina acria, & uetera sitim faciunt, ut docet experientia, & Galenus in se ipso se expertum esse testatur in Hyppocr. de rat. uict. in acut. comm. 4. in tex. 2. quinimmo inexplibili cruciatos siti perijisse refert eos, qui uetus uinum usque ad ebrie-

ebrietatem hauerunt, 1. de sympt. caus. c. 7. Amplius uinum
 uetus est causa febris, ut constat ex lib. de caus. morb. cap. 2.
 quamobrem hæc uina non concedit laborantibus febre ter-
 tiana Galenus 1. ad Glauc. c. 9. ergo uina uetusta, acria, ama-
 ra, calefacientia sunt admodum, & etiã eficcantia, vini enim
 caliditati proportione respondet siccitas, vt docet Gal. 8. de
 simpl. med. fac. sect. de uino, vbi disertis verbis hanc docet
 conclusionem.

Probatur conclusio 4. Experientia constat, cuius testimo-
 nium fusè præbet Galenus lib. 1. de antitodis c. 3. Vina om-
 nia non solum firma, sed etiam debilia celerrime fieri vete-
 ra, si in cellas calidissimas deferantur, & vasa, siue langanæ
 sint, siue alterius rationis, herba fruticosa calida, & acri val-
 de contegantur, quod qua ratione comparari debeat, Gale-
 nus fusè docet, & similem morem fuisse in multis Italiæ lo-
 cis, potissimum in agro Neapolitano, & Neapoli vicino colle,
 quem Trifolinum appellant, cuius nominis Trifolini, & al-
 latæ vtilis consuetudinis non extat memoria apud nos. solū
 in agris ad Veseuum montem positis, mos est in cellis vinar-
 ijs, in quibus quod Græcum dicitur vinum, est repositum,
 vbi valde riget hyemalis aer, ignes accendere, cuius rei nul-
 lam sciunt reddere rationem. quæ certe alia nō est, nisi quia
 vi caloris adiuuatur vinum ad concoctionem eius, qđ crudū
 est, quod calore citius, ac melius conficitur; ideoq; citius ita
 vinum redditur vetus, & acre; vnde palam est multo potiori
 iure hanc diligētiam vinis aquosis, & debilibus deberi, qua
 tamen non vtuntur nostri ab antiquis, & bonis regulis mini-
 ma cum laude, maxima cum pernicie recedentes. Cum igitur,
 vt concludamus hanc quartam probationem, vi extrin-
 seci caloris vinū celerrime reddatur vetus: necessario sequi-
 tur vinum vetus esse admodum calorificum.

Vnde infertur huiusmodi vinum vetus frigidissimis corpo-
 ribus competere, vt Galenus etiam docet 5. de sanit. tuen.
 c. vlt. ante fin. vbi ita inquit (frigidis, intemperantijs calidio-

1. Probatio.

Qua ratione
 vina reddi
 possint cito
 vetusta.

Cur in cel-
 lis vinaris
 hyeme ignes
 accendantur

Corollarium.
 Quibus nam
 conueiat vi-
 num vetus,
 & acre.

H ra

ra vina præbemus, at quod calidissimum quidem vinum est, id frigidissimis intemperatijs est vtile, reliquis vero, quod portione respondet.) Item competere frigido ventriculo, vt constat ex Gal. cit. probatione 1. 7. meth. c. 4. & 7. meth. c. 7. ante fin. Item vbi crassi & frigidi humores in venis abundant, ob eandem rationem, & Galeno auctore de succ. bonit. & vit. c. 11. vt fusè diximus q. 4. ante fin. quod etiam expressè docet 2. de alim. facult. c. 21. vbi ita inquit (quandoquidè succus frigidus nõ acida, sed acria postulat. vtraq; certe, & acida, & acria succos crassos incidunt, in eo tamen differunt, quod hæc quidem cum calefactione, illa autem cum refrigeratione id præstent.) Hoc idè docet Auctor libelli de vinis.

3. Conclusio
An vina amara nutriant, & quomodo nutriant.

Tertia Conclusio. Vina amara parùm nutriunt, eoq; minus, quo magis fuerint amara. Hęc Conclusio clare colligitur ex Galeno 4. de simpl. med. fac. c. 9. & 10. quibus in locis docetur id, quod experientia manifesta comprobatur, edulium quodlibet, & nutrimentum debere esse dulce, amicum, & iucundum naturæ, quale non est quodcumque amarum est; vt diximus etiam superiori q. de vino dulci. & c. 20. ex professo probatur quæ amara sunt, æsculenta non esse; quia amara sicca sunt, haud aliter quam cinis, puluis, calx. Sicut igitur puluis, cinis, calx, fauilla, quia sicca sunt, corpus animalis non valent nutrire, ideoq; ab animalibus non esitantur; ita nec quæ profus amara sunt, idonea sunt ad nutriendum, nec æsculenta sunt, & consequenter vina quo magis erunt amara, eò minus nutriunt.

1. Confirmat.
Cur amara corpora nõ putrescât, & putrida enecet animalia

Confirmatur 1. quia idcirco amara corpora minime putrescunt violenta putredine, & minime apta sunt ad vermium generationem, & similiarum animalium, quæ ex putri materia procreantur, quin etiam à putredine vindicant, & vermes, & similia animalcula enecant; quia sicca sunt ad putredinem enim, & ad generationem ex putri, apta sunt mixta humida, vt fusè docuimus nostra tract. de febribus q. 6. sect. 2. art. 4. & sect. 3. art. 2. prob. 4. & ad 1. obiect. pariter igitur cum similibus.

nilis sit generationis, & nutritionis materia: amara non sunt ad nutriendum commoda substantia, & consequenter vinum, quo magis fuerit amarum, eo minus nutriet.

Confirmatur 2. experientia Lacus Palaestinae in caua Syria, qua Galenus loc. cit. 4. de simpl. med. fac. c. 20. tradit his verbis (nullum in eo neque animal, neque planta inesse conspicitur, immo cum duo in eum fluvij confluant longe maximi, pisciumque copia scatentes, maxime qui prope Ierichontem fluit, quem Jordanem nominant, nullus omnino piscium fluviorum ostia excedit; at si captas quis in Lacum iniiciat, celeriter mori conspicit, adeo est omnibus tum hominibus tum plantis inimicum quod exacte amarum est, & quod squallidum pariter & siccum est, atque natura velut fuliginem ab exaltatione referens; quamquam ne illius quidem stagni aqua exacte amara sit) quibus clare patet vinum amarum pariter esse inimicum, eoque magis, quo magis fuerit amarum, & consequenter minime nutrire.

2. Confirmat.
Cur in lacu
Palaestinae non
detur aliquid
piscium ge-
nus.

Atque hinc colligitur 1. vinum amarum non competere corpori siccae temperaturae, etiam si frigiditas sit adiuncta, ut de frigido, & sicco ventriculo expressae docet Galenus 7. meth. med. c. 7. ubi frigido, & sicco ventriculo concedit omne vinum vetus praeter amarum, quia amarum vinum immodice efficit.

Quibus est
veniat vinum
amarum.

Colligitur 2. amarum vinum utpote minime nutriens, non competere in syncope, in qua opus est valida nutritione, ut fusius dicetur infra in propria quaestione.

Colligitur 3. inconsultum esse adagium illud, quod Neapoli saepe audivimus, Vinum amarum habeas tibi charum.

1. Obiectio:

Obijcies 1. contra primam conclusionem ad probandum mustum esse calidius vino medij temporis, & vetusto. Mustum habet plurimos vini spiritus admixtos, quos non habet vinum medij temporis, nec quod vetus est; ergo est calidius, magisque calefaciens mustum. Antecedens ex eo clare liquet; feruet enim, & ebullit mustum ob vini spiritus calidissimos, a quibus

Cur musta
ebulliant, &
alia magis a-
lia minus fer-
ueant.

Quæ substā-
tia possit col-
ligi feruēte
musto, & ad
quæ valeat.

concoquantur, & conficiuntur aquosa, & cruda recremen-
ta, quæ in vino sunt admixta, quibus etiam spiritibus euane-
scentibus, mustum feruere desinit, est igitur spirituum vino-
rum copia maior in musto. Cōfirmatur antecedens primo
quia hæc est ratio, cur quædam musta, vt Mazzacana Surrē-
tina nostri temporis paucis diebus ebulliant, decem circiter;
alia vero contra, vt Græca montis Veseui, duobus fere men-
sibus, quia illa aquosa sunt, ac minus spiritibus affluentia; ;
hæc contra vinosa, ac plena spiritibus. Cōfirmatur 2. expres-
sa Galeni auctoritate 4. de simpl. med. fac. c. 111. vbi sic inquit
(Nam ex quibuscumq; pomis si succum exprimas, eum pro-
tinus non secus atq; mustum feruere deprehendes, tanto ta-
men feruoris discrimine, quanta erit vnus fructus ab alio in
calore diuersitas. Sed vbi iam quod aquosum, ac semicoctū
erat, transmutatum fuerit, atque confectum, & is, qui feruo-
rem concitabat calor euauerit, iam tū deniq; quæ propriæ
sunt succorum proprietates, sinceræ conspiciuntur.) Confir-
matur 3. experientia, quam accepi à viris fide dignis, quique
empiricam plurimam habent vinorū obseruationē. Hi igitur
testati sunt in falernis campis, & locis proximis, falerno vino
efferuēte, vel alio simili & loco, & natura proximo vino, per
pileum vitreum dolij foramini superimpositum substantiam
fuisse collectam non absimilem ei, quam aquam ardentem
vocamus, & colligitur vino per destillationem chymicam in
sublime elato, & in meteoron redactō; quod artificium & cō-
mune, & notum est nostro tempore. qua etiam substantia
seruata, eidemq; vino denuo admixta, vbi non solū efferbue-
rit, sed etiam à fœcibus fuerit expurgatum, & permutatum,
vinum euasisse valentius, & quod ad longissimū tempus fue-
rit seruatum. Cum igitur in vino mediij temporis, & uetusto
talis non adsit uinosus spiritus talis ebullitionis causa, se-
quitur mustum esse calidius.

Responso.

Respondetur optime probari in musto esse plurimos uini
spiritus, illi tamen, nec firmiter hærent, & euolant, & pluri-

ma

ma etiam simul in uino musto existit copia partium crudarum, ut ex ipso Galeno cit. patet, ut non mirum sit, si idcirco calidum non sit mustum, ut conclusum est, sed frigidū respectu uini ueteris, qđ quo uetustius est, eo minores habet portiones crudas, & semicoctas, & consequenter est calidius.

Obijcies 2. Mustum lubricat aluum, ut patet experientia, & Galenus testatur de succ. bonit. & uit. c. 1. iniquis (sicuti mustum quoq; quod scilicet flatuosum sit, & concoctu difficile, & crassi succi, id unum in se boni continēs, quod aluum emolliat) ergo est mustum de genere laxantium, & urinam cientium, contra conclusionem primam. Item est magis nutriens mustum quam uinum uetus, quod est tenuius; ad nutritionem enim facit crassities, nō tenuitas, ut sapius docuimus ex Galeno præcipuè q. 4.

3. Obiectio 1

Respondetur mustū cū crassi sit succi, ut constat ex dictis, & ex Gal. de attenuante uict. rat. c. 1. 2. per se esse concoctu difficile, frigidum, & flatulentum; & consequenter per se non lubricat aluum, quia potius astringit, potissimū si austerū sit, ut patet ex medicamentis stomaticis ex musto, quæ fusè Galenus describit 6. de simpl. med. fac. c. 1. ubi etiā musti aminæ mentionem habens, docet magis astringere ultimum. quod enim primò fluit, est aquosius, & liquidius. per accidēs igitur aluum lubricat mustum; Vel quia quod ineptum sit ad nutritionē, expellitur deorsum; vel quia idcirco quod ineptū sit, qualitate noxia irritat ad infernam deiectionem; vel quia vim habet detergentem, qua ratione diximus supra ex Gal. vina dulcia aluū subducere, & idem dicendū de musto dulci, ut patet ex Gal. cit. in obiectione, & clarius 2. de alim. fac. c. 9. ubi inquit (quidam autem ad eundē vsū mustū quoq; idq; dulcissimum bibunt, id enim maxime subducit) peculiare igitur est musto dulci, sicuti uino dulci, citare aluum, licet crassum sit mustum, seu uinum, vnde non sequitur esse mustū dulce aperitiuum, & calidum; neq; etiam bene nutriens, licet sit crassæ substantiæ. crassities enim ceteris paribus, ualens

Responsio.

Mustū præcipuè austerrup est adstringens.

Quomodo mustū lubricet aluum.

est

est ad nutritionis effectum, in substantia vero frigida nutritioni obest; quo enim alimentum frigidum est crassius, eo magis resistit alendo corpori, ut clare patet ex physicis.

3. Obiectio. Obijcies 3. omnia, quæ senescunt, per senectutem fiunt frigida, ut patet experientia in hominibus, & animalibus omnibus, & ex Galeno docuimus nostra tract. de temperamentis q. 7. art. 2. & 3. ergo vina si veterascunt vere, per vetustatem fiunt frigidiora, & consequenter falsa prima, & secunda conclusio.

Responsio. Respondetur senectutem dupliciter accipi posse, primo proprie, pro ut est ætas ultima hominis frigida, & sicca, ut Galenus expresse docet 5. de san. tuen. c. 9. inquires in fin. c. (est enim id, quod omnes homines proprie senectutem appellat, non aliud, quam frigidum, & siccum corporis temperamentum annorum multitudinis ratione proueniens) & sub hac acceptione vina non vocantur à nobis, neq; à Galeno vetera, hæc enim ut probauimus, non sunt frigida sed calida valde, quin etiam primo de antitodis c. 3. prope fin. hæc habet verba (ab omnibus dici solet senescere cetera temporis diuturnitate præter vina. (Secundo accipitur senectus improprie pro vini peculiari ætate, & vini temporis diuturnitate quadam, quæ certe vino denegari non debet, & concedenda est, sicuti etiam melli antiquo, oleo, & similibus solet tribui senectus; & ex hac senectute impropria nihil contra conclusiones colligi potest, quæ enim improprie dicuntur vetera, solent esse calida, ut mel vetus, oleum vetus, vinum vetus, & similia.

4. Obiectio. Obijcies 4. coctio fit vi, & ope caloris, sed calor idem apparet, quo ad sensum percipi potest, in musto, & in vino veteri; non igitur vinum vetustum est magis concoctum, & magis calidum vino musto contra primam, & secundam conclusionem.

Responsio. Respondetur obiectionem optimè concludere de calore actuali, qui quo ad sensum idem fere videtur esse in vino nouo, & veteri; de quo nos non loquimur; nihil autem probare de vini calore virtuali, & insito, de quo à nobis est sermo, & à quo vinum concoquitur, & perficitur, non secus ac à vi propria,

Quomodo
vina dicantur
vetera.

Vinis nouis
vina vetera
sunt calidiora
calore
virtuali, non
actuali.

pria, & forma propria cetera habent, ut se perficiant; & animalia ut se nutriant, augeant, &c. Cum igitur intrinseci caloris vi vinum vetus tenuius sit redditum, magisq; expurgatum à fœcibus, & terrestribus partibus frigidis naturâ, sequitur intensius ab eo nos posse calefieri, quam à vino nouo, & hac ratione nouis uinis esse calidiora quæ uetusta sunt; quod est uerissimum, & Galenicum, ut constat ex dictis supra quæst. 3. ad 2. obiect.

Obijcies 5. Galenus 4. de simpl. med. fac. c. 7. ante fin. testatur se expertum esse quædam dulcia, acria, & amara aperte refrigerantia, ergo acris, & amarus sapor non sunt excedenter calidi. Respondetur ex eodem Galeno patere solutionem, talia enim refrigerant ratione aliorum admixtorum saporum, qui natura sunt frigidi, ut est sapor acidus, austerus, acerbus, qui superant acrem, & amarum saporem, ut constat exëplis à Gal. adductis. huiusmodi. n. sūt mala punica, mala, pruna, uue, mora, ficus, cerasia, & similia, in quibus si sit amaritudo, ea leuis est, quæ ab acida, uel acerba qualitate obscuratur.

Obijcies 6. contra tertiã conclusionem. Aqua maris amara est, in mari tamen & piscium, aliorumq; fructuum, & herbarum plurimarum ingēs copia, quæ gignitur, omnibus est notissima; non igitur amarities & uiuentium generationi, & nutritioni obest, ut uidemur uoluisse conclus. 3. Adde plurimas esse herbas, plurimaq; simplicia, quæ ex uiuentium sunt genere, amara, quæ numerat Gal. 4. de simpl. c. 7. in fin. & omnibus innotescit aloë, absinthium, quo amariora sunt aristolochia, gentiana, centaurea, & alia multa, ut testatur Auctor libelli de cura icteri.

Respondetur nolle nos omnia amara esse aduersa generationi, & nutritioni; sed quæ prorsus amara sunt, & exacte: & ea minus nutrire, quæ magis sunt amara. (aqua uero marina, ut inquit Gal. loc. cit. 4. de simpl. c. 20. salsa potius est quam amara, plurimum in se habens aquæ potabilis, id quod etiam ab Aristotele olim est demonstratum) quocirca non mirum

est.

est si in ea pisces gignantur, & nutriantur, & augeantur. Simplicia etiam enumerata cum sint ex uiuentium genere, necessario sunt humida, nec exacte amara; quod necessario est ualde siccum. Verum nos non de omni uiuente, sed de animali loquuti sumus, cui minime sunt idonea nutrimenta hæc, & similia amara simplicia, & amarum uinum.

Corollariū .

De uini falsi
viribus, &
effectibus .

Ex his colligere licet, quæ sint falsi uini uires, siue illud naturà sit falsum, quale diximus initio huius quæstionis gigni in huius Regni Ciuitate Manfredonia; siue ex arte paratum sit, uel sale, uel marina aqua admixta. Est enim nutriens uinum falsum magis quam amarum; sicut & nutrientes sunt cibi sale conditi 3. de alim. fac. c. 41. item maris fructus falsi. Item calida & esiccantia sunt falsa uina. talis enim est uis salis experientia docente, & Galeno teste. 4. de simpl. med. fac. c. 21. & loc. cit. 3. de alim. fac. c. 41. ubi ita inquit (salis namq; facultas, ut in opere de simplicibus medicamentis demonstrauimus est composita, nam corporum, quibus admouetur, humores superfluos tenuat, & digerit, & præterea corpora ipsa cogit in sese, ac condensat) & idem docet de attenuante uictus rat. c. 3. ubi attenuandi, & incidendi uim tribuit nõ solum acribus, & amaris, sed sali, eoq; magis si cū attenuantibus misceatur, quale est acetum, mel, non sic si cum oleo, oleribus alijsq; cibis humidis; quorum natura est imminuere incidentium robur. Vnde fit ualere mixtum uinum marina aqua, ad induratas splenis affectiones, & ad hydropicos, si ijs à balneo exhibeatur cum fassamento sine pane, ut Galenus docet ex Gortyniate, & Asclepiade, lib. 9. de compos. pharm. secū. loc. c. 2. in med. quia attenuat, & digerit humores. Ex quo possunt intelligere tum medici nostrates, tū hypochondriacis, spleniticis, & similibus affectibus laborantes, quam male, & quanto cum detrimeto à balneorum usu naturalium, quæ tum Puteolis, tum in Insula Aenariæ habentur contra has, & similes passiones; aquæ frigidæ potu utantur. Hac etiam de causa ad uulnera ualent, & ulcera uinæ
falsa,

De uini falsi
potu à bal-
neo, in sple-
niticis, &
hydropicis .

falsa, si inflammatio non adfit, si ea lauëtur huiusmodi uino, vel certe madens spongia superimponatur, Galeno docente 2. ad Glau. c. 1. ante med. quia abstergendi vim habet, & constringendi vulneratam particulam Sal, & esiccandi etiã. Qua de causa noxium est sitiëtibus falsum vinum, à quo incenduntur bibentes, vt Gal. fusè docet de rat. vict. comm. 4. in tex. 1. Tandem falsa vina pruritus excitant, & falsos humores generant, ac melancholicos; talis enim est falsorum natura, vt Galenus docet 2. de sympt. caus. c. 6. init. 1. de aliment. fac. c. 18. circa med. & 3. de loc. aff. cap. 7. ante med. & comprobatur experientia. Scabie enim pruritu, & similibus corripuntur affectibus, qui in Ciuitate Maffredoniæ vina bibunt naturaliter falsa, quorum Galenus etiam non meminit.

Vini falsi v-
fus ad vul-
nera, & vl-
cera.

Vini falsum
noxium sitiën-
tibus, & me-
lancholicis.

Q V A E S T I O D E C I M A .

De vino odoro, & inodoro.

Explicatis differentijs vinorum desumptis à tenuitate, & crassitie; à saporibus; à facultate; & à vini ætate; vnde horum omnium, colorumq; potissimum fit in vinis mutatio: quæ ab odoribus vina diuersitatem recipiunt, remanēt explicanda: de quibus nonnulla scitu sunt digna; vt an vina ratione odorum nos per se iuuent, & lædant. An sint odorata vina calida. Quomodo nos nutriant. An caput lædant; quæ, nobis consueta, & peculiari in rebus medicis pertractandis, methodo, vt exponamus, sit.

Prima conclusio. Vina ratione odorum, seu potius odores vini non per se, & proprie, sed per accidens iuuant, vel lædunt nostra corpora. Est expressa Galeni 3. de ratione victus in tex. 2. circa fin. vbi sic inquit. (ceterum inter proprias vinorum differëtias, quædam iuuant, læduntq; propria ratione; aliæ non per se, proprieq; sed per accidens; dulcedo quident & austeritas propria ratione, sic tum potentia, tum im-

1. Cöclusio.
An odores
vini per se
lædant, vel
iuuēt, an per
accidens.

I becil-

becillitas, tum tenuitas, tum crassities; sed differentiae, quæ tum colore, tum odore desumuntur, non primum, sed per accidens.) Hæc Galeni opinio nõ placuit Ioanni Costeço lib. 2. de potu in morbis c. 8. & c. 29. vbi de vino inquit illud agere tum substantia, tum qualitatibus, qualitatibus quidem primum omnium odore, quem non bibendo tantum, sed antequam etiam hauriatur, naribus attrahimus.

Probatio.

Probatur conclusio. Effectus quilibet, qui à viño odore prouenire dici potest, is non à vino vt odore, sed vel vt calido vel frigido; vel tenui, vel acri, vel valido, vel huius, illiusue facultatis, & substantiæ; vel ob aliam similem causam, proficiscitur; ergo vini odor secundum se, & proprie nil valet ad nostri corporis immutationem, sed tantum per accides, prout scilicet odorum vinum est vel aquosum, vel potens, vel tenue, aliasue similes qualitates obtinens, quæ per se nos immutat.

2. Cõfirmat.

Confirmatur. quia secundum Costeçum vinis odoris per se tribuitur virium resectio, & animalis spiritus instauratio in syncope, qua in re præcipuum locum odoratum vinum tenere putat: contra vero male odorata vina ratione prauis odoris quasi venena spiritus obledere. Item vina odora caput maximè ledunt. Sed hæc, & similia non ratione odoris, nec per se fiunt ab odoris vinis, sed ob aliam rationem, ergo odor per se nihil efficit. Cum enim odor sit qualitas secunda, vt vera, communis, & peripatetica est opinio, vt constat ex Arist. c. 5. de sen. & sensil. per se non præstabit virium resectionem, & spirituum; quorum generatio fit ex substantia, qualis non est odor per se, ac formaliter; Item nec valebit odor per se ad capitis repletionem, quæ etiam effectus est substantiæ quantitate affectæ, cui per se cõpetit loci occupatio, & repletio. vt patet intelligenti.

2. Cõfirmat.

Confirmatur amplius. quia odori secundum se nõ conuenit calefacere, nec refrigerare, cum odora vina sint quandoque frigida, quandoque calida, vt sequenti cõclusionem probabitur, Item ob hanc rationem vinis odoris per se non cõuenit nec

ape-

aperire, nec astringere, nec nutrire, quod est proprium substantiæ, ergo nil vinis odoris primo, & per se conuenit, sed tantum per accidens.

Obijciens auctoritatē eiusdē Gal. 4. de simpl. med. c. 22. init. **Obiectio.** ubi sic inquit de odoribus (sanè pleriq; similiter saporibus nos afficiunt) sed sapores in Galeni doctrina per se nos lædunt, & iuuât; ergo etiã pleriq; odores in Galeni sentētia.

Respondetur Galenum hoc loco non esse intelligendum, **Responsio.** vt putat obiectio, similem scilicet esse vim, & facultatē nos immutandi per se in saporibus, & odoribus, quibus solum per se conuenit immutare odoratus sensum, cuius est sensibile proprium. sed voluisse Galenum odores, & sapores, sibi inuicem consentire, in denotãdis edulijis, ita ut quæ bene olēt edulia, iudicentur boni saporis, & cſui idonea, & quæ male olent, gustare non aggrediamur. quę respōsio manifestè patet legenti Galenū, vnde nil sequitur contra conclusionem.

Secunda conclusio. Vina odora, vt odora, non sunt intēsē **2. Conclusio**
calida, sed quandoq; satis calida, quandoq; remissē. Est contra **Ab vina**
loquendi modum quorundam medicorū, qui indistinctē **odora sic calida.**
asserunt vina odora esse calida, & sicca.

Probat̄ conclusio. Primo, auctoritate Galeni, qui 4. de **1. Probatio.**
simpl. med. fac. c. 23. idcirco docet, neq; ex odore, neque ex colore certo quid definiri de medicaminum temperie posse, quia vt init. cap. inquit his verbis (at quę odorata sūt, tenuia utiq; sunt, quadantenus & calida; verum eius tenuitatis, caliditatisq; quantitas haud etiã indicatur) cum agitur per Galenū ex odore intēsio, vel remissio caloris in medicamento non denotetur : pariter nec in vino odor significabit caliditatem intensam, vel remissam certò, & consequenter potest odor esse in vino satis calido, & remissam vim habente calefaciendi.

Probat̄ 2. experientia, Constat enim fere omnia vina **2. Probatio.**
Surrentina, debilia illa quidem nostro tempore, plurimum esse odora, non sic odoris sensum afficere, quæ ad Veseuum

I 2 montem

Cōfirmatio.

montem oriuntur vina potentia, & ualida; non igitur odor est calidi vini nota per se, & consequēter odorum uinū non est per se satis calidum, sed quandoq; remisse, & potius in uinorum genere frigidum. Confirmatur, quia acetum, rosa, sandalum, viola, odorem mittunt suauissimum, cum tamen tum substantiæ, tum odoris interuentu nos refrigerēt. quin etiā de Licopersio dicta herba quadam Galenus scribit 4. de simpl. med. fac. c. 18. quam ex barbarica gēte, & regione circa Aegyptum comportauerat Centurio quidam, ualdeq; grauis, & inamēni erat odoris, & refrigerare videbatur affectos urgentissimis articulorum doloribus. Item grauissimi odoris est cicuta Galeno teste hoc eodem loco; quæ hominē refrigerat, ut habetur 3. de simpl. c. 18. ergo ex odoribus vlla non potest fides odorabilibus tribui quo ad caliditatem, uel frigiditatem.

3. Probatio.

An odor sit vapor. & quare ratione.

Probatur 3. odoris natura est uaporosa, ut Galenus asserit 4. de simpl. c. 22. & asseruere antiqui quidam apud Arist. de sen. & sensil. c. 5. quos impugnat Arist. tum quia odor formaliter est qualitas secunda, non substantia, sicut est uapor, & exhalatio. Tū quia odor est sēibile per se olfactus, exhalatio uero, & uapor cum sint substantiæ, sunt sensibilia per accidens. quæ argumenta, ut patet, optime probant formaliter odorem non esse uaporosam substantiam; quod concedendum est, non autem arguunt, uaporem non esse materiā, & subiectum odorum, seu odores esse materialiter uapores, seu exhalationem, in quo sensu certum esse debet, loqui Galenum. loc. cit. ubi uapores cadere sub odoratus sensum asseruerat, inquires (reliquum fuerit de uaporibus differere: quippe cum huius sensibilibus generis gratia odoris sēsum natura crearit.) Sed ad generationem, & eleuationem uaporū, solum requiritur calor remissus, & debilis, non intensus, ut fusè probabimus annuente Deo, tract. de excretionibus per aluū, quæst. de generatione flatuosi spiritus, & manifesta est doctrina eiusdē Galeni 3. de sympt. caus. c. 2. & 2. ad Glauc.

c. 6.

e. 6. ubi docet curationem flatuosi, & uaporosi spiritus, fieri per admodum calida resoluentia. Ergo ad odorū generationem non necessario requiritur calor intensus, sed sufficit remissus, & consequenter odor secundum se siue in uino, siue in alio mixto corpore, non necessario arguit intensam caliditatem, sed quandoq; remissam, & debilem.

An calor remissus sufficit ad generationem vaporum, & odorum.

Obijcies 1. Galeni expressā auctoritatē 4. de simpl. c. 21. ubi ita inquit (recta ergo ratione quaecumq; odorata, cadē & calida sunt, quippe cū uaporū copia à calore pueniat) ergo.

1. Obiectio.

Respondetur hunc locum non obstare, concedimus enim esse calida, caliditate illa, quæ sufficit ad euaporandum, quæ ut dictum est, remissa est, & debilis, non intensa, quod contendit conclusio.

Responsio.

Obijcies 2. eundem Calenum 3. de rat. uict. in tex. 20. ubi sic habet (atqui quæ in uino hoc est carentia odoris, ea imbecillitatis, frigiditatisq; efficacissima existit nota, quippe in hoc aquæ est affi nilis, non secus quam fortis odor efficacissimum roboris signum) quibus patet in Galeni sententiâ, odore vini caliditatem denotari, imbecillitas enim est à frigiditate, à caliditate robur.

2. Obiectio.

Respondetur ex hoc Galeni loco conclusionem omnino confirmari. patet enim legenti, hic loqui Galenum de vini odore, quod roboris sit signum, non simpliciter, sed respectiue ad vinum inodorum tenue, & pauciferū, quod concedendum est. vinum enim inodorū, tenue pauciferum, de quo loquitur Hippocrates loc. cit. ut cōstat legenti, est omninò frigidum, & imbecillum, ut Galenus ait, & consequenter quod odorū est, est vino hoc calidius, & robustius, & hac de causa Galenus inquit illa verba (atqui quæ in vino hoc est carentia odoris) id est in vino hoc paucifero, tenui aquoso, carentia odoris omnem denotat imbecillitatem, quo consequēter calidius est vinum tenue pauciferum odorum, unde nil cōtra conclusionē, quæ amplius confirmatur ex Gal. de attenuante uict. rat. c. 12. ubi sic habet de vino odore (at quæ odora sunt,

Responsio.

Ratio carē-
tię odoris in
vinis pauci-
feris.

Ratio carē-
tię odoris in
vinis validis.

Cur vine-
tera sint ma-
gis odora.

3. Obiectio.

Responsio.

sunt, & alijs calidiora, ea merito caput tētant) putauit igitur Galenus vina odora non esse satis calida, sed quæ sunt alijs calidiora, hæc caput tētare. ratione igitur odoris significatur vina calidiora in odoris vinis, quæ sunt simul tenuia, & paucifera; Atq; ex his colligitur causa altera carentię odoris in vinis, nempe frigiditas, & imbecillitas, vnde prouenit, vt vapores, qui sunt odorū materia, non excitentur, nec eleuentur, id quod accidit quibusdā vinis pauciferis, vt dictū est. Alia vero causa carentię odoris, est vini crassitudo, quæ sicuti & densitas, euaporationem impedit, & consequenter odorum emissionem; & hæc est ratio, Cur vina quædam fortia parum oleant. atquæ doctrina hæc verissima, est etiam expressa Galeni 4. de simpl. med. fac. c. 2. 2. in fin. vbi sic inqt (si quidem crassa vtrifq; essentia est, & adhuc acerborū etiā frigida, quare verisimile est, quod ab ijs defluit, paucum esse, & crassum, & mole sua terreum, ac proinde per inspirationē in cerebrum nō incidere) putauit enim Galenus in cerebro esse sensum odoratus, ad quem parum peruenit euaporatio materiæ crassæ, ob rationes ex eodē allatas; Colligitur etiā, cur vina dum veterascunt, fiant magis odora; quia scilicet tū calidiora, tum quod magis facit ad odoris generationem, tenuiora fiunt vina per vetustatem, ac ad euaporandum aptiora, euaporatione non crassa, sed tenui, quæ facile odoratus sensum permeet, & alteret.

Obijcies 3. dantur odores acres, vt habet Galenus 4. de simpl. c. 2. 2. & 3. de rat. vict. habet quædam vina odorare instar aromatum, vnguētique, quædam ferientem habere qualitatem, ergo sequitur primo contra primam conclusionem, dari odores vini per se nos lædentes, & iuuantes; sicuti ratione acrimoniæ sapes per se agunt in nos. & sequitur secundo contra secundam conclusionem, odores saltē, qui acres sunt, ferientes, vel instar aromatum, esse calidos.

Respondetur acrimoniam odoribus non per se cōpetere, sed per accidens; per se enim, & proprie odoribus conuenit,

fi

si boni sint, bene olere, si pravi sint, graue olere; id quod secundum magis, & minus etiam praestant. acrimonia vero & mordicatio odoribus conuenit per accidens, ratione qualitatis, & virtutis, quae inest substantiae vaporosae, in qua est odor, quae si potestate sit satis calida, & attenuans, ut sunt coepae, allia, & similia, odoratus sensum mouet per secundam qualitatem, quae est odor proprius coeparum, alliorum, & simil. & mordicat per vim aliam satis calefacientem, & attenuantem; si sit autem haec vaporosa substantia virtute satis frigida, & tenuis, qualis ex aceto acerrimo excitatur, per odoris aceti qualitatem olfaciendi sensorium mouet; & illud idem mordicat, & ferit per vim aliam, quam habet permeandi sensorij substantiam cum sensu aspero, qui non est sensus olfactus, sed tactus, qui communis est omnibus sensibus. ita igitur distincto obiectionis antecedente, patet negandam esse primam consequentiam: sunt enim odores per accidens acres, aliqui vero sapes per se sunt acres, & mordicantes, ut acidus, acerbus, qui exasperat linguam, & similes. Ad secundam autem sequelam dicendum, illam veram esse, aliquos scilicet odores, qui acres dicuntur, sed improprie, & per accidens, ut dictum est, esse calidos. Concedimus enim in secunda conclusionem aliquos odores posse esse intense calidos, non effectiue, & per se iuxta primam conclusionem, sed materialiter, & per accidens, ratione subiecti, & materiae vaporosae, calidae satis, non quidem actu, sed virtute, in qua insunt.

Tertia conclusio. Vina odora, quatenus odora, non sunt copiosi nutrimenti. Sequitur ex dictis; si enim sunt vina aliqua odora tenuia, & paucifera; haec copiosum nutrimentum nequeunt praebere, ut satis patet ex saepius dictis, potissimum de vinis tenuibus, & crassis, q. 4. quamquam copiosius paulo nutriunt vina odora, tenuia, paucifera, quam inodora; tenuia, aquosa; neque hac de re aliqua potest esse difficultas.

Quarta conclusio. Vina odora sunt boni nutrimenti ratione qualitatis nutrimenti. Probatum primo, auctoritate expressa

An acrimonia, & mordicatio per se competat odoribus.

Quomodo odores sint intense calidi

3. Conclusio.

An vina odora sint copiosi nutrimenti.

4. Conclusio.

An vina o-
dorata sint
boni nutri-
menti.

pressa Galeni de succ. bonit. & vit. c. 11. circa princ. ubi ita inquit (at odorum quidem ad succi bonitatem præstat) ubi est notandum, non dicere, ad succi copiam, ob rationem allatam præcedenti conclusione. Item aduertendū est loqui de vino bene olente, quod simpliciter vocat odorum, sicuti & nos etiam loquimur in conclusione.

Probatio.

Probatur 2. Ratione, odoratus, & gustus, quo ad bonitatem, & malitiam, mutuo sibi consentiunt, ut patet tum in edulijis, quæ gustui suauia, & simul bene olentia, si putrilagine corrumpantur, & male olere incipient, quod odore offendant, protinus abijciuntur, nec gustantur, tum in allijs, cæpis, & similibus, quæ sicut sunt gustui acria, pariter & odorem acrem, & mordicantem emittunt, tum in acidis, & aceto ipso, quod similiter & gustum, & odoratum mouet, ut fusè Galenus docet loco sæpius citato 4. de simpl. 22. ergo sicut à vino, quod suavis est saporis, optimum natura succum elicit, pariter eliciet à vino suavis odoris, quia, ut dictū est, quo ad bonitatem, & malitiam, odor, & sapor sibi consentiunt, non quidem in omnibus gustabilibus, & odorabilibus. sunt enim rosa, thus, muschus, & similia olfactui suauia, gustui amara, sed in odorabilibus, & gustabilibus edulijis, & quæ ad nutrienda corpora natura producit, quæ vocantur odorabilia per accidens, scilicet ratione sapidorum eduliorum, quorum sunt nota, an bona sint, & commoda corpori nutriendo, & omnibus animalibus competunt. illa vero vocantur odorabilia per se, muschus enim, rosæ, & similia odorantur solum ad delectationem olfactus, & ideo cū solus homo appetat odores gratia voluptatis, odorabilia per se solius hominis esse propria, docuit Aristoteles de sen. & sensil. c. 5. Ex his constat prauis odoris vina prauos succos gignere, & contrarios esse vinis bene olentibus. Est autem odorum diuersitas, quæ in vinis cernitur, potissimum à terra, in qua aluntur vites; quæ, ut supra dictum est q. 1. sicut ob varietatem alimenti, saporibus varios obtinet, ita etiā varios obtinere possunt odores,

quos

Quæ sint o-
dorabilia p
accidens.

Quæ sint o-
dorabilia p
se, & cur sit
hominis p-
pria.

quos pariter varios emittent vina, quæ ex vitium vis exprimuntur. Variantur etiam odores vini; tum per sua tempora; tum ex mutationibus extraneis; alium enim odorem habet vinum, si acefcat; alium, si mucescat; alium, si in vappâ abeat, seu alia ratione mutetur; Tandem ex artificio; quo vario vtuntur mangones; tum in varijs odoribus; tum etiam saporibus vino tribuendis, magna cum fallacia, nobis sane ignota, & omnino damnanda, quod rebus, vt audio, perniciosis vtatur nostris corporibus, in vinis ad corruptelam vergentibus, permutadis, vt sapes, odore sue bonos præferant; huiuscemodi sunt, alumen, sulphur, gypsum, pix, sal, & similia tum mineralia: tum ex plantarum genere, ex quibus vtilior; tum quo ad odorem; tum quo ad saporem, cum ea aromatica sūt, qualia sunt cinnamomum, garyophilli, & similia, potest vino gratia comparari, vt cõparari solet de industria; qua ratione varijs modis vina condiuntur, ad varios morbos curandos, magna cū vtilitate, vt videre est apud nō paucos, præcipuè apud Arnaldum de Villanoua libello de vino. Illud certè non omittam testari, quod sepe uidi, & obseruauì. Vasa quædam conflantur artificiosè ex lignis cuiusdam arboris, cuius copia est in siluis prope ciuitatē in hoc Regno dictam Altamuram, quæ plurimis iam annis elapsis sub Serenissimæ domus Farnesiæ Principum gauisa est dominio, sub Serenissimis inquam Octauio, Alexandro verè magno, Ranucio, & hodie fruitur sub Serenissimo Domino D. Odoardo Farnesio Parmæ, Placetiæ, & Castri Duce Quinto, & Altamuræ Principe, & sub eius Tutore, & Patruo Illustrissimo, ac Reuerendissimo Domino D. Odoardo Farnesio Cardinale Amplissimo. Hæc inquam vasa lignea ex arbore, (quam ibi vulgo, Nero, vocant) vino, quod per horam continuerint, odorem, saporemq; gratum tribuunt, qualē habent vina amarena nūcupata, multis ante annis inuenta; & fiunt, vino cui libet cerasiorum amarenorum, vulgo dictorum, sed potius re vera acidi saporis simulq; austeri, vel sola carne manibus pressa, & contusa, ad-

De vase ligneo ex arbore quadā, quod cui libet vino, quod continet, odorem, & sapore tribuit vini, quod fit ex cerasijs amarenis admixtis.

K mixta,

De viribus
vini, quod vo-
catur, de ama-
rena.

mixta, vel etiam ossibus contractis, admixtis, & grata sunt bi-
benti, fluentemque; aluum, debilemque; mouant ventriculum, ma-
gis, minusue, pro varietate vini, cui talia immiscentur cerassa
amarena, quorum mater, seu arbor non fert ligna, ex quibus
conflata vasa, vim habeant prædictum odorem, & saporem
tribuendi, quod certe mirum est, & abdita naturæ ratio.

§. Cōclusio.
An vina o-
dora caput
lædant.

Quinta conclusio. Vina odora maxime omnium caput læ-
dant. Ita Gal. de succ. bonit. & vit. c. 11. vbi cum dixerit de
vino odora, quod ad succi bonitatem præstat, subdit (ceterum
caput ferit) & fufius de attenuante victus ratione c. 12. sic
habet (at quæ odora sunt, & alijs vinis calidiora, ea merito
caput tentant, quocirca vitanda eiusmodi ijs erunt, qui cep-
halæ, aut hemicrania, aut cephalalgia laborant, vt epilep-
ticis, & maniacis, & vt in summa dicam omnibus, quibus ca-
put infestatur, sunt fugienda) & 12. meth. c. 4. inquit (por-
ro vina, quæ odora fuluq; sunt, quantum ex ipsorum est na-
tura, omnia caput grauunt) & Hippocrates de rat. vict. in-
acut. par. 3. tex. 41. his consentanea docuit, inquiens. (Cum
vero in huiuscemodi morbis fortem capitis grauitatem, vel
mētis læsionē fueris suspicatus, à vino penitus est abstinēdū;
aquāq; tūc dare oportet, vel vinū aquosū, vel prorsus inodo-
rū, &c.) quibus patet p Hippocr. à vino odorato caput lædi.

Probatur conclusio manifeste. Quia vina odora sunt va-
porosa, vt cōstat ex dictis, & cōsequenter ob vaporū copiam
sūt capiti infesta, replēdo, tendendo, grauitatē tribuēdo, &c.
quod multo magis efficiunt, si vina odora sint etiā calida, quā
ob causam amplius caput calore molestant, quo spectāt Ga-
leni verba supra allata; (at quæ odora sunt, & alijs vinis cali-
diora) nō quod putet vina odora, & calida satis, solū caput tē-
tare, sed hæc multo magis caput tētare, quā odora minus, &
remisse calida, quæ dari sup. pbauimus concl. 2. à quibus ex-
periētia ego cōprobauit in me ipso, caput magis tētari, quā à
minus odoriferis, magisq; calidis, ob allatā rationē, quia minus
odorata vina sūt minus vaporosa, minusq; repletia caput.

QVAE-

Q V A E S T I O V N D E C I M A .

De Vino diluto, & de Vino Raspatō vulgo dicto.

Vina fere omnia, de quibus in superioribus dictum est, solēt pleriq; aqua admixta, bibere; quamobrē prædictis quæstionibus præsentē annectimus quæstionem de vino diluto, quod, vt patet, idem est, ac vinum cum aqua cōmixtum; quod diuersis temporibus, & modis fieri solet; Primò quidem vindemiæ tempore, cū pressis uis aquam adijciunt, quem morem mihi testati sunt nobiles tum Parmenses, tū Bononienses seruari Parmæ, & Bononijs; Vnde certissimum indicium debet sumi, his in locis uuas, & uina secundum se esse generosa; alioqui non tolerarent aquæ mixtionem, & facile acescerent, ut constabit ex dicendis quæst. seq. Et musti hac ratione aqua mixti nō meminit Galenus; nec uinum dilutum solet appellari. Secundo hoc eodem uindemiæ tempore uinum aqua mixtū fit, quod Latini loram, uulgo aquatam dicunt Galenus etiā uinaceorū uocat dilutum 2. de alim. fac. c. 9. prope fin. quod fiat, ut ipse inquit (cōiectis in parua dolia uinaceis, tantū aquæ superaffundunt, quo ad omnia permadeant, quod ubi satisfactū fuerit, in dolij fundo foramen aperiunt, ut dilutum effluat, idq; pro uino bibunt) & paulo post inquit (deinde rursus aliam aquam parciolem tamen priori, uinaceis affundunt, ita ut id quoq; in potu sit tolerabile (quibus clare meminit tum primæ, tū secundæ loræ, seu aquatæ, ut uulgo loquuntur. Tertio Vindemiæ tempore solent moderniores aquam uino admiscere in hunc modum. dolium bene munitum uuarum selectarum acinis è racemis detractis fere implent, & uel aquæ ebullientis tantum superaffundunt, quod planè repleat, uel aquæ feruentis in minori quātitate, in maiori uero uini, uel uetusti, qui nō os est nobilior, uel noui, & musti; doliumq; occludunt, quod uel prorsus non expiret, uel certe parum; per

De uinorum dilutorum varietate.

De lora, seu aquata, seu uinaceorum diluto.

De raspatō vulgo dicto.

Quæ sint p-
prie vina di-
luta .

Quodnâ sit
vinû diluti-
ssimum .

3. Cœclusio.
An vina di-
luta calefa-
ciant, an re-
frigerent .

longam, & cauam fistulam . atq; hac ratione, & artificio ui-
num aqua dilutum, raspatum vulgo nominant, nec uideatur
Galeno cognitum, & gustui peculiare quædam, & sapidas
præbet qualitates, cum & dulce sit, & linguam suauiter exa-
speret; & mordicet, in ciathis etiam sciintillâs est, & uibrans,
& linguam etiam penetrat ea ratione, ut pungere uideatur,
quod uulgariter, piccare, dicunt. Quarto, extra uindemiarum
tempora, cum uina iam facta sunt apta ad potus usum, eoq;
magis cû ueterauerint, si uel antequàm bibâtur per aliquot
horas, uel protinus cum bibuntur, aqua miscantur, uere di-
luta uina, & propriè tum ab Hyppocrate, tum à Galeno, tû
ab alijs omnibus dicuntur. Qua autè mensura aqua uino de-
beat immisceri, quidquid alij dixerint, nihil certi determina-
ri potest, cum non eâdem habeant uina facultatem, sed alia,
ut dictum est, sint aquosa, debilia, & quæ parum aquæ tole-
rant; alia sint potentia, & meraciora, quæ multâ aquæ mix-
tionem sustinent. Solum Hyppocrates de salubri diætâ præ-
cipue tex. 3. & 4. uini meminit diluti, dilutioris, & dilutissi-
mi. atq; hoc quidem nō aliud esse uidetur, nisi cum uini mi-
nimum aquæ instillatur, quod cum sit, uinû potius cernitur,
quam bibatur, ut & cum risu, & simul cum inscitia dixit qui-
dam ex medicis Galeno sic uinum diluenti pro quodâ sene,
ut ipsemet refert 3. de rat. uict. in tex. 40. in med. ex quo loco
etiam colligitur uinum dilutum dici, cum non aqua gustatu
euincit, sed uinum. unde patet quid nam sit uinum dilutius,
quod scilicet est inter hæc medium. Atque de uino hac ulti-
ma ratione diluto, à nobis potissimum est sermo in hac quæ-
stione, An uim habeat calefaciendi, nutriendi, aperiendi, & c.
sicut de ceteris dictum est uinis, unde colligetur quid sit de
alijs uinis dilutis sentiendum .

Prima cœclusio. Vina quo magis sunt diluta, eo minus ca-
lescunt, magisq; refrigerant, & humectant; adeo ut uinum
dilutissimum magis refrigeret quam aqua. Duas partes ha-
bet conclusio . Et prima est omnino manifesta, cum enim

aqua

aqua refrigeret, & humectet, & uinum respectu aquæ calefaciat, ut cõstat ex dictis supra q. 3. necessario quo maior est aque mixtio, minus calefaciet uinum, magisque refrigerabit ob admixtam aquam.

Secũda pars probatur primo. Expresse ex Galeno, qui **I.** An uinũ dilucissimum magis refrigeret quam sola aqua. de simpl. med. fac. c. 29. fusè docet, & experiẽtia comprobat, pauculum oxirati, seu aceti copiosæ aque mixto, & non calido, sed quam fieri potest maximè frigidò epoto, pariterq; simili modo uino aquæ admixto, & epoto, magis refrigerari, magisq; à siti liberari homines, quã à solius frigidæ potu. Atq; hinc patet cur Hippocrates lib. de salubri diætâ tex. 31. inquit. (quos sitis infestat, cibos hi & labores minuât, ac uinum dilutum bibant, idque quam frigidissimum) quia ex tali potu, magis quam ab aqua sola sitis sedatur. Id quod nõ obstat dictis à nobis superiori tract. de aqua q. 6. art. 2. ubi uolumus tempore sitis bibendam aquam; his enim, quibus magis cordi est uini potus, ex usu maxime est potus uini dilutissimi, & hoc enim intelligendus Hippocrates, cum magis refrigeret quam aqua.

Probatur 2. Ratione, quæ ex Gal. cit. 1. de simpl. 29. clare colligitur. Vini pauculum admixtum aquæ copiosæ hanc ad penetrandum facillimam reddit, & ut ipse loquitur, adminiculo est, ac veluti alas aquæ præbet ad omnes corporis partes permeandas, & consequenter vino pauco addito, aqua citius, & plures partes refrigerat quã sola; quapropter corpus maiorem saltem extensiuè recipit refrigerationem à uino valde diluto, quam à sola aqua; Et hanc ob causam idem Gal. in Hippocr. cit. de sal. diæt. in tex. 31. in fin. inquit, ideò potionem dilutam, & frigidissimam comperere sitientibus, quia quod frigida refrigeret; & vini obtineat comoditates, idest penetret, & non immoretur in hypochondrijs.

Atq; hinc clare colligitur primo dilutum uinum esse aperitiuum, & penetratiuum, quia nõ immoratur ratione aquæ, cui alas præbet vini admixtio ad omnes corporis partes permeandas.

j. Corollarium
An uinũ dilucissimum sic aperitiuum.

meandas. vnde clare etiam sequitur dilutissimum vinum esse minus aperituum, magis vero quod dilutum est, quod paulo magis vini habeat, vnde penetratio prouenit. vnde etiam infertur hanc doctrinam non esse intelligendam de vinis admodum crassis, admodum austeris, acerbis, dilutis; horum enim vinorum quo maior est admixtio, eo maior aquæ additur astrictio. sed de tenuibus, & natura aperientibus vinis.

2. Corollar.
An vina diluta nutriat.

Colligitur 2. Vinum dilutum parum nutrire, eoq; minus, quo magis fuerit dilutum; Constat enim ex dictis superiori tract. de aqua q. 5. conclus. 3. aquam non nutrire. & ex dictis hac tract. q. 5. parum nutrientia esse aquosa vina, de quibus quæ dicta sunt, vinis dilutis valde conueniunt. Confirmatur ex Hyppocrate de rat. vict. in acut. par. 2. tex. 28. vbi docet pro reficiendis viribus, non esse vtendum vino diluto; & in hunc locum Galenus docet dilutum vinum ventris tonū, seu robur exoluere. quod confirmat Hyppocrates seq. tex. 34. vbi inquit (dilutum enim cum infirmitate humentem reddit ventrem superiorem, flatuosumq; inferiorem.)

Vinū dilutū
noxium vētriculo.

3. Cōclusio.

4. Probatio.

Secunda conclusio. Vina, quo magis fuerint diluta, eo minus caput tentant. Est communis, & probatur primo, auctoritate Hyppocr. 3. de rat. vict. tex. 41. vbi cū capitis affectus adest suspicio, vinum prohibet, & solum cōcedit inodorum, & aquosum, multoq; magis si à potione ipsorum aquæ exiguum super bibatur, nā hoc modo potentia vini caput, mentemq; minus tentabit, ergo per Hyppocr. minus tentabit caput etiam vinum, quod sit dilutum antequam bibatur, potissimum si fuerit aquosum, & inodorum, quæ vina vt cit. loc. habetur, & 12. meth. med. c. 4. in fin. caput non feriunt, nec contristant. quo etiam loco idem habetur de vino austero, eo scilicet, quod non est simul dulce, flauum, & calidum, & vetustum, sed frigidius, hoc enim caput non lædit, illud autem offendit, vt constat legenti Galenum in Hyppocr. de rat. vict. com. 3. in tex. 7.

Quæ vina nō
feriat caput.

5. Probatio.

Probatur 2. dilutum vini opponitur meraco, quæ scilicet non

non est debile, sed vinosum, & potens, & aquam non habet mixtam, cui etiam opponitur vinum aquosum, cuius naturâ fortitur vinum dilutum, sed Hyppocrate docete de rat. vict. par. 2. tex. 34. vinum meracum venarum palpitationem, idest temporum pulsationem efficit, capitisq; gravitatem, & sitim infert, propter caliditatem, vt Gal. docet in commento, ergo dilutum vinum contraria operabitur, quod sit frigidû, & humidum, vt ipse etiam docet Gal. qui etiam 12. meth. 4. vina omnia calida debile caput implere statuit. Atq; huc spectat, quod idē Hyppocr. docet de rat. vict. par. 3. tex. 8. inquires, (quod autem superiora quidem omnia, vesicamq; minus offendet, si dilutius fuerit, intestina vero iuuabit magis, si meracius, neminem latere debet) est enim sermo de meraciori austero, vt Galenus notat, à quo & caput læditur, & excretiones cohibentur, ac proinde nocet vesicæ etiam, & thoracis, urinæ excretionem, & sputum prohibens; & sola intestina possunt iuari ratione astrictiōis, ne laxentur; si autem fuerit dilutum, minus offendet caput, thoracem, & vesicam, qđ sit frigidius aquosius, & magis aperitiuum. Hinc etiam intelligitur; Cur ab vsu lactis colluendum sit os vino diluto, non meraco, vt Galenus docet 3. de alim. fac. c. 15. in fine; quia caput non tentat vinum dilutum, quo circa, & sunt Galeni verba (si tã robustum sit caput, vt vini meri collutione non offendatur, melius gingiuis, & dentibus, is consuluerit.)

Quænam vina caput offendunt.

Quo vino sit os colluendum.

Probatur conclusio 3. In affectibus capitis aquam dare oportet, ex Hyppocr. de rat. vict. par. 3. tex. 41. eo qđ propter frigiditatem vaporum copiam, qua caput repleatur, ex se paucam habet, & præbeat; Contra vero efficiat vinum, qđ, vt Galenus habet in hunc locum, propter caliditatem celerime ad caput feratur, feruentēsq; in corpore secū ferat humores. ergo quo aquosiora sunt vina, & dilutiora, & consequēter frigidiora, eo minorem euaporationem infensam capiti excitabunt, & consequenter secundum se vina quo dilutiora, eo minus caput lædent.

3. Probatio.

Atque

De vini aquati, & raspatis viribus.

Atque hæc eadem, quæ dicta sunt de vino diluto in communi omnium acceptione, dicenda pariter sunt de alijs vinis dilutis siue aquatis, siue raspatis vulgo dictis; pro maiori scilicet aquæ admixtione minus calefacere, minus nutrire, minusq; caput tentare, ob eandem omnino rationem, vt satis patet. sed contra.

Obiectio.

Obijcies 1. vinum raspatum est dulce, linguã pungit, scintillat, seu vibrat, quæ omnia sunt à calore, ergo calidum est absolute, contra primam conclusionem, & consequenter caput contristat, contra secundam conclusionem.

Responsio.

Responderetur negando cõsequentiam, esto enim calidum fit raspatũ, & caput lædat, certe minus caput lædet, minusq; calefaciet, quo maiorem habebit aquæ copiam admixtam, quod in conclusionibus intēdimus. Est autem re vera raspatum caliditatis particeps, & frigiditatis, huius quidem tum ratione admixtæ aquæ, tum austeri saporis, quem ab acinorum corticibus, & densiori interiori carne ipsorum, seu crassiori, & fœculentiori, ac terrea substantia recipit. qui sapor austerus frigidus, & terreus est, & idcirco linguã superficie tenuis mordicans, & exasperans, vt patet ex dictis supra q. 6.

Qua ratione raspatum sit frigidũ, & de causa austeri saporis, qd est in raspatõ.

Qua ratione sit raspatum calidũ & cur sit dulce, pũgēs, seu piccās, & scintillans, seu vibrans.

Caliditatem vero participat ob rationes in obiectione allatas. dulcedo enim, vt constat ex dictis q. 8. est caloris saltem moderati effectus, & ex maturis ac dulcibus uis raspatõ tribuitur. Linguæ punctura, quod piccāre dicunt, fit à spiritibus vini occluso dolio retentis, qui vt pote tenuissimi, & calidissimi, vt cõstat ex dictis q. 9. art. 2. obiect. 1. linguã permeant, & pungunt vna cum dulcedine ex dulcibus uis, & austeritate ex vuarum corticibus, vt dictum est. Hinc etiam fit vt cū spiritus hi tenuissimi multi sint, perspirationēq; desiderent suapte natura, veluti feruentes, vibrent, & scintillent, potissimum cum vel ex dolio in vrceum; vel ex vrceo in poculum repente vinum effunditur; quo motu spiritus vini magis violento profiliunt. Atq; hinc fit raspata dicta uina, si ex uuis fiant debilibus, uel acidis, uel austeris, & minime generosis, uel

uel satis respirauerint; minimè scintillare, nec esse dulcia, nec linguam pungere, aut ut uulgo loquuntur, piccare; quia parum affluūt spiritibus, qui copiosi sunt ex uuis generosis, & quæ minimum expirauerint in dolijs.

Ex his colligitur primo plurimorum, immo communis error putantium eundem esse austerum, seu mordicantem saporem, & pungentem, seu piccantem, ut loquuntur; Ille enim à frigido, & terreo fit, hic à calido tenui; ille solam externā linguæ partem mordicat, astringendo, quam ob causam austeri uina optima sunt ad madefaciendas partes contractas, & uulneratas, ut Hyppocrates fusè docet de fracturis par. 3. tex. 21. ibidemq; Galenus; pungens uero seu piccans interiorē linguæ substantiam, & profundam penetrat. ille uetustate amittitur, & aboletur, pungēs uero uetustate crescit; Vnde uina græca nostro tempore dicta, & similia uina fortia tenuia, sunt linguam pungentia, & piccantia, non mordicantia, seu austeri, & astringentia. Quapropter non bene Petronius lib. 2. de uictu Roman. c. 12. prope fin. negat saporem pungentem, esse acrem saporem. pungens enim sapor tenuis est necessario, ut ipse etiam concedit; ergo uel cū frigiditate, uel cum caliditate, non cum frigiditate; hic enim solus est sapor acidus, qui tum est frigidus, tum tenuis, ut constat ex dictis q. 7. & non datur in raspato, nisi certe ex uuis fiat acidis. ergo cum caliditate, qui est sapor acris, natura tenuis, & calidus, alius enim non datur sapor calidus in substantia tenui; amarus enim sapor calidus est, & crassior respectu acris saporis, & solū est tenuis respectu habito ad astringentia, ut fusè Galenus docet 4. de simpl. med. facult. c. 19. Amplius quæcūq; sunt linguā pungentia verè, ac propriè, acria sunt, ut piper, cinnamomum; garyophilli, & similia aromata; & ex simplicibus, cœpæ, allia, porri, & similia. pungens igitur sapor in raspato acris est, & calidus, & tenuis. Neque est quod obijciat Petronius, in raspato non esse quid acre, scilicet admodum calefaciens, statim ac gustatur, ut constat

j. Corollarium.
Error putantium eundem esse saporem austerum, & pungentem, seu piccantem.

Error Petronij putantis saporem pungentem non esse saporem acrem.

Cur non percipiatur sapor acris, seu calidus in raspato.

L ex

ex dictis q. 9. art. 1. not. 1. in fin. Ratione enim spirituum calidorum, & tenuum, adest sapor acris in raspato, verum is nō percipitur, quia caliditas obtūditur ab austero sapore frigido.

2. Corollar.
Error putā-
tūū vina au-
stera esse
fortia.

Colligitur 2. alter error, qui ex prædicto prouenit; quod plures falso austera vina iudicant esse fortia, cum tamen sint frigida. quod facile dignosci potest; austera enim simpliciter vina, quæ quod linguam exasperent, & mordicent, videntur cum errore imperitorum, qui plures sunt in hac re, esse valida, & piccātia, si mane mittātur ex dolio, vesperi euanescūt; non sic vina vere fortia, & pungentia. præterea vina austera sunt crassæ substantiæ, pungentia verò, seu piccātia propriè, vt plurimum sunt tenuia.

3. Corollar.
Error putā-
tūū vinū red-
di validius,
quo magis
ferbuerit cū
vinaceis.

Colligitur 3. tertius error eorum, quorū magnus est numerus, qui putant vinum reddi fortius magis, & validius, quo magis vna cum vinaceis ebullierit; Esto .n. verum sit, vinum quo magis ferbuerit, eo esse validius, vt dictum est q. 9. art. 2. obiect. 1. tamen quo magis cum vinaceis ferbuerit, eo minore vim acquirit, quia crassioris substantiæ, & frigidioris vix, & magis austera maiorem recipit vim, & admixtionem, vnde vino frigiditas, nō caliditas, & validitas tribuitur. Quamobrem etiam vina certo tempore mutantur, vt aiūt, seu percolantur, & à fēcibus expurgantur, vt validiora fiant, & calidiora, quod impeditur à fēcibus vini terrestribus naturā, & frigidis; vnde fit etiam, vt quousq; cum fēcibus conseruentur vina, magis austera conseruentur, & magis mordicantia, seu linguam exasperantia. Re vera igitur ex feruore cum vinaceis, vina recipiunt tum saporem austerū, & mordicātem, qui frigiditatis est nota secundum se, non validitatis, & caliditatis, qua in re imperiti decipiuntur, vt mox diximus; tum intensiorem colorē, siue flauum, siue nigrum, pro varietate vuarum, siue ex albarum genere, siue nigrarum, quocirca flauus, & fuluus color proprius calidissimorum vinorum Gale- ni tempore, vt constare potest ex 12. meth. c. 4. & in Hypocrat. de rat. vict. com. 3. in tex. 6. nūc communis sit in hac ci- uitate

Cur vina p-
mutentur, &
à fēcibus se-
parentur.

uitate Neapolis, ex prædicto artificio feruoris vini cum vina-
ceis, vinis debilibus, & aquosis, qualia sunt asprinia, & simi-
lia, sed contra.

Dices, vuarum succus, qui sponte ab uuis effunditur sine
compressione pedum, vel manuum, sed solo vuarum ponde-
re, quam lachrymam puram, seu virginem vocant, quod ab
uuis excurrat more lachrymarum ab oculis. Est debilioris
facultatis quam reliquum vinum, quod è calcatis, & pressis
uuis effluit, & cum vinaceis ferbuit; ergo signum est à feruo-
re cum vinaceis, vina vigorem, & calorem recipere. Respon-
detur huius argumenti, quod aliqui mihi obiecerunt, ante-
cedens falsum omnino esse, plures mihi testati sunt, qui etiã
affirmarunt uini lachrymam reliquo uino esse duplo ualen-
tiores, & calidiores. Et sane ita demonstrat ratio allata.
à uinaceis enim neq; uim, neq; calorem recipit uinũ; sed co-
lorem, & saporem austerum, & asperum, quæ sunt falsæ notæ
ualiditatis, & potentiæ uini, ut dictum est corollario secun-
do, quamobrem uini lachryma, si ex uuis sit nigris, nitidum
ac ualde remissum habet colorem rubeum; si ex uuis sit fla-
uis, omnino album præfert colorem. Verum esto cõcedatur
antecedens obiectionis, adhuc facilis est responsio. si enim
lachryma uini sit imbecillior reliquo uino, huius rei non est
causa feruor unã cū uinaceis; sed quia qui primò fluit liquor
ab uuis, est aquosior, qui remanet uero est crassior, uinum
autem quo aquosius, eo est debilius, ut dictum est sæpius.

Colligitur 4. prædicto affinis quartus error eorum, qui ad
conseruanda uina, & reddenda ualida, uuarum calcatarum,
& postea prælo subiectarum succum pro certa quantitate
uino musto adiiciunt; Cum enim ui præli pressus succus sit
maxime fœculentus, terreus, & austerus, pariter etiam & fri-
gidus est, qui nec uino uim, nec calorem potest tribuere, sed
potius frigiditatem, quam ob causam facile hæc uina in-
acorem permutantur.

Objicies 2. cõtra 2. conclus. auctoritatẽ tum Galeni qui 2.

L 2 de

Obiectio.

Solutio.

An uini la-
chryma sit
rel. que uino
potentior, &
calidior.

4. Corollar.
Error mitcẽ-
ciũ uino uua-
rũ liquorem
prelo expres-
sum.

2. Obiectio.

de alim. fac. c. 9. in fin. sic inquit (utraq; lora capiti dolorem affert, nisi quis dilutiores ipsas bibat, sed prior magis caput ferit) tum Aristotelis qui sect. 3. problem. 3. asserit temulentiam celerius induci à uino diluto, quã à meraco. ergo male conclusimus uina diluta caput non tentare.

Responso.

Responderetur hanc Galeni auctoritatem non obstare, sed fauere; neq; enim simpliciter negamus in conclusione, uina diluta caput tētare, sed eo minus caput molestare, quo magis fuerint diluta, quod expresse Galenus docet, dū inquit, nisi quis dilutiores ipsas bibat; Illud etiam aduertēdum est, diluta de quibus Galenus loquitur, utpote de uuis græcis, & atticis, esse admodum ualentia, & uinosa, ut ex ipsomet licet colligere, cum testatur ad Ver usq; & Acritatē asseruari, quo tempore magis caput feriunt, hyeme uero minus. legendus Galenus loc. cit. ubi notat uarietatē in loris, seu aquatis pro uarietate uuarum. Ad Aristotelem dicendum absolute falsã esse hanc propositionem, & explicandã, pro ut ipse explicat, hoc accidere non ratione diluti secūdum se, sed quia huius maior copia quam meraci bibatur, ob quam fit ut copiosam efficiat euaporationem ad cerebrum uinum dilutum, unde temulentia, & ebrietas, quam non infert meracum, quod in parua quantitate ebibitur.

An uinũ. statim ac diluitur, bibi debeat.

Hæc satis sint de uini diluti materia, cui illud omnino addendum est, inanes esse illorum quæstiones, dum uolunt dilutum uinum non debere statim bibi, sed debere ad mensam ferri per aliquod tempus antea dilutum; ita putauit Arnaldus à Villanoua libello de uino, sect. de uino aquatico, ubi arguit Dominos, & Prælatos, quod aquam uino, cum bibere uoluerint, imponant; eò quod ita conturbatio, indigestio, & uentositas stomacho accidat ob imperfectam mixtionem, quæ oculis cernitur, partibus alijs ascendētibus, alijs descendētibus, in cyathis crystallinis; quam eandem opinionem sectatur Costaus lib. 2. de potu in morbis cap. 20. in fin. Arnald. addit calici, aliquos contendere, prius aquam, deinde

uinum

vinum debere infundi, contra ipse sentit Costæus, primo uinum, postea aquam debere imponi, quæ cum grauior sit vino, facilius descendat ad ima, faciliusq; ita permisceatur. Etenim quamquam verum est, aquæ & vini mixtionem melius temporis spatio, quam repente compleri, illa tamen nullatenus necessaria est ad ventriculi digestionem, & concoctionem, in quo quantumuis imbecillo cum vniantur res diuersi generis, puta caro, vinum, panis, & similia, multo facilius vnietur aqua, & vinum simul bibita. Et cum vinum diluatur ad remittendam vim vini, parum refert, an cum bibatur, diluatur, an multo ante; vnde Hippocrates 3. de ratione victus tex. 41. à vini potu iubet parum aquæ esse superbibendum, vt vini potentia caput minus lædat; non igitur necessaria est hæc morosa mixtio, & dilutio antequam bibatur. Et quod vinum dilutum flatum efficiat, cruditatem, & cetera; non est causa mixtio imperfecta; sed quod dilutum vinum non congruat in his ventriculis debilibus, quibus ex vsu est vinum meracius. Illud etiam, quod addit Costæus, esse grauiorem aquam vino, mihi videtur omnino falsum, tum experientia, in cyathis enim citius descendit vinum aquæ superinfusum, præsertim si vinum sit crassæ substantiæ, quam contra; si eadem vi, & diligentia alterum alteri affundatur; Tum ratione; vinum enim utpote mixtum perfectum, habet portionem terræ admixtam saltem in maiori copia, quam habeat aqua; quocirca ratione terrei elementi grauius omnino debet esse vinum quodlibet, licet tenue, quam aqua. Est autem aqua magis grauans ventriculum, quam vinum, quia hoc est congruentius ad nutritionem tum ventriculi, tum totius corporis, quam sit aqua; & ab his, quæ sunt qualitate infesta, maxime grauatur ventriculus, talis est aqua sui frigiditate.

An aqua sit
vino grauior
vel contra.

Soluitur ta-
cita obie-
ccio.

QVAE-

QVÆSTIO DVODECIMA.

De Aceto.

Præter eas, quas supra exposuimus vini mutationes, & alterationes naturales, quibus vinum perficitur processu temporis, aliæ sunt, quibus vinum contra in deterius mutatur, & sibi naturam aduersam recipit. talis est mutatio in acetum, quod sicuti sensu ab omnibus dignoscitur. nemo enim est, qui cum vinum nouerit, vbi illud in acorem aperte transferit, aceti naturam recepisse non sentiat. Ita contra, cuius naturæ acetum sit, frigidæ ne, an calidæ, an mixtæ, plane est in obscuro, adeo vt Gal. i. de simpl. med. fac. c. 17. in med. sic loquatur. (maxima controuersia est de aceto, alijs frigidum, alijs contra calidum asstruentibus; nonnullis calorem quidem illi concedentibus, sed quendam etiam auferentibus, velut qui acetum esse vinum mortuum asserunt, nam hi propriam vini caliditatem perdidisse quidem; verum ex putredine assumpsisse aliam quandam contendunt. Atq; ego sane non multum abest, quin illorum laudem sententiã, in eamq; promptè accedam, proq; hac assertionē, atque opinione pericula omnia subeam, si quam machinam, aut artē inuenire queam, sicut in lacte contrariarum partium separationis, ita hic quoq;) Ex quibus patet antiqua de aceti natura, & temperie controuersia, & Galeni sententia putantis acetum esse secundum partes plurimas frigidum, scilicet secundum partes vinosas, quarum ratio est acidum; secundū alias vero minores, calidum, scilicet secundū partes aqueas, & secundum aqueum recrementum; secundum quod putredid esse acetum existimat, & acre. quam opinionem sæpius repetit potissimum 4. de simpl. med. fac. cap. 3. & 12. vbi hanc opinionem tribuit Aristoteli, & Theophrasto. Vt hac de re nostram aperiamus sententiam, sit nostro de more.

Varia opinioniones de aceti tēperie.

Galeni opinio.

Prima

Prima conclusio. Acetum est frigidae naturae, seu virtutis, & facultatis frigidae. Demonstratur primo manifesta, experientia, quam fusè tradit Galenus 1. de simpl. med. fac. c. 19. oēs enim ex aceto madente lana superimposita alicui corporis parti, principio manifestū frigus percipiunt. Immo etiā Galenus in se ipso se expertum esse testatur, vt acetum potentiam experiretur, ab illita thapsia in pluribus tibiariū locis, vbi hæc post quatuor, vel quinq; horas inflammari cepissent, & accēdi, acetum inspersum fuisse efficacius remedium quā aquam, vel rosaceum, vel aliud simile medicamentū. Est igitur virtute frigidum acetum, non enim aliter à Thapsia excitatione phlegmonas valet acetum sanare, nisi refrigerando. Si quis enim diceret, acetum calidas has passiones curare, acrimoniam obtundendo, sicuti efficit oleum, & rosaceum, aperte fallitur; inest enim aceto molesta facultas irritans, & mordicativa, vt satis constat, & infra explicabitur.

1. Cōclusio.
1. Probatio.

Quomodo
oleū, & ro-
saceū valea
ad calidas
passiones.

Probatum 2. experientia patet medicis omnibus, quam testatur Gal. 1. de simpl. med. fac. c. 18. aceto sāguinis eruptiones, quas hemorrhagias vocāt, cohiberi, & supprimi, ergo frigidum est acetum, qua refrigerādi vi astringit, & contrahit; frigidum enim est, quod congregat omnia, & homogenea, & eterogenea. Neque possit quis dicere, vi candentis ferri etiā supprimi sanguinis fluorem. & caloris ratione, non frigoris, acetum sistere fluentem sanguinem. Etenim vt Gal. loc. cit. optime arguit. quæ vi caliditatis summæ, vt cauteria plane candentia sanguinem sistunt, vltione id efficiunt, per quam quod ex vltione remanet, operculum fit subiectis partibus, idq; crusta vocatur à latinis, à græcis escara. at neq; caliditas ab aceto percipitur, sicut à candente ferro, neque crusta ab aceto relinquitur, vt satis patet, non igitur vi summæ caliditatis, quam aceto tamquam igni antiqui tribuebant, sed frigiditatis, acetum fluxiones sanguineas constringit.

2. Probatio.

Qua ratione
acetum sistit
fluxiones sā-
guinis.

Probatum 3. acidus sapor frigidus est, vt ex Galeno probauimus supra q. 7. ergo acetum, in quo viget sapor acidus, natura

3. Probatio.

tura est frigidum ; Confirmatur . quia omphacis succus frigidus est , ergo & acetum ab omphacio sola tenuitate differens , erit frigidum .

4. Probatio. Probatur 4. In acetum facile transeunt vina, quæ frigidiora sunt, qualia sunt aquosa, acerba, valde austera, & quæ acidum saporem participant, vt docet experientia, & Galenus testatur 1. de antitodis c. 3. init. & 4. de simpl. med. fac. c. 13.

Cur acescât
vina debilia
facile.

Galenus experientia ne
vinum accescat .

contra vero difficulter acescunt vina calidiora . immo vero Galenus testatur loc. cit. 1. de antitodis 3. patrem suum vina debilissima in calidissimam cellâ detulisse, & stêbe tum multa, tum calida plenas lagenas contexisse experiendî gratia, & voti compotem factum esse, & numquam deinceps acidû vinum habuisse . ex quibus clare patet acetum à frigiditate oriri, non à caliditate, & consequenter esse frigidum .

3. Cõfirmat.

Confirmatur 1. Alijs experiētijis, quarum etiam est testis Galenus in 6. de morb. vulg. com. 4. in tex. 10. prope finem . Constat . n. in vasis vinarijs reclusis, seu apertis vinum contentum facile acescere, non sic in vase bene operculato; Itē facilius acescere vina in vasis vacuis, quā plenis, ita ut operculum vinum attingat : amplius diutius conseruari vina in dolijs gipsatis, picatisue, quam contra. Quia vasa reclusa, vacua, & rara habentia tegumenta facilius refrigerantur, quā quæ clausa, obstructa, plena sunt, & tegumenta habent pice, & gipso, vel similiter oblinita ; Namq; in vasis apertis, vacuisque, & in raræ texturæ dolijs facilius perspirat, & transpirat vinum; & facilius externus aer permeat; quibus de causis facilius vinum refrigeratur .

Cur vinū facilius acescat in dolijs apertis, vacuis, & habentibus rara tegumenta, quam cõtracta .

3. Cõfirmat.

Cur vindemia tẽpore pluuiæ ferat vinum facile acescens .

Confirmatur 2. Quia hac de causa vindemia collecta tẽpore pluuiæ, vina fert facile acescentia . Et quæ decoquantur vina, minimè acescunt, vt docet experientia, quam testatur Gal. 4. de simpl. med. fac. c. 12. his verbis. (Itemq; quod in fructuum collectione, vindemiaq; per assiduam pluuiam aliena humiditate impletum fuerit, quodq; alio quouis modo humiditatem accepit, leui occasione ea omnia prompte acescunt,

acescunt, contra euenit ijs, quæ igni adiuuentur: quia pluuio cœlo collectæ vix succum habent refrigeratum, qui facile coctionis diminutionem recipiens, in aciditatem trãsit; Non sic vina decocta, quæ vi decoquẽtis ignis à frigidis excrementis expurgata, melius adhuc vi propria concoquuntur, & integra diutissime permanent; qua in re notãdum est, quod à viris fide dignis accepi, qui Aprutium incolunt, potissimum prouinciam Aquilæ, apud quos in vsu est vinũ decoqui. apud hos æeti esse penuriam, atq; in acetum veri id, quod à vinis, dum decoquuntur, in spumam abit, & artificio secernitur, & despumatur. Cuius rei ratio ex dictis apparet, est enim spumosa hæc substantia frigida, ideoq; apta ad acendum per vltiorem refrigerationem, vinum vero decoctum, abiecta spuma, calidum, ad acorem recipiendum minime idoneum. Confirmatur tandem. quia ideo aqua vino immixta, vinum in acetum permutat, quod quotidiana docet experientia; quia vinum refrigerat, hæc enim est aquę natura, & proprietas, scilicet refrigerare; Vnde constare poterit vina debilia facilius aquæ mixtione refrigerari, & in acorem duci, difficilius vero vina fortia; obseruatũ est enim quandoq; vina græca magna superinfusa aquæ copia, debilia quidem esse reddita, verum acorem non recepisse, quod aquæ refrigerationi innata vi calefaciente obstiterint. est igitur acetum tum generatione, tum natura frigidum.

Secunda conclusio. Acetum ita est frigidũ, vt nullas prorsus in se habeat particulas præternaturaliter calidas, siue putridas. iam audaciæ crimine nos pleriq; increpabunt, qđ discedamus à Galeno vocante Aristotelem, & Theophrastũ pro sua sentẽtia. Sane displicet diuersa opinari à summis viris, & parentibus tum philosophiæ, tum medicinæ; Atq; hãc ob causam annis pluribus elapsis cũ typis darem tractationem de febribus, vbi sermo incidere de aceto in q. 6. sect. 2. art. 1. ad 2. Galenicam hanc supposui opinionem, difficilem illam existimans, & aliqua ratione explicabilem. Sed cum re-

Cur vina decocta non acescant.

Cur vini decocti spuma acescat.

3. Cõfirmac.

Cur aqua vinum in acetũ permutet.

3. Cõclusio.

M vera

vera inexplicabilis ea videatur, ob rationes afferendas; merito quis temeritatis nos non arguet; præcipue cum, vt Galenus ipse 1. de simpl. med. fac. c. 19. de aceto loquens, habet (illorum incorruptum sit iudicium, qui nulli dogmati seruiliter sunt addicti.) Et nostra hæc conclusio omnino est Hypocratis loc. infra cit.

1. Probatio.

Probatur igitur conclusio 1. Vino acescente, nulla datur causa præternaturaliter calida, & putrefaciens; ergo nequit in aceto dari putris aliqua particula, & calida præternaturali. Antecedens satis patet ex dictis cōclusionem præcedenti præcipue probatione 4. vbi à frigiditate vinū acescere demonstratum est, quod Galenus etiam fatetur 4. de simpl. med. fac. c. 12. init. dum de vino inquit (quod rigorem perpeßum est, acidius protinus redditur, ac si prorsum refrigeretur, penitus acescit.) Consequentia etiam patet, Est enim putrefactio corruptio natiui caloris à caliditate aliena; seu quod idem est alteratio calorifica præternaturali, quæ necessario debet fieri à caliditate extrinseca, & excedente naturalem caliditatē, vt fusè explicuimus nostra tract. de febribus q. 6. sect. 2. Cum autē acetum sit vel vi aeris in dolijs vacuis, vel apertum habentibus foramen, vel vi aquæ superinfusæ, solæ hæc sunt causæ refrigerantes vinū, vt palam est, non igitur possunt esse in aceto partes vllæ calidæ præternaturali, & putres.

2. Probatio.

Probatur conclusio 2. ad generationem saporis acris, non requiritur caliditas præternaturalis, & putrida; vt satis patet ex dictis supra q. 9. art. 2. Vinum enim antiquatur, & perficitur, dum sit acre. quod autem putrescit, corrumpitur; acris igitur sapor, qui in aceto videtur percipi, si is à calore prouenit, non oritur à calore extrinseco, præternaturali, & putrido, sed alio, qui naturalis potius erit, & perfectius. An autem illud, quod acre videtur in aceto percipi, sit re vera acre, & an à calore, paullo infra dicetur.

3. Probatio.

Probatur 3. quia non potest assignari, quæ nam sit hæc pars in aceto, quæ acris dicitur, & calida caliditate aliena, & pu-

& putrida à Galeno; Esto .n. vt Galenus docet 1. de simpl. med. fac. c. 17. in liquoribus omnibus, dū fructus exprimuntur, adfit pars altera serosa, & alia crassa, & fœculenta: quæ nā ex his sit pars acris, & putris in aceto, nō potest explicari. quod agnoscens Galenus cit. loc. ostendit his verbis, (qđ veluti fœx est in illis, & fortasse & in aceto est eiusmodi quippiam, & forsan ipsum est, quod caloris est particeps: qđ vero frigoris, quod tenue est. fortassis vero & in ipso tenui exiguum quoddam defertur in multa quantitate dispersum alterius naturæ quam ipsum totum nam quod maiori parte frigidius sit quam calidius, liquido ijs apparere arbitror, qui verè facultatem eius expenderint.) Ex quibus cōstat Galenum ipsum dubitare, tū an in aceto, quod simile quid apparet, adfit id, quod fœculentum dicitur. Tum an fœx sit pars putris, & calida, an vero alia cum parte tenui dispersa. Et neutrum horum dici potest. pars enim fœci respondens, est terrestrior, & consequenter frigidior, vt patet ex dictis supra de vinis acerbis, & austeris; pars vero alia, quæcumq; ea dicatur dispersa, & delata cum portione tenui aceti, cum ea etiā tenuis sit, & omninō similis serositati aceti, eandēq; passa alterationem, & refrigerationem, vt patet ex dictis, & ab eadem indistinguishiblis sit; eandem omninō debet naturā retinere frigidam, Et non nisi gratis, ac sine vlla ratione asseritur diuersæ naturæ. quod plane demonstrat Galeni allatus loquendi modus dubitatus, & cū reuerentia (fortassis) non igitur in aceto datur portio vlla distincta à frigida, & acida, quæ acris sit, & calida calore putredinali, & alieno. Præterea si dicatur pars terrestris esse calida, & acris, & eius ratione esse acre acetum, sequetur procedente tempore, in quo pars terrestris semper magis secedit, magisq; subsidet, fieri acetum minus acre, quod est contra experientiam, acetum enim tempore procedente fit semper acidius, acrius, ac tenuius. Amplius vt patet ex dictis q. 9. Cum vinum sit acre, fit magis calidū, igneum, & tenue, igitur tenuibus partibus,

In omnibus liquoribus datur pars serosa, & fœculenta.

An pars aceti fœculenta sit calida, & acris, an vero serosa, & tenuis.

& substantijs acris sapor competit, non terrestribus, & foeculentis, tenuibus autem partibus aceti tribuitur aciditas iuxta Galenicam, & verissimam opinionem de hac re, nõ igitur assignari potest, quænam sit hæc pars acris calida in aceto distincta à partibus eiusdem aceti frigidis, & acidis.

4. Probatio.

Probatur conclusio 4. Experientia constat, acetum quo fit magis acidum, eo etiã fieri magis acre; sed quo fit acidius, fit frigidius; ergo non potest simul etiã fieri calidius, & putre secundum partes aqueas, vt putauit Galenus. Etenim partes vinosæ sunt ita admixtæ partibus aqueis re vera, & in Galeni doctrina, vt si vinosæ refrigerentur, non possint aqueæ intensius calefieri, & putrefieri, & altera alterius intensionem remitteret, vt patet consideranti, & perpendenti. Adde etiam, si acetum fieret per caliditatem alienam contingentem partibus aliquibus vini, quæ fiunt acres in doctrina Galeni, debere partes vinosas potius vtpote natura calidiores, & magis aptas ad calefactionem recipiendam, vltius calefieri, & putrefieri, quam partes aqueas, seu aqueum recrementum natura frigidum.

5. Probatio.

Probatur 5. Acetum quo est magis acre, magis resistit putredini. hinc carnes maceratas aceto madefactas diu impures seruamus; & quæcumq; aceto acriori admixto coquantur, vt pisces, vel aceto alio modo condiuntur, diutius impuria retinentur, ergo quo est acrius acetum, eo est frigidius; est enim frigiditas putredini contraria, vt docet experientia, & constat ex dictis à nobis tract. de febribus q. 6. sect. 2. art. 4. Contrarium autem deberet dici in Galeni doctrina, nempe acetum, quo est magis acre, eo esse calidius, & eo minus putredini obistere contra experientiam, in Galeni enim doctrina acetum, quo est magis acre, eo plures habet partes aquei recrementi putridas, & calidiores.

6. Probatio.

Probatur 6. Argumento maximi roboris, quod uiam uere philosophandi de hac re aperit. experientia constat, quam ipse Galenus testatur 2. de alim. fac. c. 37. acidam partem ci-

tri

tri immiffam in aceto leuiffimo, & maxime debili, acetum acre magis reddere. Galeni uerba funt hæc. (parte autem fractas acida, & non uesca, qua semen continetur, cū ad alia quedam uruntur, tum sepe, quo ipsum reddant acrius, in acetum imbecillum conijciunt) si igitur acris aceti sapor inducitur ab aciditate citrij, non ergo acredo aceti est effectus putredinis, & caliditatis præternaturam partium vini, siue aquearum, siue uinosarum; sed frigiditatis, quæ ab aciditate proficifitur, & consequenter acetum non est uinum putre, sed refrigeratum potius, & idcirco putredini obfistit.

Cur succus citrij acidus reddat acetū acrius.

Confirmatur, quia omnia putria sunt graueolentia; tale autem non est acetum, quin aërem putridum suo odore proprio à putredine vindicat, & putrida febrientes odore acetum reficit, ut satis patet experientia. Sed contra.

Cófirmatio.

Obijcies primo, Galeni fundamētum, ut clare liquet loc. cit. in it. huius quæstionis, potissimum 4. de simpl. 3. Acetum præter aciditatem habet acrimoniam, seu acrem saporem, ergo non est tantum frigidum acetum, sed etiam calidum, caliditate ascititia, quæ à putredine recipit secundū aliquas partes, easq; minores; secundum plurimas enim frigidum est acetum, & acidum.

1. Obijctio.

Respondetur 1. concedendo antecedens, acrem scilicet saporem inesse aceto; uerum negando consequentiam. acetū scilicet habere partes calidas præternaturā, & putres; sapor enim acris fit per uetustatem in uinis ex perfectione naturæ ut dictum est probat. 2. & consequenter ex eo non potest argui caliditas aliena, & putris; potissimum cum ad acetum faciendū causæ frigidæ, non calidæ concurrāt, ut probatū est.

1. Responfo

Respondetur 2. & uerius, aceti acrem saporem non esse uere ac proprie saporem acrem, iuxta Galeni acceptionem, sed improprie. proprie. n. sapor aceti debet dici sapor mordax. Atq; hæc doctrina, quæ est ualde attédēda. Probatur 1. ex ipsamet definitione saporis acris ex Galeno allata supra q. 9. art. 1. not. 1. in fin. Est enim sapor acris is, qui statim ac

2. Responfo

Acré sapore acetū nō esse proprie acré sed mordacem.

1. Probatio.

gustatur

- gustatur calefacit; sed acetum statim ac gustatur refrigerat, ergo aceti sapor, qui à Galeno acris dicitur, non est vere acris iuxta Galenicam acceptionem, sed mordax, est enim mordacitas à frigore. Probatur 2. quia nulla datur causa, calefaciens, à qua possit dici produci aceti proprie acris, ac calidus valde, putrisq; sapor in Galeni opinione, vt fusè probatum est, sed tantum datur causa refrigeras, qua refrigeratione, quæ sunt nobis molesta, mordacia dicuntur à Galeno
3. Probatio. 4. de simpl. med. fac. c. 2. Probatur 3. Acetum quo minus est acidum, eo minus est acre, & contra quo fit acrius, eo fit acidius, vt manifesta docet experientia; ergo signum euidens est, aceti acridinem non esse caliditatis effectum, sed frigiditatis, à qua sicut acetum fit acidius, ita etiam fit magis acre, improprie loquendo, proprie vero magis mordax. Quarto,
4. Probatio. experientia patet quædam apud nos ex citrangulis, seu limonibus vulgo dictis, potissimum quæ poma Adami vulgo nominant; cum ad maturitatem ipsis debitam venerint, & fuerint succiplena, succum habere acidum, ac mordacè gustui, nõ secus ac acetum acerrimum, in quo succo certe nec asseueratur, nec asseuerari potest pars alia calidior & putris, & idcirco acris; alia frigidior, & acida, in maturatione enim natura non vititur calore villo præternaturali, vt satis cõstat, ergo pariter in aceto non debet asseuerari hæc diuersitas partium, & eius acris sapor non re vera à calore, sed à frigiditate prouenit, & potius mordax dicendus erit. Probatur 5. quia magnus Hyppocrates, primus omnium, & maximus præceptor Galeni, & Aristotelis, & Platonis, lib. de rat. vict. in acut. par. 3. acridinem, & aciditatem aceti vnum quid esse existimat, & aciditatem aceti per acridinem significat. quocirca vanum est, diuersas in aceto partes, alias frigidas, & acidas; alias calidas, & acres astruere. Citato igitur loco Hyppocrates cum loqui vellet de oximelite, quod fit vt Galenus habet ibidem in tex. 24. his verbis (non enim ex aceti mellisq; tantum mixtione est oximelitis compositio; verum ex

mulla

5. Probatio.
Ex Hyppo-
crace putan-
te aciditatē,
& acridinē
aceti esse
vnum quid.

mulla paulum aceti accipiente, sed melius est vt concoquat-
 tur.) tex. 26. bis oximeli valde acidum, vocat valde acre, &
 eius vsum damnat, quod nec pulmonem leniat, nec sputum
 educat & (vt docet ibidem, & sequentibus textibus 27. 28.
 29. Et tex. 30. oximeli, quod parum est acidum, vocat parū
 acre, sic enim inquit (quod autē parum est acre, os faucesq;
 humectat, sputum educit, & sitim sedat; qua occasione hypo-
 chondrio, visceribusq; est beneuolū, mellisq; inhibet noxas.
 Nempe quod in melle biliosum est, temperat, castigatque)
 quibus plura addit sequentibus textibus vsq; ad 38. in quo
 textu hæc alia leguntur expressa Hippocratis verba (vt au-
 tem in summa dicatur, quæ ab aceto est acedo picrocholis
 magis, quam melancholicis prodest, amara siquidem dissol-
 uuntur, desciscuntque in pituitam, cum ab aceto in sublime
 attolluntur, nigra autem fermentantur, attollūtur, & multi-
 plicantur. nempe atra educit acetum.) Ex quibus clare pa-
 tet Hippocratem aceti acedinem putasse esse frigidam, &
 vel ab aciditate frigida prouenientem, vel ipsam esse acidi-
 tatem, & idcirco conferre amara bili abundantibus, & ama-
 ram bilim obtundere; contra vero nocere melancholicis, &
 melancholiam, quæ natura acida est, augere sua frigiditate,
 & aciditate, vt Galenus ipse docet in hunc locum. Vnde ex
 Hippocratis doctrina sic licet Sexto probare aceti acedi-
 nem esse frigidam, seu frigiditatis effectum, non caliditatis,
 & consequenter vere esse aceti mordacitatem. Aceti acedo
 refrigerat, & idcirco melancholiam auget, minuit bilem
 amaram; ergo est frigiditatis opus, quod mordacitas dicitur
 à Galeno 4. de simpl. med. facult. c. 2. Atq; ex his clarissimis
 Hippocratis locis, & verissimis rationibus patet posse, ac de-
 bere Hippocratis doctrinam amplecti missa semel, aut bis
 Galenica, & Aristotelica. Tum maxime cū nulla ab eisdem
 afferantur alicuius momenti argumenta.

Oximeli
 quomodo
 fiat ex Gal.

Oximeli-
 tis vis ex
 Hippocrate

Obijces 2. Argumenta antiquorum putantium acetum esse calidum, quæ affert Galenus 1. de simpl. med. fac. c. 20.

Acetum

Acetum secat, & erodit non tantum animantium corpora, sed & grumos, callos, lapides, fictile, aes, ferrum, plumbū, & c. per subtilissima vestimenta citius, & prōptius aqua perfluit. & tandē cuncta peruadit, ac penetrat, ita vt nihil possit eius vehementi penetrationi resistere, & reluctari, ergo subtile est acetū non secus ac ignis, & consequenter est calidissimū.

Responsio.

Respondetur negando consequentiam; hæc enim omnia proueniunt ab aceto, non quod sit calidum, sed quod sit tenue, quam ob causam facile permeat, & mordax est, vt sepe repetit Gal. præcipue 1. de simpl. med. fac. c. 13. Item quod sit frigidum, acidum, esiccatorium, vt idē docet loc. cit. c. 24. in fin. quibus omnibus medijs facultatibus continui fit diuulsio & destructio, vt idē Gal. fusè docet 4. de simpl. med. fac. c. 2. & nos fusè explicabimus nostra tractatione de doloribus q. 5. Atq; hac ratione ab aceto fit dissectio grumorum, callorum, lapidum, aeris, ferri, & c. hæc enim corpora sua tenuitate permeans, & tum ratione tenuitatis, tum frigiditatis, tū vi acoris, & esiccationis, partes partim cōtrahendo disrumpens, partim esiccando comminuens, tandem erodit, & dissecat. Ex eo etiam quod tenue sit acetum, nō bene inferri illud esse calidum, ipse Galenus docet loc. cit. 1. de simpl. 23. exemplo ambientis nos aeris tenuissimi, & frigidissimi boreali tempore.

Quomodo acetum erodit, & dissecat corpora omnia.

3. Obiectio.

Obijc. 3. Spongia, vel lana aceto madens, superimposita parti alicui primo frigiditatis sēsū, postea vero caloris cuiusdam præbet phantasiā, idq; celerius contingit ab aceto inueterato, & magis acri, seu mordaci, vt fusè Galenus testatur 1. de simpl. med. fac. c. 19. ergo ex compositis constat facultatibus, & partibus, frigidis, & calidis acetū: alioqui non posset reddi ratio calefactionis partis ab aceto.

Responsio.

Respondetur 1. Ex hoc argumento clare colligi calorem, qui tribuitur aceto, non esse putridum, & alienum, cum obscura sit, quæ ab aceto contingit, calefactio. Secundo, Nulatenus ab aceto per se, & positivè posse oriri caliditatem, facile

facile demonstratur ; Cum enim vt allata docet experiētia, primum ab aceto proueniat frigiditas, eo quod frigiditas in aceto præpolleat iuxta Galeni doctrinam. nulla ratione fieri potest, vt deinde præpolleat in aceto caliditas, quæ partem calefaciat, vt patet consideranti . Calefacit igitur acetum madens siue lana, siue spongia partē corporis, quod asperum, molestumque habeat transitum, atq; ita dolorem cieat acetum, quo fit vt calida alliciatur in partem fluxio, quæ responsio est eiusdē Gal. 1. de simpl. med. fac. c. 24. & probatur apertissime: tū quia vt loc. mox cit. fusè habetur; Idcirco tenuis quidā conspicitur rubor in partibus ab aceto irritatis. tū quia vt idē docet Gal. cit. c. 19. his verbis. (in laxis, ac doloris expertibus tumoribus neq; prius, neq; postea caloris sensum aceti vsus cōmouet; Itaq; neq; primario neq; proprio temperamento excalfacere possit, sed acrimoniæ morsu irritare.) Cū igitur in solis partibus sentientibus, & ad dolendū aptis acetum ruborem, & calorem præbeat, clare sequitur doloris causa, ab aceti seu mordicatione, seu acrimonia prouenientis, in partem influere tenuem sanguinem, à quo caliditas parti tribuitur .

Quomodo acetū videatur calefacere.

Obijcies 4. In Acetum transeunt vina æstiuo tempore ; & de industria ad Solem posita vina, experimur fieri aceta acerrima . Item experientia compertum est vino superinfusam aquam feruentem, vinum facilius in acidū permutasse . Amplius celerrime acescunt vina infirma, si vehemēter moueantur, vel longius nauigijs aduehantur . ergo signum est acetum esse calidum, & à caliditate produci, vt enim patet, omnes prædictæ causæ calidissimæ sunt .

4 Obiectio;

Respōdetur his fere omnibus experiētijs, quas Galenus proponit 4. de simpl. med. fac. c. 13. pro ut idem docet sequenti c. 14. hæ enim omnes causæ non calefaciunt, sed refrigerant per accidens vina debilia, & frigidiora, non autem fortia, & vetera; quod etiam exemplis explicat . Sicut enim exigua flamma ad Solem posita, marcescit, & dissoluitur, sicut

Responso.

N etiam

etiam à valido vento dissipatur; ita etiam inualidi vini vis à caliditate potissimum æstiuæ, vel à valido motu dissoluitur, & consequenter refrigeratur vinum, & acescit propter frigiditatem. Et neq; nouam esse huiusmodi doctrinam, clare patet ex Hypocrate, qui ob contrariam rationem docet 1. aphor. 14. vêtres hyeme esse natura calidiores, quia scilicet non dissoluitur, sed retinetur ob frigus natiuus calor; Ob quâ causam putandum est, non tam facile hyeme acescere vina. quod non dissoluatur tunc temporis vinorum spirituosa substantia; Si autem inceperit dissolui æstate vini spiritus, & in acoem verti vinum, adueniente hyeme, acerrimum acetum euadit, id quod non semel experti sumus. Et ratio est, quia quæ à calore prouenit dissolutio, non magnam efficit refrigerationem, sed remissam, qua maiorem, & intensiorem infert frigus hyemale dissoluto vino, & idcirco hyeme perficitur acetum. Hac etiam de causa, semper opinatus sum valenter acescere vina sub sole, non solum ratione dissipantis Solis vini spiritum, vt dictum est, sed etiam ratione refrigerationis positiuæ, quam recipit idem vinum dissolutum à Sole, dum refrigeratur sub dio noctis tempore.

Cur hyeme nō facile incipiant acescere vina, & cur si æstate incipiāt acescere, hyeme vero perfecte acescāt.

Cur, & quomodo sub sole vina valenter acescant.

Cur vina longa nauigatione traducta sint bona

Atq; ex hac doctrina verissima colligitur primo; Rationē; cur longa nauigatione, vel motu traducta vina, sint bona; nō esse eam, quam fere omnes afferunt, quia nauigatio vinum perficit; Motus enim quilibet, vt accidit etiā in nostris corporibus, si is magnus sit, fatigat, & offendit, & vt dictum est vina debilia longo nauigio acescunt. Sed quia quæ longa nauigatione transportantur vina, & bona sunt, necessario sunt suapte natura robusta; & valida, cum non infirma redantur motu valido, & diuturno.

Qualis debeat esse cella vinaria pro seruandis vinis.

Colligitur 2. Ratio, & modus seruandi uina, & cellæ vinariæ eligendæ. Vt sit, & præparetur eiusmodi, vt & ab alieno, & extrinsecum calore, tum frigore arceat. quod Galenus disertis verbis docet 4. de simpl. med. fac. c. 14. in med. inquiring (quippe cum ita comparatum sit, vt res quælibet

in

in propria seruetur natura calore proprio, corrumpatur autē ab immoderatione extrinseca, nempe caloris alieni, aut frigoris abundantia) vnde clare sequitur hyeme debere esse calidam cellam vinariam ad arcendum hyemalem rigorē, qui aduersatur tum concoctioni, tum conseruationi vinorum, vt diximus Et supra q. 9. art. 2. conclus. 2. probat. 4. æstate vero frigidam, ad arcendam caliditatem immoderatā, non minus immodica frigiditate noxiam, quæ duæ qualitates pariter, diuersimode tamen vina in acetum permutant, vt dictum est. Quocirca bene Galeni pater, vt dictum est, & ignibus, & Solis calore, & stēbe tum cellam vinariam, tū vasa vinaria calefaciebat hyemis tempore. Et quidam hoc tempore cellam vinariam hyeme penitus oclusam retinent, vt nulli sit vento via peruia; atq; ita proprius vini calor multiplicatus in cella vinaria, nec transpirans, cellam calefaciat. Contra vero verno adueniente tempore, & æstiuo, faciendum est, aperiendæ nempe sunt fenestræ ad frigidam auram recipiendam venti frigidi, & borealis, non autem calidi, & humidi, nubili, & pluuiosi, quibus spirantibus auris calidis, humidis, optimum consilium est, fenestras cellarum claudere, vt experientia constat in nobis ipsis. Quod si contra contingat in pluribus locis, vbi in ædibus ad septentrionem expositis dolia reponunt; vt idcirco diuersa ab his, quæ conclusimus, videantur scripta à quibusdam, qui de hac re, vel de agricultura scripsere. horum certe consilium dicendum est, vel fallax esse, vel veritatem continere, non ratione loci, sed vini, quod cum potens sit, frigidæ cellæ hyeme rigorem tolerat, quem non ferret, si esset debile. sicut etiam diximus, & monuimus, non ratione longi nauigij, & motus, sed ratione propriæ naturæ, & potentis facultatis, longo itinere transportata vina, bona esse, & robusta, qualia si non essent, non ferrent longum motum.

Cella vinaria hyeme debet esse calida, ætate frigida.

Cur quidam hyemecellam vinariam oclusam teneant

Cur in frigidis cellis in hyeme etiā possint seruari vina.

Obijcies 5. Si vinum frigiditatis opera acesceret, cum valde niue refrigeratur, acesceret, contra experientiā, qua con-

s. Obiectio:

N 2 stat,

stat, vina, quæ bibuntur ex niue frigida, suam feruare naturã non igitur ad acetum producendũ facit frigiditas, sed contra caliditas; & consequenter calidum est acetum saltem secundum partes aliquas; Confirmatur quia experientia comperit, superinfusa aqua calida, & feruente, vina facilius acescere; facit igitur ad generationem aceti caliditas, & calidum est acetum.

Cõfirmatio. Respondetur ex dictis ad præcedentem obiectionem, constare duplicem frigiditatẽ requiri in vino, ad hoc vt acescat; alteram, quæ fit per euaporationem spirituum vini, quam in dolijs nõ plenis, sed vacuis; & in quibus sunt rara tegumenta; & vi æstiuu caloris recipit, quam liceat vocare frigiditatem virtualem: & per eam solum vinum redditur, quod exolutum dicitur. aliam cum positiuè refrigeratur quod remanet aquosum vini recrementum dissolutis spiritibus, quã libet nominare frigiditatem actualem. Et vtramq; frigiditatem requiri, ad hoc vt vinũ acescat; & quo magis intenditur vtraq; frigiditas, tum per maiorem dissolutionem spirituum vini, tum per maiorem refrigerationem aquositate vini, eo magis vinum acescere. Cum igitur in vino refrigerato ex niue, nõ adsit spirituum vini euaporatio, & dissolutio, sed solũ actualis ex niue refrigeratio, nõ potest ex niuis refrigeratione fieri statim vinum acescens, quod certe fieret vinum non statim epotum, sed repetitis vicibus, & diebus niue frigefactum, atque ita vini etiam spiritu dissoluto. Vnde patet quid dicendum ad obiectionem. Ad confirmationem dicendum,

Quodnã fit vinum exolutum.

Duplex frigiditas ad generationẽ aceti requiritur.

Cõfirmatio uis dilutio.

Cur vinum facilius acescat aqua calida, quam frigida admixta.

concessa experientia, negandam esse consequentiam; Non enim quia caliditas requiratur ad aceti generationem, aqua calida facilius permutat uinum in acorem, quam frigida admixta; sed quia aqua calida calore adiuuat tũ euaporationẽ spirituum vini, tum refrigerationem aquei recrementi, cum ad pristinum sibi connaturale frigus reuocatur aqua; at hoc secundum solum præstat aqua frigida admixta, quæ etiam non semper acorem inducit, nec facile, vt cum admiscetur

uinis

vinis potentibus, uel musto nuper expresso ex uuis ualidis, ut supra inuimus.

Obijcies 6. Acetum mouet valde sensum odoratus, ut docet experiētia; sed odorata omnia sunt calida, ergo acetum est calidum. Respondetur huius argumenti solutionem petendam ex dictis q. 10. conclus. 2. vbi statuimus ad odorem emittendum, requiri remissum calorem actuale, quem concedimus aceto; & mordicationem, & acrimoniam odoribus per accidens conuenire, ratione facultatis siue frigida, siue calida, siue alterius rationis, quæ inest in vaporosa, & odorabili substātia, atq; idcirco acetum videri ferientem qualitatem præbere odorati, quia vim habet validā refrigerādi, efficandi, & permeādi cum sensu aspero olfactus sensorium, non quod eius vis sit calida satis, eiusq; vapor intense calidus, ut loco cit. explicuimus præcipue in respōs. ad 3. obiect.

Ex dictis patent aceti vires, & facultates; est enim primo, ut satis demonstratum est, valide refrigerās acetum, ex quo sequitur, ut & astringendi vi polleat, & reprimēdi, seu repellendi, ut docet sēpissime Galenus, potissimum 1. de compos. med. secun. loc. c. 8. & lib. 2. c. 1. satis ante fin. & 14. meth. c. 7. Secundo est acetum valide attenuās ratione suæ tenuitatis, vnde fit ut etiam incidat humores crassos, ac lentos, ut patet loc. cit. & de attenuante vict. rat. c. 3. & 11. Item ut facile penetret, & ad penetrandum adiuuet ea, quibus miscetur 1. de simpl. med. fac. c. 29. amplius acetū efficit, ut habetur 5. de simpl. med. fac. c. 2. post princ. vbi inquit Galenus (acetum & marina aqua desiccant, pene omnibus non medicis dumtaxat, sed etiam idiotis cōfessum est) & 8. de simpl. med. fac. sect. de aceto, quæ inscribitur, oxos acetum, tertij ordinis desiccantium acetum validum facit, cuius rei ratio, & causa vera est, acidi saporis natura vim habens refrigerādi, & efficandi, licet sit in subiecto actu humido, quale est acetum; addi etiam potest alia ratio efficationis ab aceto; quia incidit, & attenuat, quæ autem attenuantur, gracilescūt, & effi-

6. Obiectio.

Responso.

De facultatibus aceti.

cantur.

cantur. Vnde fit etiam vt acetum vi polleat discutiendi, & digerendi, vt habetur fusè 1. de compos. pharmac. secun. loc. c. 8. circa princ. & 14. meth. med. c. 7. quibus in locis notanter docetur acetum contrarias habere facultates reprimendi propter frigiditatem, & digerendi, ac discutiendi, quod tenue sit; & quod etiam sit calidum in Galeni opinione, à qua iure recedimus, vt constat ex dictis; tandem acetum corrodit tum animantiū corpora, tum metalla, vt diximus ex Gal. 1. de simpl. med. fac. c. 20. & rationem supra etiam attulimus in responsione ad 2. quia tenuitate permeat, efficat, & comminuit, & frigiditate distrahit, & dirumpit particulas, quo fit vt etiam mordax sit acetum, & dolorificum, quā ob causam, vt

De acetivsa.

Ad aceti vsum veniamus. Ex Archigene etiam docet Galenus aceto solo numquam vtendum, sed admixta vel aqua, vel rosaceo, &c. & 2. de cōpos. med. loc. c. 1. ante fin. propter facultatis vehementiam, & mordacitatem. Immo neq; etiam admixtum in plurium partium affectu vtiliter applicatur, & prohibetur aceti cum melle mixti, seu oximelitis potus in affectibus neruorū Galenō docente 3. de rat. vict. in tex. 39. & 2. de fract. in tex. 29. quia sunt nerui frigidi, & facile refrigerantur à tali potu, & lēduntur; quam ob causam Hypoc. loc. cit. de rat. vict. ibidemq; Galenus vterum dolore affici à tali potu testantur, quia neruosus est vterus, vt Galenus ibidem probat. hac etiam de causa acetum cum rosaceo, non applicatur oculis inflammatis, conuenit autē auribus inflammatis, vt Galenus docet lib. de sectis ad eos, qui introducuntur c. 8. Legendus idem Gal. tum alibi, tum præcipue 2. de compos. med. local. c. 1. sect. cui titulus est. Ad dolorē capitis ex plaga, aut casu Apollonij. vbi fuse docet vtendum esse esse aceto mixto cum rosaceo in phreniticis, & alijs inflammationibus, sed in principio, & cum non admodum indoluerint, ob prædictam causam. Et 14. meth. med. c. 4. & 5. vbi & modus attemperandi aceti cum aqua traditur, & vsum docetur eius tum cum aqua mixti, tum cū ammoniaco, siue cum

alio

In affectionibus partium neruolarum. inuicili est acetivsa.

Quibus inflammationibus, quādo, & quomodo conueniat acetum.

alio emollente, & digerente simul medicamento ad lienis ;
aliarumq; partium scirrhus, & œdemata curanda, & alia ha-
bentur omnino attendenda .

Q V A E S T I O D E C I M A T E R T I A .

*Quibus complexionibus in sanitatis latitudine
existentibus conveniat vini potus .*

Et quale vinum conveniat .

EXplicatis vinorum differentijs, & viribus, ratio postulat,
vt de vinorum vsu agamus, primo quidem in corporibus
sanis, tum in corporibus ægris, sit igitur .

Conclusio. Vini potus vtilissimus est frigidis, & ficcis tem- Conclusio.
peraturis. Item temperaturis prodest moderate calidis . no-
cet autem calidissimis . Est ex professo Galeni 5. de sanit.
tuen. c. vlt. Probatur Conclus. 1. Quia ea sequitur ex dictis 1. Probatio;
à nobis supra tract. de aquæ potu q. 6. art. 1. Cum enim, vt
ibi conclusimus, naturæ solum calidissimæ conveniat aquæ
potus, non vini; clare sequitur ceteris naturis tum frigidis,
& ficcis, tum temperatis competere vini potum .

Probatur 2. quia cum vini cuiuslibet natura, sit caleface- 2. Probatio.
re, habito respectu ad aquam, cuius semper est refrigerare .
si exhibeatur naturæ calidissimæ, hæc facile modū excedet,
& in morbos calidos incidet. Item cum similia similibus cō-
feruentur in statu naturali; necessario moderatæ temperiei
quo ad calorem, & frigiditatem, humiditatem, & siccitatem,
vinum debetur mediocritatem conseruans caloris. Amplius
cum contraria contrarijs curentur, & corpora frigida sint
lapsa quo ad frigiditatem; calidissima vero corpora sint lap-
sa quo ad caliditatem, illis debetur contraria causa cale-
faciens, scilicet vinum; his contraria refrigerans, scilicet
potus aquæ . Vnde

Colli-

1. Corollar.

Quibus, & quo anni tēpore cōpetant uina calida, vel frigida.

Colligitur 1. quo frigidiora sunt corpora, eo calidiora uina esse potanda, minus uero calida uina, & magis diluta, prout corpora sunt minus frigida, magisq; calida, modo tamen nō sint calidissima, ut dictum est, id quod Galenus loc. cit. 5. de sanit. tuen. c. ult. fusè docet. Atq; hoc idem dicendum, inspectis anni temporibus, autumno meraciora, hyeme meracissimum debere bibi, uere dilutius, æstate dilutissimū, ut expressè docet Hyppocr. de salubri diætā tex. 2. 3. 4. .

2. Corollar.

Quod uinum conueniat pueris.

Colligitur 2. Verum esse, quod superiori tract. q. 6. art. 1. in fin. docuimus, non omnes pueros, sed eos solum, qui calidissimi sunt, à uini potu debere abstinere. quod confirmatur expressa auctoritate Magni Hyppocratis de salubri diætā tex. 2 3. dum inquit (pueri infantes diu sunt calida rigādi, ijsq; uinum dilutum exhibendum, quod prorsus tamen frigidum non sit, idq; offerendum, quod minimè uentrem attollit, & flatum creat.)

3. Corollar.

Qualia uina conueniant senibus.

Colligitur 3. senibus, utpote ad frigiditatem tendētibus, calidius uinum conuenire, quod fusissime docet, & prosequitur Gal. 5. de san. tuen. c. 5. ubi talia uina exēplificat in Græcia esse ariusium, lesbium, misium; In Italia falernum, & Surrentinum, quod nostro tempore euanuit, ut dictum est supra q. 9. art. 1. uel si hæc non habeantur uina, quæ ad hæc proxime accedant, modo sint alba, tenuia, calida, seu fortia; senibus enim omnino prohibet crassa, dulcia, & nigra uina, propterea quod obstruunt uiscera.

4. Corollar.

Quæ uina conueniant corporibus nimium humidis, & pinguibus.

Colligitur 4. Corporibus nimium humidis, utpote obesis, & pinguibus præter modum, conuenire uinum aquosum, album, tenue. quod expresse etiam docet Gal. 14. meth. med. c. 1 5. in fin. ubi etiam addit uinum, cui sit marina aqua mixta, obesitate oneratis cōuenire. Ratio autem est, quæ ex hoc loco colligitur, quia tenue uinum parui est nutrimenti, cuius defectu deficit pinguedinis generatio, ut patet experientia, & ex eodem Gal. 1 1. de simpl. med. facult. sect. de pinguedine, & adipe. in it. docente (quæcumq; bene nutriuntur, ea

omnia,

omnia, aut pinguedinem, aut adipem obtinent.) Addi potest alia ratio. Quia tenuia vina humores attenuant, vt constat ex dictis supra q. 4. & consequenter materiam ineptam reddunt ad generationem pinguedinis, & adipis, quæ vt constat liquido, debet esse crassa, & vnicuosa. Atq; hinc etiam.

Colligitur 5. Corporibus nimium extenuatis conuenire vina, quæ crassa sunt; quia hæc nimium nutriunt, & reficiunt, quo indigent extenuata corpora. quâ doctrinam ex professo docet Gal. 14. meth. med. c. 16. init. ita inquit. (at vbi eos, qui extenuati sunt, reficere in animo est, ijs vinum exhibebimus crassum, cibum vero, qui succum efficiat crassum.) Atq; hæc doctrina adeo vera est in Gal. sententia, vt ipse senibus, quibus prohibet crassa vina, vt dictum est coroll. 3. crassa vina concedat, alba tamen tempore necessitatis nutrimenti; sic enim inquit 5. de san. tuen. c. 5. in med. (quæ vero ex pallidis, aut flauis vinis substantiæ vel crassæ, vel pinguis sunt, hæc & sanguinem augment, & corpus nutriunt, quo fit, vt vitia senibus interdum sint; vtiq; quo tempore nec ferofam humiditatē in venis habent, & ali liberalius desiderant) atq; hæc doctrina est diligenter notanda; sunt enim ex doctoribus, inter quos est Petronius lib. 5. de victu Romanorum, qui sine vlla distinctione, vinum album, potens, tenue prohibent senibus, quibus concedunt vinū rubeū, & inhihent cibos crassos, & lentos, quæ pugnant ad inuicem, vt patet intelligenti.

Colligitur 6. Quid dicendum sit ad quæstionem illā, qua queritur. An ab horarijs fructibus assumptis, aqua sit bibenda, vel vinum, qua in re discrepāt Doctores. Etenim Conciliator in problem. 8. sect. 22. A ficibus ingestis aquā bibedā statuit, quam opinionem sectantur vulgares. alij vinū potandum censent. nonnulli, vt Petronius de Rom. victu lib. 3. c. 6. ab assumptis ficibus putat omninò non bibendum, sed cibi tantisper assumendum, à quo vel aqua, vel vinum sit bibendum, vtiliusq; tandem laudat aquæ modicum, si quis à ficibus ingestis, voluerit statim bibere. Amplius Auic. in 1. fen. 3.

5. Corollar.
Quæ vina conueniant corporibus nimium extenuatis.

Quādo vina crassa alba competant senibus.

6. Corollar.
An ab assumptis fructibus horarijs conueniat potus aquæ, vel vini.

O

doctr. 2.

doctr. 2. c. 8. post persica, pepones, & similes fructus, non esse bibendum vinum asseuerat. alij, vt Petronius loc. cit. c. 7. vinum probant, & ita communis vsus obtinuit. Item post pira schola Salernitana omnino decernit vinum bibendum his versibus.

Adde potam piro, nux est medicina veneno.

Fert pira nostra pirus, sine vino sunt pira virus.

Hæc inquam difficultas ex dictis in conclusione, & corollarijs, ita est dissoluenda. Si enim hi fructus assumantur à calidissimis complexionibus, vel tempore æstiuo, & refrigerationis gratia, tunc post ipsos assumptos conuenit aquæ potus refrigerans. his enim complexionibus per æstiuos potissimum calores, potus aquæ, non vini, conuenit, vt dictum est. Si vero assumantur à complexionibus temperatis, vel frigidioribus, potus vini competit nunc mediocris, nunc magis, minusue calidi, & magis, vel minus diluti, pro diuersitate complexionis magis minusue frigida, vel calida. Atq; hæc doctrina verissima ex Galeno confirmatur, qui de succor. bonit. & vit. c. 13. init. ita loquitur (semper tamen ab ijs abstinendum, qui succi mali sunt, nisi si quando tamē necesse sit æstatis tempore laborantibus totius corporis squallorem, caloremq; curare. quo plane tempore commodè sumi prius poma possunt, & pruna, & mora, & cerasa, quin & cucumeris, tūc & peponis, & melopeponis paullulum assumi potest, deq; præcocijs, quæ vocant, aut persicis, tum ex melca, quam sic Romani vocant refrigerata, & aphrogalacte, lactarijsq; edulij; eodemq; modo ficus frigida, & cucurbitæ accomodæ sic affectis) ex quibus sic argumentor, per Galenum & poma, & persica, & cerasa, & ficus, & cetera frigida conueniunt, ergo & post ipsa potus frigida ad refrigerandas squallidas naturas competit æstiuo tempore potius quam vinum, quod ipse Gal. paulò post innuit inquiens (præstat enim sicuti diximus, aridam corporis caliditatem frigida aqua curare vitatis subinde cibis succo malo præditis.) Confirmatur amplius hæc doctrina propria experientia; ipse enim sæpe dum essem adolescens,

per

per calores æstivos post fructus eiusmodi ingestos, siue ieiuno ventre, siue ab alijs cibis, aquam immediate, & non mediocriter potavi summa cum oblectatione, & vtilitate, & assidentium admiratione. quia tunc vigeat calor eam requirens. & in hac etiam ætate aliquando per æstivos calores post peponis esum aquæ modicum haurio ductus necessitate quadam appetentis ventriculi, quam sane nunc bene intelligo esse squallidam quandam seu aridam caliditatem ventriculi eo tēpore, cui adiumento sunt fructus frigidi, & aqua frigida, quæ nocua sunt frigidioribus, & tēperatoribus. quocirca non simpliciter post assumptos fructus quoscumque ex prædictis est aqua concedenda, vel neganda, & vinum exhibendum, vel prohibendum, sed habita ratione temperamēti ventriculi, & totius, anni temporis, sitis intensæ, &c.

Obijcies 1. Contra tum conclus. tum corollaria Platonis auctoritatem, quam expressis à Plat. verbis 2. Iegum, Galenus refert. lib. quod animi mores corp. temp. seq. c. 10. (sed multo magis quam Cretensium, Lacedæmoniorumq; vsum, Carthaginensium legem probarem, vt numquam in castris gustare uinum quisquam audeat: sed toto illo tempore aqua bibatur; & in ciuitate numquam uini usum seruo, aut seruæ concederem; sed nec magistratibus eo anno, quo magistratu funguntur; gubernatores etiam ac iudices munus suum. obituros, à uino penitus prohiberem; deliberaturos quoque de rebus non omnino negligendis. ac nulli penitus interdium uinum cōcederem, nisi exercitationis corporeæ, morborūq; causa, hoc poru opus fuerit; neq; etiā nocte uiro, aut mulieri, quando liberis operam dare uolunt) ex quibus omnibus patet neque complexionum, neq; ætatum, neq; anni temporū habendam esse rationem in Platonis sententia.

1. Obiectio.
Platonis sententia de uini pocu.

Respondetur Platonem hoc loco non obstare traditæ doctrinæ, neq; enim de tuenda ualetudine hic agit Plato, sed de mente, ac animo componendo per uini abstinentiam, maxima cum seueritate, ut satis constat ex allatis uerbis. iubet

Responsio.

O 2 enim

enim abſtinentiam à uino, ut ſemper ſint mentis compotes, quod concedendum quidem eſt præcipue Carthaginēſibus, quorum ſentētiā Plato amplectitur; eſt enim ea regio admodum calida ſicca, in qua ut conſtat ex dictis, neceſſario uina gignuntur calidiſſima, quæ facile mentem lædant, & animos intemperāt, nec ſunt ex uſu corporibus calidis ſiccis, quæ in ea ſunt regione, in qua per æſtatem fere diebus ſingulis opium aſſumunt ad gr. iiii. uel v. ut ſanguinis ardorem compellant, quem uſum etiam Neapoli à mancipijs eaium regionum æſtiuo tempore ſeruatum uidi, quæ regula à temperatæ regionis, uel frigidæ incolis eſt omnino uitanda, ob rationes traditas tum in cōcluſ. tum in coroll. ubi noſtra intentione eſt ſanitatē tueri, mentemq; non lædere; ubi .n. capitis imminet affectus, & capitis adeſt debilitas, à uino eſt abſtinendum, ut dictum eſt q. 10. & dicetur infra.

Vſus epij a-
ſud Africa-
ros æſtatis
tempore ad
cōſultandū
ardorem.

Infantia.

Inſtabis ſaltem ex eodē Plat. in Timeo, de alimento, pueri prohibentur à uini potu uſq; ad annum 18. ubi uidetur inſpicere nutritionem puerorum, non moderationem morū, aut animi temperantiam, contra Hyppocratem cit. 2. coroll.

**Dilutio in-
ſtantiæ.**

Reſpōdetur hoc eodem etiam loco inſpicere Platonem, ne puerorum animi lædantur, ut patet legētis; prohibet enim uinum, ne furibundus ipſorum fiat animus, qua de re eſt maxime ſollicitus ibi Plato; Verum eſto Plato inſpiciat puerorū educationem, & nutritionem, Dicēdum eſt Platonem loqui de pueris in hac ætate calidiſſimis, cum Hyppocrates loquatur de temperate calidis, ut diximus ſup. tract. de aqua q. 6. art. 1. in fin. quod enim aliquis poſſet dicere, Platonem loqui de potu uini meracioris, quem prohibet pueris, Hyppocratē uero loqui de potu uini diluti, quod concedit, & cōcederet etiam Plato; eſt uaniſſima conciliatio, & explicatio; inquit enim Plato, (primum lege cauebimus ne pueri uſq; ad ætatis annum duodeuigeſimum prorsus uinum deguſtent) nullo igitur pacto uinum concedit, ne dilutum quidem, intellige calidiſſimis in exceſſu, quibus complexionibus nulla ratione uinum

Plato dene-
gans uinum
pueris, con-
ciliatur cum
Hyppocrate
concedente
uinum pue-
ris. ſed dilu-
tum.

vinum cōcedendū est, ut ex Gal. diximus, qui ita loquitur 5. de sanit. tuen. c. vlt. (si cui ergo vt in intemperie, quæ intra sanitatem consistat, calidissimum temperamentum sit, huic omninō vinum circumcidisse prodest.) sed contra

Instabis amplius ex dictis à nobis supra q. 11. conclus. 1. vina dilutissima magis refrigerant quam aqua, ergo hæc cōueniunt naturis calidissimis multo magis quam aqua; contra mox allatam auctoritatem Galeni, & nostram cōclusionem. Respondetur, concedendo totum. Neq; quidquam contra Galenum, & contra nos ex hac instantia inferri, Cum enim cum Galeno, denegamus vinum complexioni calidissime, loquimur de vino, quod vini vires habeat, calefaciendi scilicet respectu aquæ, quam vim non habet vinum dilutissimum, sed dilutū, quod, vt Galenus docet de rat. vict. com. 3. in tex. 40. cum sermo est de sanorū vino diluto, eiusmodi est, vt vinū, non aqua gustatu debeat euincere, & consequenter viribus; quapropter ne dilutum quidem cōpetit naturę calidissime, quia calefaciendi vim habet respectu aquæ dilutissimum, autem secundum se non est denegandum ob rationem instantiæ verissimam .

Obijcies 2. ex Gal. 8. de compos. med. secund. loc. c. 4. ante fin. habentur hæc verba (in potu prodest vinum, qđ vnusquisq; libenter bibit) ergo vana sunt corollaria tradita, & conclusio, calidis naturis competere vina debilia; frigidis vina fortia, senibus vina alba, tenuia, vinosa; gracilibus vina crassa, obęsis vina aquosa. &c. sed vina ea competunt, quæ libenter bibuntur, hæc enim profunt .

Respondetur hanc sententiam nō esse Galeni, sed Archigenis, cuius curationem refert Galenus toto eo capite ad stomachi affectiones, & non posse esse vniuersaliter veram; experientia enim cuiq; constare potest quædam vina libenter bibi, & summa cum oblectatione gustari, quæ nocua sunt tum ventriculo, tum reliquo corpori, vt quædam nouella, & quæ linguam exasperant, cum sensu aliqualis dulcedinis; &

veri-

Altera instantia .

Dilutio.

In vino diluto, vinum nō aqua gustatu, & viribus euincit. An vina dilutissima sine concedenda naturæ calidissime .

a. Obiectio;

Responsio.

De veritate
propositio-
nis. Vinum
prodest, qd
vnusquisque
libenter bibit.

Verificari primo de vinis suapte natura vtilibus, & in corporibus sanis. hæc enim suapte natura ea appetunt, quæ sibi sunt vtilia. vnde liquido obseruare licet calidas naturas, sed sanas, libenter bibere vina aquosa: fenes sanos libenter bibere vina fortia: graciles libenter bibere vina crassa: contra carnosos, & obesos appetere vina tenuia, quod in alijs, & in me ipso expertus sum, admiratus quæ factum esset, quod ab anno fere vigesimo vsque ad trigesimū octauū, summopere gauderem vinis subdulcibus, crassis, potissimum si tale esset vinum, quod Neapoli vulgo vocant lachrymam montis Vesuij, cum tamen non fiat ex lachrymantibus, sed expressis vis more ordinario: deinde vero vsq; ad hanc diem, qua annum ago quatragesimum secundum; hæc vina non amplius in vsu assiduo placeant, sed vsus delectet vini albi, tenuis, vinosi tamen. Cuius rei rationem, hæc scribens, veram nactus sum; quod ante annum 38. admodum gracilis extiteram, cui complexionem, vt dictū est, vina conueniunt crassa ad nutriendum apta; postea vero factus sum carnosior, nec tanta indigens ciborum, & vinorum crassitie ad refectionem; sed quæ sufficiat ex vino tenui, vinoso tamen; quo eo magis fruor, quàm nouerim ex huius tractationis studio, hæc vina esse vtilissima meæ temperiei in hac ætate, sicut in senectute etiam sunt maxime vtilia. quod Plato etiam docuit à Galeno allatus loc. cit. quod ani. mo. corp. temp. seq. c. 10. dum inquit (vt vero ad quatragesimum peruenerint, tūc in conuiujs oblectati, cum Deos alios, tum etiam Bacchum inuocent in seniorū simul sacrificia, & ludos, qui vinum cōtra senij austeritatem salutarem medicinā hominibus donauit, &c.) Verificatur tradita in obicctione sententia in laborantibus ex affectu vetriculi, quibus vel nausea, vel inappetentia, vel simili affectu correptis, vinum prodest, quod libenter bibitur, & magis appetitur, iuxta Hyppocratis doctrinam verissimam, & omninò obseruandam 2. aphor. 38. vbi ita decernit (parum deterior potus, & cibus, suauior tamen, melioribus quidem, sed minus suau-

Platonis sententia de vino bibendo in cōuiujs, in anno quatragesimo.

Alter sensus propositionis; Vinum prodest, qd vnusquisque libenter bibit

suauibus, est præferendus.) Cuius rei rationem assignat Galenus ibidem his verbis. (nam quæcumque voluptate assumuntur; ista ventriculus amplexatur, & facile concoquit, sicuti illa quæ displicet, refugit, ut ad quæ vel nausæ, vel flatus, vel fluctuationes subsequantur, &c.)

Ex his clare colligitur cur quædam vina nobis ipsis quædoq; placeant, quandoq; displiceant; Et cur quibusdam hæc vina, alijs alia satisfaciant? Hæc enim varietas oritur ex varijs affectionibus, & complexionibus tum ventriculi, tum totius, quibus permutatis in nobis, tum per ætates, tū per morbos, tum per anni tēpora, tum propter alias extrinsecas causas, motum corporis, & animi, &c. & diuersis existentibus in varijs naturis, varius est vinorum gustus, oblectatio, & utilitas varia; & idcirco nunc dulcis, nunc acidus, nunc austerus, nunc debilis, & aquosus, nunc contra vinosus, & crassus expetitur vini potus & à nobismet, & ab alijs.

Obijcies 3. Contra 4. Coroll. Corporibus humidis conuenit id, quod esiccet; sed magis esiccans est vinum album, tenue, vinosum, & acre, & antiquum, ut constat ex dictis supra q. 9. quam uinū album aquosum; ergo magis conueniet corporibus humidis vinū hoc acre, & albū, tenue, quā aquosū.

Confirmatur ex Hyppocr. qui lib. de salubri diætā tex. 24. hanc statuit sententiam. (mulieribus ratio victus esse siccior debet, commodiores enim sunt cibi sicci mollitiei carnis, ut item pocula meraciora referunt plus ad secundas, & fetus nutriendos) ex quibus clare patet in Hyppocratis sententia, corporibus humidis, & mollibus conuenire cibos siccos, & uinum acre, vinosum, quod est meracius, & magis esiccans.

Respondetur corpora posse esse humida dupliciter, uel humiditate alimentali, qualis est, quæ ab adipe, & obesitate

Cūr nunc hæc, nunc alia uina a nobis met, & alijs expectantur.

3 Obiectio.

Responsio. Quibus corporibus humidis cõpetat potus uini aquosi, uel uini albi, tenuis, uinosi,

dantur

& seris, a
quasi cōtra-
rij quo ad
calefaciētiā,
& nutriēdi
vim.

Quibus mu-
lieribus cō-
petant vina
meraciora.

dantur corpora humida, non quidem humiditate alimētali, sed excrementitia, quales sunt ordinario senes, qui siccam cū habeant corporis substantiam, plurimo tamen abundant seroso excremento, ut patet ex 5. de sanit. tuen. c. 5. & plurima abundant pituita, ut diximus tract. de temperamētis q. 7. art. 2. not. 1. eiusmodi etiā sunt hydropes, & similiter affecti. Atq; hæc corpora requirunt uinum, quod sit uinosum & robustum, album tamen, & tenue, à quo excrementitia humiditas lōge magis per urinas excernitur, & euacuatur, quam ab aquoso, quo est longe magis nutriēs. Hinc patet respōsio ad confirmationem. loquitur enim Hyppocrates loc. cit. de mulieribus humidis humiditate excrementitia, ob quam solent uteri acetabula mucore repleri, unde fētus deperditur, quod docet idem Hyppocrates 5. aphor. 45. inquiring (quæcumq; mediocriter corpora habentes, abortiunt secūdo, aut tertio mēse sine occasione manifesta, ijs acetabula uteri plena mucoris sunt, & non possunt ex pondere fētum continere, sed disrūpuntur) his igitur mulieribus optime docet Hyppocrates loc. cit. de salub. diætā conuenire cibum siccum, & potum meracioris uini, quod referat plus ad secūdas, & fœtus nutriēdos, & consequenter retinēdos, mucor enim, seu pituita inepta est ad fētus nutritionē, & retētionē in utero.

4. Obiectio.

Obijcies 4. contra 5. corollar. quia Gal. 7. meth. med. c. 6. omnino contrariam uidetur statuere doctrinā, siccatis nempe corporibus non esse exhibēdos cibos crassæ substantiæ, licet maxime nutriant, qualis est caro suilla, & de uino loquens, talibus corporibus, quæ debent refici, omninò prohibet uinosum, his uerbis (ab hoc cauendum est, quoniam imbecillas vires feriat, at quod aquosum natura est, ceterum austerum, id per commodum est.)

Responso.
Quando in
corporibus
siccis nō cō-
ueniant vina
crassa, sed
aquosa.

Respondetur Galenum hoc loco non esse sibi ipsi cōtrarium, & doctrinæ traditæ in corollario enim quinto loquuti sumus de uino exhibēdo corporibus siccis, siccitate inspecta, & gracilitate; hoc autē loco Galenus loquitur de cibo,

&

& uino exhibendo corporibus siccatis unâ cum uirium imbecillitate, & potissimum cum debili concoctrice uentriculi, à qua cibi crassi, & uina crassa, & fortia nequeunt cōcoqui, & digeri, vt diximus etiam supra q. 5. obiect. 2.

Objicies 5. Galenus de succ. bonit. & vit. c. 13. Squallidis naturis dat vinum dilutum frigidissima aqua refrigeratum, non igitur siccis, extenuatisque corporibus exhibenda sunt uina crassa, vt voluimus in coroll. 5.

5. Obiectio.

Respondetur Galenum hoc loco non esse contrarium doctrinæ traditæ in 5. corollario; non enim hic vere potū præbet idoneum contra siccitatem corporis, de quo in 5. corollario dictum est; sed contra caliditatem corporis siccî in motu versantis æstiuo tempore, vt patet legēti totum caput ab initio. & in medio sic inquit (præstat enim sicuti diximus, aridâ corporis caliditatem frigida aqua curare) quibus ostēdit magis vrgerē caliditatem quam siccitatem in hoc casu; & idcirco paulo post subdit (sit porro vinum dilutum quoq; ad hunc modum refrigeratum) aqua scilicet gelidissima, in corporibus scilicet, quæ ipse explicat his verbis (atque hæc ego ijs consulo, qui vitam negotijs plenam degunt, cuiusmodi sunt, qui gētibus, ac ciuitatibus regendis præsunt, horūq; in primis ministri, nec sane minus, qui militiam exercent, aut iter longinquum ingrediuntur) quod consilium respicit tutelam corporis potissimum, & idcirco aliquantulum variat à Platónico præcepto supra allato obiect. 1.

Responsio.

Galeni dogma de uino exhibendo his qui in negotijs vitam degunt.

QVAESTIO DECIMA QVARTA.

Quo tempore conueniat uini potus, & in qua quantitate, seu mensura.

QVæ in hac quæstione dicentur, communia sunt tum sanis, tum ægrotis, vt constabit ex dicendis.

Prima Conclusio. Vinum non conuenit ieiuno, seu vacuo vetriculo, sed vel ab assumpto cibo, vel vna cum cibus

1. Conclusio.

P vinum

An vini potus cōueniat
ieiuno vētre.

vinum est bibendum. Hanc conclusionem ex professo docet Galenus in 6. epidem. comm. 6. in tex. 5. post med. 2. aphor. in aphor. 2 1. & comm. de salubri diēta in tex. 12. Et

1. Probatio.

Probatur 1. Experientia Galeni de hac re, quam testatur loc. cit. in 6. epidem. his verbis (aliquādo autem ego quempiam dolore vexatum sine cibo vino uti iubens, ut opinionem meam confirmarem, multis subito calidis vaporibus affectum locum petentibus, eum, ut fui veritus, magis cruciatum animaduerti.)

2. Probatio.

Probatur 2. ratione, quia vinum cum calidum natura sit, & maxime vaporosum, si ieiuno exhibeatur, vaporum copiam magnam excitat, qui vel recta caput petunt, & capitis vel doloris, vel deliria inferunt, vel conuulsiones, & similia symptomata, ut Galenus docet loc. cit. 2. aphor. 2 1. vel ad alias partes debiles feruntur, quales sunt partes, vel quae actu dolent, quae idcirco à vaporum multitudine cruciantur magis, ut mox ex Galeno dictum est. vel quae dolore possunt, & solent affici, ut articuli siue pedum, siue manuum. siue aliarum partium; Quamobrem Gal. 6. aphor. 2 8. expresse docet, podagrae multitudinis suo tempore, causam potissimam inter alias esse, quod ante cibum biberent vina potentia, quod non accidit vino epoto post assumptos cibos, vel una cum cibus mixto, sicuti est cyceon ab Hippocrate vocatum loc. cit. 6. epidem. Quia vinum cibus dum commiscetur in ventriculo, vel cum cibus mixtum ad ventriculum mittitur, non ita facile calescit, nec tam valde, nec consequenter tantam vaporum copiam efficit, nec ita facile, ac tam subito ad partes peruenit, quae proinde ab epoto vino una cum cibus, & ab assumptis cibus, non leduntur, cum ad ipsas paulatim, tum cibi, tum caloris fiat moderata distributio.

3. Corollar.

An mox à balneo conueniat vini potus.

Ex hac doctrina conclusionis colligitur 1. Ratio. Cur mox à balneo, non cōueniat vini potus, ut dictum est tract. super. q. 6. art. 2. corollar. 5. Quia balnea administrantur ieiuno existente ventriculo, saltem ordinario, & in corporibus sanis, ve-

fuse

Jusè Galenus docet 1. de sanit. tuen. c. 10. & consequenter vinum à balneo, si exhibeatur, damna infert prædicta in mox allata probatione 2. quo fit vt cibus debeat balneum sequi, vt Gal. docet 1. de sanit. tuen. c. 10. sedatâ tamen turbatione à balneo, vt monuimus cit. loc. tractationis de aqua, Et hinc

Colligitur 2. à balneis posse vini potum concedi, vbi non est vèter omninò ieiunus, & vacuus, quia aliquid cibi assumptum ante balneum fuerit, id quod aliquibus ex vsu esse docet idè Gal. cit. 1. de sanit. tuen. c. 10. & 6. de sanit. tuen. c. 7. quo loco horam ante balneum edendi, quantitatem, & qualitatem etiam cibi docet. Ratio huius corollarij est aperta ex dictis; quia uentre non omninò uacuo, uini potus mediocris non infert damna, quæ infert ieiuno corpore. Vnde intelligitur ratio, cur Galenus 5. de sanit. tuen. cap. 5. concedit seni, qui parum aliquid comederit ante balneum, potum uini albi, & quod parum aquæ tolerat, à balneo, quod polliciti sumus tract. de aqua q. 6. art. 2. corollar. 5. in fin. quia non ieiuno uentre, uinum potissimum aquosum nõ replet caput, nec symptomata cetera efficit.

2. Corollar. Quando à balneis sit utilis potus vini.

Colligitur 3. quod dictû est de uini potu à balneo, dicendum de uini potu ab exercitio. Eum scilicet, qui aliquid cibi assumpserit, ante quam corporis exercitium obierit, posse ab exercitio, ac debere, si potum appetat, bibere, & assumere potum uini diluti, & aquosi, potissimum si fuerit senex, aut debilis, aut frigida complexionis. probatur quia eadem est ratio balnei, & exercitationis corporeæ, ut constat ex Gal. de salubri dicta in tex. 12. sed à balneo, in corpore non ieiuno conceditur uini potus, ergo & ab exercitio, post aliquale assumptum cibum. Cum tamen turbatio destiterit à balneo, & exercitio, idest uehemens anhelitus est cõpositus, ut loc. cit. annotauimus, & cum à balneo, & exercitio non adest intensa satis sitis, nec corpus est natura insita, uel ascititia calidissimum, cui remedio est aque potus, ut ibidem dictum est; uel uinum dilutissimum, & frigidissimum, ut dictum est sup. q. in dilutione secundæ instantiæ.

3. Corollar. Quando ab exercitio sit utilis uini potus.

4 Corollar.
Quibus natura conueniat potus vini diluti, & aquosi inter prandium, & coenam.

Colligitur 4. inter unū, & alterum cibū, puta inter prandium, & coenam, conuenire uini potum, ubi mediocris adsit fitis, ut dictum est in corollar. præcedenti, in cōplexionibus his, quibus uini potus competit. quia hoc tempore non est omninò uacuus, & ieiunus uenter. Confirmatur, quia ut dictum est tract. de aqua q. 6. coroll. 3. aquæ potus conceditur à cibo, ubi ingens est fitis, ergo & uini potus aquosi, ubi mediocris est fitis, concedendus est, eoq; magis quod aquosi, & diluti uini præsertim frigidi potus tum aquæ uim habet refrigerandi; tum uini commoditatem obtinet, nempe celere cibi delationem, & distributionem. Atq; hanc doctrinā tum huius, tum præcedentis corollarij mirificè expressit paucis uerbis Hyppocrates lib. de salubri. dicta tex. 31. inquit (quos fitis infestat, cibos hi, & labores minuunt, ac uinum dilutum bibāt, idq; quam frigidissimum) manifestè .n. patet loqui de potu uini diluti, & frigidissimi, exhibēdo in siti post labores, & post cibos, & idcirco tum cibos, tum labor est minuendus, ne fitis crescat post cibos, & post labores, seu exercitationes; constat enim unicuique, à copiosiore cibo, & ulteriore exercitio, seu ut loquitur Hyppocrates, labore, sitim intendi, & augeri, seu intensiorem produci. Vnde constat nec etiam de uini potu uniuersaliter uerificari scholæ Salernitanæ sententiam illo uersu expressam.

Cesurafcho-
læ Salernita-
næ.

Vt minus agrotet, non inter secula potes.

Etenim ut dictum est, à cibo cum fitis infestat, est bibendum uinū dilutum, uel aquosum, & frigidissimū. Recipienda igitur, & limitanda est opinio Regiminis Salernitani, cum fitis non adest, uel certe est superficialis, & cum abunde fuerit potus assumptus; & sæpius repetitus in cibo, id quod concedunt Salernitani regiminis medici, dum inquirunt.

Inter prandendum, fit sæpe, parumquē bibendum.

An sæpe, & parū sit uinū bibendū in prandio, & coena.

Quam sententiam non esse ueram in aquæ potu, dum cibum assumimus, probatum est superiori tract. de aqua q. 6. art. 2. corollar. 4. nec etiam esse uniuersaliter ueram de potu uini, patet

patet ex dictis q. super. Cum enim complexiones sint uariæ, & aliquæ frigidissimæ, non potest his competere paruus, & frequens vini potus, sicut competit calidioribus, & temperatioribus hominibus, ut satis constat; Adde etiam nõ semper eadem cibaria assumi, sed quandoq; sicciora, & calidiora, quæ frequentiore potum requirunt; alia humidiora, & temperatiora, quæ non ita frequentem potum desiderant. Valet igitur tradita sententia vel in calidioribus naturis, vel in calidiorum, & sicciorum eduliorum esu. Vel certe illam protulit sententiam Anglorum Regi scribens schola tota Salerni, ut desuetudinem immoderate bibendi compefcerent Angli, quibus etiam rationabiliter subdit aliud dogma,

Vt minus agros, non inter fercula potes.

Cum enim sufficienter, & ad satietatem bibant Britanni in prandio, & cœna, non debent inter hæc tempora potum assumere, quod quidem bene illis præcipit Schola Salerni, ut patet ex mox dictis, sed quantum intelligo, male obseruantur Angli, tum his similes nationes plurimæ, quæ si non satis videantur lædi, beneficium hoc acceptum ferre debet potissimum consuetudini, de qua infra nonnulla dicemus.

Colligitur 5. decisio illius controuersiæ. An cibus debeat sumi ante potum, quod plures asserunt, an contra potus ante cibum capi debeat, quod alij asserunt, quorum opinioni videtur fauere schola Salernitana illo carmine.

Vt vitæ pœnam, de potibus incipe cœnam.

partimq; assentitur etiam Vallesius lib. 6. controuers. c. 5. ita inquit (cum excessus in siccitate est immodicus, incipiendum à potu est, & deinde cibo alternatim, potuque ingesto, rursus refectionem potu concludendam.) Etenim si potus sit vini, is numquam ieiuno stomacho cõpetit, ob rationes conclusionis allatæ, & consequenter à potu non debet incipere prandium, vel cœna; tunc enim ut patet aperte, ieiuno exhibetur vini potus omnino infestus; Confirmatur, quia si quando vini potus esset concedendus ante cibum, maxime esset

Quando non cõpetat vini potus inter fercula.

5. Corollar] An sic assumendus potus ante cibum, an cõtra cibum ante potum.

Numquam à vini potu debet incipere prandium, vel cœna.

casus

casus à Vallesio positus, cum scilicet excessus est in siccitate immodicus, qui fit vel ex longa inedia, velalui profluuiio, vel fluxu sanguinis, vel simili causa, verbigratia immodico labore, & motu, vt palam est medicis omnibus; sed in his casibus manifeste, & maximopere offendere vini potum, antequam cibus assumatur, & conuulsiones, & deliria producere, & similes affectus, expresse testatur Gal. 2. aphor. in aphor. 2 1. ob rationem conclusionis. ergo numquam concedendus vini potus ante cibum, tamquam proficiuus; Neque de vini potu intelligendum est Salernitanum carmen, sed vt exponit Arnaldus à Villanoua super illum versum. de potabili cibo, & liquido, qualia sunt iura pinguia, & similia, quæ potus nomine appellantur etiam ab Hyppocr. vt cõstat 2. aphor. 1 1. vbi inquit (facilius est impleri potu, quam cibo) idest liquido cibo, quale etiam est vinũ, in vera, & Galeni sententia in hunc loc. Hyppocr. sed non vtiliter accipitur à principio prandij, sicut cetera edulia liquida à principio saltem vt plurimum. conueniunt, ante alios solidos cibus, potissimum in his, qui refectiõne indigent, vt colligitur 2. aphor. 1 1. & in his qui fame laborat, vt colligitur ex Gal. 2. aphor. in aphor. 2 1. & dicitur fufius tract. vniuersali de cibo, & potu. Si vero potus non sit vini, sed aquæ, hunc cõcedimus posse ieiuno exhiberi, vt patet ex dictis tract. de aqua q. 6. art. 2. coroll. 2. & consequenter ab aquæ potu posse quandoq; incipere tum prandium, tum coenam; cum scilicet vera adest sitis, non superficialis, ut ibidem diximus, tunc ante cibum ieiunus quis potest aquam potare ad sitis causam tollendam, nisi quid aliud sit aquæ potum prohibens. Et sane sepius per æstiuos calores. Ego, & domestici mei ad mensam accessimus sitiẽtes potius, quam esurientes, & frigide potu ante omnes alios cibus modico accepto, natura docente; tum sitis desijt, tum cibi appetentia fuit excitata; qua in re medicum errorem me commississe, & ceteris concessisse, dubio animo suspicabar. nunc autem ex hac doctrina verissima libentius permittam, & mihi,

& ce-

Schola Sa-
lernitanæ
expositio.

Quando ab
aquæ potu
possit inci-
pere prædiũ,
vel cœna.

& ceteris, ac consulam etiam aquam modice præbendam ante cibos, cum in æstuosis cõstitutionibus, & caloribus homines complexionis calidæ & siccæ potissimum, ad mensam veniunt potius siticulosi, quam cum appetentia ciborum. Etenim tunc indicium est caliditatis, & siccitatis ventriculi, cui præsto est potus recentis aquæ humectantis, & refrigerantis, atq; idcirco appetentiam incitantis; quo fit vt bene ab Hippocrate aqua edax dici solet, vt fusius nostra tract. de fame, & siti Deo dâte, & Illustris. Domino, amotabimus.

Secunda conclusio. Vini potus numquàm fieri debet in multa quantitate. Est certissima apud omnes. Ex vino enim copiosiore quam par sit assumpto plurima damna oriuntur, quæ refert, & testatur Gal. 3. de temper. c. 2. vt morbus comitialis, apoplexia, tetani, conuulsiones, caros, &c. & 2. de sympt. caus. c. 2. in med. tremore corripit eos, qui se vino meraco ampliter impleuerunt, & 6. aphor. 28. podagra docet nocere multa, & potetia vina epota præcipuè ieiuno corpore; & 2. de loc. aff. c. vlt. ante fin. historiam refert pueri, his verbis (qui cum vehementi siti cruciaretur, nec esset ei aquæ copia, vinum antiquum liberaliter potauit, atq; ex reliquo tempore vigil omnino permansit, postea correptus febre, vnà cum vigilijs oborto, delirio periit) & 5. de loc. aff. c. 6. inquit (iam alios quoque vidimus conuulsione comitali ob oris stomachi vitium, correptos. cum aut non probe concoxissent, aut vini, & quidem meracioris plurimùm potassent, aut vbi veneri immodicè operam dedissent) copiosioris igitur vini potus, seu multus, seu plurimus, præsertim meracioris, non exhiberi debet; lædit enim primò vètriculum, secundo alias partes, præcipue cerebrum, quod liquido experiri licet in ebrijs, qui à vino plurimo epoto, varie delirât, & vel ad risum, vel ad nimiam loquacitatem, vel ad furorem, vel ad tristitiam fiunt præcipites; alij taciturni euadunt, alij profunde dormiunt, quorum omnium melior est conditio; sicut pessima è contrario est illorum, quorum meminit Hippocr.

2. Cõclusio.
De quantitate potus vini.

De ebrijs.

5. aphor.

Tertia dies
est vltimus
terminus
crapulæ.

Obiectio.

Responsio.

Vinum dilu-
tum somnū
conciat.

Prima regu-
la parcus,
vel libera-
lius bibendi
vinum.

3. aphor. 5. inquiens (si ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut vbi ad horam peruenerit, quo soluuntur crapulæ, vocem recuperet) in quæ lo, ex Galeno omnino legendo notandum est, tertiam diem crapulæ esse vltimum terminum, in qua si neq; febricitare, neq; loqui anticipauerit ebrius, conuulsus moritur.

Obijcies, Idem Galenus 1. de sympt. caus. c. 8. ante med. somnum conciliari docet in ijs, qui plusculum vini biberunt, non igitur semper est malus vini potus in magna mensura.

Respondetur magnam mensuram, seu quantitatem excedentem potus vini duplicem debere distingui. alteram, quæ legitimis & naturales terminos potandi excedit, & hæc semper præua est, & inhibenda, & de hæc loquitur nostra cōclusio. Aliam vero, quæ intra legitimis bibendi terminos consistit; naturaliter enim quidam ampliore vtuntur poculo, alij minore; & varijs temporibus nunc liberalius, nunc parcus bibunt, & hæc magna mensura, quæ nõ excedit debitos terminos, quandoq; est concedenda, & de hæc loquitur Galenus loco in obiect. cit. potissimum si vinum sit dilutū, à quo somnū conciliari docet Galenus 2. de loc. aff. c. vlt. ante fin.

Sane regula parcus bibendi, vel liberalius, ex pluribus desumi potest. Primo, quidem ex anni temporibus. Sicut enim autumno meracius, ita etiam parcus bibendum est; hyeme vero meracissime, & parcissime est bibendum. Veris autem tempore amplius potandum est, & dilutius; æstate tandem poculis multo dilutissimis, & plurimis vtendum est. quæ doctrina est expressa Hippocratis de salubri diætæ tex. 2. 3. 4. Ex quibus locis colligitur hæc manifesta probatio. Autumno incipiunt corpora frigesieri, & humectari, & consequenter aggregari frigida, & humida superfluitates, quæ hyeme frigidissima, & humidissima magis frigide, & humida acervantur, ergo ratio potus, de qua nunc agimus, debet esse, quæ contrariam alterationem faciat, prohibeatq; horum excrementorum prouentum; tale est vinum meracius, & parcus

parcius autumno, meracissimum hyeme, & parcissimum, ut satis patet. Amplius vere incipiunt calefieri, & esiccari corpora, unde calidiorum fit proventus excrementorum, ætate autem corpora calidissima, & siccissima redduntur, & pariter excrementa. igitur vere dilutius, ampliusq; potandum est, ætate dilutissime, & copiosissime; ita enim caliditati, & siccitati nos obsistere ratione potus, quis est qui ignoret? Illud autem monet Hyppocr. loc. cit. tex. 3. paulatim debere fieri non subitam mutationem potus. Atq; ex hac doctrina patet

Secundam regulam parcius, vel liberalius bibendi, desumendam esse, ex complexionibus corporum, siue natiuis, siue ascititijs. scilicet calidioribus, & siccioribus exhibendum esse dilutius, & copiosius; frigidioribus vero, & humidioribus parcius, & meracius; sicut enim in anni temporibus calidioribus, & siccioribus pocula debent esse plurima, & valde diluta, contra in anni temporibus frigidioribus, & humidioribus bibendum est meracius, & parcius; ita pariter ob eandem omnino rationem dicendum est de complexionibus calidioribus, & frigidioribus. Hac eadem regula tractanda videtur corpora, vel desidiosa, vel in frigidis locis degentia, quibus conuenit ob allatam rationem vinum meracius, & parcius; contra vero si satis se exerceant, vel calidis balneis vtantur, vel in calidis viuant regionibus, vel calidiore vtantur cibo, quibus diluta magis & copiosiora, seu frequentiora conueniunt pocula, quam regulam minime obseruari audio à frigidissimarum regionum incolis, puta Gallis, Germanis, Anglis, & à quamplurimis ex hac patria Neapolis, qui, de patrijs nunc loquor, iure merito cum plurimis afficiantur morbis longis, & noxijs, certe podagra hac de causa infestantur potissimum, quod vino plurimo vtantur.

Secunda regula.

Dices, Hyppocrates lib. de salub. diætâ tex. 30. hanc habet sententiam (at qui cibos postidie eructant, & si præcordia eleuâtur, &c. vinum bibant meracius, & largius) quibus patet non esse verum quod asseruimus, frigidis complexionibus,

Instantia:

Q de

Diludo :

de quibus loqui hoc loco Hypocratē, patet legēti, compe-
tere vinum meracius, & parcius. Respondetur nolle Hypo-
cratem hoc loc. simpliciter ex vsu esse vinū meracius, & lar-
gius, sed in his qui cibos postridie eructant : qui parum de-
bent idcirco cibi affumere, quia non valent concoquere, &
ciborum respectu possunt largius, & meracius bibere, à vino
enim meraciori calefit corpus, eoq; magis, si aliquantulum
largius acceptum fuerit; quam doctrinam esse verissimam,
patet ex iisdem verbis, quæ subdit Hypocrates post allata
in obiectione, sic enim subdit (cibi vero minus sumant hoc
tēpore, liquet enim præ imbecillitate, & frigiditate vētrem
non esse ciborum multitudini parem concoquendæ.)

Tertia regu-
la.

Tertia regula parcius, vel liberalius bibendi, desumitur
ex consuetudine. Hanc manifeste docet Gal. 7. meth. med.
c. 6. ante fin. vbi plura docens seruanda in victus ratione, in-
dicatione sumpta à consuetudine, inter cetera sic habet (bi-
bunt quoque alij calidum, alij frigidum, & vinum vel libera-
liter, vel parcius, vel omninò nullū, vel hoc genus, vel illud,
ad ea igitur reducendus quisq; est, quibus insuevit) quā can-
dem doctrinam docuit Hypocr. de rat. vict. par. 2. tex. 33. &
34. in quæ loca Galenus bis repetit, consuetudinem pluri-
mum posse, eiusq; subitam permutationem corpori non par-
uum afferre detrimentum, quod etiam docet in 6. de morb.
vulg. com. 2. in tex. 26. hæc habens verba omnino memoriæ
tenenda (à prauis vero consuetudinibus quosdam ad cōtra-
rias subito traducere conantes, non modico errore tenētur,
quandoquidem neque ipsas negligere, neque subito tradu-
cere conuenit, sed paulatim, & ipsas interquiescere permit-
tendo.) Hinc inferas ne per acutos quidem morbos, Anglos,
Germanos, Gallos, aliosq; vini potores esse ad aquæ potum
subito permutādos, sed vel vini diluti magis, magisq; aquosi,
quod etiam largius eis erit concedendum. semper enim cō-
donandum consuetudini, 1. aphor. 17.

Pulchra
quædam ex
Galeno de
cōsuetudine
seruanda in
potus quali-
tate, & quā-
sitate.

An vini po-
tores per fe-
bres sint p-
mutandi ad
aquæ potū.

Quarta re-
gula.

Quarta regula bibendi parcius, vel largius, desumenda

est

est ex alui siccitate, vel humiditate, huic .n. potus parcior, illi largior conuenit, vt docet Gal. 4. aphor. in aphor. 83. in-
 quiens. (in quibus enim supra modum humida aluus depre-
 henditur, ijs potum minorem exhibebimus, ac praeterea illi
 viam ad vesicam parabimus; in quibus vero siccior, & plus
 dabimus potus, & distributione quantu fieri poterit prohi-
 bebimus. Rationes tum huius regulae, tum praecedentis con-
 sideranti facile innotescunt, & a nobis afferentur alibi.
 Has autem omnes regulas paucis statuit Gal. 1. de arte cu-
 rat. ad Glauc. c. 3. ita inquiens. (sed & vinum potare, quan-
 tum possunt conuincere, sunt permittendi. mensurae autem
 ratio, quemadmodum in alijs omnibus, ex viribus, & aetate
 sumitur aegrotantis, nec non & ex naturali temperatura, &
 praeterea ex consuetudine, & anni tempore, & regione, atq;
 alijs huiusmodi) quae etiam inspicienda sunt in qualitate
 vini potandi, vt constat ex cit. loc.

Habentibus
 aluum sicca.
 largior po-
 tus exhiben-
 dus est.

QVAESTIO DECIMAQVINTA.

*An in calidis intemperiebus, & in febribus
 conueniat vini potus.*

IAm accedimus ad explicandum usum potus vini in aegris
 corporibus, ac laborantibus potissimum calida intempe-
 rie, & febre; cuius difficultatis tanta est inter medicos,
 non solum diuersas ciuitates, sed easdem incolentes, dissen-
 sio, vt teste Io. Zechio libello de curandi ratione in Vrbe, in
 sua epist. & in praefat. sanctissimo Pontifici Clementi Octa-
 uo placuerit in sacro Palatio inter cetera de hac re, nempe
 de vino febrientibus exhibendo, audire inuicem disputates,
 siue consultantes Excellentissimos Medicos, Io. Zechium
 Bononiensem, & Hieronymum Prouenzalem Neapolitanu,
 sacrae insuper Theologiae Doctore, ob cuius scientiae merita

Q 2 à Sum-

à Summi Pontificis Clementia paulo post Archiepiscopus Surrentinus creatus fuit. De hac igitur controuersia, ut quid re vera sentiendum sit, primo definiatur, sit nostro de more.

j. Conclusio.

Prima Conclusio. In qualibet intēperie calida præternaturam, & in qualibet febre, inspecta sola intemperie calida, & febre secundum se, seu ut febris est, nulla ratione conuenit vini potus, licet aquosi, & debilis. Hanc conclusionem puto ita euidentem, & certam, ut nō valeam mihi persuadere, posse aliquem medicinæ professorem ab ea dissentire, &

Probatio.

Probatūr manifesta demonstratione in hac materia. Contrariorum contraria sunt remedia, sed intemperiei calidæ, seu febrili est contrarium, quod est virtute calidum; ergo vinum non est vtile in febribus, nec febrium, alteriusue calidæ intemperiei præternaturam potest esse vtile remediū, & consequenter non conuenit.

1. Cōfirmat.

Confirmatur primo, quia ut dictum est q. 13. in satis calidis intemperaturis, etiam in sanitatis latitudine existētibus, non conuenit vini potus iuxta veram, & Galenicam doctrinam ibidem probatam; ergo multo minus in calidis intemperaturis, & morbofis, ac febrilibus conueniet vini potus, licet aquosi, & minime omnium calidi.

2. Cōfirmat.

Confirmatur 2. quia ut demonstratum est tract. de aqua q. 7. art. 1. in febribus maxime conuenit aquæ potus, pariter in calida intemperie vetriculi, hepatis, & similium partium; ergo aquæ vinum viribus, & natura contrarium, non conuenit in febribus, & calidis morbis, & intemperaturis secundum se inspectis, & ut calidis.

Explicatio Galenicæ auctoritatis.

Atque iuxta hanc conclusionem putandum omnino est loquutum Galenum 8. de composit. pharmac. secun. loc. c. 7. post princ. inquentem (vinum conuenientissimum est citra inflammationem, aut erysipelas, aut abscessum, aut calidam intemperaturam ægrotantibus; Nam & nutrit, & cōcoquit, & roborat, & putrefactioni resistit, & si intemperies ex humiditate facta sit, & frigiditate, eam citra omnē molestiam, & securè perfanat.)

Obj.

Obijcies vinum præcipuè aquosum minimam habet vim calefaciendi, ergo illud exhiberi potest, & debet etiam febre inspecta, & quolibet febrili morbo, seu calida intemperie præternaturam. antecedens clare patet ex dictis q. 5. Consequentia probatur. Numquam à remisso augetur, & intenditur id, quod est intensioris gradus, vt constat ex physicis; sed febris, & intemperies quælibet calida præternaturam est intensa satis, ergo non potest intendi à vino aquoso debilitate calefaciente, & consequenter non est denegandum in febribus, quas non potest augere.

Respondetur negando consequentiam, & ad eius probationem dicendum, veram esse, & vera docere; non intendi à remisso intensum, verum non idcirco debere concedi vina aquosa calidis intemperiebus, & morbis, & febribus vt sic, scilicet ipsis tantum inspectis, vt loquitur conclusio: à remisso enim intensum eiusdem speciei saltem fouetur, & conseruatur, & consequenter calida intemperies præternaturam, ex vini aquosi potu licet per se nequeat augeri, & intendi ob allatam rationem, certe fouetur, & conseruatur, vt facile ex alia causa crescat, & vigeat; morbos autem non solum ne crescant, medicus debet inspicere, sed ne conseruentur, & perseuerent iidem, & vt diminuantur, & aboleantur tandem: cui rei impedimèto sunt vina aquosa in casu, de quo agimus. Atq; ob hanc rationem Galenus de rat. vict. in acut. com. 3. in tex. 4. inquit (prauum autem febrili auxilium est vinum fuluum, quod vehemèter calidum sit) & paulo post de vino loquens aquoso, subdit (quod ceteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur) quod fere idem habet de vinis aquosis in tex. 8. inquires (cum febrientibus quam cetera omnia sint minus noxia) quæ verba sunt diligenter perpendenda. de vino enim fuluo, & acri, & vinoso docet prauum esse auxilium febris, quia vehementer est calidum, quod scilicet caliditatem febris possit per se augere; de vinis vero aquosis esse minus noxia, & magis innocentia, quia nequeunt

febrem

Responsio.

Cur vina aquosa non debeant concedi febribus vt sic.

Infantia.

Haec speculationes inferunt nauſeā medicis, qui physicam aſpernantur.

Obiatio.

febrē augere, at febrē quoquo pacto fouent, vt explicatū eſt. Instabis, quod eſt remiſſe calidum, eſt intēſe frigidum, & contra quod intēſe calidum eſt, eſt etiam remiſſe frigidum. tota .n. latitudo gradualis debet expleri, vel ex vnica qualitate, vt cum ſumma eſt caliditas, & vt octo in materia; vel ex duabus contrarijs qualitibus, vt cum in materia eſt æqualis tum caliditas, tum frigiditas, vel inæqualis, maior ſcilicet frigiditas quam caliditas, vel contra, vt conſtat ex phyſicis. Sed vinum aquoſum eſt debiliter & remiſſe calidum, ergo eſt valenter, & intēſe frigidum, & conſequenter conuenit contra intemperaturas calidas, & febres ſecundum ſe ſpectatas remouendas. Reſpondetur vinum aquoſum eſſe remiſſe calidum non per actualem calorem, ſed per virtualem, ſeu potentialem; ratione enim actualis caloris, & temperiei ſiſe habet, ſicut cetera vina ſiue nouella, ſiue vetera, ſiue acria, ſiue dulcia, vt patet experientia. De his autem quę ſunt remiſſe calida virtute, & potentia, non verificatur doctrina inſtantię allatę, eſſe intēſe frigida virtualiter. Neq; etiam verum eſt, quod eſt intēſe calidum vi, & facultate, eſt etiam remiſſe frigidum potentialiter; vt ſatis patet experientia, & ratione; Neq; enim dantur hæ duę virtutes calefaciendi, & frigeſaciendi, v.g. in eodem ſubiecto, ſicut dantur in eodem caliditas, & frigiditas actualis, vt bene docet inſtantię argumentū, cuius corruiſtum prima, tum ſecunda conſequentia, vt patet conſideranti, & intelligenti; vinum enim aquoſum quia virtualiter eſt remiſſe calidum, non eſt idcirco intēſe virtualiter frigidum, nec conſequenter contra intemperaturas calidas, & febres ſecundum ſe ſpectatas bonū remediū.

ſ. Cōcluſio.

Secunda conſcluſio. In calidis intemperaturis præternaturam, & in morbis febrilibus exhibendum nō raro, ſed ſepius eſt vinū, non quidem ratione febris, ſed ob alias cauſas, quę magis vrgent. Ab hac conſcluſione pariter non eſt putandū medicos diſſentire. Eſt enim apud omnes receptum, in morbis curandis non ſolam eſſe indicationem morbi amouendi, ſed

sed etiam virium seruandarum v. g. quæ multoties contrariū indicant, & postulant ab eo, quod indicat morbus, & febrilis intemperies, de qua est nunc sermo, cuius respectu licet non esset vinum exhibendum, hoc tamen exhiberi debet ob alias causas, quam doctrinam Galenus sæpissime tum alibi, tum primo ad Glau. c. 14. init. his verbis expressit (quæ vero cum accidentibus sunt, non æque simplicem exigunt curationem, at pro viribus metiendum est, quanta sit febris, quantumue ex accidentibus periculum immineat, atq; ad id, quod vehementius, ac difficilius est, intendendum, non posthabita omnino etiam alterius cura.) Probatur igitur cōclusio afferendo causas, propter quas vinum est exhibendum in calidis, & febrilibus morbis, Galeno docente, & ratione attestante.

Probatio.

Primo igitur febrientibus corporibus, & calida intemperie affectis conuenit vini potus si virium adsit iactura. Probatur expressè ex Galeno 11. meth. med. c. 9. circa med. vbi putridæ tradens curationem per potus, balnea, inunctiones & c. sic inquit. (at si mediocris est febris, & vires non valide, sed cum notis concoctionis, ijs, qui ita se habent, balneum prodest, & vini potio, tum vero ex vnctionibus eæ, quæ rarefaciunt, idq; multo magis cum ambiens est frigidum.)

An in febribus cum viriū imbecillitate cōpetat vini potus.

Confirmatur primo idem, si febris fiat, & ortum habeat à vigilijs, aut aliquo animæ affectu, puta ira, mœrore, tristitia cogitatione, quia hæ omnes causæ vires deijciunt, & debilitant; & in his casibus vinum est exhibendum, Galeno ex professo docente 1. ad Glau. c. 3. vbi etiam notat non iræ, seu furoris tempore, sed quando ab ira, & furore omnino quieuerit æger, debere vinum concedi.

An in febribus ex vigilijs, ira, mœrore, tristitia, cogitatione, cōpetat vini potus.

Confirmatur 2. Etenim ob hanc eandem rationem Galenus 8. meth. med. c. 3. in febrientibus ex mox dictis causis, & amplius ex refrigeratione, vstione, curis, lassitudine, hoc est corporis nimio motu, quæ omnes causæ etiam, vt patet, vires fatigant, & deijciunt, non vult denegandum esse vinum aquosum, & Hippocratis auctoritate vtitur, quod non solum

An in febribus ex refrigeratione, vstione, curis, lassitudine, cōpetat vinum.

in.

in diarijs, sed in acutis febribus vinum dederit bibendum. Et hoc dogmate utitur idē Gal. 10. meth. med. c. 4. actu curans febrientes natura calidos siccos ex sollicitudine; motu corporis &c. eis tum cibum, tum vinum exhibens in ipsa accessione, ut patet per legenti loc. cit. 10. meth. 4.

An in febre
cū forti euacuatione
cōperat vini
eo. us.

Confirmatur 3. quia propter eandem rationem si febris fuerit vnā cum aliqua forti euacuatione, vel simili causa, virtutem deijciēte, dandum est vinum, etiam si adsit deliriū, mentisq; aberratio, & lassio, in quibus secūdem se prohibetur vini potus, ut dicetur. quod expresse docuit Hyppocr. 4. de rat. vict. tex. 41. dū inquit (quibus per febres alius liquida est, & mens turbata, &c. his ita habētibus si venter liquidus fuerit cōtabefaciens, sorbitiones frigidiores, crassioresq; exhibendas esse puto, potusq; qui siltant, vinosioresque, vel etiā astringentiores.) Vnde colligi potest ratio, Cur in pleuritide post euacuationem à medicamento purgante concedatur vinū aquosum ab Hyppocr. de rat. vict. in acut. par. 4. tex. 37. quod fere etiam repetit Gal. in Hyppocr. de rat. vict. com. 1. in tex. 34. quia ab euacuatione à medicamento purgante facta, virium reficiendarum adest necessitas, quod est notandum in praxi.

Cur in pleu-
ritide, à me-
dicamento
purgante,
concedendū
sit vinum.

40

Confirmatur 4. ob eandem enim rationem, in animi defectu, & exolutione, & in morfu oris ventriculi, etiam si adsit febris, vinum est exhibēdum, & calidum vinum, ut fuse Gal. legendus docet 1. ad Glau. c. 14. & nos infra distinctius prosequemur. Clarissime igitur constat ex his, virium ratione, si debiles sint, etiam si adsit febris, debere exhiberi vinū, quod & vires reficit, & velocissime, ut determinatū est supra q. 2. & q. 3. concl. 1. maius enim periculum imminet ex virium iactura, quam ex febre, ut constat medicis, & virium semper est habenda custodia, & prima omnium indicatio in curandis morbis, à viribus est desumenda. Sed contra,

Dices, qd Gal. 7. meth. med. c. 6. de vini potu loquēs, inquit (quādo uno hoc in potu utēdū cēseo omnibus, quibus refici corpus

corpus est opus, modo non febricitent) quare in febre cum virium iactura denegatur vinum per Galenum. Respondetur Galenum iuxta huius obiectionis consequentiam non rectè intelligi, & explicandum esse, vel de puro vini potu, quo vti debent, qui sunt reficiendi, quo non possunt vti febrientes, qui & diluto vino, vel alternatim vino aquoso, & aqua sunt custodiendi, illo ad vires reficiendas, hac ad febrem remittendam; atque hunc sensum habent expressa Galeni verba, (quando vno hoc in potu vtendum, &c.) vel de febre admodum incendente, & ardente, in qua viribus existentibus debilibus quidem, sed non admodum, vini potus non est concedendus, potissimum sinceri, & solus, de quo hic Gal. loquitur; atque hæc expositio conformis est maxime Galeno eodem 1. 1. meth. 9. dicenti, si mediocris est febris, & vires non validæ, prodest vini potio, &c. Ex quibus patet inspiciendâ esse febris magnitudinem, & mediocritatem, & virium maximam vel minorem debilitatem pro vino exhibendo, in maxima enim iactura semper vinum cõuenit, quod velocissime nutriat, etiam si febris sit incedens maxime, in mediocri vero debilitate, & imbecillitate vinum prohibetur à febre ardente admodum, mediocriter vero se habente febre, conceditur, vt ex Gal. aperte colligitur.

Secundo in calida intèperie, & in febrilibus morbis exhibendum est vinum ratione consuetudinis. cuius nõ secus ac virium, ac propriæ naturæ habenda est ratio, vt pluries in superioribus diximus, & Hyppocrates sepe docet, potissimû de rat. vict. in acut. par. 2. à tex. potissimum 20. vbi ea vtitur ratiocinatione. Sani læduntur in repentina victus mutatione, ergo multo magis lædentur ægroti, multoq; magis qui acutis infestantur morbis. Et tex. 21. sic inquit (quod vitiosus victus cibi, & potus semper sibi similis ad sanitatē tutior sit, quam si quis subito ad alterum, vel meliorem se transferat, facile discitur, intelligiturque) quæ sententia clarissima est, & probatur ab Hyppocrate per plures sequentes textus,

An in febribus ratione consuetudinis sit concedendum vinum.

Pulchra quædam ex Hyppocrate de consuetudine seruanda in potu.

R qui

qui sunt omnino perlegendi, potissimum tex. 33. vbi cibos, & potus cōsuetos haudquaquam bonos, melius tolerari docet quā cibos, & potus bonos, & insuetos, & tex. 34. vbi expresse non laudans subitā permutationem à uini potu ad aquā potum, uel cōtra. sic inquit (adhæc quid faciant uini, & aquā potationes præter consuetudinem in aliud subito translate, quid dilutum item uinum, meracumq; repete pota, &c.) Subditq; paulo post. (præterea quid uinum album, nigrumque præter solitum mutata, &c.) Ex quibus omninò certissimum ob Hyppocratis auctoritatē citatis locis, & Galeni ibidem; tum ob uerissimas experientias, quæ in dies obseruantur, & Hyppocrates testatur cit. loc. tum rationes, quas Galenus docet lib. de consuetudine omnino firmum remanet in acutis febrilibus, & calidis morbis non esse cōsuetis inhæbendum uinum, quod

An in febribus ratione annexi n. orbi sicci, sit cōcedendus uini potus.

Tertio nō debet prohiberi in febribus; Cū febrī annexus sit morbus aliquis sicciior; Ita manifeste docet Hypp. de ratione uict. in acut. par. 1. tex. 22. inquit (nēpè si morbus sit sicciior, &c. mulsam, uel uinū, utrum magis auxiliaturū putaueris, propinare cōuenit, &c.) quo loco plurimorū morborū siccorum explicationem, & declarationem Galenus tradit, & pleuritidem siccam vocat, item peripneumoniam, & morbos omnes, qui tum pulmones, tum asperā arteriam infestāt, cum nihil ab affectis expuitur partibus, illisq; conuenire uel mulsam, uel uinum, tamquam hæc quam aqua magis humectent; vnde constare potest hoc loco debere intelligi uinum dulce, iuxta ea, quæ dicta sunt sup. q. 8. conclus. 3. obiēct. 2.

Infantia.

Dices si hæc doctrina esset vera, Galenus non denegaret uinum in marcore, lib. de marcore cap. ultimo ante finem.

Dilutio.

Responderetur Galenum in torrido solum marcore, qui fit à febre ardentissima, uinum fugiendum esse docere, esse autem admodum proficuum in marcore frigido, & aliquātisper inuare syncoposum marcorem, cuius disparitatis rationem subdemus paulo infra.

Quarto.

Quarto non denegandum, sed exhibendum est uinum in febrilibus morbis, ratione humoris crassi, & lenti. Probatur Gal. auctoritate qui 1. ad Glau. c. 11. docens omnia, quæ quartanæ febrî conueniunt, ab initio usque ad statum, de uino loquens, sic habet (uino utendum est autem albo, ac tenui, ac mediocriter calido.) Cuius certe rei ratio alia non est, nisi quia in quartana febre fugienda est uictus ratio refrigerâs, & incrassans humores; quamobrem inquit Galenus arcêdos esse quartanarios à carnibus porcorum, & omnibus edulij, quæ tenacia sunt; item utendum esse piscibus molli carne præditis, & nihil tenax habentibus, sed hanc uim habet uinum album tenue, ac mediocriter calidum, ut patet ex dictis sup. q. 4. ergo hoc uinum conuenit in febre quartana ratione crassitiei, & tenacitatis humoris; quod idem dicendû in ceteris febrîbus à similibus humoribus crassis pendentibus, potissimum in quotidiana, pro qua curanda Galenus 1. ad Glau. c. 12. ut cõstat perlegenti, iubet à principio, & primis diebus utendum esse ijs, quæ possunt urinam ualide ciere, & uniuersum rotius uictus caput debere esse ad incidendum efficacius; Vnde colligas eodem uini potu albi tenuis, uerum magis aquosi quam in quartana, debere nos uti in febrîbus tertianis, à medicis spurij, seu nothis dictis, ut in continua tertiana notha, quod diserte docuit Gal. 8. meth. med. c. 3. ante med. inquiring. (Vinum uero ipse conscius es omnibus me eiusmodi naturis concedere, sed quod tum a spectu, tû uiribus sit aquosum, id enim ad omnia utilius quâ aqua est, utpote quod & concoctionem iuuet, & urinas, ac sudores prouocet; constat autem, & Hyppocratem non in diarijs modo febrîbus, uerum etiam in acutis, ex ijs, quæ de acutorum uictu prodit, uinum dare) quibus nil claritû in Hyppocratis, & Galeni sententia legi potest; in febrîbus scilicet, quæ pendent ab humoribus crudis, & crassis, uinum album aquosum esse utile, quod concoquat, & attenuet, & idcirco urinas moueat, & sudores, quod utile est in febrîbus.

An in febrîbus ratione humoris crassi cõueniat potus uini tenuis ut in quartanis, quotidianis, & tertianis nothis.

An uinum aquosum sic ceteris uilius in febrîbus.

Confirmatur quia eodem Galeno teste 8. de compos. med. local. c. 7. uinum nutrit, & concoquit, & roborat, & putrefactioni resistit; qui omnes effectus sunt utiles febriētibus salte quamplurimis, quinimò necessarij in casibus omnibus alatis, ergo in illis non erit denegandum uinum aquosum.

Dices Gal. 1. ad Glau. c. 9. tradens curationem tertianæ sic habet (à uino uero antequam morbus concoquatur, omninò abstinendum, at ubi concoqui ceperit, dandum ab initio tenue, aquosum, & paucum, ubi autem iam prope est ut morbus soluatur, amplius est offerendum) quæ doctrina est contraria proxime dictis à nobis, ex humoribus scilicet crudis, & crassis febriētibus concedendū uinū etiā à principio.

Respondetur non esse contrariam Galeni doctrinam hoc loco traditam, hic enim agit de uino exhibendo in tertiana exquisita, quæ ex calidissimis natura, & tenuissimis pendet humoribus, nempe bile flaua sincera; nos autem loquimur de febre pendente uel à melancholia, seu pituita, crassis, & frigidis natura humoribus, ut in quartana, & quotidiana, uel à bile flaua, pituita etiam & melancholia admixta, ut in tertiana notha, in quibus conuenit etiam à principio uinum aquosum, quod hæc febres longiores sunt, & uires longiori tempore debent laborare, & consequenter conseruari debent ne prosternantur, amplius humores habent, quæ ulteriori indigent attenuatione, quæ duo non adsunt in tertiana exquisita, quæ breui perdurat tempore, & ab humoribus pendet tenuissimis, & est ex ardentium genere. cui tamen, cum apparet coctio, uinū conceditur aquosum à Galeno, quod tunc temporis uiriū incipiat urgere aliqualis necessitas, nō quod cruditati uinum obsit, profit autem coctioni, hoc .n. est omnino falsum simpliciter, prodest .n. uinum cruditati humorū crassorum frigidorum, obest uero cruditati humorum calidissimorum, & biliosissimorum, qui refrigeratione, & attemperatione indigent, non attenuatione, cum sint tenuissimi.

Atq; hoc idem, quod dictum est de uino exhibēdo in febribus.

bribus ratione humorum crassorum, dicendum pari ratione est, ratione ætatis senilis, complexionis frigida, siue totius, siue partis alicuius, eoque magis si sit pars præcipua u.g. Iecur, uentriculus, Item ratione temporis anni frigidi, & regionis frigida. propter quas omnes causas unum conuenit in febrientibus, nisi quid prohibeat, ut dicemus. Quam doctrinam expressis uerbis docet Gal. 1. ad Glauc. c. 14. & confirmant ea, quæ diximus sup. q. 13. potissimum; & hæc spectant Hyppocr. uerba 2. de rat. vict. tex. 36. (conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; modum, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu consuetudinem non in cibis solum, verum in potionibus) in quibus omnibus rite noscendis, & memoria tenendis, oportet medicum perspicacem esse, & se laboriose exercere, ut perfectus euadat; quod nouit, docuit, & testatus est Galenus in hunc loc. Hyppocr. rationem inquirens. Cur tum deteriores, tum meliores medici reperiantur, quamuis eadem didicerint. eamq; assignat; quia alij sunt perspicaciores, laboris amantiore, exercitatiores, tenaciorisq; memoriæ: contra alij sunt hebetiores, segniore, minus exercitati, minusq; valentes memoria. quibus vitij arguendi videntur ij, qui vel indifferenter febrientibus omnibus vinum concedendū autumāt; vel cōtra sine distinctione febrientibus aduersissimum vinum esse pronunciant. pro quorū opinione

An ratione ætatis senilis, complexionis, anni temporis, & regionis, frigida dandū sit vinum in febribus.

Cur medici alij sint meliores alijs, quāquā eadem didicerint.

Obijcies 1. Vinum prohibetur in temperaturis calidis sicis valde, licet sint in sanitatis latitudine, quibus concedenda est aqua, ut constat ex dictis supra q. 13. & tract. de aqua q. 6. art. 1. ergo multo magis prohibendum in corporibus febrilibus, & præternaturam calidis.

1. Obiectio

Respondetur non leuem videri huius vim argumēti, quod contra se proponit, & soluere conatur Galenus, & tandem non soluit 8. meth. med. c. 3. ita inquit (at in sexto epidemion siue ipse sit, siue Thessalus eius filius, vinum calidis temperamentis prohibet, idq; non modo cū febricitant, sed etiā per sanitatem; quippè in calida natura suadet tum refrigerationem,

Respondet

rationem, tum aquæ potionem, tum quietem; Nisi forte copiosius utendū esse aqua, quam vino, huiusmodi naturis suadere cum dixeris, quemadmodum nonnullis placet. Hoc igitur seorsum per se disquiratur) vnde patet Galeni responsio, quam alijs tribuit, cui nec videtur acquiescere, dum inquit, seorsim disquiratur. nec alibi adhuc inueni in Galeno hanc disquisitionem huius difficultatis; quæ facillime tolli videtur ex dictis à nobis tum 1. tum 2. conclus. scilicet ratione temperiei calidissimæ secundum se, & febrilis caliditatis secundum se, denegandum esse vinum, & hæc ratione optime concludere argumentum; ratione verò virtutis debilis, consuetudinis, crassitiei humorum, ætatis senilis, frigidæ complexionis ventriculi, vel alterius partis, vel totius, anni temporis, &c. conuenire vini potum, vt demonstrauimus; quod hæc circumstantiæ, quæ omnes virtutem respiciūt, magis vrgeant, quam febris indicatio, vt explicuimus.

Obiectio. Obijcies 2. Vinum vrinam cient, sed quæ vrinam cient, sunt calida, ergo non conueniunt in febribus.

Responsio. Respondetur vrinam cientia esse duplicis generis, alia leuiter, quæ tenues succos gignunt, detergent, & attenuant sine calefactione, aut sanguinis liquatione, quale est vinū potissimum aquosum: alia vrinam cient valenter sanguinem,

Quænam vrinæ scientia non conueniat in febribus. calefaciendo, & liquando, & de his valere dicere, non conuenire in febribus, in quocumq; tempore exhibeantur, siue in principio, siue augmento, vel statu, vel declinatione; non de illis, quæ quocumq; tempore præbeantur, cōducunt, casibus exitentibus, de quibus supra. Atq; hæc doctrina clarè colligitur ex Gal. 4. de sanit. tuen. c. 4. propè fin. vbi vinum tenue album concedens in lassitudine vlcerosa cum admixta copia crudorum humorum, subdit de valenter cientibus vrinam. hæc verba. (quæ vero vrinam cient, hoc casu non probo, maximè quæ præualētia sunt ex his, & sanguinè calfaciunt, ac liquant, quippè quod probe est concoquendum, huic tanta adhuc vexatio non conuenit) multo magis igitur in febribus

bus

bus valenter scientia sunt prohibenda. Vnde nil contra allas doctrinas in conclusionibus, vt patet intelligenti.

Obijcies 3. quia Galenus expresse negat vini potum in febribus concedendum 1. ad Glau. c. 14. his verbis. (sed aduertendum est, an aliquid sit quod prohibeat huiuscemodi exhibitionem; veluti si vnum ex visceribus inflammationem patiatur, aut caput vehementius doluerit, aut passio aliqua, quæ delirare cogat affuerit, aut febris incendens in morbo crudo, magna enim, & quasi insanabilia ex potu vini in huiuscemodi affectibus nocumenta proueniunt)

3. Obiectio.

Respondetur hoc loco Galenum nobis non obstare, sed confirmare secundam conclusionem, tradit enim casus, in quibus, per febres vini potus est inhibendus; quando scilicet vehemens est capitis dolor, quando adest delirium, & febris est incendens, cum inflammatione partis principis, vel visceris, quod nos amplectimur, & seq. q. probabimus. Neq; enim semper volumus febrientibus vinum esse concedendum, sed urgente virium necessitate, consuetudine, ætate, & alijs causis, de quibus etiam egit Galenus loco cit. in obiect. Illud autem, quod hic habetur ex Gal. de febre incendente in morbo crudo, tripliciter intelligi potest; vel in morbo crudo, idest succis existentibus crudis, puta pituitosis, quod contingere potest in febre ardente ex pituita salsa, in qua quia fitis est incomescibilis, conuenientior idcirco est aqua; & bene à Galeno inhibetur vinum; Vel in morbo crudo, idest cum signis crudæ vrinæ, v. g. albæ, tenuis, aquosæ, cum tamen humores sint biliosi, qui ad caput tēdunt, vel ad internam partem aliquam inflammata; & hac ratione bene etiam Galenus decernit in incendente febre cum morbo crudo, non debere dari vinum, quia imminet delirium, vel incrementum interne inflammationis, & acutę. Vel tertio, in morbo crudo, idest succis existentibus calidissimis, & tenuissimis præternaturam, qui idcirco non attenuatione, sed incrassatione indigent,

Responsio.

Quando in febribus fit prohibendus vini potus.

An in febre incendente cōueniat vini potus.

Triplicis ratio cruditas in febre incendente.

gent, & crudi sunt, non cruditate per diminutionem caloris, & frigiditatem, sed per excedentem caliditatem, quæ nidulenta dicitur cruditas, quæ est maximè propria febrium ardentium, è quorum numero sunt tertianæ exquisitæ, vt constat ex dictis à nobis nostra tract. de febribus q. 9. art. 1. not. 3. Et in hoc morbo crudo hac ratione vinum quodlibet vel quia est calefaciens, vel calorem fouens, & attenuas, rationabiliter prohibetur, vt paulo supra hac eadem quæstione dictum est de tertiana exquisita.

Atque iuxta hanc expositionem intelligenda sunt alia, si quæ legantur Galeni loca inhihentia vinum in febribus, intelligendum scilicet esse de febribus ardentibus, & admodum incenditibus, nõ de febribus mediocribus, in quibus potest exhiberi vinum, vt manifestè habetur 11. meth. c. 9. Vel certe intelligendus est Galenus de vino admodum acri, quod prohibetur, vel de admixto cum esiccantibus, & acris medicamentis, cum quibus nõ debet exhiberi in febribus, quibus huiusmodi medicamenta, cum opus fuerit, vtilius exhibentur ex aqua, vt patet intelligenti. Et iuxta hanc vltimam doctrinam Galenus vinum prohibet in febribus 7. de simpl. med. fac. sect. de centaurio maiori, vbi centaurij, cuius vires acrimoniam ostentant, drachmæ duæ febrientibus ex aqua exhibentur febriliter cum vino. 9. de simpl. med. facult. sect. de terra samia in fin. vbi bolum armenum esiccante vi præditum, bibi docet ex uino albo consistentia tenui, modice diluto, si planè febriliter careat, aut leuiter teneatur, si grauius febriliter, admodum aqueo. quod idem cernere licet 7. de compos. med. local. c. 4. in finalibus verbis, & lib. 8. c. 8. ante med. & alibi sæpiissime, vbi ratione medicamenti admixti vinum nõ exhibetur in febribus, vel quia vinum redditur acrius, quod non est ex usu febrientibus, vel quia redditur magis esiccans, vel quia si medicamen sit soporiferum ex opio, mādraga, & similibus, & contra colicos dolores compositum,

si

Quæ medicamenta ex vino, nõ debeant exhiberi febrientibus, & quæ de causa.

si febrientibus exhibeatur cum vino, medicamenti vis soporifera tum vini calore, tum febrili omnino remittatur, & idcirco ex aqua, nō ex vino, febrientibus potissimū talia exhibentur medicamenta, vt patet 9. de compos. med. local. c. 4. in fin. & c. 5. post princ. & alibi sepiissime.

Q V A E S T I O D E C I M A S E X T A.

An in capitis doloribus, & in alijs capitis affectibus vini potus conueniat.

INter cetera, propter quæ febrientibus vinum prohiberi ex Galeno dictum est, dolor est capitis, in quo cum vinū ab eodem nō raro exhibeatur, vt patebit ex locis citandis; vt Galenicæ doctrinæ, & veræ distincta habeatur cognitio, seorsim an in capitis dolore, & in alijs capitis affectibus, competat vini potus, inquirimus, pro qua re

Notandum 1. capitis dolores alios esse per essentiam, causa scilicet dolorifica per se, & primo in capite existente; alios per consensum, cum ab alterius partis affectu v.g. vteri, ventriculi, alteriusue partis pendet dolor capitis. Amplius causæ doloris capitis, vel est calida satis intemperies, vel sunt calidi valde, & tenues humores, & vna cum febre incendente; vel contra est frigida intemperies, vel frigidi, & crassi sunt humores, & sine febre. Item dolor vel est intensus valde vel remissior.

Notandum 2. certissimum esse debere, cum de vino exhibendo in casibus huius quæstionis loquimur, nō esse sermonem de vino odoro, neque de valde calido, & potenti, & antiquo, quæ facillime caput replent, vt patet ex dictis supra, potissimum q. 10. conclus. 5. quæ disertissime Galenus de attenuant. vict. rat. c. 12. docet esse fugienda ab ijs, qui aut cephalalgia, aut hemicrania, aut cephalæa, aut epilepsia, aut

S mania,

mania aut quouis alio capitis affectu laborant. quod idem habetur alijs in locis à nobis cit. loc. adductis. Sed de uino aquoso, & diluto, uel austero, quæ caput non afficiunt, sicut nec meracum, & potens; si in parua quantitate assumatur,

1. Cōclusio.

An inhe-
pitis dolori-
bus vehemē-
tibz à cau-
sa admodum
calida, & cū
febre, cōpe-
sat vini po-
tus.

Prima cōclusio. In vehemētibus capitis doloribus, à causa calidissima, vel cum febre incēdente, siue dolor sit per essentiam, siue per consensum, non cōuenit vlllo pacto vini potus. Iuxta hanc conclusionem censendum est omninò loqui Galenum 1. ad Glau. c. 14. cum inquit (sed aduertendum est, an aliquod vnum ex visceribus inflāmationem patiatur, aut caput vehementius doluerit, aut passio aliqua affuerit delirij causa, aut febris incendens, magna enim ex potu vini nocumenta proueniunt.) Iuxta hanc conclusionem etiā intellīgendus Galenus 1. ad Glau. c. 3. dum inquit. (vinum verò omnibus, sed præcipuè his, qui vigiliam passi sunt, intrepide offerendum est, nisi capitis dolore premātur, aut pulsus venarum in temporibus sentiant.) loquitur enim ibi de capitis dolore in febribus, & cū pulsū arteriarum temporū, & consequenter ex causa admodum calida, vt satis patet.

Probatio.

Probatur conclusio. In vehementibus doloribus ex causa admodum calida, vt in incēdente febre, opus est refrigeratione; non igitur vtendum vino quolibet licet aquoso, & diluto, si modo vini vires retineat, à quo si non intendatur, saltem sane fouetur caliditas.

Cōfirmatio.

Confirmatur ex Gal. 2. de compos. pharmac. secun. loc. c. 1. sect. (ad capitis dolores ex frigore) vbi examinans Apollonij indistinctam doctrinam, & auxilia sine distinctione posita contra capitis dolorem tum ex ardore Solis, tum ex refrigeratione, præcipue quod dixerit Apollonius, vitandum esse clamorem, contentionem, vini potum, frigiditatem. In curatione doloris capitis ex ardore, Galenus semper refrigerantibus, & numquam vini aut potu, aut lotionē vtitur, pariter igitur nec vtendum est vini potu in vehemēti dolore à calidissimis humoribus, & tenuibus, & in febre incēdēte.

Atque

Atque hoc idem dicendum in phrenitide, & delirio cum febre. in hoc scilicet affectu secundum se non competere vini potum, vt Galenus docet 1. ad Glauconem cap. 14. cit. Et ratio est allata in conclusione; quia cum incendens adest causa, qualis est in delirio cum febre, refrigeratione magna opus est, quam non efficit vinum dilutum, quod vini vires seruat, à quo saltem fouetur calor; Addimus, secundum se; nam ratione magnæ euacuationis, vnde virium fit iactura, conuenit vini potus astringentis, & vinosi, vt notauimus q. præced. conclus. 2. ex Hippocrate de rat. vict. par. 4. tex. 41. qui locus est omninò legendus, ibidemq; Gal. quod idem dicendum est, urgente viriù imbecillitate ex aliqua alia causa. dandum scilicet vinum potissimum aquosum, & dilutum; Cui sententiæ aperte fauet Hippocrates de rat. vict. par. 3. tex. 41. vbi in suspitione lésionis mentis, & capitis forti grauitate vinum penitus prohibens, immediate post cõcedit vinũ aquosum, & inodorum, & à quo aquæ exiguũ superbibatur; vbi scilicet necessitas vrget, vel virium, vel cõsuetudinis, vel ætatis, &c. Et probatur etiam ex eo, quia dilutum vinũ somnum conciliat, more aliorum medicamentorum, Galeno docente 2. de loc. aff. c. vlt. ante fin. somnum autem esse vtilè delirio phrenitico, patet ex Hippocr. 2. aphor. 2. dũ inquit (vbi somnus delirium sedat, bonum.) Vnde patet multo magis in hoc casu cõcedi posse vinum dilutissimum, quod ad refrigerandum, fere valentius est aqua, vt dictũ est sup. q. 11.

Dices, Galenus 1. ad Glauconem cap. 3. sic habet (sed & ijs, qui ira, aut merore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinum est exhibendum; & qui furore febricitant, quãdo omnino ab affectu quieuerunt, prius vero non tutum est vti vino) ergo qui delirio febricitant, non debêt vti vino, nisi cum quieuerit phrenitis. est enim phrenitis delirium, & magnus furor à causa intrinseca, quæ magis est valida quam causa aliqua extrinseca iræ, quæ est paruus furor. Respondetur hoc argumentum omninò concludere, non ante declinationem deli-

An in phrenitide conueniat vini potus.

Quo tempore in ira, & in phrenitide cõpetat vini potus.

rii phrenitici debere uti uino diluto, & urgente necessitate, uel alia circumstantia, ætate, consuetudine, anni tēpore, & sicut enim in ira, seu furoris affectu, quia excandescencia, adest sanguinis, nō conuenit tunc uini potus uel augens, uel fouens feruorem, ita nec in phrenitica accessione, quo tempore summe feruent humores, & perturbant excedente caliditate, & turgente motu, ut explicatum est tractatione de sensu interno quæst. de phrenitide.

2. Cōclusio.
An in capitis
doloribus à
causa frigi-
da, cōpetat
uini potus.

Secunda conclusio in uehementibus doloribus capitis ex refrigeratione, seu per essentia in capite, seu per cōsensum, ex frigidis, crassisq; humoribus fluentibus. uel à uentriculo, uel ab alia parte corporis, conuenit uini potus albi tenuis, Est ex professo Galeni loc. cit. 2. de compos. med. loeal. c. 5. sect. ad capitis dolores ex frigore, ubi tradens curationem doloris capitis à frigiditate, calidis utitur præsidijs, atque concludit his uerbis (dandum etiam uinum tenuium partium, & motus corporis præcipiendus, lauacraque calida, & quandoque à raphano uomitus)

Probatio.

Probatur, quia uinum calefacit tum caput, tum totū corpus, ut constat ex dictis supra q. 3. & ex Gal. 7. aphor. 7. ergo conuenit in frigidis affectibus, & à frigida causa. Et tenue uinum ex usu est; frigiditas enim est causa crassitie, cui uinū sua tenuitate præsto est, ut patet ex dictis sup. q. 4.

Cōfirmatio.

Confirmatur, quia dolores oculorū meri potione sanantur, ut testatur Hippocrates 6. aphor. 31. quod idem tum alibi Galenus docet, tum in hunc locum experientia comprobabat cuiusdam adolescentis, qui Galeno ut ipsemet inquit (fiduciam præbuit, ut, in quibus sanguinis copia crassioris in oculorum uenulis contineretur, sine plethorica totius corporis dispositione, uteretur uini potione, ut quæ diffunderet sanguinem, atque dimouere possit, sui que motus uehementia obstructions aperire.) pariter igitur in capitis dolore à frigidis, & crassis succis, uel crasso sanguine sine plethorica dispositione, quod est admodum aduertendum, in hac enim

An sit uinū
exhibendum
in doloribus
oculorū, &
ceterarum
partium, nō
existente
plethora.

non

non est utendum nutrientibus, quale est vinum. competit vini potus & tenuis, & meracioris; quod idem dicendum de vini potu exhibendo in ceterarum partium doloribus ab his eisdem causis frigidis, vel crassis succis, & crasso sanguine, sine totius plenitudine. quam doctrinam expressit Galenus ad vnguem in 6. de morb. vulgar. comm. 6. in tex. 5. circa med. ita inquires (nempe quod vinum dolores oculorum ex obstructione oriētes, mitiget, ex aphorismorum interpretationibus didicistis; nunc vero & aliorum, quicumque eadem ratione concitatur, dolorum nonnumquam ob sanguinis crassitudinem, nonnumquam ob frigiditatem, vobis in mentem veniat. Cum sepius & in ventris doloribus, & in dolore capitis vocato hemicræna, seu hemicræna, meracius vinum, sumptum, confestim quidem manifestè iuuisse, accedente deinde somno, in totū dolorem sustulisse videritis.) Et 4. de sanit. tuen. c. 4. post princ. in doloribus lassitudinarijs, potissimum in lassitudine vlcerosa cum humorum cruditate vinū concedit, & ita inquit loc. cit. post princ. (nec tamen à vino eum abstinēbimus, concoquit enim id semicrudos humores quantum aliud quiduis, tum sudorem, vrinamq; promouet, ac somnum conciliat) & circa fin. eiusdem cap. ita habet, loquens de potu vtili in lassitudine vlcerosa ex mordacibus succis vna cum copia semicrudorū humorum (potio oximeli, mulla, vinum tenue, album, semelq; quæ boni sunt succi, eademq; detergent, nec glutinosa sunt, nec crassum succum efficiunt, nec valenter nutriunt) & c. 6. hanc eandem repetens doctrinam, inquit (ergo tum hac vtendum potione, intelligas oximelite, mulla, apomelite, de quibus supra dixerat, tum vero ex vinis, ijs, quæ leuiter acefcunt) & paulo post subdit (quod si crudos iam succos satis attenuatos speras, vinum dabis, quod & substantia sit tenue, & colore fuluum, albumue) & c. 10. propè fin. in lassitudine phlegmonodes, in qua adest sanguinis redundantia, & nutritione non est opus, per tres diēs idcirco à vino abstinēt, & postea cōcedit aquo-
sum

An in lassitudinibus conueniat vini potus.

sum vinum, & sic inquit (vino autem vtiliter etiam secundo die parceret, tertio vero siquidem aquæ potionem facile toleret, tunc quoque vino abstinerebit: si non ferat, potissimū quidem apomeli dabis: quippe leuiter refrigerat ea quōq; potio, quo vtiq; indigent, quæ phlegmones sensum habent lassitudines, hoc si non sit, album, & tenue vinum offeres, aliaq; pro ratione exhibebis, quæ vt boni sunt succi, ita minime calfaciant. Cauendum vero præter cetera est, ne prope, & multum, non sensim, & paulatim renutrias.)

An plethora
prohibeat
vini potum.

Ex quibus omnibus patet primo in doloribus concedendum vinum album tenue ratione crassorum, & crudorum humorum, & ratione doloris vinum non prohibendum, at ratione vel calidissimæ causæ, vel plethoræ, quod tū cit. mox loc. tum etiam 7. aphor. 48. docuit Gal. inquiring (nam neq; vinum, neq; balneum tolerat plethorica dispositio absque maximo detrimento.) Patet 2. vinum tenue, & aquosum esse proximum viribus, & facultate apomeliti, & mullæ.

3. Cōclusio.
An in dolore
capitis p
cōsensum, si-
ne febre, cō-
petat vini
potus.

Tertia cōclusio. in capitis dolore sine febre, à biliosis humoribus potissimum per consensum vel totius corporis, vel ventriculi, vel hepatis, alteriusue partis, conuenit potus vini aquosi, & diluti. Est ex professo Galeni 2. de compos. pharmacorum secun. lo. c. 1. in fi. sect. de his, qui ob biliosum humorem caput dolent. & sequenti sect. de dolore capitis per consensum. Et

Probatio.

Probatur aperte, quia biliosis existentibus humoribus potissimū in ventriculo, hepate, &c. aquæ potus exhibitus non est ex vsu, cum moretur in hypochondrijs, vires labefactet, obstructions, augeat, bilescat & ipsa, & amarescat, vrinæ minime ciet, neque aluum deiciat, aliaq; damna inferat, de quibus latè Hippocrates de rat. vict. par. 3. tex. 40. quibus omnibus ex vsu est vinum dilutum, & aquosum, quod vrinæ ciet, vires paulisper reficit, caput non ferit, ventriculo robur addit in his casibus, vt patet ex dictis supra de vino diluto q. 11. & de vino aquoso q. 5.

Confir-

Confirmatur quia Hyppocr. loc. cit. de rat. vict. par. 3. seq. 1. Cōfirmat.
 tex. 41. etiam in febre cum mentis læsione, vel forti capitis
 gravitate, vinum concedit inodorum, & aquosum, & quod
 diluatur in ventre, dum à vini potione superbibendum aque
 exiguum consulit, non certe ob aliam rationem, quam ob
 mox allatam; ergo multo magis vinum aquosum, & dilu-
 tum in capitis dolore ex biliosis humoribus sine febre,
 concedendum est.

Confirmatur amplius expressa Galeni experientia de hac 2. Cōfirmat.
 re, quam de succorum bonit. & vit. c. 11. testatur pluribus, &
 hæc habet omnino legenda (inuenies certè quosdā, quibus
 ex aquæ potu dolore caput corripitur, præsertim vero cum
 ea vitiosa fuerit, quippe cum ipsa corrumpatur, tum natiuū
 ventriculi robur exoluat, qui cum imbecillus fuerit, solet
 eò ex corpore deferri humores ex bile tenues quidam, id
 quod ieiunantibus etiam usuuenit, à quibus noxis malisque,
 vinum, quale modo diximus, liberum facit hominem: primum
 quidem, statimq; contemperamenti ratione, tum paulo post
 quod addito ventriculo robore, nocuentū is à se deorsum
 propel lat) biliosis igitur humoribus confluentibus ad ven-
 triculum, & idcirco capite condolente, vinum conuenit ex
 Galeno hoc loco aquosum, & leuiter astringens, ut clare
 patet, unde etiam

Colligitur in dolore capitis à ieiunio, debere exhiberi ci- An in dolo-
re capitis à
ieiunio, cō-
perat cibus,
& vini po-
tus.
 bum, & uini potum; fit enim in ieiunio capitis dolor propter
 influxum humorum superfluatorum ad uentriculum debilem
 ex ieiunio redditum, qui à cibo, & uini potu corroboratur,
 & nocua excrementa à se expellit, atque ita bene se habent
 tum uentriculus, tum uentriculo caput consentiens. Ex quo
 intelligitur, cur quidam capite dolentes, & edētes, & biben-
 tes uinum, melius se habeant, quod mihi quandoq; contigisse
 scio, & alijs; cum contrarium uideatur debuisse contingere,
 quippe à cibo, & potu capitis potius debeat fieri reple-
 tio. Huius nempe quæsitæ ratio est; quia à cibo, & uini potu
 debi-

debilis tunc uentriculus roboratur, & noxia expellit, quibus ipse primo, tum caput per consensum afficiebatur.

An in Epilepsia conueniat uini potus.

Colligitur 2. in Epilepsia conuenire potum uini diluti. Est .n. epilepsia affectus frigidus, & à frigidis, ac crassis pendens humoribus caput siue per se, siue per consensum afficientibus, in quibus uinum tenue conuenit, ut sæpe ex Galeno docuimus, qui præcipue 8. de compos. pharmac. secundum loc. c. 7. de uino inquit (si intemperies ex humiditate, & frigidityte facta sit, eam citra omnem molestiam, & secure persanatur.) Confirmatur experientia eiusdem Galeni de uenæ sect. aduersus Erasistrat. c. 9. ubi Diodori Grammatici epilepsiam ex affectu uentriculi curans, propter inedia: presentaneum docet remedium esse, panem ex uino temperato assumere. quam eandem doctrinam fusè reperit 5. de loc. aff. c. 6. ubi uinum explicat debere esse album, & dilutum, & modice adstringens, & rationem subdit, quia huiusmodi uinum ut uentriculum roborat, ita haudquaquam tētatur caput, à quo tentari subdit, & conuulsiones comitiales excitari, si uinum meracius plurimum sit epotum.

An in melancholia, & in melancholicis affectibus conueniat uini potus.

Colligitur 3. in melancholice affectu, & in omni morbo ex melancholico succo pendente, conuenire uini albi, tenuis, mediocris potum, quod melancholicus succus natura sit frigidus, crassus. Confirmatur tum ex Gal. qui, ut dictum est quod præcedit in febre quartana, quæ ex melancholia pēdet, exhibet uinum album, tenue, mediocre; tum ex eodem ad Glauco. c. 3. ubi uinum concedit ijs, qui ex merore febricitant, nec admonet, quod de ira aduertit, esse scilicet expectandam quietem ab iræ affectu. Tum ratione, quod humori melancholico crasso, frigido, conueniat attenuatio, & calefactio mediocris, id quod ualenter præstat uinum album, tenue, mediocre; non uinum crassum, nigrum, quod aptissimum est, ut ex ipso melancholicus humor gignatur, ut idem docet 3. de loc. aff. c. 7. ante med. Tandem quia apud omnes in confesso est, uinum tribuere alacritatem animo, quod etiam Ga-

lenus

lenus testatur lib. quod animi mores corp. temp. seq. c. 3. circa med. ita loquens (vini autem potus aperte tristitiam leuat, hoc enim quotidie vrimur) igitur vini potus cum melancholicis conferat, & tristibus, exhibendus est.

Cur autem melancholicis conferat vinum, dum alacritatem tribuit, non est explicatu facile, & Galenus causam non nosse videtur fateri loco cit. quod animi mores, &c. Nos autem vt rei sane difficilis, nec ab alijs explicatæ causam afferamus. Primum ponimus à tristitia vires resolui, quod patet ex dictis q. præced. de potu vini in febribus ex ira, tristitia, cogitatione &c. & ex Gal. 1 2. meth. med. c. 5. ante med. vbi inter ceteras causas vires deijcientes ponit tristitiã, in quies. (tristitia vero & anxietas, & ira, & cura eo genere sunt noxia, quo frequetes vigiliæ, quoniam vires resoluunt). Secundo ponimus, animi delectationem, & lætitiã, potissimum orij ex transitu celeri ad naturalem statum, sicut contra dolor fit ex transitu repentino ad statum præternaturam; vt fusè explicabitur tract. de doloribus. His positis, ita videtur respondendum huic quæsito. Quia à vino fit celeris nutritio, & instauratio substantiæ, & spirituum, vt patet ex sæpius dictis, fit vt animi oblectatio, & lætitiã à vino proueniat. Confirmatur hæc responsio, quia non ob aliam rationem ieiunij sumus aliquãtulum tristes, & melli, nisi quia tunc incipit fieri defectus nostræ substantiæ; quæ igitur à cibo, & potu prouenit lætitiã, ea ab instauratione, & refectione nostræ substantiæ, potissimum spirituum proficiscitur. quo fit vt bene quidam vulgo loqui soleãt, à potu, & cibo sibi recreatos esse spiritus, spiritus sibi factos alacriores; Cũ certe animus lætetur, & gaudeat, cum spirituosæ substantiæ celeris fit reparatio, quam potissimum vinum tribuit album, tenue, calidum, quod omnium celerrime nutrit. vnde colligitur cur vina nigra, crassa sint melancholica, quia tarde nutriunt in vinorum genere; Et quia similitudinem magnam habent cum nigra bile, in quam idcirco facile vertuntur.

Cur vinum animo alacritatem tribuat.

Cur vina nigra sint melancholica.

T Colli-

Ad in catarrhis
conuenit
vinum potus.

Colligitur 4. in catarrhis sine febre incendente, vinum conuenire dilutum quidem, si eius materia sit aliquantulum tenuis, acris, & biliosa, calidum vero, & tenue, si sit materia frigida, & crassa; pariter enim de catarrhis, & capitis doloribus determinandū est, vt patet manifeste. in capitis autem doloribus tum ex frigidis, tum etiam ex biliosis humoribus, vini potus est exhibendus, vt patet ex dictis. Adde in catarrhis, fieri vt plurimum fluxiones ad thoracem, & ad ventriculum à capite, vt fusè docet Gal. 3. de sympr. caus. 4. in affectibus autem thoracis valet vinum dulce, vt dictum est q. 8. in affectibus vero & fluxionibus ad ventriculum, si calidè sint, iuuat vinum dilutum; si frigida & crassa superfuitates miscantur, conuenit vinum meracius, & potētius. Et iuxta hanc distinctionem, quæ verissimam continet doctrinam, intelligendus Gal. 1. ad Glauc. c. 14. circa med. vbi in fluxionibus ad ventriculum, nunc vitur vino aqua frigida temperato, nunc vero vino calido, tenui, quale est lesbium. Amplius in epilepsia, & in melancholia, quod idem pariter dicendum est de ceteris tum capitis, tum aliarum similibus affectibus partium, vini potus exhibetur, ergo multo magis in catarrho, vt est apertum intelligenti, cui etiam constare poterit, quam indistinctè tum Apollenius, de quo Gal. cir. 2. de compos. med. local. tum plurimi ex antiquis, & modernioribus medicis, tum in his, tum in alijs affectibus, de vini potu loquātur. Sed contra traditas in hac quæstione doctrinas.

Obiectio.

Obijcies vulgare argumentum. Vinum caput tentat, & est capiti noxium, igitur non est exhibendum in prædictis affectibus.

Responsio.

Respondetur ex dictis sæpius patere hoc argumētum valere de vino meraciori, odoro, acris, & plurimum epoto, non autem de vino aquoso, diluto, inodoro, & modicum exhibito. quæ doctrina manifesta est ex 12. meth. med. c. 4. 3. de rat. vict. tex. 41. 5. de loc. aff. c. 6. 7. aphor. 7. 3. de temp. cap. 2. & alibi.

QVAE

QV AESTIO DECIMASEPTIMA.

An Podagricis, & Arthriticis conueniat uini potus, & quale uinum conueniat.

Varias in hac cōtrouersia opiniones attulimus tract. de aqua q. 7. art. 2. alij. n. in podagricis, & arthriticis omnino aquā putant bibendā, uinū prorsus fugiendum. alij uinū prohibēt per bienniū, alij uinum putant uitandum tempore accessionis podagricæ, cōcedunt uero tempore intermissionis. & nuper audiui, quosdam contendere, podagricis debere aquam actu frigidissimā exhiberi, alij contra actu calidam; quid de aquæ potu sentiendum sit, determinatum est loc. cit. eam nempe esse omninò fugiendam, siuè frigida, siuè actu calida exhibeatur, semper enim refrigerat, & incrassat humores, quæ res est noxia podagricis; & calida actu uentriculum subuertit, ut constat experientia. De uini igitur potu ut determinetur, sit

Conclusio. In podagra, & arthritide secundū se cōsiderata, seu ratione podagræ & arthritidis, siuè in podagrica accessione, siuè tempore intermissionis, semper exhibendus est potus uini, tenuis tamen substantiæ. Paradoxum hoc uidebitur tum medicis, tum uulgaribus, & idiotis, qui omnes aperto ore loquuntur, astringentia, eo quod sint corroborantia, conuenire podagricis, & consequenter prohibent non solū uinum tenue, quod sit aperiens, sed cibos etiam tenues, & laudant cibos crassæ substantiæ. id quod alienum esse à medicinæ ueris regulis, mox patebit.

Conclusio:

Probatur igitur conclusio 1. Ratione fundamēntali desumpta ex causa fluxionis podagricæ, & arthritidis, Podagra, & arthritidis, ut demonstrauius superiori tractatione de aqua q. 7. art. 2. prob. 3. conclusionis, pendet ab humoribus crassis; podagræ igitur & arthritidi victus ratio tum in cibis, tum

1. Probatio:

in potu conuenit, quæ humores gignat tenues, & crassos humores genitos attenuet. Sed hanc vim attenuandi humores magnam habet vinum tenue, vt patet ex demonstratis supra q. 4. & 5. cetera enim vina crassiora hac facultate non sunt prædita, potissimum quæ nigra sunt, & austera, vt constat ex dictis loc. cit. & q. 6. ergo in podagra, & arthritide maxime conueniens est potus vini tenuis.

2. Probatio.

Probatur 2. Alia ratione fundamentali desumpta ex debilitate articulorum. Potissima alia ratio arthritidis, & podagræ, est articulorum debilitas, quæ tum ab articulorum pendet frigiditate, tum laxitate. Sed vinum tenue præterquæ quod attenuat humores crassos podagræ, & arthritidis causam, calefacit, & roborat partes, vt patet ex dictis præcipue q. 4. ergo conuenientissimus est vsus vini tenuis in podagricis, & arthriticis.

3. Probatio.

Probatur 3. Vinum album tenue, quia concoquit, vrinas ciet, & sudores prouocat, vtilissimum est etiam in febrilibus morbis, vt demonstratum est supra q. 15. in morbis enim omnibus concoctio humorum, eorumque excretio per vrinas, & sudores, est maxime laudabilis, vt satis constat, ergo multo conuenientior erit eius vsus in podagra, & arthritide.

2. Confirmat.

Confirmatur 1. hac ratio. Quia hæc de causa in quartana febre, quæ pendet ab humore melancholico lento, & crasso, Galenus præcipit vtendum esse vino albo, tenui, ac mediocriter calido, vt q. 15. dictum est, quia attenuat, & vrinam ciet, & concoquit, pariter igitur vino vtendum in podagra.

2. Confirmat.

Confirmatur 2. quia aduersarijs ipsis concedentibus, in podagricis diureticis est vtendum; sed diureticum maxime familiare nostræ naturæ, est vinum album tenue, vt patet ex dictis q. 4. ergo hoc maxime est vtendum in podagra.

3. Confirmat.

Confirmatur 3. quia hæc de causa in podagricis, quidam vruntur decocto anisi, vel cinnamomi, vel rosmarini, vel similis feminis, quia caput non tentant, nec grauant hæc potiones, & vrinam ciet, & ventriculo minus nocent. sed vinum

album

album tenue. siuè aquosum, siuè vinosum, modicè sumptum non tentat caput, ventriculum, & articulos roborat, & urinam ciet, ergo vini albi tenuis moderatus vsus podagricis est omninò proficiuus.

Confirmatur 4. quia omnes fere podagrici vini potu delectantur abundè, & excedèter tum naturæ ductu, tum consuetudine, à quibus omninò desuescere, inutile esse, & noxium, non solum in morbis longis, qualis est podagra, sed in acutis etiam, fusè demonstratum est ex Hyppocr. & Galeno supra q. 14. & 15. 4. Cõfirmat.

Probatur 4. In doloribus capitis sine febre incendente, in doloribus oculorum, & aliarum partium, si ij pendeant à frigidis potissimum humoribus, & à crasso sanguine (à quibus sanè pendet podagra) competit vini potus, vt ex professo probauimus quæst. præcedenti, cuius doctrina est omninò attendenda; ergo multo magis in podagra, & arthritide vini potus utilis erit censendus. 4. Probatio.

Confirmatur 1. quia dolores virtutem dissoluunt, vt patet experientia, & Galenus plurimis in locis testatur, præcipuè in Hyppocr. de rat. viét. in acut. com. 3. in tex. 33. in fin. verbis, vbi ita inquit (scimus autem dolorem omnè vires exoluere, euertere, atq; ob id partes in frigidare extremas,) & 12. meth. med. c. 1. circa princ. inquit (lèdunt autè vires vigiliè, dolor, & immodica euacuatio) & c. 7. etiam syncopè dolori, alijsq. causis succedere docet. Amplius dolor potissima est causa melancholiæ, seu mæroris, & tristitiæ, vt nisi amens, aut proteruus sis, puto concedes. sed vbi adsunt causæ deiciens virtutem, vel si non adsint, saltem præcessere, etiam si adsit febris, sui natura vinum reijciès, vinum est concedèdum, quod celerrime nutriat; Item si adsit, vel adfuerit mæror, etià in febre vinum lètificans, est exhibendum, vt latè ex Galeno docuimus q. præced. 15. & 16. ergo multo magis in podagricis doloribus actu infestantibus, ne dum intermittentibus, vinum album, tenue, velociter nutriens, & alacritatem tribuens, est exhibendum. 1. Cõfirmat.

Dolores vires exoluunt, & tristitiæ afferunt.

Confir-

2. Confirmat.
De vini potu
in dolore ca-
pitis, & po-
dagrico ex
ebrietate.

Confirmatur 2. quia Galenus 2. de compos. med. local.
c. 1. sect. cui titulus est, quæ Apollonius ad capitis dolorem
ex ebrietate, & meri potu scripserit. capite dolenti ex vini
potu post duos, vel tres dies vini permittit potum aquosum, ex
aquosis vinis, quale est in Italia Sabinum, non igitur podagra
laborantes debent, esto ex vini immodico potu in podagra
inciderint, quod sanè cōtingit quibusdam, ad quos podagra
non hæreditario iure peruenit, vel per biennium, vel
toto podagricæ afflictionis tempore à vini potu abstinere,
sed per dies paucos, quousque plethorica à vino dispositio
fuerit absumpta, potissimum si ipsorum ventriculus non bene
se habeat ad aquæ potum, vt pariter de capitis dolore ex
vini potu, Gal. docet in re medica veritatis magister, loc. cit.

1. Probatio.

Probatur 5. manifestissima Galeni auctoritate, qui 5. de
sanit. tuen. c. 5. fusè docens vinum senibus conueniens, debe-
re esse tenue, vel album, vel flauum, potissimum faustianum,
falernum, aut simile; quia tale vinum vrinas ciet, & expurgat
excrementum aquosum, subdit propè finem hæc verba (non
vetem etiam ijs vinis, quæ melle condiantur, senes vri, maxi-
mè quibus suspicio est calculi in renibus gignendi, aut po-
dagræ alicuius, articularisue morbi. porro vinū huiuscemo-
di cōpositioni aptissimum fuerit Sabinū, aut simile aliquod.
conijcitur autem in id petroselinum, atq; id solum articula-
ribus satisfaciatur, ijs vero qui calculo laborant, etiam aliquid
bettonicæ, & cestri, qui in Gallijs nascitur, est immiscēdum)
Ex quibus clarè patet Galeni sententia de vino exhibendo
in podagra, & arthritide, sed

Galenicæ
authoritatis
prima solu-
tio.

Impugnatio
solutionis.

Dicit aliquis 1. Galenum hic non loqui de podagra actu
affligente, sed imminente. conclusio autem nostra loquitur
de vŭ vini siuè actu existat, siuè immineat podagra, vel in-
termiserit. Sed contra, tum quia eadem sunt remedia curati-
ua, & præseruatiua morborū, vt satis constat medicis. si igitur
contra futurum impetum podagræ valet vini potus, va-
lebit etiam cōtra actualem podagræ inuasionem. Tum quia
ratio,

ratio, propter quam valet vinum melle, & petroselino conditum, contra futurum podagræ impetum, est, quia vt cōstat legēti Galenum, hoc loco, huiusmodi vinum attenuat crassos humores, eosq; per terres, & vesicam purgat; sed crassi, & viscosi humores adhuc sunt, cum actu podagra affligit, ij igitur attenuandi sunt uino tenui, quale est tum conditū uinum ex Galeno descriptum, tum lesbium, quod putandum est esse id, quod Græcum apud nos dicitur, uel aliud simile.

Dicet aliquis 2. Galenum hoc loco laudare uinum conditum artificio descripto, non uinum naturale, de quo loquitur conclusio nostra. Sed contra. Tum quia uinum cōditum laudat, scilicet Sabinum cum melle, & petroselino, quando non est copia uini salerni, uel lesbij, quod est ualdè calidum, & tenue, caliditatem autem recipit sua natura Sabinum uinum tenue quidem, sed aquosum, addita mellis, & petroselini admixtione. Tum quia eiusmodi uinum conditum ideo laudatur à Galeno, quia attenuat, & saris calefacit, sed huius facultatis sunt alia uina naturalia, non cōdita, ut salernum, lesbium, ergo huiuscemodi uina etiam conueniunt.

Galenicæ
authoritatis
secunda
solu-
tione, & im-
pugnatio.

Dicet 3. aliquis. Galenus hic loquitur de podagra in corpore senili, & in temperamento frigido, non de omni podagra in quolibet corpore, etiam iuuenili, & in temperamento calido, ut loquitur cōclusio, quæ est uniuersalissima. Sed cōtra, quia in omni corpore, & ætate, & in quolibet temperamento podagra prouenit ex succis crassis, quocirca semper illi conuenit potus attenuans, quamobrem semper utendum putant alij Doctores diureticis in podagra. sed uinum tenue semper attenuat, & est diureticum maximè familiare nostræ naturæ, ergo eo semper utendum in podagra, & arthritide: licet non sit negandum in calida ætate, & complexione, & anni tempore calido utendum esse uino tenui, aquoso, & diluto; in contrarijs uero casibus, scilicet in ætate frigida, complexione frigida, & anni tempore frigido, &c. bibendum esse uinum tenue, calidum idest potens, & uinosum, & acre,

iuxta

Galenicæ
authoritatis
tertia solu-
tione, & im-
pugnatio.

iuxta ea, quæ demonstrata sunt sæpius, potissimum quæst. 4. ante fin. & q. 9. art. 2. conclus. 2. prob. 4. in corollar. quæ sunt diligenter attendenda.

6. Probatio. Probarur 6. conclusio in morbis diuturnis, podagricis, & arthriticis conuenit ratio victus attenuans, & incidens crassos, & viscosos humores, ergo eisdem conuenit potus vini albi, & tenuis. Consequentia est manifesta ex dictis q. 4. vbi vinum tenue attenuare, & incidere docuimus crassos humores, ex Galeno, qui lib. de attenuante victus ratione cap. 12.

„ sic clarissime loquitur (quæ vero crassa simul sũt, & nigra,
 „ & dulcia, crasso sanguine venas referciunt; at alba simul,
 „ & tenuia humores crassos incidunt, & sanguinem per re-
 „ nes purgant.) Antecedens probatur tum ratione, quia
 morbi diuturni, & podagrici pendent ab humoribus crassis,
 ut demonstrauius tract. de aqua. quibus humoribus com-
 petit ratio victus attenuans, medicamenta item attenuantia
 conueniunt. Tum auctoritate, & experientia, quam testatur
 Galenus lib. de attenuante victus ratione cap. 1. ita inquis
 „ (Cum victus ratio attenuans plerisque diuturnis morbis
 „ adeo conferat, vt sola ea, sine alio medicamento sublati
 „ sæpè fuerint, opere pretium fuerit aliquid de ea distinctius
 „ perscribere. Sunt enim quos præstiterit sola victus ratione,
 „ sine medicamentis perfanare.) Vidi equidem non paucas
 „ arthritidas, quæ iam articulorum ossa nudarant, alias qui-
 „ dem hac victus ratione in totum perfanatas, alias mitiores
 „ fuisse redditas.) Hanc eandem doctrinam hoc loco diser-
 tissime, & clarissime à Galeno expressam, vt constat liquido,
 repetit idem Gal. 6. de sanit. tuen. c. 1. vbi eandem victus
 rationem tenuem, & eadem remedia attenuantia, & calefa-
 cientia conuenire docet tum calculo renum, tum arthritide
 laborantibus, inspecta tamen causa tum calculi, tum arthri-
 tidis, quæ in utroq; morbo est materia crassa, & glutinosa,
 quæ in tophos tempore commutantur; & nisi obstet gracili-
 tas corporis, cuius ratione victus attenuas in prædictis mor-
 bis

his nō esset proficuus, vt clarè patet perlegēti totum caput
 ,, vbi in med. sic inquit: (at si obesus sit, quem calculus infe-
 ,, stat, audacter huic tenuem viduum iniungito. Eadem & ijs,
 ,, qui articularum vitijs laborant, conuenire præcepta cen-
 ,, scbis, quippè ipsi quoq, medicamentis arthriticis, podagri-
 ,, cisq; ebibitis, si carnosī, & crassī, & pingues sunt, nullum
 ,, sentiunt incommodum, sin graciles non modo totum cor-
 ,, pus, sed etiam pedes ipsos, interim vero, & manus, si hæ-
 ,, quoq; prius malè habebant, in grauissimum statū siccan-
 ,, do perducunt. Scire tamen licet podagrica hæc antitoda-
 ,, multum à nephriticis distare, nō in eo modo, quod crassos
 ,, glutinososq; succos attenuent, verum etiam quod calefa-
 ,, ciant, & siccet, nam calculosis quæ valdè calefaciunt,
 ,, dari nullo modo conuenit, &c.)

Ex his colligitur 1. vulgaris quidam error, dum exhibent
 cibos crassiores in podagricis, & arthriticis, cuiusmodi sunt
 pedes vituli, & similes, quos laudari pluries à medicis Nea-
 poli audiui in articularum vitijs, eò quòd succum gignant
 crassiorem, ineptum, vt ipsi putant, qui fluat ad articulos pe-
 dum, manuum, aliarumq; partium, qua in re maximè fallun-
 tur; crassities enim humorum fluxionem inhibet ad partes
 angustas, & astrictas, non ad articulos natura laxos, ad quos
 propter laxitatē natura superflua, & crassa mittit excremen-
 ta. quæ etiam idcirco quod crassa sunt, difficilius & conco-
 quuntur, & attenuantur tardius, & longiori tempore vt re-
 soluantur indigent; cibi igitur, & edulia attenuantia, calida
 scilicet, & sicca, tenuisq; substantiæ, vt Galenus docet toto
 lib. de attenuante diætâ, conueniunt podagricis, & arthriti-
 cis, & calculosis, nisi certè hi sint natura valdè graciles, quos
 amplius efficcare, & calefacere, noxium est, vt Galenus expe-
 rientia comprobât, & ratione, loco cit. & omnino legendo,
 ac memoria tenendo 6. de sanit. tuenda c. 11.

Colligitur 2. alius error prædicto finitimus, illorum, qui
 podagricis vinum quidem concedunt, sed crassioris substan-
 tiæ,

1. Corollar.
 An pedes vi-
 tuli, & simi-
 les cibi con-
 ueniant ia
 podagricis.

2. Corollar.

An vina cras-
sa, nigra, ru-
bea, sicut ex
viti. podagri-
cis.

vix, nigrum, vel rubeum, austerum, astringens, quale est, quod
amarenis maceratis, & contractis conditur, & conficitur;
quod astringendo fluxionem podagricam, & articularem
inhibeat, qua in re manifestè decipiuntur. astringentia enim
hæc nequeunt prohibere humorum fluxionem ad articulos
laxos, ut dictum est, & humorum siue fluxorum, siue fluentium
augent crassitiam, quorum consequenter prohibent resolu-
tionem, quò fit ut podagricos dolores & augeant, & diutur-
miores reddant, cuius contrarium fit à vino tenui, quod per
vinas aqueum excrementum purgat, humores attenuat, sud-
dores promouet, & resolutionem superfluitatum maximè hæc
ratione adiuuat: tenui igitur vino utendum in podagricis, &
arthriticis, nisi quid prohibeat, v. g. consuetudo, gracilitas
magna corporis, aut aliud simile, de quibus dictum est supra
q. 13. quod non obstat nostræ conclusioni, quæ loquitur de
vini potu inspecta podagra, & arthritide secundum se, non
inspecta consuetudine, cõplexione, ætate, & similibus, pro-
pter quæ tum vitus & ciborum ratio, tum potionis, est variè
determinanda, ut patet cit. q. 13. & q. 15.

3. Corollar.
An in pod-
gra, & ar-
thritide cõ-
petat syrupi,
& medica-
menta, ad-
stringentia.

Colligitur 3. alius error valde vulgaris, & communis, in
hac Patria Neapolis, & alibi, cum medici, siue in præparan-
dis humoribus euacuandis, siue in euacuandis podagricis per
medicamentum purgans, utuntur materijs astringentibus in
præparatione quidem syrupis de portulacæa, mirtino, de suc-
co acetosæ, de succo cidoniorum, & similibus, in expurgatio-
ne vero syrupo ex rosis rubeis admixto: cum syrupo rosato
solutiuo, seu de rosis damascenis, quas etiam persicas rosas
vocant. Cum ex Galeno cit. 6. de sanit. tuenc. 1. in calculosis,
& podagricis, & arthriticis eadem conueniant præcepta, &
medicamenta attenuantia crassos succos, quæ etiam calidio-
ra, & valentiora debet esse in podagricis, & arthriticis quam
in calculosis: eiusmodi autem non sunt syrupi, & medica-
menta astringentia, quæ frigida sunt, & obstructia, & succos
reddentia frigidiores, crassioresq;: rationalius igitur uten-
dum

dum erit syrupis aperientibus ver. gr. ex decoctione capillo-
rum ueneris, radice apij, foeniculi, petroselini, asparagi, & si-
milium simplicium attenuantium, & urinam cientium; hæc
enim tum attenuant, tum per urinas purgant paulatim cras-
sos humores, quod utilissimum pariter est calculosis, & arti-
cularibus, ut dictum est. Item tutius, & rationabilius expur-
gantur podagrici aperientibus tantum medicinis, & trahen-
tibus crassos succos; tale censetur potius mel rosatum solu-
tium, quam syrupus rosatus solutius factus ex zuccaro;
eiusmodi etiam sunt pilule aggregatiæ, & similia medicu-
menta, missis adstringentium mixtionibus, quantum est ex
indicationis sumenda à podagra.

Colligitur 4. quantum aberrant ij, qui contrariam, & di-
uersam putant esse curationem calculi, seu lapidis renum,
& neficæ, & podagræ arthritidis, huius quidem per astrin-
gentia, illius uero per aperientia, in qua opinione tamquam
uerissima firmiter hærent serè omnes, quos nouerim, medicis
è quorum numero & ipse extitit, cum ab aliorum ponderem
praxi, aliorumq; starem, ut mos est tironum, nudis dictis, nu-
daq; auctoritati, ut mos est eorum, qui se maiores faciunt;
Contra quos liceat uti Galeni sententia in lib. de salubri-
dicta in tex. 20. in med. ad alium tamen finem, expressa his
» verbis. (Verum quod frequenter in sodalium meorum, &
» amicorum ceterorum congressibus dico, non tacebo in
» presenti. Non parum esse istorum delictum, qui rationale
» sectam venditant, qui ea quæ dicunt, pronunciant tam-
» quam edicta regia, ommissa eorum ratione.) Etenim attenda
ratione uerissima Galeni loc. cit. probat. 6. cum in utroque
morbo adsint humores crassi, in utroq; eadem debent esse
præcepta curatiua, nempe attenuandi, & incidendi humores,
& illud solum docet esse Galenus discrimen, quod calculosis
non debent admodum calefacientia & efficantia admini-
strari, sicuti podagricis; cuius rei ratio censenda est renum
magna caliditas calculi causa, quæ scditur ab admodum

4. Caroffus.
An sit eadem
indicatio cu-
ratiua in po-
dagricis, &
calculosis;

Cur calidio-
ra medica-
menta cope-
tât podagri-
cis. quæ cal-
culosis.

calefacientibus, à quibus contra iuuatur frigiditas iuu-
turarum.

Corollar.

Colligitur §. Rationem, propterquam diuites, & nobiles
frequentius quam pauperes, & rustici podagra infestantur,
non esse eam, quam non raro audiui. quia diuites utuntur
cibus delicatioribus, ex quibus succi gignuntur tenuiores, ap-
tiores ad fluendum in articulos pedum, & aliarum partium;
pauperes vero, & rustici è conuerso utuntur cibus crassiori-
bus, vnde crassiores humores orti, non facite ad pedum arti-
culos labuntur. Falsissima enim est hæc ratio: & huic contra-
ria est verissima. Rusticos scilicet, & pauperes, licet non utan-
tur cibus electis, crassis tamen excrementis, & succis minus

Cur paup-
res, & rustici
minus po-
dagra infestantur
quam di-
uites, & no-
biles.

scatere quam nobiles, & diuites, & ideirco minus podagra
infestari. Cum enim copiosiori cibo diuites utantur, & in orio
degant, copiosiores aggregant succos, & magis crudos, &
crassos, ut satis patet, & Galenus docet tum alibi, tum in
meth. med. c. 15. vbi circa med. inquit de diuitibus, hæc verba

1. (tametsi magis quàm pauperes redundantia sanguinis affe-
2. ctibus sunt obiecti, ut qui magis tū cibus se impleant, tū in
3. ocio uiuāt) & paulo post subdit (at diuites, qui & sāguinis
4. copiam, & excrementorū plusquàm pauperes, & serui habent.)

Adile pauperes, & rusticos frequentissime in cibus uti copis
alio, nasturtio, porro, sinapi, origano, calaminthe, pulegio si-
simbrico, satyria, thymo, cumino, eruca, apio, petroselino, ra-
phano, brassica, beta, & similibus; quæ Galeno docente lib. de
attenuante uictus ratione cap. 2. & probante ex aeri tum
sapore, tum odore; sunt succos producentia tenues, & cras-
sos attenuantia. Ut ex his clare pateat, contra uulgarem opi-
nionem, prædicta edulia podagricis admodum conferre, &

An eorū
porri, allia
& similia
conferat po-
dagricis, &
arthriticis.

arthriticis, alijsq. affectibus ex crassis succis pendentibus, in-
ter quæ etiā connumerat Gal. loc. cit. c. 1. epilepsiam dispneam,
lienis tumores, hepatis scirrhum, phymata, furunculos, &
familia, ad quæ curanda huiusmodi edulia acria sunt ualde
accommoda, & maxime utilia, noxia autem sunt, malua, bli-

tuus.

um, atriplex, cucurbita, citrulli, melones, melopepones, pruna, pyra, & cetera quæ humida sunt, & frigida, ac pituitosa, vt constat ex Gal. cit. c. 2. Sed contra traditas doctrinas

Obijcies 1. præcipuum nostræ opinionis fundamentum est, in vino concedendo podagricis, & arthriticis, quod hi affectus pendeant ex crassis succis, quibus ex usu est vinum tenacæ; sed datur podagra ex humoribus tenuibus, quæ cito terminatur, vt patet ex Galeno 6. aphor. 49. vbi ita inquit. (nam discutitur oportet id, quod ad pedes fluxerit, siquid è tenuiorem habuerit substantiam, tempore breuiore: si vero crassam, vel tenacem longiore) ergo non est vniuersaliter verum nostræ sententiæ fundamentum.

Respondetur hoc loco Galenum non significare quãdoq; podagrâ fieri ab humoribus tenuibus, & allata verba significare pedum, & podagrici substantiam quãdoq; esse tenuè, quãdoq; vero crassam, vnde oritur vt id, quod ad pedes influit, quãdoq; breuiore, aliquando longiore spatio discutitur, & euaporet; Atq; hæc est verissima, & germana Galeni sententia loc. cit. quod demonstratur ex immediate sequentibus verbis his (longius adhuc tẽpus requiret, si simul crassum, atque tenax illud quod defluxit, existit) quibus clare ostenditur, in antecedentibus verbis non loqui Galenum de humoribus, sed de ligamentis, chordis, seu tendonibus, & neruis, qui circumiacent articulis; hoc igitur loco nostrum confirmatur fundamentum; cum materiam podagræ ex inflammatione, de qua ibi est sermo, Galenus determinet esse crassam, vel amplius tenacè, vt patet ex verbis allatis. Quamquam non est negandum, in crassitie, & tenacitate dari magis, & minus pro ratione admixtæ, vel pituitæ, vel bilis, quod fuisse Galenus docet 1. de compos. pharmac. secun. loc. c. 2. inquit. vbi de ischiade, podagra, & arthritide, ita inquit (aliquãdo quidem igitur irruens humor sanguineus est, vt plurimû pituitosus, aut ex pituitoso & bilioso mixtus, aut etiam sanguine cum ipis permixto) & plura subdit de pituitosi humo-

I. Obiectio.

Responso.
Cur quãdã podagra breuiore, quẽdã longiore spatio terminetur.

is magna cruditate crassitie, tenacitate, viscositate. Unde patet semper ex crasso humore, potissimum pituitoso, nunquam ex solo humore tenui, puta bile, gigni podagram per Gal. vt patet etiam non solum ex locis allatis nostra tract. de Aqua, sed ex his quæ dicta sunt hac quæst. prob. 5. & 6. ex Galeno 5. de sanitate tuen. cap. 5. de attenuant. uict. rat. cap. 7. 6. de sanit. tuen. c. 11. quod si contingat dari podagrâ ex sola bile flaua, seu alium articulare affectum, quod certe non implicat; si non adsit febris; vini aquosi & diluti conueniet potus, qualis cõuenit in dolore capitis ex biliosis humoribus, vt dictum est superiori quæstione cõclus. 3. ob eandem omninò rationes ibidem allatas. si vero adsit febris, idẽ vini potus competit, inspecta febris mediocritate, anni tempore, complexionem, ætate, consuetudine, &c. vt fusè determinauimus quæstione 15. ad quem locum recurras.

q 7. artic. 2.
prob. 3. con-
clusiones.

An si detur
podagra ex
bile flaua,
cõueniat vi-
ni potus.

a. Obiectio.

Obijcies 2. Galenus 10. de compos. pharm. secun. loc. c. 3. inquit. docens curationem podagricarum, & arthriticarum affectionum, ita inquit. (in influentibus adhuc ipsis, scopum afferendorum auxiliorum communi rationi influentium humorũ subijcere oportet, ita vt repellamus, ac restringamus; ubi vero amplius non influant, vt discutiamus iam illapsos) igitur non semper ex ipso Galeno vtendum est attenuantibus, & discutientibus, sed quãdoq; restringentibus, vnde corruit supra tradita doctrina potissimũ prob. 6. & coroll. 1. 2. 3.

Cõfirmatio.

Confirmatur quia in podagricis, & arthriticis adest laxitas iuncturarum, siuè naturalis ex parentibus orta; siuè ascititia propter usum veneris, vel similem causam; ergo ratione laxitatis conuenit podagricis, & arthriticis vsus astringentium, & corroborantium.

Responsio.

Responderur auxilia podagrica, & arthritica esse duplicis generis, quædam sunt extrinseca, & localia, quæ scilicet parti, seu loco affecto applicantur, vel ad dolorem leuandum, vel ad tumorem minuendum, siue per vnctiones, siue per cataplasmata, siue per emplastra, & cerata, vel alio modo, &

de

de his loquitur Galenus, ut patet, & verissime. in principio scilicet fluxionis podagricæ debere esse repellentia, & restringentia; vbi vero fuerit fluxus humor, debere esse discutientia; qua in re notanda omninò est regula à Galenò omninò legendo tradita loc. cit. 10. de compos. med. local. c. 2. circa princ. Alia auxilia podagrica, & arthritica sunt intrinseca: quæ per os assumuntur, & ebibuntur, & hæc ratione podagræ, & arthritidis nullatenus debent esse astringentia, sed attenuantia, & incidentia, ut constat ex demonstratistorta hac quæstione, potissimum locis in obiedione allatis. Et ratio disparitatis est, quam innuimus etiam nostra tract. de Aqua q. 7. art. 2. in responsione ad 5. obiect. quia adstringentia, & refrigerantia extrinsecus apposta incipienti fluxioni siue podagricæ; siue alterius partis, & iuncture, partem adstringendo, & humorem reprimendo ne influat, impediunt incrementum fluxionis, id quod ex usu est, ut patet. at hæc intro assumpta adstringentia seu medicaméta, seu syrupi, seu potus, & cibus, humores densant, & incrassant siue fluentes, siue fluxos, qui idcirco etiam ad excretionum vias minus tendunt, & consequenter magis retinentur, magisque acervantur, unde etiam non solum difficilior solutu fit fluxio, sed etiam copiosior ad articulos, quod maior copia crassorum humorum redundet in corpore, ut manifesta etiam patet experientia in his, qui longioribus febribus aut ægrotant, aut actu adhuc ægrotant, in quibus humorum crassorum pro increfcente copia, pedes primum, tum tibiæ, postmodum crura tumescunt, quousque & venter totus repletur, & distendatur, & homo tandem suffocetur.

Quando in podagra conveniant medicaméta localia repellentia, & astringentia.

Ad confirmationem respondetur, ex ea deduci solum convenire podagricis, & arthriticis extrinsecus corroborantia, & astringentia partium articulos, initio fluentis humoris, iuxta Galeni doctrinam 10. de compos. med. local. c. 2. circa princ. quod non negamus, non autem probare, intrinsecus assumenda debere esse astringentia, & incrassantia, ut mox probatum est.

Confirmacionis solutio.

Obj.

1. Obiectio. Obijcies 3. podagra, saltem quæ calida dici solet, pendet ab inflammatione, vt constat ex Hyppocr. 6. aphor. 49. ibidemque Galeno, ergo in hac podagra, vt Galenus habet his verbis (intentio sanationis cõmunis est omnibus inflammationibus) sed in inflammationibus viscerum vinum est inhibendum, vt Galenus docet 1. ad Glauco. c. 14. soepius cit. pariter prohibetur vinum in inflammationibus externis, vt patet ex Gal. 1. ad Glauco. c. 3. vbi ita inquit (qui vero ex bubonibus febricitant, arcendi sunt à vini potu, donec bubones soluantur) & tandem vniuersaliter idem Gal. 8. de compos. med. local. c. 7. post princ. sic inquit (vinum conuenientissimum est citra inflãmationem, aut erisipelas, aut abscessum, aut calidam intemperaturam ægrotantibus) ergo etiam in podagra ab inflammatione inhibendus est vini potus.

Responso. Respondetur inflammationem duplicem debere distinguì, aliam immoderatiorem, quæ scilicet calidior est, in abscessum terminari solet, & febrem accendit, aliam moderatiorem, quæ nec ita est calida, nec febris est causa, nec in pus vertitur, nec in abscessum transit, sed vaporis modo euacuatur; qua ratione finiri podagræ inflammationem, & docet experientia, & testatur Galenus 6. aphor. in aphor. 49. his verbis (qui in dearticulationibus humores insunt, per ligamenta ipsas amplexantia oportet per modum vaporis euacuari) hac posita distinctione verissima. Dicendum est Galenum prohibentem vinum in inflammationibus, intelligendum esse de inflammationibus immoderatis, calidis scilicet cum febre, & quæ degenerare valeant in abscessum, vt satis constat ex cit. locis in obiect. allatis. Vinum enim vt potus calidum natura, inflamatæ particulæ, & febris calorem vel auget, vel fouet, quod est euitandum, nisi aliqua urgeat ratio vel vitium, vel consuetudinis, &c. ut fusè dictum est supra q. 15. Non autem est loquutus Galenus de inflammationibus moderatis, quæ non sunt satis calidæ, nec febrem afferunt, nec in pus transeunt, quales sunt podagricæ inflammationes,

An, & quando in inflammationibus cõueniat vini potus.

tionem, & arthriticam, quæ quia pendent ex crasso sanguine, indigent vino tenui, & aquoso attenuante, & faciliores apertioresque reddente humores, ut vaporis modo possint discutiti; sicuti etiam in febribus ipsis quartanis, & similibus, propter humoris crassitudinem vini potus competit, ut determinatum est quæst. 15. Atque hæc responsio est ex professo Galeni 7. de compos. pharmac. secun. loc. cap. 1. ante finem; ubi curationem tradens inflammationis summæ partium asperæ arteriæ, post multa sic inquit (hæc igitur in inflammatis affectionibus iuxta arteriam, eiusque summum commoda in principio sunt, donec inflammatio moderata fiat: & præ omnibus à vini potu hoc tempore abstinendum: Cum vero moderatior facta est inflammatio. vinum dulce theræum, aut scybellite bibere licet, aut ex nostra Asia Caryinum, & deinde Therinum appellatum, deinde etiam dulce tmolite.) Ex quibus liquido constat in moderata inflammatione interna asperæ arteriæ circa summas partes, convenire vini potum dulcis, quod adiuvat expurgationem ex thorace, ut patet ex dictis supra quæst. 8. ergo multo magis conveniet vinum, quale dictum est, in inflammatione podagrica, quæ est in parte extrinseca, & frigida, & ex humore, & sanguine crassiore, & consequenter non immoderatè calido, vel incendente.

Obijcies quarto. Vinum caput replet, sed à capite repleto fluunt excrementa ad subiectas partes, inter quas sunt articuli, seu iuncturæ; igitur in podagricis, & arthriticis passionibus est inutile, immo infestum vinum. + Obiectio.

Responderetur hoc esse præcipuum aduersariorum fundamentum, & fere vnicum, neque enim ipsi allatas, & solutas afferunt difficultates. quod tamen facillimè diluitur. Esto enim verum sit, à capite ad articulos mitti, & fluere humores superfluos; qua de re plura à nobis dicenda sunt tractatione de doloribus. tamen à vino caput repletur, & Responsio.

X infestum.

q. pen. de articulis doloribus.

infestatur, non semper, sed cum copiosè satis, ieiuno stomacho, & meracius assumitur, vt patet ex dictis, præcipuè quæst. præcedenti in fine ad obiect. & quæst. 14. conclus. 1. & 2. non igitur in quantitate moderata, & sufficienti, & vna cum cibus, vinum aquosum, & dilutum, cum calidiores sunt humores; meracius vero, sed semper tenue, cum succi non solum sunt crassi, sed frigidiores etiam, debet inhiberi in podagricis, & arthriticis;

Firmum igitur maneat, debere vinum exhiberi podagricis, & arthriticis secundum se consideratis; quod enim prohibeatur quandoque vinum vel ratione plethoriæ, seu plenitudinis, aut multitudinis sanguinis; vel ratione febris incendens, vel ratione consuetudinis, &c. id nostram non euertit conclusionem.

Atque hæc satis esse possunt de vini potu in podagricis, & arthriticis, quibus etiam qualis debeat exhiberi cibus, & qualia debeant administrari medicamenta tum localia, tum purgantia, ratiocinationis consequentia inuimus.

Consilium
pro curâ,
& præcau-
da podagra.

Galemi con-
siliū pro ar-
cenda poda-
gra.

Illud etiam non prætereundum videtur. Optimum consilium esse pro præcauenda, & curanda podagra, quod ex Galeno clarissime colligitur 6. apthor. 28. Vt scilicet corpus vacans superfluitatibus existat. Fit autem vacans superfluitatibus ex Galen. cit. (si mediocri vtatur exercitio, & homo bene eibum concoxerit, vnde & desidia, & crapulæ eis nocent; nocent etiam multa, & potentia vina bibita præcipuè cum aliquis ieiunus ea potauerit; hæc enim nervosam substantiam promptè percutiunt, sicut & coitus.) Præter hæc ex Galeno, quia vix hominem non desinquentem in his, quæ pertinent ad rationem victus, reperjas. ad hoc vt homo superfluitatibus vacuus existat, optimum est remedium, à me in me ipso primum, tum in plurimis, quos amore prosequor, iam annis elapsis quatuor, assiduo vsu expertum, quod ex aloë rosato conficitur, & de-
scriptus

scriptum est ab Arnaldo de Villanoua (viro in scientijs pluribus excellenti, verum in praxi medica tanti nominis, vt inter Gallos, & Hispanos fuerit, & adhuc sit dissensio, illis Gallum Arnaldum fuisse asserentibus. his Hispanum Arnaldum contendentibus) libello quem scripsit ad Robertum Hyerusalem, & Siciliae Regem, de conseruanda iuuentute, & retardanda senectute, cap. 3. sermone de alce rosato, de quo ita loquitur (Non est ei par in conferendo capiti, morbis oculorum, & articularum intus; Et acceptio eius est indifferens, & imperceptibilis est operatio eius, educens quemcumque trium humorum, non potest nocuum facere, & ipsius assiduatio non permittit ægritudinem in corpore sanabili nuru Dei.) Quæ omnia verissima esse, quisque ritè vtens, poterit experiri, vt ego expertus sum in plurimis; Et testor Deum, me nil vtilius inuenisse pro delicatis complexionibus, & labilem sanitatem habentibus, quibus medicamenta valentiora non sunt ex vsu. Et primùm Deo, tum huic remedio Domini Arnaldi acceptam fero, qua nunc fruor, valetudinem, qua & corporis, & ingenij vires moderatas exercere valeo; Cum ante illius vsu, & decolor essem, & cibos non appeterem, nec ambulare per stadium, nec scribere decem versus, nec studio vacare valerem, adeoque ad omnia essem ineptus, & debilis, vt iam me morbifica, ac præpropæra senectute confectum omnino inspicerem, maxima cum animi mei, & coniunctorum molestia, cui præsto fuit summus rerum opifex hoc patefacto auxilio; ex diuina prouidentia Domini Arnaldi scriptis in manus peruenientibus, eoque remedio primùm lecto, tum in examen vocato, & cognito, tandem, in me ipso primùm obseruato maxima cum vtilitate, deinde in alijs, & podagricis, & arthriticis, & vertiginosis, & cibum vomentibus, & non appetentibus, & per respiracionem male olentibus, & melancholicis, & in capitis dolo-

Arnaldi præ-
stiti pro ar-
ticularum,
morbis ad
Regem Ro-
bertum scri-
psit.

re, & grauitate, & in innumeris alijs affectibus, vt in lumbricorum generatione, in alio styptica, & tandem in omni ægitudine ex humorum paulatina congerie, quam paulatine, & fere insensibiliter absumit, si non sit omnino incurabilis, & rosati aloes recta sit administratio. Vt proinde in prauitatis, & ineptiæ crimen me incidere putarem, nisi à Regio Medico Domino Arnaldo inuentum præsidium, & ad Regem dignissimum Robertum scriptum, atque à me maxime expertum, tibi Serenissimo, Illustrissimo, ac Reuerendissimo Principi proponerem, & laudibus iustis celebrarem, ac præfens opus illius assertionem illustrarem. Quod si quis contra sentiat, qui mos est medicorum, vt in huius tractationis tibi dedicata epistola ex Hippocrate retuli. Vel quod, vt censuit Mesue, aloes aperiat orificia venarum hæmorrhoidarum. Vel quod vsus immodicus aloes tabem inferat, vt idcirco non videatur utilis pro fanitatis regimine, vt putauit Cardanus; vel alia ratione utatur; Is non statim se conclusisse putet, sed meas audiat harum, & similiarum obiectionum faciles solutiones, vel statim ac illas mihi scribendo obiecerit; vel si scribere grauetur, in tractatione de medicamentis purgantibus, typis Deo dante, & Illustrissimo ac Reuerendissimo Domino, exprimenda; in qua tum de hoc, tum de alijs medicamentis sermo erit opportunus; hæc enim de vino est tractatio, quæ duabus sequentibus quæstionibus absoluetur.

QVAE

QVÆSTIO DECIMA OCTAVA.

De potu vini in vulneribus, & ulceribus.

QUOD viderim Chirugos in curandis his affectibus, admodum feueros, & omnino abstemios suos ægros esse præcipientes, fere per edictum Regium, impulit vt seorsim aliqua hac de re scriberem, quæ valde pendet ex dictis superiori quæst. in resp. ad 3. obiect.

Conclusio. In vulneribus, & vlceribus secundum se Conclusio conuenit vini potus, inhibendus est autem, quando annexa est inflammatio, vel futuræ est timor inflammationis, vel alterius similis indispositionis.

Est expressa Galeni 4. meth. med. cap. 7. ante med. vbi 1. Probatio docens in vlceribus esse assumenda astringentia, vt balauftium, terram samiam, sigillum lemnium, acaciam, & similia ex aliquo astringente succo, vel austero vino, subdit hæc verba. (non later autem de vini vsu, quod cauendum id est, vbi phlegmones suspicio adest, alias dari nil verat.) Atque ex hoc Galeni loco colligitur etiam vinum austerrum, & astringens conuenire vulnere, seu vlcere affecto.

Vinum austerru est vtile in vlceribus.

Probarur conclusio 2. Vulnera, & vlcera, vtpote morbi in soluta vnitate, vnione indigent, quæ fit per optimæ carnis generationem, & adnascens in vulneris, & vlcerris spatij vacuis; sed vinum optime nutrit, & digerit, & inter potus minime omnium excrementa humida aggregat, quam ob causam siccum vinum esse facultate diximus in superioribus, ergo vinum maxime conuenit in vulneribus, & vlceribus; nisi obstet inflammatio eiusmodi, de qua

2. Probatio

qua dictum est supra loc. citat, quam auget vini potus, & à qua impeditur vulneris, & vlcis curatio.

1. Cõfirmat.

Confirmatur 1. quia vt mox inuimus ex Galeno vinum austerum, quod maximè competit vulneribus, & vlcibus astringendi vi, & vniendi pollet, quod maximè confert vulneribus, & vlcibus.

2. Cõfirmat.

Confirmatur 2. quia ob has easdem ferè rationes vulnera, & vlcera abluuntur vino aliquo astringente, vel marina aqua admixto, vel sale addito, siue lana, vel spongia huiusmodi vino madefactis, vel infusis, imponendis in supris abscessibus, cum scilicet non adest, nec pertinetur inflammatio, vt idem Galenus docet expressè 2, ad Glauc. c. 2, circa princip. vbi loquitur de curanda inflammatione iam secula, & pure euacuato, quod idem docuit 3. meth. med. cap. 4. circa med. vbi inter alià sic inquit (vinum igitur omnis vlcis, qua vlcus est, optimum est medicamentum) & 4. meth. cap. 2. init. vlcus humidum aut vino, aut posca, aut decocto alicuius austeræ herbæ lauandum admonet. atque adhæc loca, & ad hanc doctrinam se reuocat Galenus in Hyppocr. de fracturis comm. 3. in tex. 3. in quo laudat Hyppocrates eos, qui plagas in fracturis vino madefactas, aut lanas succidas alligant. ergo pariter vini potus conueniens est in vulneribus, & vlcibus,

Obiectio.

Obijciens quia Galenus 2, de compos. pharmac. secund. loc. cap. 1. sect. cui titulus est; Ad dolorem capitis ex plaga, aut casu, Apollonij. docet, vulneratos in capite, à vino, & cibis crassioribus abstinere oportere; Item 1, ad Glauc. c. 3, inquit (qui vero ex bubonibus febricitant, arcendi sunt à vini potu, donec bubones soluantur) sed bubones soluuntur, cum suppurantur, & sicut cetera vlcera ad cicatricem deducuntur; igitur per Galenum vlcis ex bubone prohibetur vinum. Amplius Hyppocr. lib. de fract. par. 1. tex. 47. in ossium fracturis potissimum cubiti docet à vino, & carnis esu absti-

abstinendam esse, ergo multo magis id asserendum est in cubiti vulneribus, & vlceribus.

Respondetur nos concedere, esse quandoque prohibendum vinum in vulneribus, & vlceribus, non ratione vulneris, & vlceris vt sit; sed ratione inflammationis, vel febris, vel ob aliam causam prohibentem vini potum, qualis est plethoria, & sanguinis superabundantia, item ciapula &c. Et hac de causa omnino putandum est tum à Galeno, tum Hypocrate præcipi vini abstinentiam loc. citat. in capitis enim vulneribus tum inflammationis est timor, tum febris; pariter in ossium, & cubiti fracturis valdè timetur futura inflammatio, & febris, in quibus affectibus vt potè calidis vinum est vitandum calorem vel augens, vel fouens, nisi certe virium adsit necessitas; aut alia vrgeat ratio vel consuetudinis, uel ætatis, vel alia, quas omnes distinctè docuimus supra quæst. 15. quæ etiam considerandæ sunt in uino exhibendo cum adsunt uulnera, siue in capite, siue in alia parte corporis, ut in inguine, ex suppurato uerbi gratia bubone, & secto, ac purè euacuato; quo tempore, nisi febris urgeat, aut corporis plethorica dispositio, unde timetur inflammatio, & æger uino sit consuetus uti, uel complexionis sit frigidæ, uel tempus anni sit frigidum, uel alia similis adsit causa uinum requirens, uini potu utendum est, potissimum si uel sanguinis missione, uel purgatione corpus sit euacuatum, ob quas easdem causas etiam in febre ualidiore, & in pleuritide uino utendum, ut diligenter diximus quæst. 15. ergo multo magis uini potus concedendus est in uulneribus. Est enim optimè nutriens uinum, & esiccans uulnera, eademq; astringens si austerum sit, quale uulneri ut uulneri conuenientissimum existit.

Responso.

QVAE-

QVAESTIO DECIMANONA.

De vini potu in syncope:

DE hac re Galenus egit ex professo 12. meth. med. cap. 4. & 1. ad Glauc. cap. 14. quibus in locis omninò diuersa uidetur docere. Etenim 12. meth. 4. omnibus, quos syncope male habet, calidum natura uinum exhibet, & tenue, uetusque, & boni odoris, magis tamen, minusue calidum pro diuersitate humoris, uel biliosi, uel pituitosi, ex quibus pendet syncope. Talia autem uina calida, exemplificat Surrentinum, non sane quale existit nostro seculo, ut dictum est fusè supra quæst. 9. Falernum, lesbium, & similia; Et prohibet uina admodum crassa, uel aquosa, uel austera, uel aquam ipsam. Contra uero 1. ad Glauc. 14. in syncope ex sanguinis fluxu, utitur potu uini crassi, nigri, & austeri; uino uerò aqua frigida temperato utitur in fluxionibus, quæ fiunt ad uentriculum; quin etiam aquæ potum laudat in syncope ex æstuatione uentriculi, quæ omnia cum præcedentibus pugnant; unde dissentientes inter Doctores Medicos ortæ sunt de uini potu in syncope opiniones; quibus utpote inutilibus missis; ut Galenica explicetur, & intelligatur uera simul doctrina de exhibendo uino in syncope, seu animi defectu, seu uirium exolutione.

¶. Notabile.

Quid sit syncope, & de syncope causis.

Notandum est primo; Syncopæ, quæ est præceps uirium lapsus ex Galeno 12. meth. med. cap. 5. plures posse esse causas, eodem Galeno auctore loc. cit. & 1. ad Glauc. 14. Cum enim uirium robur consistat in debita quantitate, & temperie tum partium solidarum, potissimum principalium, puta Cordis, Cerebri, Hepatis; tum etiam spirituum; sequitur necessariò ea omnia, quæ solida, uel spiritus immodicè

dicè immutant tum quo ad ipsorum quantitatem, tum qualitatem, posse esse causas syncopes. Hinc fit ex liquantibus febribus, & diuturnis, nimium extenuantibus, & ex marasmo incidere uirium lapsum, deficiente debita quantitate, tum substantiæ solidæ, tum spirituum; Item ex uitiosis, & uenenatis succis, uel à causis extrinsecis pariter malitiosis, puta aëre putrido, & pestilente; uel certe immoderatus frigidus, aut calidus, uel esiccandi, aut humectandi uel immoderata prædico, alteratis nimium præternaturam siue substantia solida, siue spiritibus, siue utrisque, contingunt syncopæ, quæ frequentissime fiunt ex spirituum defectu, qui propter uarias, easque plurimas fieri solet corporis affectiones, & passiones, quas fere omnes percurrit Galenus 1. ad Glauconem 14. Deficiunt enim animo homines, & resoluuntur spiritus, & uires, uel ex nimia euacuatione, siue per sanguinis fluxum uel è naribus, uel ab utero, uel ab hemorrhoidibus, uel à uulnere; siue per abscessus disruptionem; siue per uomitum, siue per diarrhæam, siue per choleram, siue ob immodicum sudorem. Vel ex consensu oris uentriculi infestati siue à bile, siue uermibus, siue pituita, siue flatu crasso; Aut consensu ab uteri strangulatione, seu præfocatione. Amplius ob uehementes animi affectus contingit uirium resolutio, maximum uerbi gratia ob gaudium, uel tristitiam, uel timorem, uel iram. Item ob maximam inedia, uel contra ob nimiam ingestionem, & multitudinem sanguinis, uel ob malignum humorem, uel ob nimios dolores uerbi gratia colicos, iliacos, &c. uel ob membri principalis obstructionem, uel ob nimiam intemperaturam siue calidam, siue frigidam, siue siccam, siue humidam uel totius, uel principalium partium; à quibus omnibus causis spiritus, uel corruptionem, uel resolutionem, uel suffocationem patiuntur, ut alibi ex professo dicendum.

Y

Notan-

2. Notabile.

Norandum secundo. Duplex syncopæ debere tempus considerari à medicis, alterum, cum actu syncopæ inuadit; aliud, cum non actu affigit syncopa, sed syncopalis accessio futura pertinetur.

1. Conclusio.
De vino bibendo in futura syncopa.

Prima conclusio. Quando syncopæ non actu existit, sed pertinetur futura siue cum febre, siue sine febre, ex usu est uini potus non raro, illiusque quandoque crassi, acerbi, austeri, nigri, quandoque potentis, & tenuis, quandoque diluti, quandoque contra uinum non conuenit, sed conducit aqua frigida epota, pro ratione diuersitatis causæ, à qua potest oriri, quæ pertinetur syncopa futura.

1. Probatio
ex Galeni auctoritate.

Iuxta hanc conclusionem omnino loquitur Galenus r. ad Glauconem 14. ubi in syncopa uino utens modo crasso, modo tenui, modo albo, modo nigro, modo ualido, modo aquoso, modo uinum respuens, propter uarias causas, post multa hæc inquit uerba (optimum uero in his, quid futurum sit præcognoscere, atque hæc ante accessionem facere anticipare; Et si etiam, qui ex siccitate in principijs accessionum syncopam sunt incursum, optimum est præuidere, nam si duabus, aut tribus horis ante accessionem exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt; Oportet autem cibos esse concoqui faciles, & uentriculo aptos. Quod si magnum imminere periculum fueris suspicatus, uinum dare anticipabis, uinumque præsertim in alicam elixaram infusum, quod si aliquid panis ex alica exhibueris, idem ualebit. At si mediocris syncopæ expectatur, uino parcendum, sufficit enim tunc mala punicea, aut pyra, aut poma, aut aliquem alium fructum astringentem eibis admiscere, & si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium fructibus uri. hæc quidem faciendæ sunt, si quid futurum præuideris.)

Ex.

Ex quibus Galeni verbis, quæ consulto transcribimus. Patet primo manifestissime Galenum hoc loco loqui de vini potu, cum futura pertinetur syncopa, non cum actu affligit. Patet secundo; quanto tempore ante syncopalem accessionem sit dandum vinum. Patet tertio, qua ratione sit dandum vinum, non certe purum, & simplex, sed infusum in alicam elixatam, vel cum ipso pane ex alica, quæ consona sunt dictis à nobis ex eodem supra quaest. 14.

Quo tempore, & quo modo vinum sit dandum ante accessionem syncopalem.
a. Probatio.

Probatur Conclusio Ratione verissima, quam insinuat Galenus loc. citat. 1. ad Glauconem 14. in fine. In syncopa, quæ timetur futura, præcauenda, scopus, & indicatio est, ea administrare, quæ sint contraria causis, à quibus pendebit syncope. Sed hæc causæ quandoque sunt humores pituitosi, & crassi, contra quos est utilis vsus vini tenuis, & calidi, seu potentis, & veteris: quandoque sunt humores calidi, & biliosi, contra quos utilis est potus vini aquosi, & diluti; quandoque causæ sunt immodicæ euacuationes, siue per fluxum sanguinis, siue humorum aliorum, quas sistit, & curat potus vini austeri, acerbi, crassi, nigri; quandoque causa est summa æstuatio, & caliditas siue febrilis, & totius, siue ventriculi, cui utile præsidium est potus frigida. Quandoque causa est multitudo sanguinis suffocans, cui inutilis est tum vini potus, qui non conuenit plethoricis, tum aquæ sinceræ, quæ auget obstructionem, quæ fit à sanguinis multitudine, ergo imminente, & futura syncopa, quandoque vini tenuis, & calidi, seu potentis, quandoque aquosi, & diluti, quandoque crassi, austeri, & nigri potus conuenit, quandoque nullatenus ex vsu est vini potus, sed conducit aqua frigida epta. Atque hæc est germana Galeni sententia, & verissima, de potu exhibendo in syncopa futura, etiam existente febre, & de hac agit 1. ad Glauconem 14. Qua etiam in re obseruanda sunt febrilis caliditatis intensio, consue-

tudo, ætas, anni, tempus, & alia, de quibus latè diximus superiori quæst. 15. cum de vini potu in febribus egimus.

2. Cbclusio. Secunda Conclusio. Cum actu syncopa inuadit hominem, & actu affligit, necessarius est vini potus tenuis, calidi, siue potentis, & boni succi; maximè noxius existit aquæ potus.

1. Probatio. Est manifestissima Galeni citat. præcedenti conclus. 1. ad Glauconem 14. vbi post allata à nobis verba præcedenti conclus. hæc alia immediatè, subdit (At qui ex inopinato in periculum inciderint, vinum calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ calidæ) quibus nil clarius pro conclusionis veritate. Et denotatur etiam vinum non purum debere ebibi, sed mixtum cum pane, & alicæ ob rationes allatas à nobis quæst. 14. Et iuxta hanc conclusionem manifestissime loquitur Galenus sibi minime contrarius 12. meth. med. cap. 4. vt patet legenti; Etenim inquit principio capitis (vinum tamen quod calidum natura sit, & distributionem in corpus promoueat, omnibus, quos syncope male habet, offerre conueniet) & hæc vina explicans esse vetera, Surrentina sui temporis, lesbium, falernum, &c. falernum potissimum docet esse utile quibus ex crudis humoribus syncopes adest periculum, & paulo post varias explicans vinorum naturas, subdit (ergo quibus ex abundantia crudorum humorum syncope incidit, ijs crassa vina ceu noxia sunt fugienda, aquosa ceu parum efficacia) vnde patet Galenum hic loqui de syncope non futura, sed actu existente.

2. Probatio. Probatur Conclusio ratione manifesta, quam innuit clare Galenus 12. meth. 4. inir. Actualis syncopa, & actualis defectus virium sola indiget virium refectione; quamobrem idem Galenus 12. meth. 6. propè finem, inquit hæc verba (ergo in omnibus eiusmodi curationibus si iam deprehensus

hensus syncope cubans est, omnis sollicitudo medentis ad symptoma vertitur) sed maxime reficiens vires, & celerrime, est vinum album, tenue, natura calidum, & boni succi, cetera enim vel parum nutriunt, vt aquosa; vel tardius, vt austera, crassa, nigra; vt patet ex dictis supra in proprijs quæstionibus; ergo in actuali syncopa, & virium resolutione maxime omnium idoneum est vinum album, tenue, calidum natura, quod celerrimè distribuatur, nutriat, & vires reficiat.

Atque ex hac ratione verissima intelligitur primo in affectis syncope ex defectu, & euacuatione siue substantiæ solidæ, siue spirituum, conuenire vini potum, albi, tenuis, potentis; non autem in syncopa ex abundantia siue ingestorum, vt in ebrijs solet contingere; siue ex multitudine, & sanguinis abundantia immodica; quæ doctrina expressa etiam est à Galeno 1. ad Glauconem 14. vbi cum docuerit modum succurrendi his, qui ex euacuationibus dissoluantur. Et præcipue per vini potum, sic inquit (his igitur qui ex euacuationibus dissoluantur; ita confestim succurrendum est, at qui ex multitudine non ita; Verum in illis artus quamplurimum fricare oportet, calefacere, atque alligare; à vino vero, & cibis abstinendum, & balneis, etiam si febricitauerint) & Ratio est manifesta; quia vinum auget multitudinem, ergo non est vile sed noxium in syncopa à multitudine, siue actu existat, siue sit futura.

Syncopi est defectu, non ex abundantia conuenire vini potus, &c.

Colligitur secundo. Ratio disparitatis, Cur Galenus denegat vini potum in marcere torrido, concedit autem in marcere frigido, & in marcere syncoposo. lib. de marcere cap. ultimo. quam rationem disparitatis asserre polliciti sumus supra quæst. 15. Et ea est, quia eum torridus marcor fiat à febre ardentissima, ei obest vinum sui natura calefaciens, vel calorem fouens, prodest autem marcori

ex frigida causa, & syncoposo. Cum enim syncope acta affligit, vtrum reparandarum potissimum est scopus, id quod à vino maxime præstatur, & idcirco syncoposum iuvat matrem vini potus, lædit autem torridum.

Error præbentiu aqua potandam syncope affectis.

Colligitur tertio, quam malè vulgares homines in hac Ciuitate Neapolis his, qui linquntur animo, statim aquæ paululum præbeant bibendum. Cum enim actu affligit syncope, si ea ex euacuatione fiat substantiæ, aqua est maxime noxia, cum nullatenus nutriat, nutritione autem opus est, & celerrima, vt constat ex dictis; si vero fiat ex multitudine pariter aqua est noxia, multitudo enim suffocat, & extinguit calorem, quem pariter aqua sua natia frigiditate remittit. Solum igitur ex usu esse potest aqua in ardentibus febribus, & colliquantibus, & ubi uentriculus æstuat calore, antequam syncope inuadat. Item aquæ inspersio ex usu est syncoposis ex euacuatione, frigiditate enim aquæ condensantur pori, vnde ulterior impeditur diffusio spirituum.

Substantia.

Dices Galenus 12. meth. 4. in. syncope affectis frigidum potum exhiberi præcipit; est igitur utilis aqua frigida,

Dilutio.

Respondetur Galenum loqui de vini potu in syncope, quod uirtute, & natura calidum, actualiter autem frigidum exhiberi præcipit, ut actuali frigiditate resolutionem spirituum inhibeat, uirtuali autem caliditate suæ substantiæ, celerrime nutriat, & distribuatur, qua vi nutriendum cum careat aqua, nequit esse in syncope ad potum utilis. Atque hinc clare colligitur, quam aberrant ij, qui quando Galenus hoc loco, & 1. ad Glauc. 14. vino inquit utendum calido, vel vinum calidum bibendum, putant Galenum loqui de vino actualiter calido; est enim actualis caliditas syncopæ ex euacuatione, & resolutione, omnino noxia, cum resolutionem, & euaporationem promoueat, loquitur igitur de vino potentia, uirtute, & natura calido, qualia sunt falernum, lesbium, Surrentinum sui temporis, &c. Hec fasis,

F I N I S.

